

KISFALUDI

# KISFALUDY KÁROLY

MINDEN MUNKÁI.

---

A KISFALUDY-TÁRSASÁG MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTÉ

TOLDY FERENCZ.

---

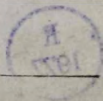
ELSŐ KÖTET.

ÖTÖDIK ÖSZVES KIADÁS.

---

PESTEN, 1859.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.



250372

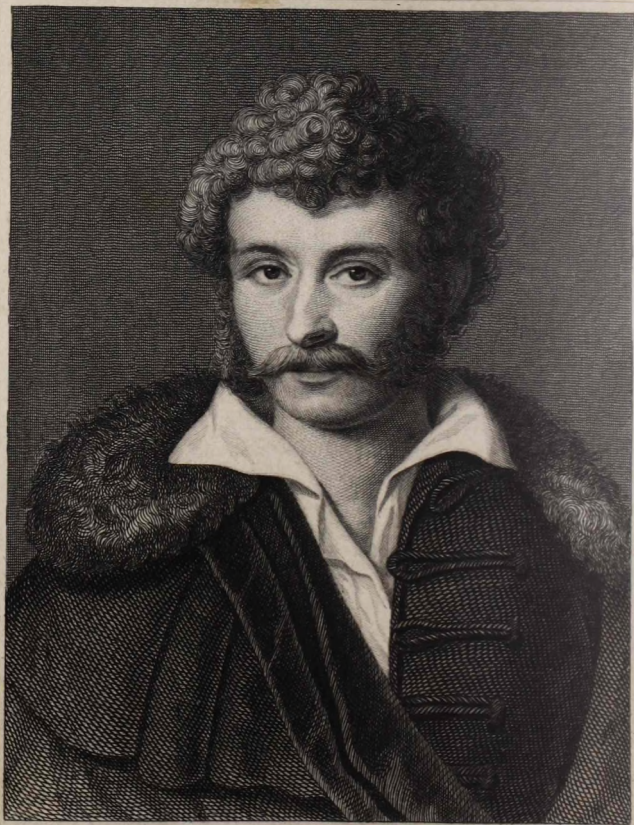
M.ACADEMIA  
KÖNYVTÁRA







285



*Raja. Pez H.*

*Metz Brockhausnál, lipse.*

*Hájaludy Károly.*

KISFALUDI

# KISFALUDY KÁROLY

MINDEN MUNKÁI.

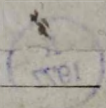
A KISFALUDY-TÁRSASÁG MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTÉ

TOLDY FERENCZ.

ELSŐ KÖTET.

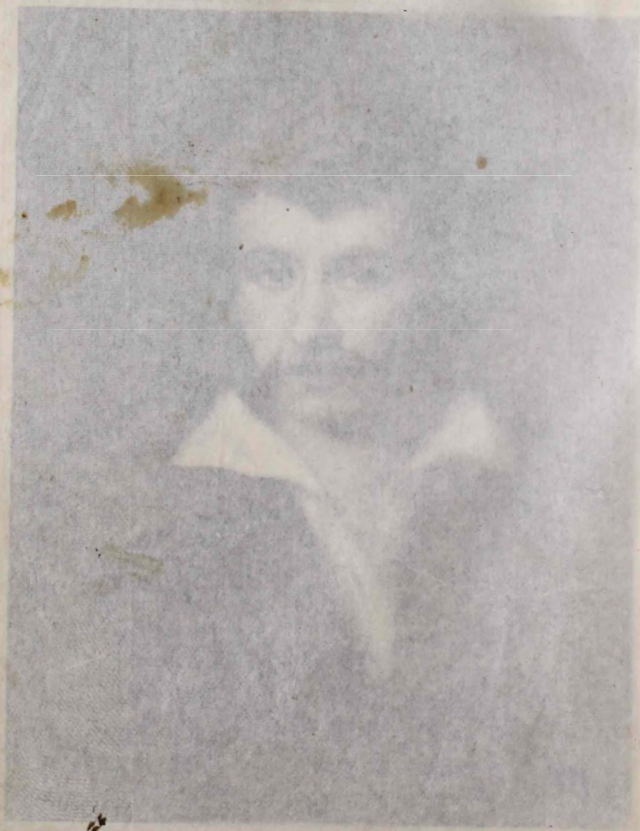
GYÖDIK ÖSZEKES KIADÁS.



PESTEN, 1859.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.





Glaßaludy Károly.

## KISFALUDY KAROLY ÉLETE.

Kisfaludi Kisfaludy Károly, Mihály fia, Sándornak a költőnek legifjabb testvére, Téten, Győr vármegyében született, febr. 6. 1788 <sup>1)</sup>. Anyja, Sándorfy Anna, a szülés következtén másnap meghalván, magával vitte sírjába az atya szeretetét is az újdonszülött iránt, kinek gondjait Teréz testvérnénje vette által, azon áldott nő, ki szeretetével mind a kemény atyáét, mind anyját pótolta egész életében <sup>2)</sup>. Nem is mulasztotta el semmi Károlyt/esti lelki jóléte kifejtésében, s derekasan elkészítve küldetett 1799., tehát tizenegy éves korában, Győrré, hol öt év alatt <sup>3)</sup>, vagyis 1803-ig a gymnásiumi osztályokat elég közepszerű előmenetellel járta <sup>4)</sup>, miután a historián kívül a többi tanulmányokat elhanyagolta; s viselete is szabálytalan volt, mert a gyermek szertelen tüze, melynek psycholog nevelő barát a legszebb irányt adhatá vala, céliránytalan szigor által nem hogy mérsékeltetett, sőt inkább ingereltetett, s így vadságba csapongott ki. Ekép történt

<sup>1)</sup> A nálam lévő keresztlevél szerint; s így hibás, régi Kézíkönyvem adata, mely Kisfaludy saját hibás közlése nyomán mart. 19-kére tette azt 1790.

<sup>2)</sup> *Kisfaludy Sándor levele* hozzám april 28. 1833.

<sup>3)</sup> *Czuczor Gergely levele* hozzám jun. 8. 1842. Negyedik évi nyelvtani osztály akkor Győrött nem volt, s e helyett a gymnásiumi tanfolyam a nemzeti iskolákhoz kapcsolt minor parva v. minima által előztetett meg.

<sup>4)</sup> Az ugyan Czuczor által közlött érdemsorok szerint.



hogy, midőn tanítója a magát már érezni kezdő fiút egykor dorgálásai közben arczul ütné, s ez önmagát felejtve hevében tintatartóját felé veté, az érdemsorban a második osztályba vettetnék le<sup>1)</sup>). Atyja tehát a testvérei példájára katonaságra vágyó ifjút<sup>2)</sup>) a Győrött akkor megnyílt katonanöveldébe adta, hol egyebeken kívül a táncban, zenében, rajzolásban és nyelvekben is oktatott<sup>3)</sup>). Már gyermekségében mutatkozott benne azon mértéktelen adakozás és viganélés hajlama, mely egyfelül ritka jószívűségéből, másfelül a korlátlanság szeretetéből fakadt<sup>4)</sup>), s reá nézve utóbb annyi zavar és szenvedés forrásává lett. Esztendő múlva atyja, en-

---

<sup>1)</sup> „Classis secundae primus“ *Czuczor* az *id. h.* — Ahol hivatkozás nincs, *Kisfaludy Károlynak* általam ennek saját elbeszéléseiből merített *Életét* használom most is, mely *Minden Munkái* második s utóbbi kiadásában javítva áll. — *Kisfaludy Sándor* is emlékezik az *id. h.* e czélszerűtlen bánásról: „Ő igen hirtelen felserdült és erősült, és tüze az oskolai egyházi tanítók által még szorosabban vont korlátot nehezen tűrte.“

<sup>2)</sup> Kik közül t. i. már hárman, Sándor, János, jelenleg nyug. tábornok, és Dániel szolgáltak volt a francziák ellen, mely utóbbi Hagenau-nál tizennyolcz eszt. korában mint huszárhadnagy esett el.

<sup>3)</sup> *Kisfaludy Sándor* *id. levele* szerint. A fuvolát is itt tanulta, melyet utain a csákánynyal váltott fel, s melyen utóbbi éveiben a szabadban is hosszasan melázni hallottam.

<sup>4)</sup> „Öbenne — ezek *Kisfaludy Sándor* saját szavai az *id. h.* — már akkor kifejlett a mértéktelen adakozásnak, hogy ne mondjam tékozlásnak, hajlandósága, melynek azonban leginkább jószívűség és minden jót másokkal megosztani vágyás volt valóságos kútfeje . . . Károly oly jószívű gyermek volt, hogy ruháját is elajándékozta szegény tanulótársainak, kiket szeretett; ellenben oly urvagy volt benne, hogy a megajándékozottaktól szolgálatot kívánt. Egykor én szabadsággal otthon levén, és a győri vásárra bemenvén, Károly öcsémet megajándékoztam. Alig tekintetem tétoa, ő minden pénzt nyomban elkölto, és kedvtelve lakozott egy csapat deákkal az öszvevásárlott csemegékben.“ — Melegebben nyilatkozik jószívűségéről s magáról mások irányában annyi-szor megfélekedező jótékonyságáról akkori házi tanítója, utóbb győri kanonok *Feltinger* úr, velem közölt életrajzi adataiban, melyekben több valóban megillető tényeket sorol elő.

gedve kívánságának, Boldizsár fia által Pestre vitette, hogy ott az Eszterházy herceg ezrede kormányával végezzen iránta; s így 1804. oct. 1. mint kadét, atyjától nyert csekély hópénz mellett, állott be, s különösen unokabátyja Nagy Sándor, az Eszterházy nemzetség ügykormányzója, felvigyázata alatt volt. Félév múlva azon tudósítást vevén atyja az ezred kormányától, hogy Károly jól viseli magát s a rajzban különös előmenetelt tesz, zászlótartóságot akart neki venni, de kapitánya azt írván, ne költsön hiába, mivel a háború szintén bizonyos levén, mihelyt az ezred kiinduland, anélkül is tisztté lesz, sorsára bízta őt<sup>1)</sup>, mire 1805. sept. 1. csakugyan zászlótartóvá neveztetett<sup>2)</sup>. Így vett részt ezredének olaszországi hadjáratában.

Bátyja Sándor Himfyé által korán nem csak megszeretvén, de üzvén is a költészetet<sup>3)</sup>, már itt és akkor gyűltek versei füzetekre, mik közül való többi közt *Hadi Éneke* is, melyet önköltött dallam szerint társaival a táborban énekelgetett, sőt 1808-ban drámai kísérletet is tett: *A Gyilkos*, szomoruját. 3 felv., melynek azonban írásai közt csak töredékét találtam letisztázva<sup>4)</sup>. 1809-ben febr. 16. alhadnagygyá mozdíttatván elő, ezredével Jellachich hadosztályánál apr. 16. Münchenben volt, máj. 25-én pedig Leobennél harczolván<sup>5)</sup>,

---

<sup>1)</sup> *Kisfaludy Sándor* id. lev.

<sup>2)</sup> Az ezrednek nálam levő *Grundbuch*-kivonata szerint.

<sup>3)</sup> „A szépnak elfogadására hajlandó lévén — írja *Kisfaludy Károly* maga Gaal Györgynek febr. 29. 1820. költ. levelében — először a bátyám Sándor lelkesített; ha ő nem írt volna, nehezen jutott volna valaha eszembe, hogy verseljek.“

<sup>4)</sup> T. i. az első felvonást s a másodiknak első jelenését, mik munkái második s újabb kiadásában láthatók.

<sup>5)</sup> *Kisfaludy Sándor* az id. helyen azt írja ugyan: „1809-ben ő ezredével Jellachich hadosztályánál *egyik ütközetben*, már nem emlékezem, hol, a francziák által elfogatott; a fogságból azonban, alkalmat lelvén, visszaszökött, és nyomban hadosztályához ment“: de a történetek egybevetése a fennelelt helyre mutat a legnagyobb valószínűséggel.

ott el is fogatott, de a fogságból szerencsésen visszazökvén, nyomban hadosztályához menekült, s még azon évi aug. 23-án főhadnagygyá lett. 1810-ben sürően társalkodott Pesten a Kazinczy triászával, Szermerével, kivel 1805-ben Miskolczon kötött barátságot, Horvát Istvánnal és Vitkovicssal, és csak ekkor vallotta be az elsőbbsiknek, hogy ő is dolgozgat<sup>1)</sup>, s mutatta elő egy kötet versét. Nem szenved kétséget, hogy e körnek nem csekély befolyása volt azon szándékára, hogy egykor mint költő szolgálja a hazai irodalmat. A béke beállta után, mely akkor maradandónak látszott, Kisfaludy, úgy látszik házassági szövetséget is tervezvén kedvesével<sup>2)</sup>, atyja híre nélkül

---

<sup>1)</sup> Mi egyébiránt ezredénél köztudomású dolog volt. Az 1810-iki ügynevezett conduite-listájában találom már e rovatot: „Kenntnisse in anderen Wissenschaften: Militärische Zeichnung und ungarische Poesie.“

<sup>2)</sup> Ezt írja maga világosan egy barátjához költ levelében, l. az *Életrajzban*, a negyedik kiadás VI. köt. 341. l. E viszonyát fel dolgozta regényül is (írásai közt lelt töredékeit „*Vallomások*“ cím alatt közlöttem Munkái második és későbbi kiadásáiban), melynek, mint kételkedni sem lehet, minden körvonala valóság, és csak öltöztetése költői. — *Kisfaludy Sándor* e viszonyt mint a katonaságból kilépése okát kétségbe vonja *id. lev.*, s írja: „Miért hagyta ő el a katonaságot, miért nem? minekelőtte magát más életmód vagy hivatal eránt bizonyossá tette volna, mikor atyja még élt, kitől osztályt nem reménylhetett, és a ki mind a hét gyermekére az árendában lévő anyai jószágának jövedelmét osztá fel évenként, mely hét részre osztva csak csekély volt, mai napig sem tudom, minthogy ő ezt titkolta; és én sohasem nyomoztam valóságos okát. Azonban, mind tulajdon odavetett szavaiból, mind mások beszédéből okom volt azt gyaníthatni, hogy bizonyos öszveütközés ezredesével, ki egyébiránt pártfogója volt, vagy talán inkább ezredesnéjével, adhatott arra alkalmat.“ Lehet e dologban is valami; nálam lévő bizonyítványa legalább, melyet a tisztikartól adatott ki magának 1811. aug. 29. (mely szerint „allzeit brav und ehrlich gedient, sich in allen Gelegenheiten stets seinem Charakter gemäss betragen, und sich dadurch die Liebe seiner Vorgesetzten und die Achtung seiner Kameraden erworben, mithin in dieser Hinsicht keine Ursache zur Quittirung gehabt“) ezredese által aláírva nincsen. S miután Kisfaludy Károly



s akaratja ellen 1811. augusztus 15. a szolgálatból kilépett <sup>1)</sup>, minek következtén a felbőszült atya, kezét végkép levonta róla. 

Miután így segedelem nélkül a világba kitaszítva, kedvese által is elhagyva, szégyen, szükség és önmeghasonlás martaléka lőn, nevelő testvérénél, akkor már Farkas Gábor kapitánynénál, szerető elfogadtatást lelt, kinél az 1811 — 12-ki telet töltvén, két évvel azelőtt készült második drámáját: *A Tatárok Magyarorszában* fejezte be vagy dolgozta által. Büszkesége azonban nem tűrhetve ezen erkölcsi függést; s miután atyja hajthatatlan maradt, míg, úgymond, „hivatal és hasznos házasság által rendes életpályára nem lép,“ miktől ő teljesen idegenkedett, eltökéltte magát a képirói pályán keresni életmódot; anyai birtokrészét elzálogosította <sup>2)</sup>, s még egyszer Pesten megfordulván, hol Szemerénél „verses könyvét“ letette, s tőle e szavakkal: „Elmegyek; vagy látsz, vagy soha“ bucsút vevén, Bécsbe ment. Itt több jó baráttra akadván a régi idők-ből, kik becsületesen segítették pénze elköltésében, ő

---

saját előadásától a hitelt azért, mert Kisfaludy Sándor, ki akkor atyjától távol lakott, róla nem tudott, megtagadni nem lehet; mind a két ok folyhatott be kilépésére, mikhez járulhatott még a katonai aprólékos, bár szükséges, külsőségek únása, mint *Hunkár Antal* szíves barátja írja hozzám 1842. jul. 6. költ levelében, melylyel a *Feltinger* kanonok által velem közlött életrajzi adatok, s a cs. k. udv. hadi tanács könyvtartószékétől kinyert viseleti kimutatás is egyeznek. Midőn tehát *Kisfaludy Sándor* Kazineczynak dec. 16. 1830. ezt írja: „Ő, midőn mások még katonáskodni kezdenek, már főhadnagy volt, s atyáknak akaratja, sőt tilalma ellen elhagyá a katonaságot, csak hogy életét s minden idejét literaturánknak szentelhesse“: az testvéri szeretetből eredt szépítésnél egyébnek nem vehető. Más befolyások alatt kezdődött Kisfaludy Károly önelhatározása az irodalmi pályára. Addigi verseselése csak saját keble sugallatainak belső szükségéből kifakadása volt.

<sup>1)</sup> A fenidézett *Grundbuch* kivonata szerint, és pedig „gegen einjährige Abfertigung ohne Beibehalt des Offiziers-Charakters.“

<sup>2)</sup> Boldizsár bátyjának, ki oly nemeslelkű volt, a pénzt neki ajándékozni s a jószágot visszabocsátani közösztyára.



csak akkor ocsúlt fel, mikor erszénye ismét kiürült. Arról tépelődött tehát, hogy Oroszországba költözzék ki, ott vagy katonai szolgálatba lépni, vagy művészetét űzni, melynek ott több sikerét reménylette; mikor egy új viszony húzamosb ideig ismét Bécshez kötötte <sup>1)</sup>, hol néhány évig majd kedvezőbb, majd szűkebb állapotban, csakugyan ecsete után élt (arczképezésből, gyakran, midőn más munkája nem volt, szelenczefestésből). Ugyanekkor a műakademiában s néha nevesebb festőknél is dolgozott, de fő örömét az udvari játékszínben találta, melynek akkori rendes színköltőjével Körner Tivadarral <sup>2)</sup> és színészei közül a jeles Ochsenheimerrel barátságos ismeretségben állt <sup>3)</sup>, s foglalkodott aesthetikai és költői munkák olvasásával, sőt öndolgozással is. T. i. a lyra mellett, a pesti játékszini mozgalmak által is gerjesztve, újra folytatta drámai kísérleteit, s így készült harmadik darabja: *Zách Klára*, eredeti hazai dráma 5 felv. 1812-ben; s gyakorlatúl a jambusos előadásban Voltaire után: *Brutus*, szomoruj. 5 felv.; de nem levén még igazi fogalma a mértékes versalkotásról, inkább csak számlált tagu prózai mint időméretes sorokban. Szerelmi viszonyának felbomlása, s hanyag dolgozás mellett — mert csak akkor festett, mikor a szükség nyomta — gyakori küszködései sanyarú sorsával végre elűzték Bécsből, s egyszerre mind rokonai, mind ismerősei szemeik elől néhány évre eltűnt.

Bujdosása ezen idejét meglehetősen homály borítja,

---

<sup>1)</sup> Ez volt, mint látszik, azon viszonya egy fiatal tánczosnővel, melyet *Hunkár Antal* említ id. levelében, „kitől, úgy mond, mert ennek anyja azt egy A. . . herczegnnek adta el, keservesen meg kellett válnia.“

<sup>2)</sup> Saját szóbeli közlése után.

<sup>3)</sup> *Hunkár Antal* eml. levele szerint. Innen vehetett alkalmat M. . . testvére, ki őt „mólernek“ csúfolta, atyja örántai idegeniségének azzal táplálására, hogy kár az elveszett fiúnak pénzt adni, „mert azt komédiásokkal és piktorokkal egy estve elkölti.“ *Hunkár*, szinte ott.

miután ő arról, mint általában hazáján kívül leélt viszontagságos és szenvedésektől látogatott éveiről, csak ritkán ejtett néhány szót; annyi még is bizonyosnak látszik, hogy Németországot, Schweizot, Francia- és Olaszországot egész Rómáig, többnyire gyalog járván be, helyről helyre arczképfestéssel s holmi víg jeleneteket előadó genréképek készítésével kereste élelmét, sőt néha oly jó vásárt is tett, miszerint helyenként módot és alkalmat lelt Olaszországban régi jó műveket szerezhetni, miket jó embereknel letévén, visszatérte után Bécsbe maga után küldetett, s azokból, midőn a szükség kívánta, pénzelt is <sup>1)</sup>). Megtörve végre hányatásaitól, s honvágytól zaklatva, s mind inkább s elevenebben díszesebb pályára léphetni ohajtva, 1817-ben jó szerencsére Pozsonyba jött, s Farkasné testvére közbenjárásához folyamodott; de mely engesztelhetlen atyjánál siker nélkül maradván, Sándor bátyja Györré hozta le, oda kérve Feltinger akkori mihályi plébánost is, utóbb győri kanonokot, Kisfaludy Károly egykori házi tanítóját, kit atyja mindig igen szeretett, s kinek segedelmével a kibékítést annál biztosban reménylette; azonban az most is rendíthetetlen maradt, s kijelentette, hogy Károlyt mind addig maga elibe nem bocsátja, míg szolgálatba nem lép, vagy meg nem házasodik; némi segédelmet azonban Farkasné utján adott neki <sup>2)</sup>), miből K. reményt merítve, Pesten letelepedett <sup>3)</sup>).

---

<sup>1)</sup> Így részletesen *Feltinger* kanonok közleménye. *Hunkár*, kétségkívül az időszak elvételével, 1812-re teszi egy évi olaszországi gyalog vándorlását. Írva csak két helyt hagyá vékony nyomát e zivataros hat évnek, Gaal Györgyhez szóló leveleiben; így febr. 17. 1820. : „Könnyen írok; eleven érzés s egy kis tapasztalás, melyet *a német és olasz földön gyűjtöttem*, könnyítik nekem a dolgozást“, s nov. 4. : „Sötét végzés *hajtott ki a széles világba*.“ . . . Ellenben költeményeiben itt-ott, sőt beszélyeiben, még Beczkőjában is, egyenesen saját múltja s abban költ alanyi érzései és világnézetei csillámlanak keresztül.

<sup>2)</sup> *Kisfaludy Sándor* id. levele.

<sup>3)</sup> *Tatay János* lövői pléb. levele hozzám jul. 10-kéről 1842.

Azonban első pár évét itt is nem kisebb szükségben élte át. Stettner Máté kir. ügyvéd (utóbb ud. referendár) és Hunkár Antal (utóbb főispán) baráti nyílt karokkal fogadták, vetélkedve szabad asztalt ajánlottak neki, s gyakran pénzsegedelmet is : ő azonban önmegtagadó önérzetből amazzal nem rendesen, ezzel csak kölcsönkép élt. Egy becsületes vargánál fogadott szállást a magyar-utczában, ott tájképeket festett aquarellben, melyet szegény gazdája úgyahogy eladogatott, s mert Kisfaludy bámulandó sebességgel dolgozott, néha jó vásárt ütött; másszor, ha kevesebb keltek, vagy neki egyébhez volt kedve, vagy barátjainak dolgozott kedveskedésül<sup>1)</sup>, a zsellér gazdástul titkon nyomorgott. E mellett is egész buzgósággal a magyar irodalommal bővebb megismerkedéshez látott, melyből bátyja munkáin s némely barátjai apróságain kívül nem ismert semmit; s dolgozgatott is a drámában, de lelke rendkívüli mozgékony-sága s egy tárgyról másra szökdelései közt a sok megkezdett műből keveset fejezve be : mi-alatt a székesfejérvári színésztársaság, Tatárait, melyek kéziratához történetesen jutott, Fejérvárt nagy tetszéssel adta. Ezután történt, hogy gróf Brunszvik Ferencz, akkori haszonbérloje a pesti városi színháznak, e társaság ügyességéről hírt vevén, azt 1819-ben meghívá Pestre, miszerint itt hetenként két magyar előadással örvendeztesse meg a magyarság barátit. Előadásait ez az említett darabbal nyitotta meg május 3., melyhez Kisfaludy egy az akkori időhöz illő prológot írt, s mely rendkívüli lelkesedést gerjesztvén, kevés hía volt, hogy a költő a színpadra nem vitették fel. E fogadás buzdi-

---

<sup>1)</sup> Genreképeket, eroticumokat a római császárok életéből, megkapó eredetiséggel; magyar historiai vázlatokat Stettner Máté s Hunkár számára, egyszer egy halottak tánczát. Az arczképezésben nem voltszerencsés, nem mindig talált; hiányzott türelme. A művészet lényegéhez azonban, a feltaláláshoz, compositióhoz és kifejezéshez derekasan értett. Lelkes vázoló volt. Ez időben régi barátjánál, Pestnek akkor első orvosa Stáhly Ignácznál, magántanulmányokat tett a külső boncztanban (*Hunkár és Tatay leveleik után*).



totta egy más darabja kidolgozására, melylyel a társaság június 16. Pestről bucsút vett: Ilka, vagy Nándorfejevárvár bevétele, dráma 4 felv. Az ország bételt mind a két mű fényes sikerének hírével, s minden oldali buzdításoknak engedve, az eleinte tartózkodó költő kibocsátotta azokat ily címek alatt: 1. *A Tatárok Magyarországon*, egy eredeti hazai költemény öt felvonásban. Irta K. Kisfaludy Károly 1811. eszt. Pest, 1819.; 2. *Ilka vagy Nándorfehérvár bevétele*. Eredeti hazai dráma négy felv. Budán, 1819. Ősszel ismét feljövén a fejevári színésztársaság Pestre, sept. 7. Kisfaludy Stibor Vajdáját adta mintegy rögtönözve, s így csekély sikerrel; ellenben oct. 8. azt teljes készülettel és nagy gonddal játszván, köz tapssal fogadtatott, ámbár az abban nyilatkozó demokratiai irány sokakban kellemetlen érzéseket költött <sup>1)</sup>. Fokozta a közönség

---

<sup>1)</sup> „Ez a darab nekem itt ellenségeket csinált — írja *Gaal Györgyhöz* mart. 13. 1820. : — azt hiszik, hogy a magyar paraszt nyomtatását akarom a világnak hirdetni.“ — 1820. febr. 17. így nyilatkozott addigi munkásságáról: „Könnyen írok; eleven érzés s egy kis tapasztalás, melyet a német és olasz földön gyűjtöttem, könnyítik nekem a dolgozást. Minekelőtte a dramaturgiával megismerkedtem, nemzetem karakterét tanultam, s így csak a magyaroknak írtam, s nem a világnak . . . Nem poetai dícsőség után törekedtem, hanem a hazának, erővel teljes előidejét kívántam felmutatni; s így a hazafiság tett költővé; ha czéломat el nem értem, akaratom nagyobb volt erőmnél. Darabjaim, dicselkedés nélkül mondhatom, tetszetek, sőt rendkívül való entusiastussal fogadtattak, nem mintha nagy lélek szólna belőlök, csak mert oly karakterek vannak bennök, melyeket a magyar szeret, melyek a nemzetiség bélyegét viselik magokon, melyekben a magyar magát feltalálja. Az is volt czéлом, hogy a publicummal a mulatságnak ezt a nemét megízelttessem; azért néha jobb gondolatokat elmellőztem, s kedvesen hangzó beszédek szóttem be. Később való dolgozásaimban ettől tartózkodtam.“ Utóbb: „Azon néminémű helybenhagyás által felbátorítva, melyet darabjaim nyertek, most széltiben írnak eredeti színdarabokat; lesz közte sok rossz, de tán jó is; és így reménylhetjük, hogy hosszú álmunkból felébredünk, s a pallérozott nemzetek közé léphetünk.“ Jan. 8. 1820. ugyan Gaalhoz, ki akkor megjelent darabjait németre fordította, ezt írta: „Ha egyébiránt a külföldi elmeszülemények

lelkessedését az első színszerű magyar vígjáték: „A Kérők“, melyet sept. 24. adatott; s barátjai sürgetésére a sajtó még 1819. decemberben hozta: 3. *Stibor Vajdát*, eredeti hazai dráma 4 felv. Pest, 1820. „Zách Klára“, és „*Salamon Király*“, mind az előadástól, mind a kinyomatástól eltiltattak<sup>1)</sup>. A következő 1820-dik évben nevezetes változáson ment által Kisfaludy. Gaal Györggyel, ki darabjai német fordításával foglalkodott, sűrű levelezésbe szövődvén, benne nem csak szerető tisztelőt, de őszinte bírálót és tanácsadót is lelt, kit ő annál nagyobb örömmel fogadott, mert szakját

fénye munkáimra nagyon is sűrű árnyékot vet, az is menthet, hogy *nekem nem volt előzőm*, és szinte egyedül állok a magyar dramaturgia darabos ösvényén. Mikor a Tatárokat írtam, 19 esztendő voltam (helyesen 21), s legtöbb darabjaim gyenge ifjúságomban irattattak, s nagyon sietve. Most tíz esztendővel öregebb vagyok, s tán valami nyomosat adhatok. *Stibor Vajdát* két esztendő előtt írtam; kissé erős, de tendenciája hadd pótolja, a mi nem jó benne“. S ismét: „*Jambusaimról* hozott ítélete tökéletesen igaz; azonban egy kicsi részét vétkemnek az ebben még egészen míveletlen nyelv darabosságára kell tolnom. Felettébb nehéz az affectust tiszta jambusokban kefejezni; a sok hosszú szó a verset igen nehézkéssé teszi, úgy hogy sokkal nehezebb alkalmatos szót találni, mint gondolatot. De azt is meg kell vallanom, hogy a philológiában még igen sokat kell tanulnom. Gyenge korom óta katona lévén, keveset gondoltam vele, és csak azt írtam le minden regula ösmérete nélkül, a mit gazdagabb érzés és melancholiára hajlandó valóm tollamba dictált. Csak néhány esztendő óta, hogy a szolgálatból kiléptem és magamat egészen a szépmesterségekre adtam, kezdettem tanulni is.“

<sup>1)</sup> Egyik sem találtatott meg a költő halála után írásai közt; az elsőbbit mindazáltal egy figyelmes hazafi több évvel a Minden Munkák első kiadása után kezemhez juttatá, s így az a Minden Munkák újabb kiadásaiba már bemehetett; *Salamon Király* még eddig elő nem került. „Vannak drámáim — írja ezekről *Gaalnak* 1820. febr. 29. — melyeknek előadását eltiltották, mint A Záchok, *Salamon Király* — nincs bennök semmi, a mi magasabb tekintetből káros volna... de fájdalmas érzéseket költenek a magyarban...“ Egyéb, ez időben legalább első dolgozásban nála készen állott, darabjai (maga mondja: „ezeknek még ráspoly kell; néme-lyeket jambusokba kell általtennem“) saját, jan. 8-kai levele szerint: *Dobozi, Vak Béla, Belizár, Estoras György* szomorújátékok,

értő barátok hiát mélyen és sajnosan érzé <sup>1)</sup>; Kazinczy munkái olvasása folytán pedig, miknek nyelvbeli szépségeire főleg Bártfay László által, kivel 1819. vége felé gróf Waldstein asztalánál ismerkedett meg, lett figyelmessé, a nyelv gondosb és ízlésesb kezelésére kezdte fordítani ügyekezését<sup>2)</sup>). Észrevehető különösen ez utóbbi tekintetbeni haladása most átdolgozott vagy újból készült darabjain, mik a székesfejérvári társaság 1820-ki tavaszi vendégszakában színre kerültek, melyek voltak május 3. Szécsi Mária, május 5. A Pártütők, mik oly rendkívüli tetszésben részesültek, hogy egész jelene-

---

*Y. és J., A magyar, honjába, vígjátékok, az imént említettekkel együtt szinte elvesztek, vagy régibb verseivel együtt maga által semmisítették meg (aminthogy ő ily kézirat-égetéseket többször tartott).*

<sup>1)</sup> Martius 13-dikán írja hozzá : „Sokszor elgondolom, mely dicső dolog a poézist üzni felvilágosodott érzékeny emberek, mivel barátok társaságában! *kik nem kapnak fel mindent fanatismussal, nem vetnek el mindent vakon.*“ És martius 14-kén : „Ilkát több helyt meg kell rövidíteni és változtatni. *Csak egy értelmes és őszinte lélek lett volna körülöttem,* ki munkáimat átnézte volna, más lett volna belölök; de *magam vagyok,* és saját gyermekünk megítélése ritkán helyes.“ — April 30. pedig írja *ugyanannak* : „Sokat adnék érte, ha ezeket nem adtam volna ki. Boldog együgyűségemben azt hittem, hogy eleget tettem, ha kedvesen hangzó phrasisokat halmozok össze, s a világnak rendbeszedve feltálalom! De megtörtént, s nincs egyéb hátra, mint hogy a hibát jobbak által helyre hozzam.“ V. ö., mit Gaalnak reá volt befolyásáról a 16. l. <sup>3)</sup> jegyz. maga mond.

<sup>2)</sup> L. e reá nagy következésű szövetségről Kazinczyhoz intézett első levelét, M. Munkáiban álló többször id. Életrajzában. „Nincs hazánkban — írja 1820. mart. 15. többi közt, lelke szép hevében — kit nyugottabb szívvel mernék bírónak meghívni, mint T. Úr, kinek az irigység s rágalmazás törei annyiszor leperkedtek melléről; ki főlemelkedve a tudóska ösvényről mélyebben tekintett volna be a művészség templomába. Nem merészség tehát, hanem fiúi bizodalom vezeti tollamat, midőn azt kérem, hogy méltóztassék a T. Úr munkáimról igaz ítéletet tenni, hogy jövődöben tudjam a jót folytatni s a rosztat kerülni; méltóztassék velem közleni észrevételeit : és háladatosságomnak az lesz első jele, hogy azokat mindenben híven követendém“ stb. Ha a



teket kellett nyomban ismételni <sup>1)</sup>; továbbá május 8-dikán : Kemény Simon, és A Gyilkos : hat nap alatt négy diadalma Kisfaludy drámai Múzájának. A minden oldali sürgetésekre ezek nem sokára nyomtatásban is megjelentek; és pedig juniushban : 4. *Szécsi Mária vagy Murányvár Ostromlása*, eredeti hazai dráma 4 felv., *A Kérők*, ered. vigj. 3 felv. Pest, 1820.; juliushban : 5. *Kemény Simon*, eredeti hazai dráma 2 felv. <sup>2)</sup> és : *Barátság és Nagylelkűség*, ered. dráma <sup>3)</sup>, Pest, 1820.,

két nagy ember közt a levelezés sűrű nem lett, a művészeti érintkezési pontok hiánya okozta : Kisfaludy dramaturgiai eszmecserét ohajtott, Kazinczy („Én e mezőbe sohasem mertem vágdatni; érzettem kevés erőmet, s ez legalább szerénységem bizonyosága“) egyedül a külső formába bocsátkozott; azonban mi mély és kétségkívül lényeges volt Kazinczy munkái tanulmányozásának behatása Kisfaludy Károlyra, a nyelvnek azon innen gondosabb (l. a 16. l. <sup>3)</sup> és 17. l. <sup>3)</sup> jegyz.), s bátrabb (l. a 14. l. <sup>2)</sup> jegyz.) kezelése, s a Ráday-nemű verselés feltétlen elfogadása mutatja.

<sup>1)</sup> A tetszés e naiv nyilatkozásáról emlékeznek a *Hazai Tudósítások* is 1820. I. 37. sz.

<sup>2)</sup> Erről írja *Gaalnak* jun. 24. : „Ezt a darabomat legjobban szeretem; tisztán szívemből írtam. A kemény kritika sokat fog benne találni, de nekem ezek az érzések oly szentek! s ifjuságom legszebb álmái vannak benne lefestve“. Már itt, Kazinczy példáján neki bátorodott a nyelvújításnak is : „Igaz — írja *Gaalnak* 1821. jan. 18. — a nyelvben erősen haladunk, egy sereg szó megrovidított, egy sereg új készült, s ki folyvást nem halad a nyelvvel, el nem mehet rajta mindenütt. Márton oda nem elégséges. Az ilyek : lény : Wesen, alkonyat : Abendröthe, lebel : Abendlüftchen, élelmény : Genuss, romok : Ruinen stb stb nála ugyan nem taláztatnak.“ És máj. 5. : „Én és a bátyám (Kisfaludy Sándor) a nyelv dolgában nem tudunk megegyezni. Ő ellensége az újságoknak, én pedig azt állítom, hogy még ezentúl kell poetai nyelvet teremteniünk, ha örökre meg nem akarunk állapodni.“

<sup>3)</sup> A censura által többféleképp csonkítva. „E darabnál — írja *Gaalnak* 1820. aug. 1. — nagyon kellett magamat mérsékelnem, s minden politikai tendenciát kerülnöm; s így is töröltt a censura, hol az udvari életről szőttem belő gondolataimat“; és sept. 1. : „A mit barátom Janus Pannoniusról (Barátság és Nagyl). mond, igen igaz, de ebben a püspökömet egészen kitöröltték; ha barátom le akarja fordítani, megküldöm a hibázó helyeket; németben, tudom, megengedik. Az új primás igen vigiláns úr; ha így marad, majd imádságos könyvet írok.“

augustusban : 6. *A Pártütők*, ered. vígj. 3 felv. <sup>1)</sup> és : *Mikor pattant nem hittem volna!* <sup>2)</sup> eredeti vígj. 1 felv. Pest, 1820., miket még ez évben követett : 7. *Irene*, szomoruj. 5 felv. Pest, 1820., s Kisfaludy Károlyt a színiköltészetnek, közvetlen hatásánál fogva egy nagy közönség nemzeti és hazafiúi érzéseire, döntő fontosságúnak elismerő kor legünnepeltebb költőjévé, Gaal György fordításai által pedig e szerencsés mozgalmakat a főváros német közönsége s a külföld előtt is ösmeretessé tették <sup>3)</sup>.

Az ekép nyert díszes erkölcsi állással, mely anyagi állapotját is javította, élete új phásisba lépett; s ebből megnyugvással tekinthetett vissza zivataros múltjába, melynek tapasztalásaitól, bármi drágán voltak azok vá-

<sup>1)</sup> „A Pártütők tárgyát — írja ugyanott — Claurentól vettem, a kidolgozás egészen enyém. Kissé aljas, de a czél úgy kívánta. A censura sok meztelen igazságot kitörlött belőle, kivált az insurrectióra nézve. A kovács benne eleinte insurgens volt; legtöbb mondókáinak el kellett maradni.“ — „Hogy a Pártütők — írja oct. 1. 1820. — az urat mulattatták, örvendek. Barátom megértette tendenciámat; ha bíró uraimék is úgy értenének meg, nem igen volna tanácsos nekem katonai fedezet nélkül utazni. Készen van a *Korcsházi Vásár* is 3 felv., ebbe több satíra van még; reményilem, tetszeni fog.“ Én ennek csak töredékét találtam meg írásai közt, melyet a Mind. Munkák második s újabb kiadásaiba fel is vettem.

<sup>2)</sup> Első fő czíme — mely alatt adatott is — *A Gyilkos* volt, melyet rövidsége miatt a Minden Munkák kiadásaiban visszaállítottam.

<sup>3)</sup> L. *Theater der Magyaren*, I. Th., Brünn 1820. melyben a Tatárok, Ilka és Stibor foglaltatnak. A külföldi bírálatok sokban, s különösen az önálló nemzeti irányt kiemelve, kedvezők voltak. Kemény S. szinte Gaaltól Kotzebue drámai almanachjában jelent meg (Lipese 1823.) mint eredeti, minthogy oda fordítások fel nem vétettek, s némely bírálat által a folyam legjobb darabjának ismertetett el. Mindezek, s a Pártütők, egy névtelentől, Budán Pesten gyakran adattak németül is, s a magyar érzések költésére nem kevésbé hatottak. Bécsben a Tatárok nem tetszetek. Stibort utóbb gróf Festetics Albert is adta, trochaeusokban, Pest, 1823. melylyel Kisfaludy nem volt megelégedve, és Bécsben előadását maga gátolta, l. *Gaal*hoz írt lev. jul. 8. 1823. Voltak nem kedvező



sárolva, nyert költészete tartalmat és valóságot <sup>1)</sup>. Nem sikertelenül óvta őt Gaal a sokat-írástól <sup>2)</sup>, melyre termékeny tüze, képzelhetetlen könnyüége s a zajos taps ragadozták; s míg e barátjának tanácsai <sup>3)</sup> s a Goethé-

bírálatok is, mik Kisfaludy érzékeny lelkét nagyon leverték. A Tatárok Bécsben adásától tartott: „Nagyon félek, hogy ez a zsenge munkám meg fog bukni: akkor jóéjtszakát, poesis!” s midőn az csakugyan adatván a wieden színpadon, a Conversations-blattban kedvezőtlenül bíráltott, írja: 1821. febr. 17.: „Sokáig, tán soha sem nyúlok többé tollhoz. A bécsi recensio lemennydörgött, gáncsot vártam, melyet e fiataalkori dolgozat érdemlett — de ily bánást!” sat. Azonban az ily elcsüggedés nála csak pillanatnyi volt, s a folytonos munka néhány nap alatt meghazudtolta azt.

<sup>1)</sup> Érdekes visszapillantást lelünk arra *Gaal-Györggyhez* írt egyik levelében 1820. nov. 4., melyet mint becses commentárt életéhez idejegyzek: „Nem tagadom, én fiatalságomban sivatag életet éltem. Sötét végzés hajtott ki a széles világba, búskomorság, meglegedetlenség könnyű gondolkodással párosúlva habról habra löktek; minden családi kötelektől elszakadva, hat esztendeig bujdosam, képirásból éltem, s aztán nem ritkán a forró vérnek és zabolátlanságnak mindennemű bolondságaiba keveredtem. Atyámmal való boldogtalan egyenetlenségem, melyben egyébiránt ártatlannak érzem magamat, minden házi rendet gyűlöletessé tett előttem, és én vad mulatságokban kerestem emlékezetem eltompulását. De visszatértem — jobb érzésem elég korán mentett meg, és bizonyossá teszem, hogy nem fogok többé . . poharakat enni. Elébbeni életemet tekintse barátom úgy, mint egy zivatart, mely ugyan lételemnek sok virágát összedúlta, de gyökerét épségében hagyta meg; *mely a szívekről lesodorta előttem a fedelet, melynek belseje e nélkül örökké eltakarva maradt volna előttem.* De elég erről . .“

<sup>2)</sup> „Barátom vagdalódzik levelében termékenységem miatt, s egy epigrammával kívánja Múzsámat eszméltetni. Ez a nyílt-szivűség nagy örömemre szolgál, mert azt bizonyítja, bár tövises öltözetben, hogy igazi barátom, s hogy jó nevemet szíven hordozza. Úgy fogadom, mint egy beteg a cseppeket, melyek ha néha keserűek is, a vért felfrissítik s a testet lelket fentartják.“ Aug. 16. 1820.

<sup>3)</sup> „Az úrnak nyíltszivűségét — írja jun. 24. 1820. — melylyel munkáimat rostálja, nem csak szívesen fogadom, de háládatos érzéssel is, mely soha ki nem enyészik szívemből. Megvallom, hogy levelei véghetetlen hasznomra vannak, s mun-



veli foglalkodás <sup>1)</sup> húzamosb figyelemre buzdították tárgyai belső kidolgozásában; a nyelvstudium, mely körül a Helmeczyvel szőtt barátság volt különös hasznára <sup>2)</sup>, a nyelv- és verselésben lett észrevehető. Így már most lassabban haladt alkotásaiban, s míg régibb darabjait részben átdolgozgatva <sup>3)</sup>, az újakkal nem sietett többé. Több nagy historiai tárgyon dolgozgatott, melyek: *Konstantinápoly Veszedeleme* <sup>4)</sup>, *Első Ulászló, vagy a Várnai Ütközet* <sup>5)</sup>, és *Záh Nemzetsége* <sup>6)</sup>, miknek kijö-

kásságra, szorgalomra és rendre tanítanak. “ És 1821. jan. 18.: „Ha Irene elsőseget érdemel más munkáim felett, kinyilatkoztatom, hogy ezen előhaladást a művészségben csak az úr barátságának köszönöm.” És 19., midőn Irénét küldé meg neki: „Dicséretemre mondhatom: correct kezdek lenni Barátom, becses levelei által jóformán átváltoztatott. Világosabban látok a művészség és poézis országában.”

<sup>1)</sup> „Csak orvos volnék, úgy tanulnám betegségét, mint most Goethét, hogy attól megszabadítsam.” Jun. 24. 1820.

<sup>2)</sup> Erről l. Mind. Munkái mellett az Életrajzot, a negyedik kiad. VI. k. 356, 7. ll.

<sup>3)</sup> 1820. oct. 1. írja *Gaalnak*: „Nem sokára a Tatárokat és Ilkát *átdolgozva* adom ki.” Ilka változtatásait már apr. 11. küldte meg neki, hogy fordítása mellett használja. Stibor átdolgozásáról, melynek lényege Dobrochna jellemének teljes átváltoztatásában állott, maga szólt nekem. A Pártütők és Irene átdolgozásai töredékei megvannak írásai közt. Már 1821. május 5. írja erről *Gaalnak*: „Irene, igen is, széles; ennek félig a nyelv az oka; de reményem szorgalom és studium által ezt a szírtet is körülevezem.”

<sup>4)</sup> Töredéke 1820-ból a Mind. Munkák második s újabb kiadásaiiban.

<sup>5)</sup> Mint munkában levőt említi *Kazinczyhoz* 1820. mart. 15. írt levelében. Izóra monológját belőle az Aurora 1823-iki folyamában közölte; töredéke Minden Munkáiban áll.

<sup>6)</sup> 1820 dec. 26. írja *Gaalhoz*: „Január végén sajtó alá adok egy új szomorújátékot sub titulo: Záh Nemzetség. A thema nagy és érdeklő, a kidolgozást az úr ítélje meg.” „Erről a két darabról (Irene és Záh) tartok valamit;” s 1821. jan. 18.: „Ismét egy darabom jön sajtó alá: Záh Nemzetség. Az aristokratismus ellen van, nem fog földieinknek tetszeni.” Töredéke a Minden Munkák közt áll. — Ugyanez időben írja: „Egy különös poémán dolgozom mindennemű versformákban: *Hamupipőke*. Őt felvonásban két világot akarok körüljárni. Lesz-e belőle valami?!”

veteli idejét is meghatározta volt már, de épen ezek által gerjesztve egy új szakot vevén fel stúdiumai körébe, a történelemét, többet tanult mint előállított, s a mily hirtelenkedő volt elébb, oly lelkismeretesen kétségeskedő lett most. E historiai studiumok vezették őt régi kedveltje Shakespeare igazi megértésére, s a nevezett darabok fenmaradt töredékei mutatják, mely magas álláspontra vergődött már ekkor a történelem fel fogásában. E pályán akasztotta őt meg egy költői almanach megalapítása, mely kiszámíthatatlan hasznai és Kisfaludy erejének sokoldalú kifejtése mellett őt még is a legmagasabbtól elejté, mire kétség kívül rendeltetve volt. T. i. a szépirodalomnak még akkor nem létezvén rendes közlönye, egy ilyet kívánt ő még 1820. elején zsebkönyvformában megalapítani; melyre Sándor bátyja a Regéiért nyert Marczibányi-jutalmat felajánlván, s Horvát István izgatásaira más hazafiak is elégséges öszveget tevén össze<sup>1)</sup>, az végre 1822-re meg is indúlt, s mind halálaig folyt ily czímmel: 8. *Aurora*,

---

<sup>1)</sup> 1820. febr. 29. írja már *Gaal Györgynek*: „Szándékom van jövő esztendőre egy magyar almanachot kiadni. Számot tartok az úr barátságára, hogy szinte segíteni fog, és hírneve, nemes részvétele s morális ereje által munkánkat emelni. Nem kívánunk egyáltaljában gazdálkodni, hogy azt külsőképen bármely német almanach mellé lehessen állítani. A palatinus ő hercezségének ajánljuk.“ — Kisfaludy Sándor a Marczibányi-jutalmazások ünnepeén Pesten 1820. martius 23. felolvasott hálabeszédében az általa nyert jutalmat olyan intézetre kívánta fordíttatni tovább is, a milyenből az eredetét veszi, úgy hogy — folytatja — azt „most mindjárt *egy munkában lévő*, hasznot mulatsággal összefoglaló *zsebkönyvnek* első kiadására, s utóbb más műveknek közrebocsátására ajánljam“ (I. *Tud. Gyűjt.* 1820. VI. 31. l.). Ezennel tehát hozzá látott Kisfaludy Károly az ügyhöz; apr. 11. már rézmetszetesek dolgában kéri Gaal segédkezését, s azon évi dec. 15. az első folyam tartalmát is közli vele, s jelenti, hogy a császárné, Görög Demeter közbenjárására, az ajánlást is elfogadta. Ekkor történtek („1821-ben nem sokára az év kezdete után“ mond Horvát István, *Tud. Gyűjt.* 1834. II. 146. l.) azon ajánlatok, mik tulajdonkép biztosították a vállalat jövődjét; mely eleinte ugyan az ajánlattevők collegiális felügyelete alatt, de már 1823.



*hazai almanach*, kiadá Kisfaludy Károly. 1822(—1831.), Pest (és Buda), tíz folyam. Soha író ily rövid idő alatt oly nagy haladást nem tüntetett fel, mint Kisfaludy Károly az Irene megjelenésétől <sup>1)</sup> az Aurora feltünéseig; a természeti nagy tehetségekkel felruházott, de addig leginkább csak szerencsés ösztön által vezérlett költő itt mint tudós és kiképzett művész lépett föl. A kor jelességei, valamint az öszves ifjabb nemzedék Kisfaludy s a szépirodalom ez új közlönye köré gyűlt (*Aurorai kör*), mely által ő az új iskola második státorává, a költészetben a szorosan nemzeti irány fő szerzőjévé, személyessége által pedig az új irodalom valóságos középpontjává lett, mit a Marczibányi-intézet nyíltan elismervén, 1826-ban a nagy jutalmat neki ítélte. Ezen, épen személyessége által gyakorlott hatást kimutatni, mely közvetlenül nevelő és fejtő volt társaira, s közvetve az öszves szépirodalomra kiterjedt, a költészet-történet tiszte; itt csak személyével s ez új időszakba eső dolgozásai elősorolásával van dolgunk.

A hosszas szenvedéseket és ínséget jobb csillag váltotta fel. A drámáiból, s majd az Aurorából gyűlő jövedelem, melyhez soha egészen meg nem békült de testvérei által még is némileg lecsillapított atyjának évenként küldött segedelmei, s ennek halálával 1826 óta tétí jószága járult, őt díszes állapotba helyezék, bár gyakori megcsalatások, jótékonysága, melylyel épen méltatlanok gyakran visszaéltek, élvezni szeretése, gazdálkodásbani gondatlansága, s végre becses képtára költségei mellett koronként pénzbeli zavarok sem hiányzottak, s adósságai növekedtek inkább, mint fogytak. De becsülésre méltó jellemét semmi szenny nem érte, s ragyogó munkássága országos tisztelettel vette körül. A festészettel most sem hagyott fel, de nem ke-

---

óta Kisfaludy önálló szerkesztése mellett jelent meg mind végig (v. ö. *Horvát István* közleményeit az id. h.).

<sup>1)</sup> Új pályája kezdőpontjául az Irene Ajánlása (Gaal Györgyhöz) tekinthető, mely már ottava rímákban íratott.



reset, egyedül gyönyörűség okáért üzte, még pedig 1822 óta kirekesztőleg olajban; e mellett a historiai és aesthetikai stúdiumok, irodalmi dolgozásaival együtt, ideje nagyobb részét vették igénybe. Az Aurorában s egyebütt megjelent saját dolgozásai évsorban ezek voltak: 1822-re: *Nelzor és Amida*, keleti dráma 1 felv., *Az élet korai* ottáva-rímekben, allegorikai s lyrai darabok (részben Böködi és M. J. névjegygyel); 1823-ra: *Szilágyi szabadulása*, hazai dráma 1 felv.; alleg., lyrai darabok, köztök *A Lantos szerelme* ottáva, a *Honrágy* sestina-rímekben s epigrammák (Zordy és M. F. névjegygyel is), beszélyek: *Barátság és szerelem*, *Vérpökhár* (B. K. névjegygyel), s *Tollagi Jónás viszontagságai* I. része, mely által soká ismeretlen álneve: Szalay Benjamin híresedett el; 1824-re: egy komoly beszélyen s lyrai darabjain kívül (köztök egy románcz is) újra Szalay Benjamin humoristikai adalékai tűntek fel, mint *Sulyosdi Simon*, *Mit csinál a gólya?* stb.; 1825-re *Tihamér*, regény, s ismét egy pár Szalayád: *Sok baj semmiért*, és: *Andor és Juci*, parodia az Osszián majmolóira, s lyraiak (románcz, és elegia: Mohács); 1826-ra: *Mátyás deák*, vigj. 1 felv. <sup>1)</sup>, két Szalayféle nedélyes beszéd: *A fejér köpenyeg*, *Bajjal ment vígan jött*; lyraiak; 1827-re: *A Vigjáték*, *A Betegek*, vigjátékok egy-egy felv. <sup>2)</sup>; *Tollagi Jónás II. része* s egy el nem ké-

<sup>1)</sup> „Mátyás Deáknak — írja *Gaalhoz*, jan. 16. 1826. — ne húzozon fel barátom német nadrágot. Nem több egyszerű apotheosisnál Hunyadi Jánosra, s Mátyás is karakterének csak egy vonásával van előállítva; a magyaroknak, kik históriájokat ismerik, fog ugyan tetszeni, de a németeknek nem, valamint Szilágyi Szabadulása sem. Mind a kettő részét teszi egy cyclusnak, melynek czíme lesz: *Mátyás Kora*, és ennek életéből mutat fel scénákat. Őt van. Szeretném tizenkettőre vinni fel. Ha a barátom bibliothekájában Galeotuson és Callimachuson kívül vannak oly szerzők, kik anekdotákat őriztek meg e király életéből, nagyon le fog közlésekkel kötelezni.“ (*Négy* ily darabját bírjuk maig: Janus Pannonius, Szilágyi, Mátyás deák, Hűség Próbája. Emlékezem, hogy egy Toldia is volt, de melyet elvetett; s utóbb „A sastoll“ balladája lépett helyébe.

<sup>2)</sup> A Betegekben önmagának a hypochondriából kigyógyulását

szült regényes-eposi költeménynek „*Elte*“ töredéke; 1827-ben: *A Leányőrző*, vígj. 3 felv. (az Élet és Literatura II. kötetében); az 1828-ki Aurorában: *Hűség Próbája, Kénytelen jószívűség*, vígjátékok egy-egy felv., s dalok; 1828-ban: *Szeget szeggel* vígjáték egy felvonásban (a Koszorúban); *Csalódások*, vígj. 4 felv. s a *A két Hajós*, alleg. költemény Vörösmartynak ajánlva (Költészeti Kézikönyvem II. kötetében); az 1829-ki Aurorában: *Áltudósok*, vígj. 1 felv.; (A Fösvény, vagy) *Nem mehet ki a szobából*, vígj. 1 felv.; balládák s népdalok; 1829-ben *Hős Fercsi*, parodia az osszianismusokra (a Muzárion IV. kötetében); az 1830-ki Aurorában: *Három egyszerre*, vígjáték 1 felv.; *népregék* és népdalok (ilyek a Minerva azon évi II. negyedében is); 1831-re balládák.

E gazdag, s formában és hangban változatos productio mellett, mely jobbára almanachja kellékei s háttáraihoz alkalmazkodott, nem vesztette soha szem elől fő szakját, melyet élte céljául tűzött maga elibe: a historiai drámát. Már 1812-ben dolgozta volt ki, mint látuk, Zách Klárát; e tárgyat, 1821-ben, újra felvevén, családi szomorújáték helyett a historiai dráma magasabb álláspontjára emelte (töredékek az 1821-ki Szép-literat. Ajándékban és utóbb Kézikönyvemben); végre 1828-ban külebb terjesztett stúdiumok után azon egész nagy forradalmat akarta egy nagyszerű trilógiának tárgyává tenni, mely III. András alatt kezdődvén, az interregnumon végig huzódik, s a Záhokon állott véres boszúban zárkövét lelte<sup>1)</sup>. S bár 1829. vége felé el kezdett betegesedni, még is hozzá látott komolyan e munkához, s legelőbb is a középső darabot (*Csák Máté*) kezd-

tárgyalja; személyei közöl: Kistelky Károly ömaga, Rudházy József: barátja Rudics József, Forgay: Dr. Forgó sat.

<sup>1)</sup> *Gaal Györgyhöz* jún. 10. (év nélk., hihetőleg 1828.). Az osztályok leendettek: III. *András, Trencsényi Máté, Záh Nemzetiség*. „Közbe-közbe vígjátékokat irok — folytatja — melyek magának is időtöltést szereznek, minthogy szaporán készülnek.“



vén meg <sup>1)</sup>), azt annyi tüzzel, elmélkedéssel, éjjelezéssel folytatta, hogy orvosa szükségesnek látná őt a munkától eltiltani. Jobbra fordult ugyan állapotja a bekövetkezett tavasszal: „én igen javúlok, ír a nekem május 21., a tavasz jóltevőleg hat reám, dolgozni is van kedvem, és *reményem, éltemet ezentúl szebben és a köznek több sikerrel szentelhetni*“! de e javulás rövid volt. Saját vétkei, mert orvosainak nem fogadott szót, visszahozák s nevelék bajait, a mihez még győri utja (aug. 1830.) is járult, melyet barátjai intése ellen tett, s egy erős meghűlés, minek következtén betegsége a legveszedelmesebb formát vette fel, mert a lélekzés életműveit szállotta meg, s szeptemberben már tüdővészbe ment által. Ennek kínjai közt is gondja volt az Aurora 1831-iki folyamára; melynek szerkesztését Bajzának adta által, s a *Jelenkor* és *Társalkodó* ügyére, mely politikai és tudományos lapokra azimént nyervén kiváltságot, annak szerkesztőségét rendezte; midőn szeretett jótevő testvére Farkas Gáborné halála híre végkép le-sujtotta. Ez időtől fogva szokatlan bú hatalmazott el lelkén, agyát többé el nem hagyta; míg sorvasztó láza által végkép kimerítve, megfúlási kínok közt november 21. negyvenkét éves korában, ép azon perczben adta ki lelkét, melyben barátai az akadémiai választásoknak hírét vették, mely szerint ez intézet Pozsonyban november 17-dikén megalakíttatván, Kisfaludy Károly a nyelvtudományi osztályban helybeli első rendes taggá neveztetett.

A két főváros magyar közönsége, eltakaríttatásakor fényesen tanusította részvételt az irodalom első emberének ily korai elhúnyta felett; mert, daczára a kedvetlen időjárásnak, Pest eladdig ily gyászoló sokaságot

---

<sup>1)</sup> „Majd mindég szobámba zár a köszvény — írja hozzám 1829. nov. 17. — s az alattvalókat, melyek tán néha többet is ugrottak mint kellett volna, nagy szerénységben tartja . . . Jövő hónapban neki ülök *Trencsényi Máténak* . . . mi leszen belőle, az egek tudják.“



nem látott. Kazinczy Ferencz fátyolt kötött az elhunyt felett, a lapok gyásziratokkal tölték meg, a szintársaságok mindenfelé előadásokkal üllötték emlékezetét. Hamvait a váczi-töltés melletti temetőben barátjai által emelt sírkő jegyzette; ugyanők, megvevén tömegétől írásait, azoknak öszves kiadását eszközölték ily cím alatt: 9. *Kisfaludy Károly Minden Munkái*, öszveszedte Toldy Ferencz. Tíz kötet. Buda, 1831. <sup>1)</sup>; az ebből s egy külön „Felszólításra a Nemzethez“ gyűlt öszvegekből egy márvány emléke készült Ferenczy István szobrász által, mely a nemzeti muzeumban letéve ott várja felállíttatását; 1836-ban pedig ezen emlék-egyesület <sup>2)</sup> szépirodalmi intézetté alakult által *Kisfaludy-Társaság* néven, mely 1844-ben királyilag is megerősítettett, s jutalmazások, valamint számos nagy hatású széptani és költői munkák kiadása által az elhunynak hatását halála után is folytatni tette feladásává. Ugyanennek megbízásából következett 1842-ben *Kisfaludy Minden Munkái* második és 1843-ban harmadik bővített kiadása, Pest, egy 4-rét köt. s nyomban, Pest (Bécs) 1843—4. egy negyedik hat kötetben <sup>3)</sup>; azon kívül 10. *Kisfaludy*

---

<sup>1)</sup> Ily felosztással: I. köt. Versei, nemek szerint sorozva; II—VI. köt.: Színjátékai öt kötetben, szinte nemek szerint; VII., VIII. köt.: Elbeszélései és Vegyes kötetlen Írásai; IX., X. köt.: Pótlékok, t. i. A Tatárok, Ilka, Szécsi Mária, (miket a szerző fel nem kívánt munkáiba vétetni); Drámai töredékek: I. Ulászló, Csák Máté, Záh nemzetség; Versek a költő ifjabb korából; s Élete, a kiadótól.

<sup>2)</sup> Tagjai voltak: Bajza József, Bártfay László, Bugát Pál, Forgó György, Helmeczy Mihály, Schedel Ferencz, Stettner György, Szalay Imre, Vörösmarty Mihály és Waltherr László.

<sup>3)</sup> Ily szerkezettel: Öszves versei 1805—30. időrendben; öszves színművei, mik az első kiadásban állottak, 1811—30 szinte időrendben; Elbeszélései 1822—26. és Vegyes Iratok 1821—28. ugyan azon rendben; végre Kiadatlan zsengék és töredékek 1808—27., köztök: A Gyilkos, Zách Klára, Brutus, A korosházi Vásár, Konstantinápoly Veszedelme sat. — A negyedik kiadásban megtartatott a sor, csakhogy a töredék színművek mind együtt állanak az utolsó kötetben.

*Károly Jelesebb Vigjátékai*, Pest, 1843. <sup>1)</sup>); díszes emlékkiadásban : 11. *Tihamér*, regény. Pest, 1854. <sup>2)</sup>); 12. 13. *Kisfaludy Károly Versei*, ötödik kiadás Toldy F. által. Pest, 1858. (a Heckenast M. Remekírói gyémántkiadása III. kötetéül).

<sup>1)</sup> Ugymint : A Leányörzö, Hűség Próbája, Csalódások, A Fősvény.

<sup>2)</sup> Ily ajánlás mellett : „Kisfaludy Károly halála XXIII. énapján, midőn több buzgó hazafi a korán elhalt költő nyughelyét új és szebb síremléssel díszesíté, nov. XXI. M. DCCC. LIII.“

KISFALUDY KÁROLY

V E R S E I

NÉGY KÖNYVBEN.

---



WISCONSIN

VERB

WISCONSIN

## ELŐSZÓ

### A VERSEK GYÉMÁNTKIADÁSÁHOZ.

---

Sorban ötödször, egyéb munkáitól különválva először, veszi tőlem itt a közönség Kisfaludy Károly Verseit, s ez uttal, a jelen gyűjtemény czéljaihoz képest, némelyek kihagyásával. Kisfaludy Károly nem csak a tárgyilagos költészet felélesztője, s különösen a drámainak lett megalapítója irodalmunkban; hanem a lyrai költészetre, kezdetben alaki, utóbb tartalmi tekintetben is, mély befolyást gyakorolt. Példája s élő szavának hatása által emancipálta a költői előadást a görög-mythologiai képes kifejezésmód s a classicai népek életére s képzésmódjára czélzó vonatkozások alól, melyekkel az érzeményeket eszmésítvén, s így bennünket minduntalan más, tőlünk idegen, képzetvilágba áttevén, a költészet és élet közt észrevétlenül hézag támadott: ezek helyett Kisfaludy érzésmódunk és felfogásunkkal egyező kifejezést és érzékitést sürgetett, mi által, különösen lyránk, a tudós és idegen szín helyett, több sajátosságot, életfriseséget és közvetlenséget öltött, s egyszerűsmind népszerűbb lett. Később tovább ment. 1828-ban a népies elemet hozta be a lyrába, nem hogy az uralkodjék rajta, hanem mint formát a többi formák mellé, de azon elmaradhatatlan siker célba vételével és reményében, melyet az az összes lyra szellemére s külsejére

gyakorolni fogott. Horváth Ádám megpenditette ugyan már a múlt században e hangot, Csokonai és Vitkovics szerencsésen követték őt néhány dalokkal, de befolyás nélkül összes költészetünk fejlődési menetelére. Akkor t. i. a műdal volt megalkotandó a részint mindennapias, részint iskolásságával életképességet nem bíró költészet irányában: most az megvolt, de el kezdvén hagyni a természetes hangot, s felfogásban és kifejezésben mesterkétségbe, negédlés vagy túlságba esvén: a népies elem beoltása kívánatos, korszerű lett. Innen azon fordulatot eszközölő hatása Kisfaludy népdalainak, nem csak amennyiben követőket, sőt oly vetélytársakat vontak magok után, melyek Czuczor és Vörösmarty, de a költői nyelvre általában. Másfelül a ballada és románczra, mely a lyrától csak az énekelhető formát kölcsönzi. Nyújtott ugyan már Kölcsey néhány példányszerű, de elszigetelt mutatványt: Kisfaludy számos, az Aurorába írt, kivált későbbi darabjai drámai élete és népies hangjával e formát behonosította, s ez által is az objectiv irányt s életszerű nyelvet a költészetben megerősítette.

De Kisfaludy Károly Versei nem csak irodalom-történeti jelentéssel bírnak. Kisebb költeményei, kivált melyeket az I. és III. könyvek tartalmaznak, költői szépségökön, az érzés, gondolat s eleven előadás egységén, túl azon vonatkozással is érdekelnek, melyben azok a költő saját beléletéhez, viszontagságai-, szenvedéseihez állanak, s így az aesthetikai becs mellett pszichologiai érdekekkel is bírnak. T. i. azon megillető melancholiai hangulatnak, mely azokon, sőt legtöbb balladáin is, nehogy mondjam egész költészetén, átvonúl, forrása a költő élményeiben van, s azért elbeszélő s drámai költeményein is kiötlök, s komikai adományozottságával találkozva adja azon nedélyt, mely azokban sok helyt, s oly szeretetre méltóan, szerepel. Ismerjük életrajzából (új Kézikönyvemben, s abból a jelen kötet elején) sorsát. Már gyermekkorára éreztette vele anyátlansága átkát; a szigorú, kemény, kedélye elevenségét korlátozó apa közvetlen



nyomasztó hatása alól kiszabadulván, tanítói hasonló bánása ellen visszahatva, kénytelen az iskolát elhagyni; katonai fenyték alá kerül, utóbb saját hibái folytán bujdosó lesz; hontérte után hosszas nélkülözések közt hányódik, melyeket büszkesége az elveszett fiú bánkódó meghunnyáskodása helyett önkényt választott : e hosszú és komoly iskolája az életnek, szíve veszteségei mellett, lett amaz alapérzés szülőanyja, mely, ha csendes magány utáni vágya teljesülésétől elesvén egy jövő életbe tekint ki, korántsem költői fictio, hanem szívének legbensőbb lényege. Ezért népdalai is, a népies formadaczára, sentimentálisok, sőt, mit drámaiban is érzelgésnek neveztek, saját merengései, melyek gyakrabban lepik el, mint alakító, egyénítő ereje feltennünk engedné.

Hogy ily kedélyállapot mellett a reflexio is sokszor helyt követel, meg nem lephet; de az Kisfaludynál oly bensőleg egyesül érzéssel, hogy, kivált a keresztyén költészet álláspontjából, költői jogosultságát egyedül ott veszti, hol allegoriába burkolja magát, mely tulajdonkép csak egy darabjának ad formát.

S így oly költőt adunk itt külön és olcsó kiadásban először a közönség kezébe, ki tartalmassága, bensősége, életvalósága s az erkölcsi momentum mélységével, mely öszves költészetét jellemzi, nem csak gyönyörködtet, leg, de nevelőleg is hat az elfogulatlan olvasóra.

Pest, september 19. 1858.

TOLDY FERENCZ.

## ELŐSZÓ A JELEN KIADÁSHOZ.

Hatodszor adom Kisfaludy Károly Verseit ez új olcsó kiadásában öszves műveinek. Az elsőben a költemények fajok szerint voltak rendezve, s a zsengek a többiektől különválasztva; a második, s azt követő két kiadásban az idősor szerint. Az elsőbb szerkezet könyvnyü átnézetét adta annak, mely fajban és formában mit nyújtott a költő, s az olvasó hangulatától, az egyenlők együve-állítása folytán, nem kívánta azon szökéseket, melyeket az időrendi szerkezet teszen fel, de mely viszont a költő fejlődése menetét tünteti ki világosan.

Úgy tapasztaltam, hogy az élvezni, nem bírálni, akaró olvasó jobban szereti a fajok szerinti osztályozást, melyet e végből a nagy közönségnek szánt Gyémántkiadásban alkalmaztam ismét, de hogy az időrendi osztályozás célja is meg legyen közelítve, az egyes „könyvek“ darabjai csakugyan készülések sora szerint adattak. E módot tartottam meg a jelen kiadásban is, mely a Gyémántkiadástól annyiban különbözik csak, hogy ennek tartalmát teljesen kiegészítve adja.

Ugyane rend van tartva a többi nagy osztályok: a drámai, elbeszélő és vegyes munkák sorára nézve is; s bezárják a sort a kiadatlan zsengek és töredékek, melyek elsei csak esetleg kerülték el a szerző általi megégetést, sőt „Zách Klára“ idegen kézből jutott birtokomba; s ezekkel együtt, részint életrajzi, részint művészi tekintetben a legkiválóbb figyelemre méltók.

Pest, april 1. 1859.

TOLDY FERENCZ.

## ELSŐ KÖNYV.

### LYRAI KÖLTEMÉNYEK.

---

#### A LEGSZEBB GYÖNGY.

Van egy gyöngye a világnak,  
Létünk legfőbb értéke,  
Minden földi boldogságnak  
Kútfeje s legszebb éke;

Melynek remegő tükrében  
A szív magát képzele,  
S adótevő örömeiben  
Fájdalmait öleli.

De a nagy világ zajában  
Az csak ritkán láttatik,  
A romlott szív birtokában  
Soha nem találta.

Csak szelíd s jó embereknél  
Fakad égi forrása,  
Érzékeny s meleg sziveknél  
Tenyészik szent áldása.

Egykor szívem nagy ínségét  
Barátomnak beszéltem,  
S érettem hullatott könnyét  
E szép gyöngynek ítéltem.

---



## HADI ÉNEK OLASZORSZÁGBAN.

1805.

Hadistennek vérrel festett  
Zászlói már lobognak,  
Öldöklésre szenteltetett  
Mozsarai ropognak.

Ott áll — talpig beborítja  
A dörgő por fellege —  
Az ellenség; s villogtatja  
Kardját büszke serege.

Dühösködve már reánk üt,  
Hullnak bajnok vitézink,  
Halált terjesztnek mindenütt,  
Ritkúlnak már rendeink.

A térségen elszéledve  
Holttetemek fekszenek,  
Kik magokat felszentelve,  
A hazaért vesztenek.

Jőjenek vérszomjuhozó  
Despotának zsoldosi,  
Már annyi veszélyt okozó  
Törvényes vad gyilkosi :

Itt állunk mi Hunniának  
Rettentő bajvívói,  
A dicső magyar hazának  
Igaz, hű pártfogói.

Mi Árpád szabad népei  
Mi bátran megütközünk,  
S régi vérünknek hívei  
Vagy elesünk vagy győzünk.

Egy az élet, egy a halál :  
Azt kérdésre ki veti?  
Vagy előbb vagy utóbb talál,  
A bajnok azt neveti.

Rajta pajtás! ne félj tehát,  
Itt a választó határ :  
A mit a jó szerencse ád,  
Élet, halál legyen bár.

Tekints dicső nemzetünkre,  
Öld vágd az ellenséget,  
S diadalmunk hoz nevünkre  
Dicsőséget, életet.

---

#### A SZERELEM.

Minden földi öröm bajjal párosodik,  
Kíváratink tárgya csalóka tünemény,  
Víg kedvünk fájdalom tengerén hanyódik,  
Mely ritkán érik meg a legigazb remény!

A tudomány elüz annyi szép kényeket,  
Édes öröm többször méregbe rejtőzik,  
Hatalom előli az érzeményeket,  
Erkölc meleg vérrel kínosan küszködik,

Míg a habzó szív ver az ember melyébe',  
A hideg való azt soha be nem tölti,  
Új kívárat jó az elégség helyébe,  
S a lelket legédesb álmából felkölti.

Minden a mi itten a szívet gerjeszti,  
Megnyerve elárul s vég mulásnak ered,  
Új gondolat becsét, malasztját elveszti :  
Csak az boldog a ki szerettetik s szeret.

Kinek a szerencse hatalmas karjával  
Csillagkoszorút tesz imádott fejére :  
Hányszor küszködik az mosolygó sorsával!  
S dicsősége válik élete terhére.

Mit a halandók jót és édest vevének,  
Belőle fakada e bőség szarvából;  
Magok a jobb lelkek szerelmet értének  
A nagy teremtőnek legelső szavából.

Ki e földön éleng, malasztját isméri,  
S örökön lángoló oltárához járúl,  
Örömit, kényeit e tündértől kéri,  
És hymnusokat zeng égi jutalmáru.

A lélek hatalmat s minden tehetséget  
Egyedül az igaz szerelemtől vészen,  
S mágusi erővel minden lehetséget  
Csak könnyen meghódít és valóvá tészen.

A tiszta szerelem bájos körében  
A mennyei láng a mellben fentebb lobog,  
Megtisztúl a lélek, s békítő ölében  
A megbántott szív a megbántóén dobog.

Az anya természet frígyes barátnéja  
Meleg karjával a földet átöleli,  
A mérget bal sorsunk kebléből kiszíja,  
S a világot szelid kebelén neveli.

Szent egységben tartja mind a földieket,  
Boldogító nyomát békesség követi;  
Rózsalánczsal összeköti a szíveket,  
És déltől éjszakig egymáshoz vezeti.

Oh ki nem érzette egyszer életében  
Jótevő malasztját a hív szerelemnek?  
Kinek nem fakada forró kebelében  
Égi forrása e szent gerjedelemnek?



Ki nem melegedett menyői lángjánál,  
 S el nem ragadtatott felhevült szivétől?  
 Ki nem fellengezett tündér határánál,  
 S váltig nem lelkesült gyönyörű kényétől?

Légy bár vitéz s laurus zöldelljen fejedén,  
 Bírj bár hatalommal, Dárius kincsével,  
 Fényes érdemsillag ragyogjon melleden,  
 Meghalsz s felejtetel más nap felköltével:

De a hív szerelem el nem feledkezik!  
 Buzgón oltárt emel hívének sírjából,  
 Ajtatos könnyekkel visszaemlékezik,  
 S égi vigasztalás tenyészik hamvából.

Ne hirdesd oly szegény ember boldogságát,  
 Ki nem sejtven a szerelem bájos kelyhét,  
 Komor gyászban vonja szomorú világát,  
 Mert soha nem érzé élte javát, szépét.

---

### E L V Á L Á S.

Rózsaláncza szerelmünknek,  
 Sok örömmel telt frigyünknek,  
 Boldog életünknek  
 Hervadoz, és elválással  
 Fenyeged, nagy változással,  
 S búsító mulással.

Hallod-e! az óra üt már!  
 Itt az elválasztó határ,  
 Mely szívedtől elzár:  
 Ha igaz mit szívem érez,  
 Meglátlak! Jőj hát melleimhez,  
 Szerető szívemhez!

Itt egy könny, mely sérelmemből  
 Reád hull s nedves szememből  
 Hű szivedre gördül :  
 Kér hogy drága szerelmeddel  
 A távolt is emlékeddel  
 Íhlesd, s ne feledd el!

### ELTÖKÉLET.

Végezd, Sors! a mit reám kimértél,  
 Öntsd le mérged életem kelyhébe,  
 Vedd vissza a mit egykor ígértél  
 Az ifjúság aranyidejébe';  
 Végy vissza mindent a mit csak szeretek,  
 Vezess egy új tövises pályára,  
 A földi inség legfőbb pontjára :  
 A nagy megtörtént : többet nem veszthetek.

Nem rettegek, az idő bármit ad!  
 Mert az erőszak erőmet neveli :  
 Lenyomja a gyöngye szív fájdalmát,  
 És a lelket sorsán fölüllemeli :  
 Habár méltatlan s nehéz üldözések  
 Irgalmatlan megfosztanak mindentől,  
 Ha mind addig, míg létem sírba dől  
 Körülfognak vad s kínos szenvedések.

Egy tárgyért hevült vala kebelem,  
 Körüle forgának minden reményim;  
 Oh hányszor fölemelkedtek velem  
 Az egekig annyi tűzérzeményim!  
 Áldott lélek! egy szerencsés órában  
 Elfogadád ajánlott szívemet,  
 Rózsás útra vezetted éltemet,  
 És most ott fekszel a halál karjában.

Mit adhat, mit vehet a jövőndő,  
Mit ezután a szerencse játéka?  
A megsértett szívből eredendő  
Tökélet az ég legszebb ajándéka :  
Vigasztalást csak enmagamtól várok,  
Ha mindjárt elhagyva, számkivetve,  
Nem ismerve s élve elfeledve  
Magán s egyedül a világban járok.

A KEDVES SÍRJÁNÁL.

Te is, drága! kifejtőztél  
Az élet fogházából,  
És szebb országba költőztél  
Ott a néma síron túl!  
Hol az angyalok sorában,  
Az örökség nyugalmaiban  
Várod hű barátodat :  
Ki elhagyva mindenektől  
Némán kora sírodon ül,  
S zokogja haláloadat.

Míglen éltél, számkivetett,  
Honom sehol nem vala :  
Hű szerelmem átokká lett —  
Remény imígy megcsala.  
Meghaltál! és a végezet  
Vissza sírhalmodhoz vezet!  
Hol szívem fájdalmába'  
Hozzád rakom örömyimet,  
Csalogató reményimet  
A föld hideg gyomrába.

Itt állok, és borzadással  
Szemlélem hűs boltodat,  
S kívánczó sóhajtással  
Ölelem szent porodat,



Hogy még egyszer felolvadnál,  
Csak egy gyenge reményt adnál  
Hátra levő éltednek.  
Hasztalan! nem jó sirodból,  
Nem jó világos honodból  
Végasztalás szívemnek.

Nyugodj tehát szent békében  
Az élet csendes partján,  
A boldogok seregében  
Annyi fergeteg után!  
Míg én is elköltözhetem  
És szabadon elvethetem  
Az élet porruháját,  
Míg a halálnak adózva  
És a lélek színváltozva  
Keresi vég hazáját.

---

#### A REMÉNYHEZ.

Ha idő az örökséggel  
Irtózva ölelkezik,  
Ha a halál az élettel  
Végső harcot küszködik;

Minden az embert elhagyja  
A sötét sír szélénél,  
Sorsának prédául adja  
Tünő élte végénél :

Remény! te vagy biztatója  
Fáradt, bágyadt szívének,  
Te magad vagy fentartója  
Már mulandó létének.

Benned bízik s kebelében  
Enyhülést, javulást vall,  
Hív követője ölében  
Elalszik — és békén hal.

Ha szilaj kinok szaggatják  
Vérbe borult szívemet,  
Minden örömtől megfosztják  
Szerencsétlen éltemet ;

Ha szerencse fut előlem,  
Utamba' keresztüljár,  
A sors mérget itat velem,  
Boldog óra rám nem vár :

Akkor te, kegyes Reménység!  
Sugáرزol bús keblembbe,  
És az elvesztett békesség  
Visszafordul szívembe.

Híve maradsz az embernek  
Bármely nehéz sorsa lön,  
Kísérője életének  
S barátnéja e földön.

A szenvedő könnyeinek  
Forrását elszáritod,  
S a kétség vad seregének  
Ostromát elfordítod.

Édes gondos szorgalommal  
Ápolgatod az embert,  
Kit a végzet vas karjával,  
Bár méltatlan, alá vert ;

Mert elhagyva a világtul  
Azt a reményt találja,  
Hogy könnyeit a siron túl  
Egy jó angyal számlálja.

És az ember bölcsőjétől,  
Míg a sír őt elzárja,  
Tőled, első kedvesétől,  
Legszebb örömét várja;

S karjaidban mosolyogja  
A sors forgó játékát,  
Édesdeden általfogja  
Boldogsága árnyékát.

Te vagy a szív békessége,  
Védje a megsértettnek,  
S tartandó uti költsége  
E zarándok életnek.

---

#### A VÁNDOR.

Fellengző szabad lélekkel  
Elhagytam én honomat;  
Égig ható reményekkel,  
Tünemény álomképekkel  
Kezdém vándorlásomat.

Az ifjúság kellemekkel,  
A világ szép örömekkel  
Énnekem kedveskedett;  
Elmém, még szabad voltába',  
A csillagok országába  
Könnyen fölemelkedett.

Az igazság oltárához,  
A bölcsesség thronusához  
Lépésim siettetém;  
A szerencse változásit,  
A világ hiú szokásit  
Mosolyogva megvetém.



Gyülölvén a különbséget,  
Széles e föld tyrannját :  
Csak magát az egyességet  
S a jótevő békességet,  
Mint éltünk legszebb javát

Szívdobogva ohajtottam;  
Nagy dolgokról gondolkodtam;  
Tündér ábrándozásim  
Az egek felé ragadtak,  
És mellemben gyarapodtak  
Kivánó sohajtásim.

De soha meg nem érhettek  
Ajtatos reményeim;  
Valóságot nem nyerhetek  
Gyümölcsöket nem szedhetek  
Arany feltételeim.

Mert csak hasztalan törődtem,  
Homályban maradt előttem  
Az igazság sugára :  
Csak a reménység követett,  
S néha bágyadt napfényt vetett  
Pályám sötét útjára.

Láttam laurust zöldelleni  
A köz félénk homlokán;  
Dicsőséget tündökleni,  
Érdemesillagot fényleni  
Méltatlannak oldalán.

Láttam az embert voltában :  
A hazafit országában  
Egy Hetaera ölében  
Elfajúlni, elpártulni,  
Végre más idegent dúlni  
Ösei törvényében.

Láttam a nagyobb világot,  
Titkait kikémleltem,  
És azon nagy igazságot  
Hogy a tündér boldogságot,  
Melyet egykor képzeltem,

Az ifjúság maga kéri,  
S senki soha nem isméri,  
Neki bármely sorsa lön;  
S hogy az élet békessége,  
Ember legszebb nyeresége  
Egyedül a szívből jön.

A mit a szív buzgón imád  
Fenlángoló hevében;  
A mit a tűzképzelet ád,  
A mit a szem magasnak lát  
Az ifjúság évében :

Oh be hamar meghódítja  
S keskeny körébe szorítja  
A valóság bilincse,  
Hogy az embernek semmi más  
Csak maga a tapasztalás  
Marad legdrágább kincse.

Így a lélek visszatérvén  
Csendesen önmagába;  
De új élelmet keresvén,  
Ártatlanul bedőltem én  
A szerelem karjába.

A szívnek várt nyugodalmát,  
Az erkölcs égi jutalmát  
Ott véltem hogy meglelem;  
Oh de nyájas eredete  
Új sebeknek lön kezdete,  
S üres maradt kebelem.

Végre tehát bucsút vettem  
A nagy világ zajától;  
Boldog én hogy menekedtem,  
Még ép szívvel kijöhettem  
Ízetlen pompájától.

Amott látom hajlékomat,  
Csörgedező patakomat  
A napnál tündökleni;  
Szép honom erdős hegyeit,  
Felhőkig meredt bérceit  
Elöttem kékelteni. —

Itt, hol sok szép reményekkel  
Pályámát elkezdtem,  
És kiterjesztett kezekkel  
Számptalan örömkönnnyekkel  
E tájtól bucsút vettem :

Itt állók most aggott ember,  
S szívem megint örömmel ver  
Hogy újra megláthatom,  
S hogy magányos csendességben  
Munkálkodó békességben  
Éltem itt folytathatom.

S míg létemnek vég adóját  
Az örökség kívánja :  
A jövő akármint ád,  
Itt éltemnek kis hajóját  
A fergeteg nem hanyja.

A természet anyamellén,  
A barátság hű kebelén  
Megnyugszik a jobb lélek :  
Itt tiszta szép szabadságban  
Csendes házi boldogságban  
Megelégedve élek.



## A BARÁTSÁGHOZ.

Egek legszebb szüleménye,  
Csak jobb lelkek érzeménye,  
Oh drága hív barátság!  
Nálad nélkül gyászos éltünk,  
Soha nem teljes örömünk,  
Nem édes a boldogság.

A szív nehéz gyötrelmének,  
Búvának és sérelmének  
Föllegét elszéleszted!  
És az élet boldogságát,  
Már hervadozó virágát  
Gyámolítva éleszted.

Minden nemes, magas, jó, szép  
Általad csak egészen ép,  
Mert az érzést neveled,  
És az élet fogházán túl  
A sors nehéz vaskarjából  
A lelket fölemeled.

Az ember minden érdemét,  
Neked köszöni kellemét;  
S mint a hajnal harmatja  
A száraz földet virítja,  
A lelket is úgy indítja  
A barátság malasztja.

Ha ifjúban a szerelem,  
Ez ártatlan gerjedelem  
Legelőször lángot vet,  
Kétszer boldog, midőn látja:  
Vele érez hű barátja,  
S szerencséjén részt vehet.

Lenyomva a sors kezétől,  
Meggántva az emberektől  
A jobb ember sanyarog;  
Átkozza bús születését,  
Kínos számkivettetését,  
Léte alatt csikorog;

Könnye kenyerét áztatja,  
Villám éjjelét mutatja,  
Már-már bedől sírjába :  
De rá talál barátjára,  
Felejtkezik fájdalmára,  
Felvidúl hiv karjába'.

Boldog kiben uralkodik,  
Kebelébe bezáródik  
E szent s tiszta indulat!  
Ballagjon ő a sors jobbján,  
Vagy szerencse kinzó balján,  
Végre talál nyugalmat.

Az élet nagy örvényében,  
Ezerféle veszélyében  
A barátság maga áll,  
Mint a habzó tengerekben,  
Az ordító fergetegben  
Egy erős magas kőszál.

Örömének virágai,  
E szent frigynek szép napjai  
Soha el nem hervadnak,  
Rózsaláncza s kötelei,  
Két szép szívnek bilincsei  
Soha el nem szakadnak.

Sem az idő vasfogával,  
Mindent dúló hatalmával  
Változást benn' nem tehet;

Sem a hideg sír félelme,  
 Rettenetes ijedelme  
 Akadálya nem lehet.

Boldog a kit életében,  
 E világ nagy tengerében  
 Az örökös végezet —  
 Hogy életét szerethesse,  
 Rendült sorsát kedvelhesse —  
 Egy rokon szívhez vezet.

#### A NYUGTATÓ.

Leszállsz te is kecsegtető sugár!  
 Ki rég borúlt egemre feltünél,  
 S ujonnan a remény lágy karjain  
 Biztatva szép álmokba ringatál!  
 S habár csak messziről mosolygtanak  
 Felém búszenđerítő bájaid,  
 Bátran megvítam a jelen hiányait,  
 Magas bért sejtve kebleden.  
 Örömszínben, vezéresillag gyanánt  
 Lebegdelt képed napjaim körül,  
 S bájképzetim fellengve bolygtanak  
 Jövendőmnnek derengő tájain.

„Elég, merész szív! vég határod a remény,  
 Ezen túl a szegénynek nincs java;  
 A szépség felhőtlen tetőre vágy,  
 Birtokhoz csak szerencsés juthat el.  
 Némulj meg, és tanulj lemondani.  
 Nyugasztalódj belső világodon:  
 Örökségül tündéri álmokat,  
 Nem földi jót adának istenid.“  
 Így dörge rám küzdőre egy hideg,  
 Egy vak szokáson szentesült erő;



Érczkormányát vadon zajogtatá,  
 S habok közé sülyesztí partomat;  
 Mély örvényt vág frigyes pályánk között,  
 S kinézteim homályba oszlanak.

S te még egyszer ragyogsz felém kegyes!  
 Gyötrelmem titka lángol könnyeden :  
 „Aldozz! ez élet a földé; a rény  
 Pálmája vad tövis között virúl.  
 Győzz tűrve!“ így vigasztalál, s azon  
 Kinos perczen viszonszerelmed  
 Vallása reszket bíbor ajkidon;  
 S mit a boldog nem nyerhete,  
 A szenvedő alélt szívéen remeg. —  
 Elválsz! s utánad ah haszontalan  
 Nyilong karom; tompán zug el szavam  
 A puszta téreken; letűnt az égi kép,  
 Csak könnye reng keblem hullámain :  
 A múltnak bús, komoly emlékjele.  
 S míglen borúlva veszteségemen  
 A távolt méri lankadó szemem,  
 Szelíd fény leng körül; lágy hangzatok,  
 Mint a lantnak homályos zengzeti,  
 Gyöngén ihletve szerteömlenek;  
 S egy bájalak világos szárnyakon  
 Csendes méltósággal lebeg felém.  
 Nem földi kénynt lövel tekintete,  
 Szent béke ül felséges homlokán,  
 S a merre lép, az ég malasztja kél.

„Te hív valál, s vesztél; fel csüggedő!  
 Sorsod csak a mulót ragadta el;  
 Lángzók maradnak a rokon tüzek,  
 S a por felett buzogva érlelik  
 Tisztult lényök nemesb tökélyeit.  
 S ha a világ, ha vad korod szilaj  
 Dagálya éltedet zavarja, jer  
 Berkembe; myrtusim hűs árnyai

Ölelnek ott, s az ének szelletin  
 A hív körébe szállva, részvevő  
 Érzelmén enyhülsz. "Így a mennyei ;  
 S míg dalra ébredt lantom húrjain  
 Bús hangok rezgenek, lelkem vidúl,  
 S a szív zajongó habja csendesül.

### ÉLET ÉS PHANTASIA.

Sötét homályban  
 Intézik és szövök  
 Komor hatalmak  
 A földi kétes  
 Pályák irányait ;  
 S némán, szívetlenül,  
 Tüskéket hintve  
 Rejtélyes útra,  
 Hideg karokkal  
 A puszta élet  
 Háborgó tengerére  
 Taszítanak.

És duzzadó habok,  
 Ellenkező szelek  
 Forgatják életünk  
 Keskeny hajóját ;  
 Fel-felröpítve  
 Hullámtetőkön  
 A fellelegig mereng,  
 S alá sodorva  
 Halálós örvény  
 Tátong alatta.

S kinos zavarban  
 Ott küzd az ember  
 A vészözönnek  
 Gátlan dühével,

S dagadt kebellem  
Partnak törekszik,  
Mely biztatón leng  
A távol elnyúló  
Reményköd árjain :  
Ott szebb élet derül,  
S a csendes nyugalom  
Forrása csörgedez.  
De nem talál nyomot  
Esdett foksírtjain;  
Fáradtan visszatér  
Zajló habok közé,  
S a lankadt szomjuzó  
Egy tiszta cseppet  
Se' nyerhet.

Kigyók övedzik át  
Baráti kéz helyett,  
S fájló botlásait  
Kaczagják ördögül;  
A váltó nap leszáll,  
Kétségek ostroma  
Körüldöbörgi,  
S kiélve jobb hitét  
A jó- s igazhoz,  
Fagylalt melyére  
Rohannak.

Meredve néz  
A holt világra,  
Sülyedte árnyai  
Kisérvé rezgetik.  
Gyászszín borítja  
Zordon vidékeit;  
Csak egy villámsugár  
Dereng le néha  
Bús éjjelébe,



S reménye sírjait,  
A véghetetlen ürt,  
Mutatja könnyes  
Szemének.

---

Ím a környék derül,  
S arany felhői közt  
Terjengő szárnyakon  
Egy istenné közelg!  
Int, s fénye számtalan  
Alakban úszik  
Kies virányokon.  
Varázs tündökletin  
Az ég harmatja reng,  
S szelíd fuvalma  
Serkentő bájít lehell;  
Édenné változik  
A díztelen vadon;  
Lágy szellők nyájasan  
Suttognak a mezőn,  
S himes virágok  
Nyílt kelyheikből  
Édesded álmokat  
Lihegzenek.  
A természet virít,  
És sírokon keresztül  
Örök tavasz mosolyg.

Az ember istenülve  
Az égre feltekint;  
S éltét, a zsongedőt,  
Az ifjút, a virágzót,  
Mint hölgyét, olvadó  
Melyére vonva,  
A halhatatlanok  
Sorsában osztozik.

Nem járatlan tovább  
Ösvénye titkain,  
S teremő lángjait  
Öröklét hirdeti.

A por nem lelkesül,  
Ha égi szellemek  
Nem oldják lánczait,  
Alant hever s letűn;  
A Phantasia,  
Az ész hív kedvese,  
Bátran kivívja  
Mély tömlöczéből,  
S a látkörön túl  
Fenten lebegteti  
Világokat-  
Körűlsugárzó  
Bajos szövétnekét.

21/II

HONVÁGY.

Sötét olajfák illatos hűsében  
Űl a bús vándor, köny ragyog szemében,  
S mélyen sohajtva vissza-visszanéz!  
Kedves hazája tűn fel képzetében,  
Hajlékát véli a távol ködében,  
S öröm-reszketve nyúl felé a kéz.

Az esti szellő honnyelvét sugalja,  
Szeretti nyájas üdvezlését hallja  
A szép csalódás szellemajkain;  
Újúlva kél a múltnak égi kéje,  
S vidám alakként lengedez feléje  
A boldog sejtés fellegszárnyain.

Szülőföldéig terjed láthatára,  
S békén mosolygva csendes alkonyára

Édes felejtés karján ringadoz ;  
 S mint egykor ősi háza szűk körében,  
 Első vágyási lobbadó hevében  
 Könnyűlt kebellet ifjan álmadoz.

De ah ! sietve tündérképe illan,  
 Midőn a déli nap halmára villan,  
 S dicső felséggel a nagy térre száll ;  
 Fennérzi most, mily messze szép hazája !  
 S bár itt szelidebb ég lehell reája,  
 A sínlő szív nyugpontra nem talál.

Örök tavasz bár zöldell itt körülé ;  
 Ott a természet téli gyászra dűle,  
 S hegy-völgyet zord fagy, zúz, köd, hó tetéz ;  
 De ott szabad ! s a gazdaglét öléből,  
 A földi szépnek büzke lakhelyéből  
 Vadon berkére vissza-visszanéz !

Megy a bús vándor sorsa végzetében ;  
 De él hazája bánatos melyében,  
 S andalgva meg-megáll minden fokon ;  
 Keservit tördelt hangokon kiönti,  
 Keletről térő felhőket köszönti  
 S elszenderül moh-lepte sírokon.

Borongva járdal kérkedő vidékin,  
 A régi nagy kor roppant omladékin,  
 Hol minden honni hőst előidéz :  
 Kik tettikért bár nem nyertek magas bért.  
 Bér nélkül tudtak halni a hazáért :  
 Azon dicsőkre vissza-visszanéz,

Az élet telje bár gyönyörre inti,  
 S biztatva útját fris rózsákkal hinti,  
 Kényén röpítve ösztönárjait :  
 De túllebegve hont esdő reménye,  
 A külföld minden bájos tüneménye  
 Nem oltja lelke csendes vágyait.



Szakaszt is néha kellemes virágot :  
 Csak félig érez minden boldogságot,  
 Nyiltában hervad minden élelemény;  
 Szelíd hűségért lángol indulatja :  
 Mi itt magát lágy készséggel mutatja,  
 Muló hab, színlett kegy, csalóka fény.

S tovább-tovább megy, míg a célhoz ére,  
 Hol mind az, mit hajdan fellengve kére,  
 Édes valóra létesülni kész;  
 Bár a szerencse nyílt ölébe zárja,  
 S körülündökli a hír csillagárja,  
 Míg szíve ver, csak vissza-visszanéz.

---

#### SZEM HATALMA.

Midőn bájos szemed reám tekint,  
 Egész létem gyönyörben olvadoz;  
 S bár rettegek, ha más szerelmet int,  
 S tömjént hódolva kellemeidre hint :  
 Midőn bájos szemed reám tekint,  
 Szívem biztos reményre lobbadoz,  
 S ég föld ezer kéjben ringat megint :  
 Igy boldog én! nem érzek semmi kint,  
 Midőn bájos szemed reám tekint,  
 S egész létem gyönyörben olvadoz.

---

#### VISEGRÁD.

Bús döledék! mily csendesen állsz ködlepte tetődön,  
 Nézve komordan alá a Duna habja közé!  
 Lakja királyinknak, Visegrád! hajdanti virágod  
 Porba omolt, s élted nemzeti gyászba vegyült.  
 Barna falad roppant vázként mered a levegőnek,  
 Mintha kivágya korunk mostoha terhe alól.  
 Hasztalan! elhúnytál; az enyészet vas keze rajtad  
 Vad diadalmi jelül hamvadon edzi dühét.

Küzdél bár, de magas díszeidnek hullani kelle,  
 Míg pártolt fiaid oszlopa, sírja levél.  
 A múlt századokat látom feltűnni körüléd,  
 S lengve vonúlni az est sűrű homálya felé;  
 S mint a hon-vesztett lángképzeti visszaröpülnek,  
 Lelkem is úgy felleng a kegyes árnyak után.  
 Tornyaidat látom büszkén csillogni az éghez,  
 S játszi habok tükrén képedet úszni alatt;  
 Épületid sorait látom — — —

## EPIGRAMMÁK.

1.

Zúg, morog a zivatar, zajog a zord éjszaki szélvész  
 Néz a lányka, remeg, s félve karomba omol.  
 Vivjatok égi tüzek! nem retteg tőletek a hív,  
 Sőt vadon árjaitok partra segítik utóbb!  
 Így szólék; azalatt kiderül, a lányka elillan :  
 Fény lepi a berket, szívemet éji vihar.

2.

Mily szép s tiszta öröm nyájas szemeidbe tekintnem,  
 Menny, föld, s enmagam is, bájgyűrűjökbe vegyül;  
 Kéjökön életerőm gyöngéd hullámban özönlik,  
 Bennök halnia kész, általok élni buzog.

3.

Csendes unalmat szül mindennek többszöri nézte :  
 Untalan, édes alak! téged imádni öröm.

4.

Többé nem szeretek; minek a sok néma vesződés?  
 Mit tegyek? a kegyes int : élni szeretni csak egy.

5.

Nem szólál : s bájos szemeidnek rabja levék már;  
 Szólál : hív rabod én s rab magad istenülénk.

6.

Tudni kívánod: mért epigrammám tárgya szerelmes?  
 Hát maga a szerelem mért epigrammi tünet?

## VIGASZTALÓ DAL.

IMPROMTŰ.

„Mindent fontolva tégy,  
Kevésből sokat végy“ :  
A bölcsek ezt hirdetik.  
De ha mind e mellett  
Szándékokod füstté lett,  
Még több, ügyed nevetik:  
Mit téssz boldogtalan?  
Zokogni untalan  
Az erőshöz nem illik.  
Az ember egyszer él,  
Ki tudja mit cserél;  
Ha szűk hantja megnyilik?  
Itt a pohár! itt a bor!  
Vígasztal ez mindenkor,  
Ez megvívja sorsodat :  
Igyál s felejtsd gondodat.

„A szerelem vad tűz,  
Súlyos ígára fűz“ :  
Ősz tudósok így szólnak.  
De ha mind e mellett  
Szív s lélek rabbá lett,  
S egy kedvesnek hódolnak :  
Mit téssz reménytelen?  
Ha széped kegytelen  
S szíved el nem fogadja?  
Vagy ha szeret is bár,  
De sors tőle elzár,  
S messze földre ragadja?  
Itt a pohár! itt a bor!  
Vígasztal ez mindenkor,  
Igyál s nyugtasd szívedet,  
S éltesd buzgón hívedet.



„Tanúlj gazdálkodni,  
És fogsz gyarapodni“ :  
Így kérkedik a gazdag.  
De ha mind e mellett  
Erszényed üres lett  
S nem kél ki a vetett mag :  
Mit téssz boldogtalan?  
Fáradni hasztalan  
Kínnal teljes mulatság.  
Pénz a kor istene,  
Ki törhet ellene?  
Így volt, így lesz a világ.  
Itt a pohár! itt a bor!  
Vígasztal ez mindenkor,  
Igyál s tágul kebeled!  
Ezt kincscsel föl nem leled.

„Légy bátor, győzni fogsz,  
S dicsőségben ragyogsz“ :  
Író s vitéz így kiált.  
De ha mind e mellett  
Koszorúd másé lett,  
S édes Musád tovább szállt :  
Mit téssz? bús panaszlás,  
Köny, kérelem nem más!  
Ezt jobb lélek megveti;  
Mint félénk csatázót,  
Gondolat-vadászót  
Minden szél eltemeti.  
Itt a pohár! itt a bor!  
Vígasztal ez mindenkor,  
Igyál míg tüze meghat,  
S lesz bátorság s gondolat.

---

## A SZELLŐHÖZ.

Ott a kéklő hegy tövében  
Egy ér csörgve folydogál,  
S partja füzes ernyejében  
A hív csendes lakja áll.  
Lengj e tájra, gyöngé szellő!  
Bús magányban ott küzdell ő :  
Boldogabb te! fölleled;  
Szállhatnék bár én veled !

Szállanék! de bájkörétül  
Tiltva, lép a sors elém,  
Láthatárom elsötétül,  
Végső búcsut int felém.  
Lengj te hozzá, gyöngé szellő!  
Öt helyettem üdvezellő!  
Mondd : nem húnyt el érzetem,  
Bár elválni kényttetem.

És ha keble mély titokban  
Könnyel-áztan ömledez,  
S visszavágyó lángzatokban  
Múltja szépin tévedez;  
Lengj körüle, boldog szellő!  
S édes bűn ha így éldell ő :  
Gyengén súgva nevemet  
Szenteltesd emlékemet.

S a midőn hűs alkonyában  
Zeng az árva fülmile,  
S lelke néma lágyultában  
Ön szerelmet festi le ;  
Öt legyingesd, boldog szellő!  
Rózsailatot lehellő !  
S lengve szívhullámain,  
Tüntess fel szép álmain.

És, ha lassun e tűz árja  
 Elhervasztja létemet,  
 S egy hideg kéz majd bezárja  
 Érte lángzó szememet;  
 Lengj te hozzá, esti szellő!  
 Sírfüvek között nyögellő!  
 Fogd fel vég fohászomat,  
 S vidd melléje poromat.

---

## TÜNŐ ÉLETKOR.

Hová tűnél, éltem víg hajnala?  
 Derülted annyi szép- s dicsőt ígére,  
 Míg rózsafénynyel a boldog körére  
 Mosolygva egy édent hímzél vala.

De lassudan bájfényed elhala;  
 Pályám mindig sötétb magányra tére,  
 S a küzdő sokba telt, de könnyü bére  
 Emléked csak s e lant komoly dala.

Ha távozá, taníts felejteni!  
 Kidúlva e kebel hajdanti kéje;  
 Remény-sugalva mit ragyogsz feléje?

Az ifju kornak nyájas isteni  
 Bucsúzva néznek a sziv lángzatára,  
 Ha már a létnek alkonyúl határa.

---

## VÉG PART.

A szenvedő néz messze part felé;  
 Néz : hol derülne sülyedő világa?  
 Hol enyhül a seb, melyet sorsa vága?  
 Mi érező szivét kínnal telé.



Oh hányszor véli már hogy föllelé!  
De a reményfok, melyre bízva hága,  
Homokhant, szétomol, s várt boldogsága  
El-eltűntén kétség szakad belé.

S mit fenn a fénytetőn nem nyerhete,  
Alant megadja egy kis part homálya,  
S vég csendre száll a vész-környezte pálya.

A fülmilének esti zengzete  
Gyöngén reszket le a mély szúnyádóra,  
De ő nem ébred semmi földi szóra.

---

### M O H Á C S.

Hősvértől pirosúlt gyásztér, sóhajtvá köszöntlek,  
Nemzeti nagylétünk nagy temetője Mohács!  
Hollószárnyaival lebegett a zordon Enyészet,  
S pusztító erejét rád viharozta dühe,  
S vak diadalma jelét robogó villámival itten  
Honni vitéz seregink holttetemikre süté.  
Tomori! büszke vezér! mért hagytad el érseki széked?  
Nem halt volna hazánk dísze, virága veled.  
Harcz tüze lángítá bizton viadalra kikelted',  
— S érted mennyi dicsők estenek áldozatul!  
Szűk vala egy ország! be kicsiny most néma lakásod;  
Tárogatód megszűnt, rozsa emészti vasad.  
Nyúgodj! rajtad úzé dölyfét a csalfa szerencse;  
A békítő sír enyhe takarja porod.  
Hány fiatal szívet, tele sok szép földi reménnyel  
Sujta le kegytelen itt a riadó csatavész!  
Élte kies tavaszán kora sírt hány ifju találá,  
Kit nem rég az öröm lágy öle ringata még!  
Dísztelen itt fekszik, deli termete összerutítva,  
Száguldó paripák vasszegü körmök alatt.  
Szög haja fürteivel nem játszik kedvese többé,  
Vér- s tapadó portól elmerevedtek azok.

Hasztalan áll az uton váró hive fris koszorúval,  
Nem jön-e bajnoka még, félve reménylve vigyáz :  
Hogyha levél zördül, őt sejteti véle szerelme,  
Néz, piheg, arcza tüzel s keble feszülve haboz.  
Ah! de hiába tekint a távol lenge ködébe;  
Elmarad a kedvelt, s érzete búnak ered.  
Végre megérti Mohács veszedelmét; gyöngé virágként  
Hervad el a szép szűz néma keserve között.  
Sírja felett enyeleg suttogva az alkonyi szellő  
S a hűség csendes angyala őrzi porát.  
Mennyi nemes bajnok, méltó sok századot élni,  
Fénytelen itt szűnyad s kő se' mutatja helyét!  
Ősi szabadságért harczolt bár férfikarokkal,  
Rendzavaró hévvel vérbe füresztve vasát,  
Ámde hol olyan erős, kit meg nem dönt sok ezer kar?  
Testhalmok közepett küzd, noha élte szakad.  
Sínli szokott terhét tüzménje, nyikogva kapar, vág,  
Rugdal, rázza fejét, hosszu sörénye lobog;  
Elszágul, haza tér, s így hírlí vitéz ura hűnyát,  
Kit repedő szívvel hőlgye zokogva sirat;  
Míg sűrű könnye apad, s ő is hű férje után hal,  
S a kiürült háznak csak döledéke marad.  
A tölgy, mely zivatar közt annyszor állá kevélyen,  
Dőlteben viruló ágait így temeti.  
Hány bajnok hala így, de csak a boldog leli bérét :  
A meggyőzöttnek csillaga véle tűnik.  
Így hamvadtak el ők alacsony moh-lepte gödörben,  
S a feledékenység éje borítja nevök'.  
Hantra dül a pásztor s füttyörészve legelteti nyáját;  
És nem tudja kinek hőspora nyugszik alatt;  
Titkon még is eped, szomorú dalt zengedez ajka :  
A hősrányékok csendesen ihletik őt.  
A csatasíkon mély borulattal ballag az útas,  
Elgondolva minő kétes az emberi sors;  
Néz, és elkomorúl s lesütött szemmel halad ismét :  
Felpattant sebeit belseje érzi maga.  
Ott, hol az esti sugár gőzfátyolt úsztat az éren,  
Mintha fedezgetné, hogy ne tekintse szemünk :

Ott vergőde Lajos, rettentő sorsu királyunk,  
 Sülyedező lova ércz hímzetü terhe alatt.  
 Hasztalanúl terjeszti kezét; nincs, nincs ki segítse!  
 Bajnoki elhulltak, nincs ki feloldja szegényt!  
 Tátogat a mélység, aranyos pánczélja fakó lesz,  
 S összezuzott testét hab fedi s barna iszap.  
 Ekként halni kinos! s kegyalak! neked életed így tűnt!  
 Veszteden a magyar ég napja sokára leszállt.  
 Ífju valál, örvényt nem sejtven szörnyen adózál;  
 Szendergő porodat béke lebegje körül!  
 Hajh! s ezt visszavonás okozá mind s durva irígység,  
 Egységünk törten törve, hanyatla erőnk.  
 A sorvasztó láncz így készülé árva hazánkra;  
 Nem! nem az ellenség, ön fia vágta sebét.  
 Gyászemlékü vidék! mi sok ínség kútfeje lettél:  
 Párolgó mezeid bánatos oszlopa ez.  
 Nagygyá lett Szolimán gögét Buda ormai nyögték,  
 S kénye vadon dúltán annyi viszályra jutánk.  
 Hány szűz fonnyada el zsarlónk buja karjain ekkor,  
 S a Duna szőke vizén hány rabok úsztak alá!  
 Birtok nem vala már, idegen lett a magyar otthon;  
 Félhold kérkede szét városi tornyaitól —  
 El! ti komoly képek! ti sötétség rajzati, félre!  
 Új nap fényle reánk annyi veszélyek után.  
 Él magyar, áll Buda még! a múlt csak példa legyen most,  
 S égve honért bizton nézzen előre szemünk.  
 És te virúlj, gyásztér! a béke malasztos ölében,  
 Nemzeti nagylétünk hajdani sírja Mohács!

---

OLASZORSZÁGBAN.

Itt a langyos ég virányin  
 Édes illat tévedez,  
 S a múlt nagy kor omladékin  
 Hőskivárat ébredsz.



A természet bájos képe  
Andalító kéjivel,  
Felmosolyg a déli naphoz  
Mindig ifju zöldjivel.

Ah de bármi szép az élet,  
A hazátlan árva szív  
Kelyhiből a nyílt örömnek  
Bút csak és keservet szív.

A napkölti ég alatt, hol  
Fellegig nyúl a havas,  
Hol sötét erdők hegyette  
Száll s mereng a büszke sas ;

Ott, hol harczfi a nemes mind,  
Ég a szent szabadságért,  
S létét kötve birtokához,  
Megvet minden szolgabért :

Ott hazám, hol egykor Árpád  
Ércz karral csatára kelt,  
S élve halva nemzetének  
Messze fénylő trónt emelt.

Ott hazám, hol a Tiszának  
Lejtnek könnyű habjai :  
Arra kelnek, arra szállnak  
Lelkem néma vágyai.

---

#### RÓZA DALA.

Hajnali kellemű fény  
Hinti mosolygva sugárát,  
Melyre az ifju remény  
Rakja le fellegi várát ;

S édes irányra feszülten  
Nézi magas remekét;  
Érzete istenesülten  
Fölleli biztos egét.

Így örömöldozaton  
Myrtusi lenge hüsében  
Kél az erő szabadon  
Tettre hevült kebelében;  
Képzete lángözőnéből  
Egy alak ömlik elé,  
S elrepes élte szükéből  
Álma világa felé.

---

A CSAPODÁR.

A tavasz bájkellemében  
A szép rózsza mint virúl!  
Harmat reszket nyílt ölében,  
S attól édesb lánggra gyúl;  
S bármi szíven ringadoz,  
Kéj-lehelvő illatoz.

Boldog a jelent kedvellő!  
Én malasztit érezem;  
S rám melegre a hüs szellő  
Honnan jó? nem kérdezem;  
Kétszer él a csapodár,  
Míg a hív tövösen jár.

---

HÜSÉG.

Bár a sors tőled messzezára,  
Míg e szív ver, csak érted ég.  
Édes szerelmed bájsugára  
Általhat éltem alkonyára,

S bár a sors tőled messzezára,  
 Szent kéjre int emléke még;  
 S ha ébredsz lantom hangzatára,  
 Egy köny legyen hűségem ára,  
 Hogy bár a sors oly messzezára,  
 E szív még is csak érted ég.

---

### Ó H A J T Á S.

Volna szárnyam! elröpülnék  
 Egy kies vidék felé,  
 S ott pihennék, hol madárhang  
 Eled s a víg csermelyé,  
 Míg a hívnek gyöngye karja  
 Édes lánggra költene,  
 És az álmak szép honából  
 Szebb valóra intene.

Ott a berki alkonyatban  
 Csak mi ketten kedvesen,  
 Tudva : senki el nem árúl  
 S nem lappang irigy lesen;  
 Andalogva hű szerelmünk  
 Szent malasztit érzenők,  
 S hosszú verseny áldozatban  
 Bájkelyhét ürítenők.]

Lepje bár fagy a vidéket,  
 Nem sóhajtom a tavaszt;  
 Egy varázslat, bár havaz künn,  
 Visszahímzi nékem azt :  
 A derült ég tiszta képe  
 Hívem kék szemében él,  
 S nyájas arczin olvadozva  
 Liliommal rózsza kél.



Zsenge szállit a pagonynak  
 Látom karcsu természetén,  
 S a virágok illatárját  
 Bészivom lehelletén.  
 Könnye harmat, mely vidítva  
 Titkos búmon ringadoz;  
 Lelke napfény, s tőle minden  
 Életkéjre lobbadoz.

Ott vidám kedv és szerencse  
 Tűn fel minden kényivel;  
 Ott az élet ifjan aggúl  
 S szép álmoként lebben el.  
 Édes emlék! drága képek!  
 Bájitok ha átfutom  
 Mily örömmel elröpülnék!  
 Merre? — azt csak én tudom.

---

ERZSÉBET.

Gyászravatal készül, a nép gyúl, tompa harangszó  
 Zúg, s keseregve hazánk bércei visszanyögik.  
 Megholt Endre király! vele Árpád törzsöke dőlt ki,  
 Melynek négy század látta csodálta diszét;  
 Mely rab-utált szívvel hinté törvényi malasztit,  
 A szabados népnek nagyra emelve hírét;  
 És ellenhadakat tapodó fejedelmi erőben  
 Büszke hatalma jelét messze időkre füzé.  
 Elhúnyt a hősvér! de miként a bús döledék közt  
 Néha tenyész egy bájillatozásu virág;  
 S nyitva szerény kelyhét az örömlét harmatit iszsza,  
 Mig a fergeteg őt kegytelen összetöri:  
 Így maradott egyedül Erzsébet, pusztá tetőjén,  
 Pártos lelkü felek durva csapatja között,  
 S atyjának vesztén siratá a nemzet ügyét is,  
 Mely önnön fiain edzi dühödve vasát.

Így leve tömlöczczé eldődei fénypalotája :

Ő maga árva, szegény : párthive nincsen azért.

Ótalmára hevült idegen bár ; ah de magyar nem,

Nem kele, nem buzgott védeni szent igazát.

S elhidegülve hagyá nagy hőse szelíd unokáját

Válni örökjétől, mely nem örökje tovább.

„Hunnia, légy boldog ! s bár nincs maradásom öledben,

Míg piheg e szív, csak — csak teutánad eped !

Hív leszek én hozzád ha te bár elhagyva feledtél :

Csak te lehess boldog, szép haza ! szenvedek én.“

Ezt rebegé a szűz, nemzője porára borúlva,

Nagy koronázottink hajdani békehelyén ;

És ott hol komoran barnúltak az ősi koporsók,

Honjától ott vón szív-szakadozva bucsút.

Érzi, miként hasad el bús élete minden örömtől

S könnyén népének lassu halála remeg.

Elvált ! s kit nem rég ezerek tömjéne magasztalt,

Most távol rejtek néma homálya fedi.

A vigadók zajait s a kény szabad ömledezésit

Most halavány színnel váltja monostori csend.

Rettentő csere ! mily türelem múlhatja fel e súlyt,

Mely a vétlen szűz lágy kebelére rohant !

Távol kedvesitől, részvétlenül, élve temetten :

Léte kies tavaszát zárja halotti magány.

Síkra kiszállani már nem látja vitézei rendét,

Harsány tárogatók nyers riadalmi között,

S bajnoki játékban diadalra hevülve szemétől,

Csengni aczélon aczél, vívni erővel erőt.

Nem, nem a délczeg inú paripák nyílröptü szökésit

Párduczos ifjaknak verseny iramtok alatt :

Nem, soha nem többé ! mindennek vége szakadt már,

A gyönyörű létnek kelleme, szépe, oda !

A győztes seregek dalait most váltja karének,

Mely remegő ajkin hosszú fohászba vegyül ;

Vagy komor árnyékként lépdelve sötét teremében,

Gyúladozó vérrel küzdve emészti magát.

Nem mosolyog neki a viszonzérzés égi sugára,

Mely lágy vonzattal hű szerelemre hevít ;

S hintve reánk a lét bájlóbb tartalmu világát,  
 Minden földi öröm kéjzönébe merít.  
 A gyöngéd anyanév, deli férjnek tiszta szerelme,  
 És rokonúlt lélek őt nem enyelgi körül.  
 Sejti malasztit bár, de lemondás átka felette!  
 S álma derültében képe alélva letűn.  
 Így hervad szomorún örökös gyászskörbe szorúlva,  
 Így a forró szív a hideg élet alatt.  
 Mindenek elhagyták: egyedül fájdalma maradt hív,  
 Nyújtva töviskoszorút bíbora éke helyett.  
 Vér gőzölg azalatt Magyarország térein: a vak  
 Pártosság szabadon gyűjti halálra tüzét;  
 Míg Rozgony mezején Károlynak fegyvere győzvén  
 Méreg-, tör- s cseleken nyert urasága megállt:  
 S míglen az új fénynek hódolt s örvendeze a nép —  
 Messze vidéken szép csillaga éjbe borúlt.  
 Mint a nyári lebel sivatag közt, hűnyt el ez élet;  
 Vég jele áldás volt, vég rebegése: haza!  
 Így hala Erzsébet, nagy szerzőnk hív unokája;  
 És hidegült hamvát nem fedi honni virág.  
 Nyúgodj, áldott szív! emlékedet élteti a könny,  
 Melyet drága hazánk egykori képe fakaszt.

---

 P I P A D A L.

Gyűlöljön bár sok finnyás orr,  
 Édes pipám! tégedet,  
 Hű vitézed én mindenkor  
 Pártul fogom ügyedet.  
 Te vagy éltem kísérője,  
 Egészségem hévmérője,  
 S játszi bodor füstöddel  
 Búmat vígan üzöd el.



Ha látom a porlelkeket  
Ezer kínnal mozogni,  
S büszkén rázva bilincseket  
Üres fényben ragyogni;  
Reád gyűjtök s azt gondolom:  
Szánandó, kit ily átok nyom!  
Lepje bár arany ezüst,  
Léte még is hiu füst.

Hány bajlódik szerelmével,  
Néz, szalad, int, áldozik,  
Hevül, fázik, nyugtot nem lel,  
Hold felé sohajtozik.  
En rád gyűjtök, s azt gondolom:  
Szánandó kit ön szive nyom,  
Mert a szép szó s leánykegy  
Vajmi hamar füstbe megy.

Ha valaki tág tüdővel  
Magát hírbe kürtöli,  
Fényleni vágy nagy erővel,  
S más érdemit előli;  
En rád gyűjtök, s azt gondolom:  
Itt legtöbbet az idő nyom,  
S koszorúdat neveddel  
Füst gyanánt oszlatja el.

Ha egy úrfi, pézsmán hízott  
Felfürtözött üres kép,  
Szűk elméjű, de elbízott,  
Nagy gögösen hozzám lép;  
Magát, javát fitogtatja,  
Drága időm elragadja:  
Fegyver leszen pipámból,  
Kifüstölöm szobámból.

De ha jó egy lelkes magyar,  
Szívcsérére kész velem,

Szembe nem méz, hátul nem măr,  
Nyíltan leli kebelem;  
Sokat ugyan nem adhatok,  
Legfelebb egy dalt mondhatok :  
De felcsapván jobbával,  
Megkinálom pipával.

Némely szépek, idegenhez  
Másképp nem idegenek,  
Csak a szegény pipafüsthez  
Oly igen kegyetlenek :  
Pedig mennyi gazt táplálunk!  
En úgy vélem : dohány nálunk,  
Bárki mit állítana,  
A legjobb indigena.

---

#### ALKONYI DAL.

Ím kedvesem édes! kék hegyen túl  
A nap remegő sugára leszáll,  
És tiszta gyepágyon lágy pihenésre  
Oly biztosan int a berki homály.

Ott gyenge fuvalmak játszva susognak,  
S hú párja körül a fülmile zeng,  
És illatözönben zöld koszorúkkal  
A boldog aranykor képe dereng.

Ott messze iríglyő vizsga szemektől  
A földi szokás rabféke szakad :  
Csak a szerelemnek égi hatalma  
Vesz kényeket és új kénybe ragad.

S mint parti virággal víg ölelésben  
A feldagadó hab habba vegyül,  
Úgy kéjledez éltünk egybe ömölve,  
Míg a gyönyörűség mélyibe dül.

S mint a füzes ingó lombjain által  
A holdnak ezüst világa ragyog :  
A teljesülés szép álma felettünk  
Még bájos alakban lengeni fog.

Jer, kedvesem édes! a tavasz illan,  
S a fölmile nyájas zengzete múlt,  
Majd éji lehelletén a komor ősznek  
A csermelye fagy, a rózsza lehull.

Míg bátor erőben kérkedik a lét,  
És a liget ernyős rejteket ad,  
Most éljük az éltet, hervad is az bár,  
A múltnak azért emléke marad.

Nézd a magas égnek csillagírását,  
Mely érzeni és szeretni tanít!  
Ó hadd szemeidben visszaragyogni,  
Mit lelkem epedve s égve gyanít.

#### KEDVES TÁJAMHOZ.

Édes titkom hű tanúja,  
Hívem rejtő szép vidék!  
Mint hajós a part felé vágy,  
Lelkem úgy utánad ég.  
Ah de messze messze tőled  
Zajlik árva életem,  
S ködbe szálló néztemben  
Búra fordul érzetem.

Bár a fák itt is virúlnak,  
S tiszta forrás csörgedez,  
A madár zeng és azon nap  
Fénysugára ömledez;  
De komor csak és színetlen,  
Hévre nem gerjeszthető :  
Ott, hol ő van, kél napom csak,  
Éj borong, hol nincsen ő.



Szép vidék! mi boldogabb vagy :  
 Őt te bátran nézheted,  
 S rózsza közt hűs berkeidben  
 Tagjait pihenteted ;  
 Míg kívánság s hosszú küzdés  
 A forró s hű szívbe vág,  
 Ott egy néma és lelketlen  
 Szikla lenni boldogság.

Búsan kérdem a felhőket :  
 Áll-e még a drága hely  
 Hol szerelme bájos ajkin  
 Legelőszőr lebbent el?  
 Ah de zúgva megy felettem  
 S összedúl a fellegvár,  
 S vad dörgéssel vallja sorsom :  
 Boldog többé nem léssz már!

### CSALÓDÁS.

Lakja zárva kedvesemnek,  
 Szómrá nem jó felelet :  
 Tán szabadba csalta őtet  
 A virágos kikelet ;  
 Szép pihenni, álmadozni  
 A liget hűs árnyain :  
 Arra szállok, ott lesem meg  
 Titkos andalgásain.

S ím zöldjéből a bokornak  
 Reszkető tűz ég elém ;  
 Ő az, ő az! lángszeméből  
 Hű szerelme int felém!  
 Kéjlobogva szállok arra —  
 Ah de játszi fénye múl,  
 A midőn a nap sugára  
 Kék hegyek közé vonúl.

Ének ébred bús panaszszal,  
 Oly szelíd, oly szelleti!  
 Ő az, ő az! engem hívnak  
 Bájhatalmu zengzeti.  
 Szívdobogva szállok arra,  
 Ah de léptem zajlatán  
 Némul a dal, és felettem —  
 Elröpül a csalogány.

Félig rejtve, illat-ajkkal  
 Rám mosolyg egy gyöngé kép!  
 Ő az, ő az! nyájas arcza  
 Mint pirúl, mi égi szép!  
 Őt ölelni szállok arra,  
 Ah de vérzik hő kezem —  
 Rózsa volt, és képzetimnek  
 Csak tüskéit érezem.

---

### E G Y S Z Ó.

Lyányka édes! csak egy szóra  
 Nyisd meg illat-ajkidat,  
 S mint egy hang az üdvösségből,  
 Ífjuló szívemre hat.  
 Csak kis szó a m'ért esengek,  
 Még is oly nagy, oly dicső,  
 S szebb világba lobban által  
 Lelkem, a rég csüggedő.

Kérded mily szó? Nézd a rózsa  
 Hajnalcsókban mint pirúl;  
 Szűz vonzat- s örömnnyiltában  
 Keble ily szent jelre gyúl.  
 Ibolyákon azt susogja  
 A nyáresti vig lebel,  
 Rengve fészken bájcserében  
 A madár azt zengi el.

Csillagában a teremő  
Azt ír mint kegyjelét,  
Hogy küzdési szép jutalmát  
Sejtse ott az árva lét.  
Lyányka édes! szép jutalmat  
Adhatsz még te idele :  
Mondd a hívség-lelte kis szót,  
Érted égek, mondd : igen!

---

## KÉSŐ BÚ.

Rejtsd előlem kéjre lobbant  
Szép szemed sugárait!  
Rejtsd előlem édes arczod  
S lelked annyi bájait!  
Ennyi kellem édenébe  
Jobb nem is föllengeni,  
Mint utána forró vágygyal  
S csillapítlan érzeni.

Ah de késő! a mit láttam  
Olthatatlan bennem ég :  
Eget lelteni s el nem érni  
Hosszu kínra már elég.  
Mit használ az édes álom  
A forró szív lángival!  
Szebb valóra ha nem ébred —  
A szegény szív kétszer hal.

---



## MÁSODIK KÖNYV.

## NÉPDALOK.

## 1.

## RÁKOSI SZÁNTÓ A TÖRÖK ALATT.

Miről apám nagy busan szólt  
Hogy itt hajdan szebb élet volt,  
Érzi szívem s felsohajtok,  
A mint Rákos térén szántok.

Hol Mátyás az igazságos?  
Te láttad őt boldog Rákos!  
Tán itt nyargalt hajdanában,  
Hol én szántok mostanában.

Mondják, itten vitéz urak  
Összegyültek, tanakodtak;  
S ha csatára trombitáltak,  
Mint a sasok vinni szálltak.

Eltüntek ők; Rákos, te állsz,  
Meződön hány embert táplálsz,  
Hej de magyart alig látok,  
S nehéz szívvel tovább szántok.

Pest-Budárul sok nép kijár,  
S alig érti nyelvünket már :  
Hej! ma-holnap a magyar szó  
Ritka, mint a fejtér holló.

Hűs szél támad onnan felül,  
Zúgó szárnyán sötét köd ül;  
Tán a por is e szép mezőn  
Nemes szívek hamvából jön.

Barna leány a falubul!  
Hej ne igyál a Rákosbul!  
Magyar csonton foly a vize,  
Könyektül sós annak ize.

Rákos! Rákos! hová lettél?  
Szép hiredből de kiestél!  
Fáj szivem, fáj, ha ezt látom,  
S hazám földét sírva szántom.

---

## 2.

Husvét után két hete már,  
A szép leány a kertbe jár.  
Jöszte, Rózsám, jöszte  
Hamar ki!  
A bokorban lelsz te  
Odaki.

Zöld a levél, hús az árnyék,  
Játszanak ott hív gerliczék.  
Jöszte, Rózsám, arra  
Szaporán!  
Jobban megy a munka  
Csók után.

„Tüske van ott, csalfa legény,  
A sűrűbe nem megyek én.  
Van szeretőm nekem  
Odabe',  
Ki majd elvesz engem  
Pünkösdre.“

---

## 3.

Hej violám, szép violám,  
Te csak nem is tekintesz rám,  
Pedig ha rám tekintenél  
Kék szememben szívet lelnél.

Barna hajad simítsd hátra,  
Hadd nézzek én szép arczádra,  
Hadd nézzek rá utóljára,  
Búm eltemet nem sokára.

Bár csak piros rózsá volnék,  
Kebled felett elhervadnék;  
De szived nagy keménységén  
Fejér rózsá lettem már én.

Hej ki ne menj a mezőre,  
Sokat sírtam a zöld füre,  
Majd szememnek bús harmatja  
Lábaidat megáztatja.

Isten hozzád édes kincsem!  
Tovább immár nem türhetem,  
A faluban muzsikálnak,  
Elmegyek én katonának.

## 4.

Nézd a hegyek pipáznak,  
A kaszások megáznak;  
Ha szeretőm megázik,  
Nálam azért nem fázik,  
Van nekem jó tűzhelyem :  
Meleg tűzhely kebelem.

## 5.

A Tiszának kies partján  
Járok én szép rózsám után.



Tisza! Tisza! mondd meg nekem :  
Szép rózsámat hol keressem?

Tisza! habod azért vidám,  
Mert tebenned fürdött rózsám,  
Móta rózsám vizedbe szállt,  
Barna színed fejjére vált.

Hol szép rózsám? mondd meg Tisza!  
Válj mézzé ha vized iszsza;  
Mondd meg hogyha értem sohajt,  
Kebelemre visszaohajt. —

Írigy Tisza, te csak nem szólsz,  
Szigetek közt némán lefolysz :  
Én is pusztá sziget lettem,  
Búmnak árja foly körültem.

---

6.

Vedd sarlódat édes kincsem,  
Aratni jer most énvelem,  
Temelleted, édes rózsám,  
Mindjárt jobban megy a munkám.

Danolj rózsám, a nótában  
Mint szívünkben szerelem van.  
Szép is a dal ha szerelmes,  
Bús legyen bár, még is kedves.

Kösd be fejed a kendővel,  
De szép orczád ne takard el,  
Virágos kert az énnekem,  
Örömmet onnan szedem.

Nagyon süt a nap dél felé,  
Pihenj le a kereszt mellé,  
Dúlj szűrőmre édes rózsám!  
Enni majd hoz édes anyám.

Én addig a kútra megyek,  
 Hogy fris vízzel enyhítselek,  
 Ha csókot adsz érte, rózsám,  
 Hárommal megköszöni szám.

Aratgassunk aztán megint,  
 Míg az este álmra int;  
 Ád az isten így kenyeret,  
 Így veszlek el én tégedet.

## 7.

Messze fénylik a Balaton,  
 És engemet partjához von;  
 Immár tudom miért fénylett,  
 Mert szép Rózsám bele nézett.

Hej szép Rózsám! tekints rám is!  
 Hadd derüljön bús szívem is:  
 Olyan az mint a Balaton,  
 Ha felette szélvész vagyon.

## 8.

Az én kincsem noha szegény,  
 Még is szívből szeretem én;  
 Sok legény van a faluban,  
 De mint Palim egy sincs olyan.

Édes anyám neheztel rám  
 Ha durrogat az én Rózsám,  
 Mikor házunk előtt korán  
 Kiballag szép nyája után.

Ne durrogass jó galambom!  
 Félbe szakad édes álmom:  
 Jól esik bár ha nézhetlek,  
 De álmomban megölellek.

Fris bokkrétát kötöttem én,  
Neked adom, barna legény!  
Túzd a hűsön kalapodra,  
S emlékezz meg galambodra.

Vedd elő kis furulyádat,  
Fújd el rajta bús nótádat,  
Tán a szellő erre kapja,  
Hogy rám gondolsz, megsusogja.

S én a kertben ha gyomlállok,  
Szép nótásra visszadallok,  
Eldallom hogy te lélsz kincsem,  
Míg utólsót ver a szívem.

---

9.

*Legény.* Hej csicsergő kis madár,  
A szép leány csapodár.

*Leány.* Ha csapodár jól teszi,  
A legény úgy keresi.

*Leány.* Hej a rózsza tövises,  
A szép legény negédes.

*Legény.* Ha negédes jól teszi,  
A leány úgy szereti.

*Legény.* Hej be csipős a csalány.  
Kesereg a szép leány;  
Ha kesereg jól teszi,  
A mint főzte, úgy eszi.

*Leány.* Hej savanyú a kökény,  
Házasodik a legény;  
Ha azt teszi, jól teszi,  
Majd utóbb megérezi.

---



## 10.

Szülőföldem szép határa!  
 Meglátlak-e valahára?  
 A hol állok, a hol mégyek,  
 Mindenkor csak feléd nézek.

Ha madár jön, tőle kértem,  
 Virulsz-e még szülőföldem!  
 Azt kérdezem a felhőktől,  
 Azt a suttogó szellőktől.

De azok nem vigasztalnak,  
 Bús szívemmel árván hagynak;  
 Árván élek bús szívemmel,  
 Mint a fű, mely a sziklán kel.

Kisded hajlék, hol születtem,  
 Hej tőled be távol estem!  
 Távol estem mint a levél,  
 Melyet elkap a forgószeél.

## 11.

Szomszéd asszony udvarába  
 Két galamb szállt minapába';  
 Bár elmémet mint futtatom,  
 Melyik szebb? azt nem tudhatom.

Egyik fürge mint a kis hal,  
 Arcza piros mint a hajnal,  
 Nem is csoda, két nap süti,  
 Bogár szemét ha felüti.

Nappal is éj látszik haján,  
 Rózsa virít kerek száján,  
 Ha ez csókra tüzesednék,  
 A méreg is mézeseednék.



Mint a hattyu szép a másik  
Mikor rózsák között játszik,  
S mintha búzavirág kelne  
A fris havon, olyan szeme.

Líliomból szőtt arczáján,  
Gyöngybe foglalt édes száján  
Szelid öröm múlatozik,  
Onnan más szívébe szökik.

Hej csak ide röpülnének!  
Be örülnék a szókének;  
De a barnát is szeretném,  
Szint oly kedvvel ölelgetném.

## 12.

Mély a Duna közepén,  
Át nem mehet a legény,  
A parton áll hiában,  
Sohajtozik bújában.

Mért jöttem át a Dunán  
Csalfa szerencse után?  
Túl a Dunán is szegény,  
Innen is az vagyok én.

Hej pedig túl a Dunán  
Vár engem a szép leány,  
Ott áll és int hiában,  
Siránkozik bújában.

Volna hajóm a Dunán!  
Érte mennék szaporán.  
Volnék hab! be örömet  
Átölelném a kedvest.

De sem most, sem azután  
Révet nem lel a Dunán;  
Egymásé nem lehetnek,  
Hej! azért hogy szegények.

---

## 13.

Túl az erdön lakik rózsám,  
De az álnok nem jön hozzám,  
Bucusi óta nem láthattam,  
Azóta nem is alhattam.

Nem alhattam szerelmemben,  
Úgy befészkelte az szívemben,  
Kitépném, de mint a madár  
Kedves helyre csak visszajár.

Daru megjön és a gólya,  
De nem az én kedvem soha;  
Bús leszek én míg az nem jön,  
Ki ott lakik túl az erdön.

Holnap reggel virradóra  
Elmegyek én a halomra,  
Onnan nézek a szép tájra,  
Kincsem fejér hajlékára.

Hej! de ott csak füstöt látok,  
S eltűnik az, mint az álnok,  
Mint az álnok, ki elhagyott,  
S öröm helyett könnyet adott.

---

## 14.

Rózsa! rózsá! mit csinálsz  
Egyedül a kertben?  
Ha szebb öröme találsz  
Ne élj ott ridegben.  
Az élet ha nem páros,  
Téli virág, nem szagos.



Harmat csillog kelyheden ;  
Ne sírj édes rózsám!  
Ha bú fekszik élteden,  
Átültetlek hozzám :  
Kelyhed legyen ajkamé,  
Gyökered a szívemé.

---

## 15.

Ha én tiszta patak volnék,  
Galambom kertjében folynék,  
Tán hattyuként nyári este,  
Fris vizemben megfürödni.

Ha én zöldellő fa volnék,  
Galambom kertjében állnék,  
Föltartanám a nap hevét,  
Hogy ne süsse szelíd képét.

Ha illatos virág volnék,  
Galambom kertjében nyílnék,  
Tán víg kedvvel leszakasztva,  
S keble havával itatva.

Ha én gyöngye szellő volnék,  
Galambomra legyezgetnék,  
S míg édesden álmadozna,  
Ajkam ezer csókot lopna.

Ha én fülemile volnék,  
Galambom kertjébe szállnék,  
Búmat talán meghallgatná,  
S szívért szívét odaadná.

---

## 16.

A ki szeretőjét  
Igazán szereti,  
Legyen bármi sötét,  
Még is felkeresi.

Sötét van az erdőn  
Ha bucsuzik a nap,  
Kincsem még is eljön,  
Ha édes csókot kap.

Nincs virág a mezőn  
A nagy téli fagyban,  
De ha kincsem eljön,  
Akkor melegem van.

A konyha füstölög :  
Fereteg lesz talán ;  
Galambom könnyörög  
Ne nézzek más után.

Nem nézek én másra,  
Habár szeretne is,  
Csak szép galambomra —  
Elég baj az egy is.

---

17.

Hej ti fényes csillagok,  
Volnék ott hol ti vagytok!  
Nem néznék én a vízbe,  
Hanem Rózsám szemébe.

Hej ti fényes csillagok,  
Onnan ti messze láttok,  
Hol van Rózsám, merre jár,  
Karjaimba jön-e már?

Hej ti fényes csillagok!  
Ha jön, csak ragyogjatok :  
Ha máshoz megy, húnyjatok el,  
A hamis hadd bóduljon el.

---

## 18.

A bimbóbul virág lesz,  
Kincsem mondta, hogy elvesz,  
Hogy piros kendő lován,  
Érttem jön szüret után.

De vége a szüretnek,  
Leánytársim nevetnek ;  
Volt hegyke szép szeretőm,  
Hej de még sincs fejkötőm.

Az ágon szarka csörög,  
Az ablakhoz röpülök,  
Kinézek az utcára,  
Nem jön-e valahára?

De csak halad az idő,  
Elmarad a szerető.  
O leányok! higgyétek,  
Hamisak a legények.

## 19.

Most jer hozzám  
Édes Rózsám!  
Nincsen itthon  
Néném asszony,  
Darálni van  
A faluban ;  
Mert ha itt lel  
Agyon perel,  
Dörög morog,  
Ireg forog,  
Nyelve pereg  
Mint a kerek,  
Pitteg pattog,



Csitteg csattog,  
 Szót nem enged,  
 Míg elreked.  
 Most jer kedves,  
 Senki nem les ;  
 Adok csókot,  
 Akár hatot,  
 Aztán tágulj,  
 S el ne árulj ;  
 De elvégy ám  
 Édes Rózsám !

---

 20.

Én is voltam szegény legény  
 A míg nem szerettem,  
 De azóta gazdag vagyok,  
 M'óta rabbá lettem.

Ha pénzem nincs, rátekintek,  
 S mindjárt kincset látok ;  
 Ha megölel, bú, baj, gondok !  
 Nevetek reátok.

Szépen zeng a kis pacsirta  
 Ha tavasz kifejlett,  
 Szebben danol édes Rózsám  
 Pergő rokka mellett.

Arcza milyen, keble milyen —  
 De azt meg nem mondom,  
 Mert többen is megszeretnék,  
 Lenne akkor gondom !

---

## 21.

A Dunában sok a víz,  
Jaj! ki a leánynak hisz!  
Mint a víz a Dunából,  
Nem fogy az ki bajából.

---

Gyöngyvirág és liliomszál!  
Szép szeretőm mellettem áll;  
Mint a téjben uszó rózsza,  
Olyan az ő nyájas arcza.

Hollószárnyak szemöldöki,  
És alúlok tűz ragyog ki,  
Tűz ragyog, mely noha éget,  
Lángja után von engemet.

Gömbölyű kis piros sajka  
Mézforráson az ő ajka,  
Gyöngygyel rakva szagos öble,  
S fülmile szól ki belőle.

Tajtékhalom az ő keble,  
Rubintbimbó áll felette,  
És alatta az a nagy kincs,  
Milyen több e világon nincs.

Mint reggel a játszi lepke  
Szép galambom olyan fürge,  
Két ujjammal átfoghatom,  
Ha víg tánczban megforgatom.

Szeretem is én a Rózsát,  
S ha úgy rám néz és csókot ad,  
Tudja Isten mit nem érzek,  
Szívem ugrál s alig élek.

---

## 23.

Vígan foly a csermelye,  
Hej Rózsám ne nézz bele!  
Mert ha bele tekintesz,  
Vidám kedve oda lesz :  
Majd úgy jár mint én szegény,  
Zokogva foly ligetén ;  
Zokogva foly éltem is,  
Reggel, délben, este is.

A Bakonyban sok a fa,  
Több könnyeket sírtam ma.  
Azért oly zöldek a fák,  
Mert könnyeim áztatják :  
De meghalok azért is,  
Tudom akkor sírsz te is —  
De Rózsám, ha szeretnél,  
Csakugyan jobban tennél.

---

## 24.

Legény szökött kertembe,  
Ott szívét elvesztette,  
A szívét én meglettem  
S kendő alá rejtettem.  
Jaj be kínozott engemet,  
Úgy furdalta keblemet!  
Utóbb el is foglalta,  
Saját szívem kitolta.

---

## 25.

Az én babám durczás leány,  
A legénynek csak fittyet hány ;  
Be haragszik, ha azt mondom :  
Addsa csókot szép galambom !



Igaz! sánta! de az hagyján!  
Csak czipó ne volna hátán!  
Még azt is eltűrném benne,  
Csak fél szemre vak ne lenne.

Otthon ülő, serény, dolgos,  
Nappal nyugszik, este álmos,  
Gombócztot főz mint az öklöm,  
Ettem egyet, most is nyögöm.

Bárki mit mond, én elveszem,  
Hív lesz hozzám, azt elhiszem;  
Nem féltem a katonáktul,  
Sem magátul a haláltul.

---

26.

## MOHÁCSI DAL.

Suhogva mint az esti szél  
Mély gödréből a vitéz kél,  
S mint halvány köd holdvilágnál  
Mohács térén tétova száll.

Néz a pásztor s keresztet hány,  
Kiált a hív kuvasz után,  
A tűz mellé heveredik,  
S múlt időről töprenkedik.

„Hej itt egykor e gyep felett  
Sötétpiros harmat esett;  
Fű, virág búsan lehajlott,  
S magyar szívből fris vért ivott.

Sok legény jött nyalka lovon  
Győzni a vad büszke taron,  
Lova eldült, maga fejr,  
Néma, hideg, mint őszi dér.

De a mátká honn könnyezett,  
Víg dal között kört nem lejtett,  
Várja, de csak halálmadár  
Hozza híret, hogy nem él már.

Csele patak ! iszapodban  
Királyi nagy temető van,  
Azért is oly sárga vized,  
Oszlopod gőz, átkos neved.

Csontba akad s hortyog a ló,  
Meg-megcsorbul kasza, sarló,  
A leány fél, s bármi begyes,  
Oltalmára legényt keres. —

Ne félj Rózsám ! szebb idő jár,  
Dunánk rabot nem hord immár,  
S újra díszlik Mohács táján  
Magyar legény, magyar leány.“

---

27.

Az ér mellett áll egy fa,  
Szép Rózsám eljár oda :  
Én is ha zöld fa volnék,  
A kedves helyen állnék.

Ágimat lehajtanám,  
Hogy más ne lássa Rózsám  
Ha lepihen s hűtözik,  
Vagy az érben megfürdik.

Ne lássa szép alakját,  
Aranyhálló szög haját,  
Villámló tűzszekeit,  
Fejér galambtetemit.

Ne lássa ! mert magamkint  
 Örömet nem lel megint :  
 En is láttam s víg napom  
 Érte búban folytatom.

Kalapomon virága,  
 Melyre kis lába hága,  
 S a violát kebelén  
 Könnyekkel neveltem én.

---

## 28.

Fogy már a nap melege,  
 Kertünkben a czinege,  
 Csipős szél fúj a mezőn,  
 Farkas kullog az erdőn.

Hadd fújon a csipős szél,  
 Galambom attól nem fél,  
 Reá veszi bundáját  
 S felkeresi Rózsáját.

S ha galambom betoppan,  
 Szívem oly nagyot dobban !  
 Pergő rokkám megakad,  
 S fonalam is elszakad.

S ha nyájasan mellém ül,  
 Mi nem néz ki szemébül !  
 Szép szemek, barna szemek,  
 Öröm nézni belétek.

És ha a mécs elalszik,  
 Ajkaimhoz lopószik,  
 Megcsókol, én haragszom,  
 S a csókot — visszaadom.

---



## 29.

Messze tőled, édes kincsem,  
Komor búban fogy életem ;  
Küldj messzirül vigasztalást  
Hogy te még most sem szeretsz mást.

Ha megvirrad napkeletrül,  
Emlékezem szép szemedrül,  
Az is, napom míg boldog volt,  
Oly szép tüzzel felém lángolt.

Bár itt is a nap melegít,  
Mint szemed úgy még sem hevít,  
Kivül égek, belül fázom,  
Mert te messze vagy galambom !

Mit nem adnék, mit nem tennék?  
A villámra is felülnék,  
Hogy csak egyszer láthatnálak,  
És szívemhez zárhatnálak.

De mit tegyek? nincsen mentség,  
Tudja isten látlak-e még!  
E gondolat csak könnyet ad,  
Szép galambom, isten hozzád !

## 30.

Piros leány ! barna leány !  
Megkérlek én szüret után,  
Van szekerem, két pej csikóm,  
Azon viszlek szép galambom.

Van kis házam és kertecském,  
Buzát termő jó földcském,  
De mind ennél tán többet ér  
Szívem, mely csak éretted vér.

Csapj fel Rózsám s foglalóra  
Süss egy csókot ajakimra,  
Meghálálom én ezerrel,  
Csipkés szélü fejkötővel.

---

## 31.

Monddsa nekem, rózsám-adta,  
Van-e kezed olyan,  
A mely nem csak ölelni tud,  
De jártas dologban?  
„Van kezem, mely a ház körül  
Tud munkát találni,  
Jól tud varrni, sütni, főzni  
S beteget táplálni.“

Monddsa nekem, kincsem-adta,  
Van-e lábad olyan,  
A mely nem csak sétálni tud,  
De honn is talpon van?  
„Van lábam, mely jó uton jár  
S nem botlik oly könnyen,  
A nappal kél, sűrögve jár  
A háznak körében.“

Monddsa nekem, lelkem-adta,  
Van-e szíved olyan,  
Mely szeret? Ha van, elveszlek  
Még ezen farsangban.  
„Van szívem, mely híven szeret  
S ezt tartom fő jómnak:  
De másért ég, nyalka legény!  
Tiéd kosaram csak.“

---

## 32.

Sárga levél, sárga levél,  
 Bús utamra miért estél?  
 „Azért estem, mert nincs ágam,  
 Nincs a mi tart, nincs világom.“

Hej nekem is az a sorsom,  
 Hideg a föld, fázva járom.  
 Van hazám, de nincsen benne  
 Egy kis hajlék, mely fölvenne.

Harmat, harmat, hol termettél?  
 Bús szememre miért estél?  
 „Azért estem a felhőbül,  
 Mert víg napom már nem derül.“

Rezgő harmat! te könnynyé válsz,  
 Szememben jó forrást találsz.  
 Leszállt nekem is szép napom,  
 Szegény magyar! azt siratom.

Fülemile, te kis madár!  
 Szép dalod mért nem zenged már?  
 „Azért nem zengem dalomat,  
 Mert elvesztém hív páromat.“

Hej fülmile, te kis madár!  
 Elnémúlok én is immár.  
 Mért mondanám keservemet  
 Ha nincs szív mely ért engemet.

## 33.

Komám asszony leányának  
 A pártája elveszett,  
 S ezen bíró uraméknak  
 Szíve nagyon megesett.



„Mondd meg, babám, ki okozta  
Néked ezt a szörnyű bajt?  
Ha megkapom, kalodába  
Záratom a gaz tolvajt.“

„,,Szőke Bandi az a tolvaj  
Ki e nagy kárt okozta :  
Pártám hagyján! de nagyobb baj :  
Szívemet is ellopta.

Ha kend okos, bíró uram,  
Jobb kalodát tudok én :  
Szőke Bandi legyen uram,  
Majd fogságba tartom én.““

---

34.

Minap a kertben jártam  
S egy szép rózsát találtam ;  
A szép rózsza könnyezett,  
Kérdém : mi bút érezett?  
Őt a hajnal rászedte,  
Bimbóbul kifejtette ;  
Délben jöttek a lepkék,  
De csak szagát keresték :  
Végre az est ráakadt,  
S attól csak könnye maradt.

Hej szép rózsza ! szivedbe  
Több csapodárt ne végy be !

---

## HARMADIK KÖNYV.

## TAN ÉS GÚNYOR.

## THEMISTOKLES.

Vissza bús melyembe, ti vérsohajtások!  
 Egy lépés még — s marad hazámnak határa.  
 Hol eltörlettek a nemzeti szokások,  
 Nem füstölög már a szabadság oltára.

Oda minden erő a görög honába';  
 A kinek már nem forr szabadságért vére,  
 S önkényt bedőle a puhaság karjába :  
 Rabláncz lesz jutalma, szolgaság a bére.

## SZERELEM.

Félni, vágyani, leskelődni,  
 Múlton és jövőn tünődni  
 Míg a jelen elillant ;  
 S ha szép álmod el is éred,  
 Hőn várt s vajmi könnyü béred  
 Nem más, csak egy kopott lant ;  
 Egy kísértő ijesztő váz,  
 Szépen festett omladó ház :

Egy dörmögő agg tündér,  
 Ki bár csak ismertet áldoz  
 S kegyével is unalmat hoz,  
 Még is mind új adót kér.

A szerelem e csalfa szer,  
 Előbb czirogat, aztán ver ;  
 A midőn táplál, emészt.  
 Mosolyogva eget ígér,  
 De ha meghül egyszer a vér,  
 Késő bánatot tenyész.

---

### RE M É N Y.

Bájszíneket tetéz reád,  
 Mindent ígér, semmit sem ad ;  
 Hallóból varrt köntös hidegben,  
 Szomjat gerjesztő nedv melegben ;  
 De enni nem kér :  
 Az mennyit ér!

---

### REJTETT SZÓ.

Hat betűből állok, házi eszköz vagyok,  
 S használtatva semmit egészen nem hagyok ;  
 Láthatsz kezében is sok mesterembernek,  
 Ámbár nem árthatok a keményebb szernek.  
 Első két betűmnek örül gazda és nyáj,  
 Általa vidám lesz a mező és a táj ;  
 Nagy város utczáin élve nem nézheted,  
 De hervadtan annál drágábban fizeted.  
 Három első tagom hangos torku madár,  
 Rengő vetés közt a vadász utána jár ;  
 Fogva sötét házban akasztja falára,  
 Halva jó ízűen teszi asztalára.



Végső négy tagom nem tesz soha egészet,  
De a végső három annál többre vezet :  
Ez ura mindennek, jót, szépet, dicsőt szül,  
Csillagot mér s bátran világokat kerül.

### A FÜZFÁ POETA GRATULÁL

ötet mellőzött egykori Maccénásának.

Köszöntő köszöntést kell ma készíteni,  
Mert készet késő lesz a sajtotul venni,  
Mely ez esztendőben görbén nyomtatott,  
S harmincz évek óta a ponyván hányatott :  
Hogy születésnapod azzal ünnepeljem,  
S vastag érdemedet oszlopra emeljem.  
Abrincsra fogok ma egy koszorút fűzni,  
S fonnyadt repkény közé borcsapokat tűzni.  
Sánta Pegasusom hegyre akart vinni,  
Vinne bár Neszmélyre, hol bort lehet inni,  
Mert utálok Castal vívizű forrását,  
Az hamar elcsapja az embernek h... t.  
Bibas vinum, frater, in te nunc est ordó :  
Csak legjobb forrás az óval teljes hordó.  
Collégám Apolló! tégy ma hamar csodát,  
Hold szarvára akaszsz egy sívító dudát,  
Hogy elfujjam rajta köszöntő nótámat,  
S érdemed hirdetni feltátsam a számát :

Adjon isten áldást, egészséget, — jajjal,  
Szerencsés napokat teli — gonddal, bajjal ;  
Üres kamarádnak — még több ürességet,  
Pinczédnek jó — vizet, de borban sükséget.  
Kemenczédnek fűtőt, de sustorgó fát — nem,  
Bundául szolgáljon — százszor lyukas selyem ;  
Egyéb ruhát a sors oly bőséggel adjon,  
Hogy, ha kimész, otthon — semmi se maradjon

Pénzed annyi légyen, mennyi — szőr talpadon,  
 Legmérgesb ellened üljön az orrodon.  
 Ha nem lesz kenyered, a szükségtől ne félj,  
 Dínom dánom között mindenkor — sírva élj....  
 De már több verseket nem tudok csinálni,  
 Engem úgyse! ezt is sok baj volt firkálni;  
 Ez ünnepre hát csak kiáltok egy hujját,  
 És ha eltemetnek — boldog alleluját!

---

### JELIGE

a „Szépliteratúrai Ajándék”-hoz.

A kezdő mindent jónak tart, könnyen elégszik;  
 A bölcs tudja minő fáradozásba kerül.  
 A művészi tökély gögyszemmel nem szok itélni:  
 Keskeny hézagokat csak szoros elme vadász.

---

### DALFORRÁS.

Minden öröm hangot szül, a bú s fájdalom ismét:  
 A kikelet zöldjén zeng philomela panaszt.  
 Ott hol erő s szerelem párul, nincs messze az ének:  
 A nyelv dalra fakad, hogyha vezérli szived.

---

### AZ ÉLET KORAI.

Gyöngén ringatva jó anyánk ölében  
 Vigan kezdjük létünk szép hajnalát;  
 A játszi gyermekség bájos körében  
 Csókoljuk a jelenlét angyalát;  
 A kétes távolnak sötét ürében  
 Hiú fényt ködbe vont szemünk nem lát:  
 S könnyű habok között lebegve létünk,  
 Minden bájképnek oltárt díszesítünk.

Minden kelő nap üdvezlő sugára  
 Akkor vidám örökre integet,  
 S ártatlan lépteink minden nyomára  
 Édes megnyugvás rózsát hinteget;  
 A játékhely fő vágyaink határa,  
 Csalárdul egy remény se' hiteget :  
 Mély sírok halmain mosolygva állunk,  
 S legkissebb tárgyban nyílt eget találunk.

---

A bimbó fejledez, s reményvirága  
 Egy új élet meleg karjába dül,  
 A zsenge kornak tiszta boldogsága  
 Szép álmok özönébe szenderül,  
 Szorúlt melyünknek ébredő világa  
 Fenlángol, s új világokat kerül;  
 A hős hajdankor telt szivünk felé leng,  
 S a nagy- s dicsőre lelkesülten éleng.

Szűk már az ősi ház, tovább repülni  
 Vágytan vágy a fellengő ifju tűz,  
 Kiesb virány látszik felénk derülni,  
 Hol majd egy szép tündér jobbára fűz,  
 Kivel dühös vihar közé merülni  
 Feszül keblünk, a gerjedő, a szűz ;  
 Mienk a föld, mienk egész teremtmény,  
 S tettekre szólít egy hizelkedő fény.

Künn a zavarban küzdő szenvédélyek  
 Gyűjtják szivünk magas czélokra már,  
 Bizonytalan tárgyért hevül a lélek,  
 A forró képzelet csapongva jár,  
 S míg szűnyadoznak a nemesb tökélyek,  
 S a lángelő tisztább formára vár,  
 A föld határin túl szállong az elme,  
 S ábrándvilágba kél öröm- s gyötrelme.



S bitor felhőkön mint a szép Auróra,  
Jön egy istenné, s kéjmalasztjait  
Lehelve a szorúlt ábrándozóra,  
Intézi a vad tűznek árjait,  
Nem földi kényeket nyújt minden óra,  
S egy bájalakra fűzi álmait;  
És Pharusként a vándor éjjelében  
Szelíden fénylik hullámzó melyében.

Ott áll az ifju! s tiszta hódolatja  
Szerelmet vall s érzésre olvadoz,  
A viszonzáng őt istenné avatja,  
Midőn a hív karjába' ringadoz;  
Egy pontra gyúlt az élet foglalatja,  
Az ösztönzaj csak élvre lobbadoz;  
Míg összeforrt lényök Hymen szavára  
Egész édenyönyört egy perczbe zára.

---

Kedves lánczokra fűzve a siriglan  
Korunk repül s a szív magába tér,  
Az ifjuság szeszélyes álma illan,  
S a gondpályán lassúdan hűl a vér;  
Férfjúlt erőnk valót ölel busítlan,  
S a hulladó virág gyümölcsöt ér;  
Szent tartozások tenni kényszerítnek,  
S a férjnek szűk, de szebb határt kerítnek.

Midőn hazáját rabbilincs fenyíti,  
Bőszült érzéssel harczmezőre száll;  
A szép szabadság hőslánggal hevíti,  
Körüldörögje bár ezer halál.  
Nem csügged s honvéd tisztét teljesíti  
Míg győz, vagy testhalmok közt sírt talál;  
A jobb utókortól reményelve bérét,  
A nyert borostyánon kiontja vérét.

Mint a szirt, megvíván a vész dühével  
 Elúzza óceán dagályait,  
 A férfi ércpajzsként erős melyével  
 Enyelgi a sors csapdozásait.  
 Épít, munkál, gyűjt, koczkáz életével,  
 S a közjóért áldozza napjait ;  
 Szép hölgyén, magzatin, s baráti szíven  
 Függ boldogsága s léti czélja híven.

Most a lángész teremő ihletése  
 Ösvényt lobbant sötét homályokon ;  
 Min eddig jós lelkünk csak sejtve kése,  
 Fénynyé villant a büszke homlokon ;  
 Mindenható elménk istenkedése  
 Ég- s földbe hat, mint az, kivel rokon,  
 S buvárnyilai a lét titkába vágnak,  
 Vezér szövétnekül az ész- s világnak.

---

E pályán lep meg éltünk alkonyatja,  
 Halántékunk télszínbe öltözik,  
 A gyors idő tüzünket oltogatja,  
 Világunk bús homályba költözik ;  
 Kiélt keblünk a múlt hamvát mutatja,  
 Komoly szemünk csak sírba ütközik,  
 S mit egykor a szív oly imádva kére,  
 Most díztelen hull a való jegére.

Kivál az elme bolygó képzetéből,  
 S a fáradtnak magány nyújt gyámkezet,  
 Mely a világnak zajló tengeréből  
 A béke csendes partjához vezet ;  
 S szelíd malasztal a távol ködéből  
 Sugárzik át a szép emlékezet :  
 S mint hold csillámai a folyón remegnek,  
 Lelkén úgy reszket a borúlt öregnek.

Csendes hajléka árnyékos körében  
 Elandalog, mint élte reggelén;  
 Szebb lét reménye hitté vál szívében,  
 Győz a mulandóság vad éjjelén,  
 És megnyugodva sorsa végzetében  
 Elalszik békén a szerelm ölen;  
 Kidől; s más vándor lép üres nyomára,  
 S az esti szellő játszva leng porára.

### LANTOS SZERELME.

Nem földi ösztön, mely magát emésztí,  
 S czélnál is kétkedő homályba dől,  
 A szívet birtok közt új vágyra készí,  
 S mérget ráz ön virági kelyhiből,  
 A bút komordan akkor is tenyészí,  
 Ha rég kivált kísértő fényiből,  
 S nem-hű karral, mit egykor fenn ígére,  
 Mirígy tűzzel sujt a küzdő sebére;

Nem játszi kény, mely a port vonzogatja  
 S hiú gőzén vakon csügg a közlét:  
 A szép- s nagynak felséges hódolatja  
 Érinti a lantos meleg keblét;  
 Dicsőn mereng jós lelke villanatja,  
 S áttörve a jelen ködéjjelet,  
 Az égi szűz bájtegzét nyújtja néki,  
 S tavaszt lihegnek lelkesült vidéki.

Mosolygva tűn fel kedves ideálja,  
 S érzelmi lágy körében szentesül;  
 Szelíd néztén az ég nyíltát csodálja,  
 S édes titkának jegyzi frígyesül,  
 Tisztább tetőkre nyúl a rózsapálya,  
 S ezer vidám alakkal népesül.  
 S imádtan a hivet, kiért hevüle,  
 Kiesb virányokon lebdes körüle.



Örömhitté vált gyermek bizodalma  
 Szívét örök malaszttal élteti.  
 Szeret : habár a sors kemény tilalma  
 A drága lényt kerülni kénytetí.  
 Önáldozása lesz csendes jutalma,  
 Melyet forrón ahítva képzetí  
 Minden kis tárgyra tündérszínt fuvalnak,  
 S dicsét vallják a lelki diadalnak.

S mit a kebel mély rejtekébe zára,  
 Reszketve kél a lantnak húrjain ;  
 Szent lángban tévedez reménysugára  
 Az érzemény titkos hullámain.  
 Andalgva néz fel távol csillagára  
 S felleng a dal kéjeltgő szárnyain,  
 S míg erdőt berket tölt zengése bája,  
 Édes megnyugvás ömledez reája.

Egy kép körül édelg a biztos ének,  
 S rokon szívhez simúlva hangjai,  
 Szerény tanúit gyöngéd érzetének  
 Viszonzva lengetik honpartjai !  
 S felette bár sötét felhők gyülének,  
 Lezúgnak a vad kor viharjai.  
 Merészen áll a fergeteg dühében :  
 Kezébe' lant, szerelme lángmelyében.

S a mit teremtvé-áradó hevére  
 Kegyajkin a képzés lehelt vala,  
 Merész iránya érdemczélhoz ére,  
 S vigan dereng a szépnek hajnala :  
 Nem vágy azért fénykoszorút fejére ;  
 Nem ő, a kedves éljen általa,  
 Mint istennéje a késő időnek :  
 Felejtett sírján bár moh s túske nőnek.

## AZ ÉLET.

Míg tavaszunk zöldell, ezer indulat edzi fulánkját ;  
 Megbékít az idő : akkor az élet iramt.

---

## ÉLETÖRÖM.

Ilyen az életöröm : míg sejtjük, eget mosolyog le ;  
 Bírni alig kezdjük, bája enyészten enyész.

---

## IRÓI TANÁCS.

Már ha tudós lettél, illik tudnod mi különzi  
 Öt a köz néptől s hírre mi fűzi nevét :  
 Lassu menés, halavány szín, terjengő kar, izetlen  
 Kedv, rejtélyes szó, nyugtalan elmefutás,  
 Félénk nyíltszívűség, szánó, mély titku mosolygás,  
 Gögös alázottság, jégmelyü andalodás,  
 Sokra törő unalom, leverő kegy, könnynyü ítélet,  
 S édes hűledezés pusztá dicséret után.  
 Ez még mind nem elég ; házadra is illik ügyelned,  
 Hogy mindenki hamar lássa csodálva ki vagy ?  
 Barna szobád falait pókhálló lepje, s halálfő  
 Sárgúljon komoran nőtelen ágyad előtt ;  
 Régi szakállos urak koszorúzott szobrai mellett  
 Szörnyü írószerszám asztalod éke legyen ;  
 Ritka-sikáltt padlón elszórva heverjen írásod,  
 S minden szöglet üren szü egye könyveidet ;  
 S hogy bölcs mondását Salamonnak igazlani tessél :  
 „Csak hiuság s álom mindened a nap alatt“  
 Büszke lemondással tûrd a lét annyi hiányit —  
 És üres erszénykét nyersz czimeredbe, dicső!

---

## T O L L A G I.

1822.

Kiballagék andalgva, gyöngyalak!  
 De ah, irígy felhők zúgtak felettem,  
 S örömczélom bús áldozatja lettem :  
 Megáztam jól, de nem láthattalak.

Most, vad sors! elzárnak hideg falak;  
 Repüljön hát ez édes dal helyettem  
 Hozzád, kit első perczben már szerettem :  
 Lásd innen, mily buzgón ohajtalak!

Beteg vagyok; de szívem indulatja  
 Vigasztalásomúl azt mondogatja :  
 Hogy tán azon hódító játszi szem,

Mely nem rég oly sok szép reményt igére,  
 Egy két könyet gördít sirom kövére  
 Ha meghalok — de azt alig hiszem.

## EPIGRAMMÁK.

1.

A ki művészpályát óhajt, tövisit ne tekintse,  
 Bátran törjön elő s tűnnek az éji ködök.  
 Síkos az út s meredek, szűk az élet : szökni tanulj, mert  
 Gyors az idő, megelőz, s hasztalan áldozatod.

2.

A késő szerelem kétes láng, téli virágként  
 Védő kézre szorúl s fázik az a ki szedi.

3.

A tudományt szereted, hírt lángolsz általa nyerni?  
 Kis jutalom, nagy erő annak alapja, vigyázz.



## 4.

Kis dolog is gyakran nagy czélt okoz a sokaságnál,  
 Melyet utóbb tetté érlel az egyes erő.  
 Kezdeni többnek kell; de valódira hatni csak egy tud,  
 Ebbe vegyül a sok, s általa mindenik él.

## 5.

A boldog szerelem hallgat, s titkon szedi bérét;  
 Szép szavak árjai közt néma halálra siet.

## 6.

Ah! az idő rövid : így sóhajt fel számtalan ember,  
 S mint ölhesse el azt többnyire arra ügyel.  
 Elmeszorúltságát hány ember leplezi azzal,  
 Kit gögfénye gyötör, bár feje s keble üres.  
 Gyors röptét egyedül maga érezi gyenge szerelmünk :  
 Mert kéjpillanatit buba meríti korán.

## 7.

Ah s Oh fő nyereség a versben mint szerelemben :  
 Itt érzést jelel, ott tiszta metrumra segít.  
 A bölcs, szót ha felejt, bátran folyamodjon ezekhez,  
 És ha az Ah nem elég, bízza az Ohra ügyét.  
 Büszke tudósokat is gyakran pártul veszik, és mint  
 Gondolatok szöknek a csoda semmi közé.  
 A lobogó szerető, szintúgy ki szeretni megúnt már,  
 Keblök ürességét általok elfedezik.  
 Hangúl szolgálnak bú-, fájdalom-, álm-, örömmnek,  
 Minden szép s nagy előtt, s félszegü versek után.

## 8.

Kis hang a szerelem : ha kiejted, milliomozva  
 Zengedez élted víg hajnali álma körül.

## 9.

Kétes harcok után az az ember fő nyeresége,  
 Hogy szűk léte körén túrni s felejteni tanul.

10.

A szerelem titkába nehéz bérhatni ; mi okból ?  
Távoz eszünkötől, s vak hitre simítja szívünk.

11.

Férfiba' több az erő, lány érzés asszonyi birtok,  
Ez jó szívre, amaz bátor eszére kevély.  
Így külön ösvényen változnak létök irányi :  
Míg a tölt erszény frígyes ígára fűzi.

12.

Változat átka alatt nyög minden földi teremtmény :  
Lassu szokás egyedül ellene védpaizsunk.

13.

Ámor számkivetett, még is szabadonta tilosban  
Édes kínos adót lopva szed és mosolyog.

14.

Pislog az éjjeli mécs, eszmélve tűnődik az ember,  
Partra miként szálljon, mint alapítsa ügyét;  
Hajnalt vágy, s örvend a sejtett békesugárnak :  
Feltűn az ah ! s hidegen néma porára ragyog.

15.

Büszke vitéz hamvát márvány fedi tetti jutalmúl :  
A hív sírja felett dalt rebeg a szerelem,  
S messze időközön míg gyöngéd érzelme elárad,  
Hány szobrot letipor vak diadalmi erő !

16.

Múlra jövőre tekints, ha magas bért nyerni törekszel :  
A jelen áldásit lány kebel érzi maga.

17.

Törpe ! nagyot nem lépsz ! ne erőlködj ! kár az időért :  
Fenn csügg a koszorú : nagyra nagy elme mehet.

## 18.

Hány ezer évek előtt írtak már a szerelemről,  
S mindenik annyi gyönyört bájola s hinte reá;  
Én nem! sőt makacsúl tagadom jótéte malasztit :  
Mert tüze lángjától reszket az életerő.

## 19.

Küzd az erős, de halad; gyöngébb őt lesve nyomozza,  
És ha nem érheti el, régi szokásra kevély.  
Az, ki akar s nem tud, kész mindig gúnynyal itélni;  
A tehetős hallgat : tette mutassa mit ér.

## 20.

Álmod az ifju meleg karjával ölelve világát,  
S a szent lelkesülés szárnyain égbe röpül;  
Tiszti bilincsben utóbb csalfénye nem önti sugárit,  
Élte szükén küzdell a hideg élet után.

## 21.

Messze halad ki tanul, messzébb jut mézes ajakkal,  
Legmesszébb ki örök görnyedezésre szokott.

## 22.

A ki sokat kíván, az többnyire csak keveset nyer,  
Játszi szerencse vakon szokta eladni javát.  
Oh ne esengj kincsért, fényes gond annak az ára;  
Hogyha szegény vagy is, élsz, s szebb örömekre találsz  
A szerelem kelyhén s őszinte baráti kebelben,  
Mint a dús, ki penész-lepte aranynak örül.  
Hogyha hivem karomon csügg s szép szeme rám lövi lángját  
És dagadó keblén szívem is újra hevül,  
Oh te szegény gazdag, számlálgasd pénzedet akkor :  
Édes öröm közt én édeni bérre jutok.

## 23.

Nincs sors, nincs hatalom, ha erőd van küzdni magaddal:  
Légy szabad, állhatatos, s mennyei pálma tiéd.



## EPISTOLA.

## TÖREDEK.

Nézd csak, barátom, a fejr mezőn  
 Hazát kiáltva hány vitéz tünik fel!  
 Agg s ifju kor, sőt a szelíd nem is,  
 Külön zászló s paizs mellé szegődve,  
 Harczforrón állnak s gögösen pörög  
 Kezökben a lud-hordta dárda. Nagy  
 Árpád s dicsőség! jelszavok. Mi lesz  
 Ebből? kevés ugyan, de épen  
 Elég a czélt bagolyének között  
 Elásni — Nem, nem! ez kaján ítélet.  
 Hősvérökhöz hívek maradtak ők :  
 Egymásra törnek, és mily lelkesen  
 Tudják a hajdant a mostannal összeszőni :  
 Nem szembe küzdnek, szív szív ellenébe,  
 Hanem csak messziről, mosolygva sőt  
 Dicsérve egymást holtig csipdezik.  
 Kivül nevetnek — benn busan zokog  
 Az árva nyelv : védőktől tipratik.

Boldog végzés! mikint előmenénk!  
 Pedig rossz lábbal mesterség haladni.  
 Nézz szerte, vak barátom; mennyi szép  
 Virág tenyész! s alig kél koszorú  
 Még rajta; légyen bár minden levél  
 Más országból, annál szebb s tetszetősb.  
 Hamar csodás mű lesz, ha ismerik  
 A kertészt; szinte úgy, ha sejtik  
 Hogy egy választott izzadott felette.  
 Sonetteket láthatsz csigás tagokkal,  
 Érzést ne várj : elég ha láthatod ;  
 Stanczák röcsögnek, és ódák sziszegnek,  
 Drámák kelnek, hol a magyart dicsérik

De nem festik. „Ne vádold; jó az, a mi  
Tetszik.“ Hát még az ének árai  
Hány andalgó szívet rettentnek el!  
Szép a művészi pálya, mindenütt  
Rokon szívet talál, csak egy szelíd  
Hang süljön el, már ezreket hevít,  
S érzésre, mint utánozásra vonz.  
Ha kérdezem : mutassatok művészt?  
„Honáru! fuss iskolába“ — szólnak —  
S tanulj addálni; már ha egy megye  
Hatvant ád, egy ország mennyit nevel!  
Néhány emberkét látánk a görög  
Földön, nálunk minden Tekintetes tudós.“  
A nagy Horácztó hányan tisztelik,  
Tudván hogy a farkas sem ette meg,  
Mikor — nem volt ehés. Latánt, latánt  
Kövesd; dicsőbb a régi, légy majom!  
Igy zúg egyik rend, s nem hiába;  
Tudják miért : a lezke régi,  
Új a világ — De hála tisztuló  
Korunknak, vannak emberink, a kik  
— — minden halmon művészt  
Látnak, s azért is annyi tömjént  
Hintnek fejökre, hogy már szédelegni  
Kezdek, s jaj a szegény fülnek, ki minden  
Hideg könyvben nem hall kész fülmilét.  
Fellép a dictator s azzal ledörgi :  
„Mért nincs füled?“ körülnéz, s toll-ragadva  
Egyet vonít — s utána számtalan  
Torok kiált : be szép! vagy : Mily gonosz!  
Ő mondja, nem kell ok —

---

## VÁD ÉS TETT.

Míg más érdemit a köz lélek alázni törekszik,  
 Fényre deríteni azt a nemes elme buzog.  
 Míglen epés vádat nyomoz a tehetetlen irigység,  
 Nyújtani szebb példát a nemes elme buzog.

## TITOKTARTÁS.

Mondják: asszonyaink csevegők; pedig él-e csak egy, ki  
 Férje előtt titkot sírba ne vinne vele?

## PONTYI SZERELME.

PARODIA „LANTOS SZERELMÉRE“.

Csak földi kény, mely az időt emészti,  
 Tükörben él, s a hold szarvára ül,  
 Hős Pontyi nagy szívét gyors lángra készíti,  
 Ha jót hörpent a kancsó öblibül;  
 De a késő bút csak akkor tenyészti,  
 Ha lelke fogyni kezd erszényibül,  
 S a szép, ki oly sokat, szépet ígére,  
 Hitetlen símul gazdagabb melyére.

Furcsa kény az, mely Pontyit húzza vonja,  
 S gözzel hizlalja sovány életét;  
 Minduntalan más szépnek pillanatja  
 Vágyakra költi kitömött keblét.  
 Mi szépet tud, sebtén elmondogatja,  
 Bár annak maga sem hiszi felét;  
 S ha erre a kedves csókot ad néki,  
 Meghallják azt Pestnek minden vidéki.



Minden utczában jár egy ideálja,  
De vágyása mindenütt el nem sül,  
Azért ő azt csak messziről csodálja,  
S pápaszemmel módissan frígyesül.  
A szép házáig nyúl akkor a pálya,  
S ha elfárad, egy szegletkére ül,  
S mint a kis macska tejszeles fazéknál,  
Ólalkodik a szépnek ablakánál.

Édes-magához tartott bizodalma,  
Szívét csapongó göggel élteti,  
Szeret, ha bár atya vagy férj tilalma,  
Kakastűzzel odábbra döngeti.  
E bús emlékek az marad jutalma  
Ha sorsát bús rimekbe öntheti,  
S a recensensek bár miként lármáznak,  
Versében a szív s az indulat fáznak.

Így sok kosárt, melyet buzgón elzára,  
Dallá farag kobozza húrjain.  
Sohajtva néz a kedves birtokára,  
Mosolygja bár az másnak karjain.  
Nem csügged ő, sőt írt lel fájdalmára  
Olesó nyelvek magasztalásain,  
S míg a fület sérti zengése bája,  
Bús hitelezők morognak reája.

S imé! segédet hoz alkalmi ének,  
Mert sok erkölcsöt hintnek hangjai,  
S mint annyi pillangóit érdemének  
Tovább adják a gyávák szavai.  
Tágassabb utat nyit már szerelmének,  
Ha nőttön nőnek földi javai.  
Hizelkedve lép nagyok küszöbére,  
S büszkén magának repkényt csap fejére.

S a mit teremtvé mások munkáiból  
Nagy készséggel összelopott vala,

Valóság leszen részeg álmaiból,  
 S megnyílt neki a hírnék hajnala;  
 Előlép mint denevér lyukaiból,  
 Hogy más érdem sülyedjen általa,  
 És választott kedvesse a dicsőnek  
 Lenne siralma minden ismerősnek.

---

### X E N I Á K.

1. Tudom. Gyűjtemény, 1817. III. 88.

Sok nálunk az író, örvendj haza! mennyire törtél!  
 Egy megye hatvant ad: mennyi tud írni, csodáld!  
 A ki tekintetes úr méltán az bölcs nevet óhajt:  
 Tudja, mi a szép s jó: ló, pipa, puska, l... ó.

2. „Tatárok Magyarországbán“.

Sok haza-puffogatás, ok semmi, de szörnyű magyarság,  
 Bundás indulatok: oh be tatári műv ez!

3. „Ilka“.

Jambus-e, próza-e, vagy micsodás mű? — Dráma pedig szé-  
 Szép? — Hm! Győz a magyar: s tapsra az ottfen elég.

4. „Szécsi Mária.“

Szécsi Marinka dörög s hőst szöktet az özvegyi várba,  
 Ablakból kapu lesz: szép dolog, és nem is új.  
 Hogy sereg is mene át a lyukon, már kell ide sok hit:  
 Több mint Thalia kér, bár leleménye szegény.

5. Osianisták.

Nagy feszesen neki áll a majomsereg, és a vak ősznek  
 Vészben-uszó leplét lopva nyakába veti,  
 S nem birván kobzát, prózában pengeti hőseit  
 Míg orrára bukik nagy buzogánya alatt.

## 6. Alkalmi versek.

Megholt : Músa, zokogj ! — De különb jön utána : mo-  
solygj már !  
Tűzre koboz ! van már kis hivatalra remény.

## 7. „Márévára.“

Oh Máré, Máré ! tetemes bűn, szörnye korunknak !  
Gög szüle, ámbátor életed árva, sovány.  
Mátra nem oly sziklás, mint stílusod. És mi szövésed ?  
Mostani kor pityereg hajdani pletyka miatt.

## 8. „Hősregék.“

Sallangos machinák hősid. Sors-csípve kidőlnek,  
S hamvaikon cizfrán pöffedez a szerelem.

## 9. „Zsebtükör.“

Pusztáról jövök én ízlést terjesztetni köztünk :  
Tükröt adok : Músám nála zsirozta haját.

## 10. Magyar Müllner.

A tüzelő sorsot nyakon öntéd prózavizeddel :  
Még te a sorsot is így mostoha sorsra hozád.

## 11. A Haramiák fordítójához.

Messzé menelt Músád ; magyarul is németet írtál :  
A ch tán szellemi lágy flóte kerengni csinált?

## 12. M. Szegeden.

Vígjátékot írá, s szomorú a Músa felette :  
Mást ütnél, s botorúl, kába, velődet ütöd.

## 13. Sz . . . .

Kezdve hatál, mi sokat váránk, de te vissza felészállsz :  
Így „Pillangódban“ szinte ten élted írad.



14. Egy nyomorúlt, de tolakodó poetához.

Szólj, mit akarsz? „Nagy hírt.“ Igenis, léssz példa  
bizonyynyal  
Mely csunya s émelygős képzet hiával a vers.

15. Érzékeny drámairó.

Drámád érzelgős, ha vig; és ha komoly, csupa könnyár:  
Víz, mely ürge gyanánt végre kiönti hired.

16. Szabadelmű, de csak magának.

A rostát kitüzéd, s magad ájulsz a kritikától:  
Új oldalt mutogatsz — kár hogy a színe kopott.

17. Intés.

Sajnállak, te szegény! a sok tömjén neked átok!  
Füstét szívod csak s összezavarja fejed'.

18. Egy hiúhoz.

Képedet annyi helyen láthatni. Talán igen olcsó?  
Balgá dicsőség ez: kótyavetyére vezet.

19. Terméketlen Músa.

Kotlik bár eleget, zajt ütne, de költeni nem tud.

20. Egy tehetetlen poetához.

Akarni s nem tudni írni  
Egek, minő gyötrelem!  
Izzadni, s képet nem lelni  
Ó kába szenvedelem!  
De ha nem tudsz, mért kapsz bele:  
Véled, hogy hazádnak élsz?  
Ó ne hidd, bár göggel tele  
Dolgozol, még is henyélsz.  
Kiben versgyártás szomja ég,  
És lelkében nincs ügyesség,  
Annak élte szomorú,  
Bére töviskoszorú.

## 21. Náray és Himfy.

„Állj meg, Himfy, szemlélgessük  
 Kedves „Márévár“omnak  
 Kellemeit, s fejtegetessük  
 Erdemét románomnak.“  
 A tetemes románszerző  
 Himfyhez ily kérést tett.  
 Himfy megsajnálva szegényt,  
 Neki imígy versezett :

„„Munkád oly bő kellemekben,  
 S gazdag a szép erkölcsben,  
 Mint a zordon tél füvekben,  
 S a száraz fa gyümölcsben.  
 Bája elűz mindeneket,  
 Könnyűsége húz, von, ránt,  
 Ha lelni is benn köveket,  
 Másoké a szép gyémánt.

A munkának intézete,  
 A tárgyak felfogása,  
 A stílusnak gördülete,  
 Tartása és folyása,  
 A néhány vers lebegése,  
 Mely verseng a prózával,  
 A személyek bélyegzése :  
 Minden jobb izlést megcsal.

Mily zokogó érzeménye,  
 Indulati hidegek,  
 Régi újság leleménye,  
 Rendelési ridegek.  
 Hőse csupa sympathia,  
 Vakon ugrik érzése ;  
 Szava csupa melodia —  
 Ittas bakter zengése.

A sok panasz pityergéssel  
 Ölelkezik képében,  
 A betyárság gyöngédséggel  
 Egymást váltja e mívben.  
 Ó szép román, kedves román,  
 Szegény elme sugára!  
 Ennél felebb nem is megy tán  
 A rossz költés határa.

Készülete hidegglélős  
 Músának az íhlése;  
 Tanulása egy érzelgős  
 Vén dada csevegeése.  
 Bajnokinak leírása  
 Parókás váz festése;  
 A beszédnek lágy folyása  
 Társzekérnek pörgése.

Olyasása ásitozást  
 És unalmat osztogat,  
 Minden kedvet és andalgást  
 A szívben elfojtogat.  
 A mit a szem a munkán lát,  
 S a mit benne az ész lel :  
 Ily rémítő, ily vad csodát  
 Más bajjal tüntetne fel.

Mély álomba varázslaná  
 A legvígabb szíveket,  
 Jéggé fagygyá változtatná  
 Az ifjúi heveket;  
 A recensent engesztelné,  
 Ha gögös előszava  
 Fenhéjázva nem hirdetné  
 Milyen dicsőt alkota — —“



„Megállj, Himfy, fejtegetném  
 Porba ejtett ügyemet —  
 De nem, inkább megtérek én,  
 S elégetem könyvemet.“  
 Monda, s szívéen ül a nagy gond!  
 Himfy fennen tapsola:  
 „„Így kell, ezt akarám““ úgy mond  
 Felkaczag s elnémula.

## 22. Egy jó rímelőhöz.

Ha úgy nézed költésedet,  
 Rímkovács! mint fő javad,  
 Szánlak, gyarló, én tégedet,  
 Mert megcsalod magadat.  
 Hidd el, kevés ez magában:  
 Törött fazék zörgzete,  
 Üres, feszes tartalmában,  
 Azért nincsen kelete.  
 Gondolj szívvel és lélekkel  
 Többet, mint a jó rímekkel,  
 Mert rímed bár minő ép,  
 Hidd el, versed még sem szép.

## 23. Egy rossz versíróhoz.

Metrum és rím külön kalauz  
 A poeta versében:  
 Boldog, a kit egyfelé húz  
 Mind a kettő röptében.  
 De tenálad ellenkezőnek:  
 Ez jobbra, az balra megy;  
 S ha néha meg is egyeznek,  
 Olvasódnak már mindegy.  
 A mit a recensens óhajt,  
 Arra füled nem igen hajt,  
 Sőt tudós haragra gyúlsz,  
 Pedig nem árt, ha tanúlsz.

## 24. Egy majmolóhoz.

Miket, szíved ömledezvén  
Mást utánolt hangokban  
Énekeltél — szánlak szegény!  
Nem nagy ész szól azokban.  
Pillongásnak szüleményi  
Versbe nyomott szavaid,  
Veyőnek rossz szerzeményi  
Álomhozó dalaid.  
Ha tehetség nincs eredben,  
A lant doromb lesz kezedben,  
S élelmed a nap alatt  
Csak agyagból sült falat.

## 25. Egy hiú tehetetlenhez.

Ha dicső név hallatára  
A szív benned habot vet,  
Ne hajts sokat kis habjára,  
Ne marczangold eszedet.  
Ó mert a vágy nem tehetség,  
Csak csalóka érzemény,  
Bére többször csak nevetség,  
S habként eltűnő remény.  
A dicsőség fényutjára,  
Költői név nagyságára  
Hat sonetke nem elég,  
Egy kötet kell ehez még.

---

## EMLÉKSOROK.

(LÓVERSENYDÍJAKRA.)

## 1. Pest város bilikomán.

Mely szép nemzet előtt érdemleni pályaborostyánt!

## 2. Károlyi-Széchenyi-bilikomon.

Félve a gyöngé kiáll : versenyt fut sorssal a bátor.

## 3. Kiadatlan.

Emlékül ragyogok : mint küzd s győz a nemesebb vér.

## 4. Kiadatlan.

Tettre-nemes verseny nagyot alkot, s edzi erőnket.

## 5. Sándor-bilikomon.

Hol nincs versenezés, nincs küzdhelye bátor erőnek.

## 6. Kiadatlan.

Küzdve nyerél, s nevedet diadalban viasszasugárazom.

## 7. Vagy :

Értem küzdni kelél : s diadalmadat hirdetem én most.

## 8. Széchenyi-kardon.

Engem erő szüle, nyer, s egyedül az birhat. Azért győzz!

## 9. Női díj. Kiadatlan.

Pálya futása után szépség nyújt díjt az erőnek.

## 10. M á s.

Győztes lenni dicső : s lehet-é szebb czélja magyarnak?

## 11. M á s.

Verseny pályáján tűnik fel a férfias érdem.



## 12. M á s.

Küzdve haladva nyeré az erős e szép diadalmat.

## 13. Károlyi-Széchenyi-bilikomon.

Nemzeti dísznek ürítsd e diadalmi pohárt.

## 14. Kiadatlan.

Bármí nehéz pályát sem retteg a tiszta nemes vér.

## 15. Pest város serlegén.

Lóra, magyar! szép pálya ragyog, ha előre törekszel.

## 16. Kiadatlan.

Messze időbe ragyog emléke a nyert diadalnak.

## 17. Kiadatlan.

Lóra, magyar! versengve közelg nagy pályai célod.

## 18. Nők bilikomán.

Küzdve lehet nagygyá az erő és férfi tehetség

## 19. Kiadatlan.

Bennem szép diadal s nem díj emléke sajátod.

## 20. Széchenyi-bilikomon.

A kétes pályán nemesen megvíni dicsőség.

## A KÉT HAJÓS.

## ALLEGORIAI KÖLTEMÉNY.

## VÖRÖSMARTYNAK.

Kék lepelbe nyugszik a föld,  
Csendre szállt a léti zaj;  
És az estnek langy öléből,  
Mint az álmak szép világa,  
A hold rezgő fénye tűn fel

A felhők ezüstje közt.  
Válva most szelíd alakká,  
Köd borúl a szirtoromra :  
Mint a csillapítlan érzet,  
Mely lebelgő fátyolában  
A sirok közt éjjelez.

Sziklaparton áll az ifju  
S a sötét tengerbe néz,  
Mely végetlen, mint a lélek,  
Elterül hullámival.  
„Víg habok! ti merre szálltok  
Lágy fuvalmak szárnyain?  
Mily országon visz keresztül  
A szabad kéj szelleme?  
Véletek mi szép röpülni  
Egy szelídebb hon felé!  
S ott élni képzetének,  
Mint az elmúlt szép időnek  
Fentebb lelkü emberi!  
Szebb életnek kell virúlni :  
Sejti keblem, bár valója  
Még homályban rejtezik.“  
Így az ifju ; s kis madárként,  
Mely kinézve messze térre,  
S meg-megrázva szárnyait  
Fészkéből kiszállni vágy ;  
A nem-ismertet kívánva  
Ő is szebb körért eped.

S míglen így áll elmerülten  
Álma édes titkain,  
Bájos ének hat feléje ;  
S mindég édesb ömledéssel,  
És mind jobban teljesülve  
A viszonzó partra zeng.  
Hall az ifju, keble tágul  
A varázsló zengzeten :

Ily hangokban olvadozni  
 Vágyna minden érzete!  
 S ím, lebegve mint a hattyu  
 Jó keletről egy hajó,  
 S könnyüded habcsókdozás közt  
 Víg futtában ringadoz.  
 A hajónak ormozatján  
 Áll egy férfi, lant kezében;  
 És a hangok hullámárja  
 Most szerelmi suttogással  
 Mint a csermely violák közt,  
 Majd az indulat hevével  
 Mint az orkán vad zugása;  
 És a nagy kor hősalakja,  
 S a jelennek nyájas arcza,  
 Fellengő képekbe öntve,  
 Tőle harsog, tőle zeng.

„Állj meg, állj meg, boldog útas,  
 Bizton vár e nyílt öböl;  
 Jer pihenni, jer lakomba :  
 Hol barátság karja ápol,  
 S földi jókat osztva véled,  
 Kéri díjul éneked!“

Mond a férfi : „Életemnek  
 Távolabb hat célja még;  
 Szebb tökélyre vágyva, lelkem  
 Nem szenved lekötötést.  
 Forrást nékem ad a szikla :  
 Lánczot a magas fedél;  
 És a lant és a szabadság,  
 Egy dicső mag két virága,  
 Együtt kelhet nagyra csak.“

Mond az ifju : „Merre, útas,  
 A cél, mely után epedsz?  
 Mily hatalmas ösztön izgat,  
 Mely édes remény vezet?“



Mond a férfi : „Hosszas útam,  
S azt elszánva folytatom.  
Még éltemnek hajnalában,  
Mint az ég vidám sugára  
A szegény vak éjjelére,  
Tünt elém egy fényalak :  
Bájszínnel körülövezve,  
Fenség ülte homlokát,  
S messze minden földiségtől,  
Szép, kegyes, menynyel rokon.  
És gyöngéded ihletére  
Álmaim holt képei  
Látható valók gyanánt,  
Életet színt nyertenek.  
Még nem érzett lángozattal  
Üdvzlém az égi lényt,  
És az első hálászó  
Énekké vált ajkimon.  
„„Pályatársul s hű vezérül  
Engem küldtek istenid,  
De szerelmem koszorúja  
Csak tövis között virúl,  
Szállj hő szívvvel s bízva bennem  
E világ zajtengerére;  
S egy virágos partfokon,  
Szebb dicsőség birtokában  
Föllelsz majd nyugot felé!““  
Így az égi, s rám hajolva,  
Érzém szellemajkait  
Égni homlokom felett.  
Telt szívvel dőlék elébe,  
De a tünemény helyett  
Nyílt karom felhőt ölelt.  
Ám miként a szerelemnek  
Első édes villanása,  
Leng körüllem képe még.  
Így evezve, küzdök, élek,  
Birtokom remény s a lant.“

Mond az ifju : „Boldog sors!  
 Keblem titka nyitva áll :  
 Hattyuélted bájszövése  
 Volt, a m'ért epedt szívem.  
 Túlemelve szolgáléten,  
 Önszabott nemes határ közt  
 Bátran elfellengeni,  
 Mindent felmuló gyönyör!  
 Hadd kövessem nyomdokod !“

Mond a férfi : „Élj körödnék,  
 Szedve a jelen gyümölcsét,  
 Mely önkényt kebledbe hull.  
 Fellegszárnya képzetidnek  
 Mennyi szirtbe ütközik!  
 S törve, már a föld sem kegyli  
 Tőle pártolt gyermekit.“

De az ifju, ingerében  
 Szép reményektől ölelve,  
 Indul a hajós után.

A kelő nap lángsugári  
 Szétlebbentik a homályt,  
 S hölgye, melynek kelt öléből,  
 Tűzre lobbanó szemekkel  
 Néz fel a dicső után.  
 A hajósok már haladnak ;  
 S míg az ifju büszke szemmel  
 A nagy téren andalog,  
 S minden fénytől elkapatva,  
 A nagy hullámtorlatokkal  
 Versenyt habzik kebele :  
 Egy irányon csügg a férfi,  
 És egy pontra gyúlt erővel  
 Biztosan továbbra hat.

Mond az ifju : „Nézd, hajós,  
 A szép partot dél felől !

Melyre a tavasz mosolygva  
Vonta rózsaszőnyegét.  
Mely vidám színekbe' játszik,  
Egy tündér világ gyanánt,  
Hol csak kéj s öröm mulat!"

Mond a férfi : „Csak muló fény,  
A mi téged arra vonz.  
Ott kopár szírtől viz omlik,  
S napsugár annak porára  
Vet szivárványszíneket.  
Bármi játszi lengetegre,  
Délibáb tündérezetökként  
Lebben szét a habvirág ;  
S minden bájos hímzetével  
Hiú gőzzé változik.“  
Most az ifju arra fordúl,  
És csodálva látja tűnni  
A vidám part kellemét ;  
S égő arczezal és borúltan  
Visszatér a férfihoz.  
De hevült érzéki játszva,  
Győztek lelki erején :  
S így tündöklő czélt nyomozva,  
Lepkeszárnyakon csapongva,  
A pillantat rabja lőn.  
És éjszak felé tekintve,  
Szól megint a férfihoz :  
„Nézd, minő magas fok áll ott  
Felségében egyszerűn,  
Mintha megvetné a földnek  
Minden külső csillogását,  
Oly komoly, mégis dicső.  
Arra fordulj ; ott az élet  
Nemesebben rajzik el,  
És közelb a tiszta éghez  
Szebb valókkal párosúl.“



Mond a férfi : „Állj meg, ifju !  
 Köd csak az, mely tornyosúlva  
 Örvények felett mereng,  
 És csalárd dagálylyal rejti  
 A kerengő éjutat.  
 Onnan ösvény nincs a fényre,  
 Ott örök homály borong.“

De az ifju őt nem hallja,  
 És a part felé evez ;  
 Mindég kissebb lesz hajója —  
 Végre köd borítja el.

„Eltünél, forró kebel!  
 S vágyaidnak édes honja  
 Egy betegnek álma volt,  
 Létre nem virúlható.  
 Fényre törtél, s tenn erőd  
 Lön legelső pártosod.“  
 Így a férfi, s egyedül csak  
 Küzdel ő a messze pályán.  
 Mint az ember sorsa, váltva  
 Kelnek tűnnek a napok,  
 És a kornak rémalakja,  
 Majd hódolva, majd fenyítve  
 Őt leszáll kísérteni.  
 Vész üvölt, s zúgtán hajóját  
 Környezik hullámhegyek,  
 Villám csattog, és vad szelek  
 Árboczát recsegtetik ;  
 Mérges fülánkot lövelve  
 Száz torok tátog megette :  
 De miként hős a veszélyben,  
 Rendületlen és merészen,  
 Szent tűz égve kebelében,  
 A hideg kor ellenére,  
 A nagy czél felé halad.

S ím a távolnak ködéből  
 Vál ki egy part, esti fényben :  
 Csendes, mint a békehon.  
 És az égi Tűnemény,  
 Mely ifjonti életével  
 Már jegyesként frigyesült :  
 Csillag-koszorúzta fővel  
 A virágos halmon áll.  
 A hajós néz szív-dobogva,  
 És ifjúlva nyúl a lanthoz,  
 A magast üdvezleni,  
 A mit szép- s dicsőnek tarta,  
 Létesülve itt lelé !

„„„Jer, te hív küzdő! keblemre,  
 Pályabéred itt virúl :  
 Széphez adván a nagyot,  
 Fényben élni fog neved.““  
 Így az Égi, s napsugárként  
 Lángoló karjába inti.  
 Hű lantját mellére zárva  
 A hajós borúl elébe ;  
 Egyszer még tekint reája,  
 S elhúny szeme, szíve áll.

„„„Földbe száll, mi tőle sarjadt,  
 De az érdem szép jutalma  
 Innen szebb malaszttal ébred ;  
 S a jelen megőszül bár,  
 Itt megíjful a világ.““  
 Így zeng fellegek között ;  
 És az égi Tűnemény,  
 Ragyogó csillaggá válva,  
 A hajós sírjára száll,  
 És örök sugárral onnan  
 Leng a késő kor felé.

# NEGYEDIK KÖNYV.

## BALLADÁK. KÖLTŐI BESZÉLYEK.

### ÉJJELI MENYEKZŐ.

„Megállj, fiam, megállj! legyen elég  
 Mai utunk, úgy is barnúl az ég,  
 S mindenfelől felhő tornyosodik;  
 Itt egy hajlék! ide szállhatunk,  
 S míg a kelő vihar mordonkodik,  
 Mí addig békében nyughatunk :  
 Mert a sötétségben,  
 E nagy sűrűségben  
 Könnyen elbódulhatunk.“

„„Mit nekem itt? nem mulatok, atyám!  
 Édes öröm vár az éjjel még rám  
 Egy kegyes szépnek forró kebelén,  
 Kinek lángot gyújték szívében :  
 Hozzá, a kedveshez sietek én,  
 Vigan kéjelgni bájkörében,  
 S új lángra hevülni,  
 Váltig elmerülni  
 Kényei özönében.““

„Hallod, fiam, a szél ördítésát,  
 A tolongó zivatar zúgását?  
 Mindjárt reánk szakad! még van idő,  
 Térj vissza! vad bátorságodat  
 Bú fogja érni; oltsd el emésztő



Zabolátlan indulatodat!  
Végy erőt szíveden,  
Buja szerelmeden,  
Hadd el bűnös czélotat!“

„Nem, atyám! míg bennem a lélek él,  
Nem rettent el semmiféle veszély;  
Megyek, habár a vihar eltemet,  
Habár enmagam károsítom;  
Ez éjjel még gyönyörű hívemet  
Dagadó szívemhez szorítom.  
Zúgjanak a szelek,  
Nem gondolok velek,  
Szándékom nem másítom.““

„Hallod, fiam, a sziklák ropognak,  
A zápor hullámi mint locsognak!  
Elhúnyt az égi fény, a villám nyújt  
Csak világot sárga tüzével,  
Csattogva hull, s hegyekbe, fákba sújt  
Földrázó rettentő döllyfével!  
Oh mért nem mulattál,  
Vesztedbe indúltál:  
Higy nekem, ez nem jó jel.““

„S habár eged még inkább morogna,  
Villámival körültem harczolna,  
Nem hagynám el édesded czélotat;  
Ezen szív nem ismer félelmet.  
Vígán, atyám! fogadd el karomat,  
Jer s ne oltsd e tűzszenvedelmet!  
Nem messze vagyon már  
Azon ohajtott vár,  
Hol adnak s vesznek szerelmet.““

„Mi az, fiam, mi ott oly magosan  
A hegytetőn áll, s oly magányosan  
Fenyűk közül az ég felé mereng?

Mély borzánást tenyészt látása,  
Vég enyészetet hirdetve körülzeng  
A halálmadár kiáltása! -  
Fiam, igen félek,  
Hogy az nem jó lélek  
Hanem gonosz lakása!“

„„Félénk öreg! légy egyszer nyugodtan,  
Csak egy puszta kápolna áll ottan,  
Hol szép hívem reám várni szokott,  
Midőn őt látogatni jöttem.  
Nekem drága és jeles hely, mert ott  
Sok édes perczeket töltöttem,  
Midőn elvonúlva,  
Szív szívhez hajúlva  
Kedvesem ölelgettem.““

„Az óra éjfél üt! Fiam, állj meg :  
Nézd csak minő fejr árnyék lebeg  
A bérceken! szememmel játszik —  
El-eltünik s megint közelget;  
Hol inteni, hol fenyegetni látszik,  
S égő szövétneket emelget.  
Az egész kápolna,  
Mintha tűzben volna,  
Reánk halvány sugárt vet.“

„„Hah, atyám! ő az, a rég szeretett!  
Im mely híven élémbe sietett,  
És elhagyá puha nyoszolyáját!  
Érettem a szabadban mulat;  
Itt virrasztja a lelkek óráját,  
Felkölté a belső szorulat.  
Atyám! maradj magad,  
Engem hozzá ragad  
Egy hatalmas indulat!““

„Fiam! ne menj, hallgasd bús atyádat,  
 Még lesz idő ölelni mátkádat.  
 Oh ne szaladj bizonyos vesztedbe,  
 Mert ama csalóka kísértet  
 Örök kárt tesz ártatlan szivedbe’,  
 S letöri virágzó létedet.  
 Maradj, fiam, maradj!  
 Kétségben itt ne hagyj!  
 Szabadítsd meg lelkedet.“

De az ifju tüzes indulatját  
 Követvén, elhagyja kérő atyját;  
 Egyedül csak váró mátkájához  
 Száguldva lépésit sietteti;  
 És mentől közelebb jön céljához,  
 Erejét annál jobban készteni.  
 Végre vad mozgással  
 S örömkialtással  
 Magát karjába veti.

És háborgó szívének hevében  
 Bűnös kívánság égvén mellében,  
 Kénybe elmerülve, tüzesen  
 Üdvezli s öleli mátkáját,  
 S tele kívánsággal, édesen  
 Csókokkal fődözi arczáját.  
 A mátká hallgatva,  
 Magát odaadva  
 Még neveli vad lángját.

És hogy egyszer meghűlt meleg vére,  
 Minekután’ kedvesét kényére  
 Ölelte — kifejtőzik karjából;  
 S felmegy a pusztá kápolnába,  
 Mely ékesen sok ezer fáklyától  
 Tündöklök ünnepi pompába’;  
 S énekzaj, dobzódás,  
 Táncz, lármá s riadás  
 Hallék romladékába’.



„Szép mátkám, szólj! minő mulatságra  
Jövünk oda a magányosságra?“

„Ott vannak a hivatalosok  
Egy holt s élő menyekzőjére :

Ott vigadnak a lakodalmások

E ritka párnak örömére.

Szép ifju! siessünk

Hogy oda érhessünk

A boldogok helyére.“

„Rajta, vendégeim! múllassatok,

Jelen nagymesterünk, vigadjatok!

Míg a végzés sírunkat bezárja

S visszahajt a kakas szólása,

Addig kiki holti tánczát járja,

S az éjnek rezgő harsogása,

A földet rengesse,

S az eget keresse :

Úgy a lelkek szokása.“

\*

\*

\*

#### A LELKEK ÉNEKE.

„Mély gödörben eltemetve

Por fedi csontjainkat,

Míg az éjfél új életre

Feloldja lánczainkat;

S míg az élő álomba dől,

Kizudúlva üreginkből

A föld színén tévelygünk;

S homályos dalt zengve,

Sírok körül lengve

A sötétben enyelgünk.

Temetőkben forgó szélként

Tartjuk víg tánczainkat;

Fél az útas, midőn hallja

Recsegő tagjainkat,

S beterítve lepedőkkel  
 Völgyeken le s hegyeken fel  
 Szirtről szirtre lépdezőnk;  
 S a tenger habjain,  
 Felhők hullámain  
 Zajogva örvendezünk.

Nevetve a föld fiait  
 Kik ébren tépelődnek,  
 S hiú göggel, ezer bajjal  
 A világgal vesződnek;  
 Az eszmélőt kis mécsétől,  
 A fösvényt rejtett kincsétől  
 Elrezzenti játékunk;  
 Az öröm szépére,  
 Szerelem ölére  
 Halálszint von árnyékunk.“

\*

\*

\*

Így zeng a menyekzősök rémdalja,  
 Az ifju azt borzadozva hallja;  
 De a mátka ötet karon fogva  
 A vendégek sorjába vezeti,  
 És a csodálkozót mosolyogva  
 Nyájasan a tánczhoz készteni;  
 És vele sebesen  
 Csak ketten, kedvesen,  
 A rendeket követi.

És hogy az ifju már elfáradott,  
 S rég bedőlt oltáron nyugodott,  
 Egyszerre a kápolna körében  
 Halotti csendesség támadott.  
 Csak a mátka, egy pohár kezében,  
 Az ifjúhoz fordul, s így szólott :  
 „„„Kedves! igyál ebből  
 Az élet kelyhéből,  
 A melyet sorsod adott.“„„

És ő a kelyhet kezébe veszi,  
Már irtózva ajakához teszi —  
Már-már iszik — hogy kívülről atyja  
Kérő szava : „Fiam, ne igyál!“  
Az ifjúnak füleit meghatja.  
Megdermedve s kétségben ott áll,  
Nem tudván, mit tégyen,  
Hogy kimentve légyen  
A megbántott atyjánál.

Hasztalan! a szép hizelkedése  
Többet nyoma, mint atyja kérése,  
S az ifju a kelyhet kiüríti.  
A vendégek egészségére :  
De a tűzital őt megszedíti,  
S oda dől az oltár szélére;  
Mátkáját kiáltja,  
És gyűrűjét váltja  
A menyekző jelére.

És azonnal az óra egyet üt,  
És mindjárt sötétség lesz mindenütt;  
A táncz zaja s dobzódás megszűnik,  
Az egész kápolna megrendül,  
A társaság egyszerre eltűnik,  
S csörögve egy csonthalomba dül;  
Végtére békeség,  
Halotti esendesség  
Uralkodik egyedül.

Ott az ifju szörnyü ijedtségben  
Maga lévén a nagy sötétségben;  
Búbánat szorúlván keblébe,  
Lappangva keresi mátkáját,  
Végre lelke kínos kétségében  
Átkozza létének óráját.  
Élve eltemetve,  
Keresi reszketve  
A kápolna ajtaját.



S a csontpályán egy gödörbe lépe —  
 S előtte áll kedvesének képe :  
 „„Te vagy, drága? oh mint kerestelek  
 Itt a gonoszok lakásába’;  
 Jőj, hogy többé el ne veszesselek,  
 Csak gyorsan férjed hű karjába !  
 Szép mátká! siessünk,  
 Hogy innen mehessünk  
 Fel atyádnak várába.““

De a mátká hosszan sóhajtozva,  
 És előtte csontvázzá változva  
 Az ifjúhoz így szól fel sírjából :  
 „„„Ifju! kit keresél, hamuvá vált,  
 Szülői átkával a sírba szállt;  
 Megfosztva a lelkek nyugalmatól,  
 Erőszakos halált szenvedett.  
 Számkivetve a jóknak sorából  
 Eldúlva tovább nem élhetett,  
 S szilaj kétségébe’  
 Tört ütvén mellébe  
 Önnön gyilkosává lett.

S te, ki hűtelenül feláldoztad,  
 S indulatoddal vesztét okoztad,  
 Itt mátkád ményekzős nyoszolyája,  
 Minden kívánságja szívednek!  
 Itt végződik létednek pályája :  
 Szép ifju! vége életednek!  
 Az úr, a hatalmas  
 Legyen hát irgalmas  
 Szegény bűnös lelkednek.“““

## A KISÉRTET.

V e n d é g.

Ott a kertben, a mint látom,  
 Egy szoba vagyon még :  
 Oda szállni, jó barátom,  
 Már ohajtottam rég.

G a z d a.

Nem, nem! azt nem tehetem  
 Kedves vendégem!  
 Mert lelkiösméretem  
 Megtiltja nékem.  
 S mi okból kívánnám  
 Veszedelmedet?  
 Sőt felette bánám  
 Ífju éltedet :  
 Mert abban a szobában,  
 M'óta épült már,  
 Az éjféli órában  
 Egy kísértet jár.

V e n d é g.

És hogy' támadhatott  
 Az a gondolat,  
 Hogy éjfelenként ott  
 Egy lélek mulat?

G a z d a.

Midőn a szoba épült,  
 A gerenda összedűlt,  
 S egy szegény munkásra esett,  
 Ki benn dolgozott vala,  
 Úgy, hogy mindjárt meghala.  
 De tudja! mit cselekedett,  
 Hogy az isten őt bünteti,

És elkövetett vétkéért,  
Valami nagy titkos bűnért  
Sírjából ki-kikergeti!  
Hányszor láttam őtet már,  
Ha a kakas kiált,  
Szép estvéken kivált,  
Hogy a szoba körül jár!

V e n d é g.

Engedj hát oda szállnom  
Házadnak a hasznára,  
És ma éjjel ott hálnom  
Tán a lélek javára;  
Mert vagy őtet megmenthetem,  
Vagy a titkot fölfedhetem.

G a z d a.

Mentsen isten! jó ifjú!  
Hogy utóbb is késő bú  
Téged ne találjon,  
S hogy szörnyű kívánságod  
És bűnös bátorságod  
Károdra ne váljon:  
Mert ily halottakkal,  
Kivált kárhoztakkal  
Nem tanácsos tréfálni:  
Sőt, hidd el, félelmes,  
Nagyon veszedelmes  
Övelök szembe szállni.  
Ennen magamról tudom én,  
Mely kelepcebe estem,  
Hogy lelkemre nem ügyelvén  
Őtet egyszer meglestem,  
S véle szólni kerestem.

V e n d é g.

Kérlek tehát, beszéld el,  
Mint voltál a lélekkel?



## G a z d a.

A gonosz szegény lelkemet  
 Mind addig kerülgette,  
 Míglen csalárdúl szívemet  
 Arra is reá vette,  
 Hogy a lelket lessem meg;  
 Huh most is még rettegek  
 Ha csak eszembe jut.  
 Gondold nem rég hogy járok.

Egy szép estve, holdvilágnál  
 Éjfelig fen maradok,  
 És a kertben egy agg fánál  
 Magamat elrőjtöttem.  
 Senkivel sem közlöttem  
 Vétkes föltételemet;  
 S ámbár a titkos félelem  
 Meg-megrázta szívemet,  
 Még is az a hiedelem,  
 Hogy a lelket megláthatom,  
 Vagy talán meg is válthatom,  
 Bátoríta engemet.

Az óra éjfél t üt,  
 S a lélek csendesen  
 A kertben megjelent,  
 És csak egyenesen  
 A szoba felé ment.  
 Én lassan mindenütt  
 A lélek nyomában;  
 Minden már elhallgatott;  
 Még ben a szobában  
 Sem hallék semmi neszt :  
 Csak a bagoly huhogott  
 A templom tornyában.  
 De egyszerre elkezd  
 A kisértet odaben  
 A szoba sötétiben

Titkosan susogni  
 S magában morogni;  
 Némelykor nevetett,  
 Hol megint elhallgatott,  
 S mintha nem maga lett  
 Volna a magányban ott  
 Nékem többször úgy látszott,  
 Majd oly mélyen sóhajtott  
 Az a szegény kárhozott!

Én félre elvonulva,  
 Egy szögletbe szorúlva  
 Mozdulatlan állottam,  
 S csak félve vizsgálódtam!  
 De ő még észre vett,  
 S komor helyhezetben,  
 Holti öltözetben  
 Az ajtóból kilépett :  
 Már-már utánam nyúla,  
 Hogy szívem meglágyúla;  
 Mert valóban láttam  
 Halovány képét,  
 De ki nem állhattam  
 Kínos tekintetét.  
 Öszveborzadtam,  
 S tettemet megbánva,  
 Kereszteket hányva  
 Visszaszaladtam.

V e n d é g.

Már ha annyira jöhettél,  
 Vissza ugyan mért siettél?

G a z d a.

Én is úgy vélekedtem;  
 De betekintvén szemébe,  
 Haragos sárga képébe,  
 Bátortalan lettem!

## V e n d é g.

Hiszem károdra vál,  
 Hogy abban a szép szobában  
 Soha senki nem hál,  
 Ámbár házad tájékában  
 Legszebb helyen áll.

## G a z d a.

Az még mind tűrhető kár;  
 De az nagy inségem,  
 Hogy szegény feleségem  
 Az időtől fogva már,  
 M'óta a lélek visszatér,  
 Oly nyughatatlan,  
 S maradhatatlan,  
 Hogy a házban hálni sem mér.  
 Ő szinte megérzi  
 A lélek jövetelét,  
 És úgy szívéhez vészi,  
 Hogy mihelyt csak közelít,  
 Egyedül hágy magamat,  
 A szomszédba szalad,  
 S bárhogy ejtem szavamat,  
 Mellettem nem marad.  
 Megjön ugyan hajnaltájba',  
 De egyenest be az ágyba;  
 Mert többnyire oly fáradt,  
 És annyira elbágyadt,  
 Hogy míg magát kinyugoszsza,  
 Messze föld a naptúl;  
 S néha úgy is fordul  
 Hogy a délt is elaluszsza.  
 A jó asszonyt sajnálom!  
 Mert igen igen fél,  
 Ámbár tudja, hogy nálom  
 A lélek — nem jár s kél.



V e n d é g.

Már ez nehéz dolog,  
Siralomra méltó ok.  
De szólj! hogy lehetsz nyugodtan  
Míg feleséged máshol van,  
S ha a kísértet csatáz?

G a z d a.

Én azalatt imádkozom  
És velem az egész ház,  
Az ég urának áldozom,  
Hogy rajtunk könyörüljön,  
És amaz ijesztő váz  
Bennünket elkerüljön.  
Míg az óra egyet üt,  
S elhallgatnak mindenütt;  
A kísértet eltűnik,  
Félelmem is megszűnik.

V e n d é g.

A lélekkel megjártnád,  
Ha a szobát lerontatnád!  
Gazda, mit gondolsz?

G a z d a.

Ifjú, a mit szölsz,  
Azt már rég meggondoltam,  
Sőt meg is parancsoltam  
Hogy a szobát rontsák el.  
De igaz szívesseggel,  
Deákunk, egy tudós ember,  
Fejemből kibeszélte,  
S hogy az által semmit sem nyer  
Házam, ő azt ítélte :  
Csak hogy épen vendéget  
Oda ne szállítsak,

S mindennemű ijedtséget  
Mástól elhárítsak :  
Az volt neki bölcs szólása,  
S barátságos javaslása.

---

Míg imígy vetélkedtek  
A kerti szálláson,  
De nem egyesülhettek  
A kívánt háláson ;  
A háziasszony belép,  
Egy mosolygó vidám kép.  
Nyájas kellemei,  
És fekete szemének  
Szikrázó tüzei  
Szerelmet ígérének.  
Nyílt s bátor tekintete,  
Szeszélyes viselete  
A szerelem kedvelőjét  
És tapasztalt mesternéjét.  
Nyilván elárulta.

A tűzre pattant vendég  
Könnyen kitanulta,  
Hogy dönthetetlen hűség  
E fürge menyecskében  
Alig talált lakhelyet,  
S hogy öreg ura mellett  
A szerelem kertében  
Még más is ültethet,  
S gyümölcsöket szedhet.  
Azért, mihelyt kifordítá  
A gazda lépésit,  
Az ifjú tüstént ujta  
Előbbi kérésit.

A menyecske tűz-szemekkel  
Az ifjút jól megméri,

S sokat ígérő jelekkel  
 Várákozásra kéri;  
 S azzal tőle elfordulván,  
 Egy rejteket félzára,  
 S kezében egy ruhát tartván  
 Közelget nem sokára.  
 Piros arczczal egy lepedőt  
 Vet az ifju nyakára,  
 S melyéhez szorítván őt  
 Egy csókot nyom ajkára :  
 „Légy te ma a kísértet :  
 Hiszem, ifju, elérted.“

#### A MAGÁNYOS SÍR.

Keskeny völgye rejtekében,  
 Egy magányos sír tövében  
 Ül s andalg a remete;  
 Barna felhők tornyosúlnak,  
 S halk morajjal felvonúlnak;  
 A nap búcsufényt vete.

Távolt mérő lángszemekkel  
 Egy utas jó gyors léptekkel ;  
 „Merre útas?“ „,,Messze még !  
 A sötétlő fenyvesen túl  
 Útam a kék hegyfokig nyúl,  
 Azt elérni szívem ég.““

„Útas! útas! fergeteg kél;  
 Hallod mint zúg s ordít a szél,  
 Szállj meg kis hajlékomban;  
 Vészre gyűlt a földi pára,  
 Elhúnyt már a nap sugára ;  
 Nyúgodj édes álomban.“

„,,Boldogé az édes álom,  
 En e völgyben nem találom;



Messzebb vágy hű kebelem!  
Túl az erdön, túl a berken  
Lelkem új életre serken,  
Hívemet ha föllelem.“““

„Borzasztó az éji pálya,  
Vészt lappangtat bús homálya,  
S fendőbörgő fellegek  
Tűzözönben vívnak immár,  
Sujt a villám, végveszély vár :  
Útas! útas! rettegek.““

„„A veszélytől csak boldog tart :  
Reszket s néz hol a biztos part ;  
Jámbor ősz! nem félek én.  
Rendületlen hiedelem,  
Küzdve győzők, s lángszerelmem  
Megjutalmaz lágy ölen.“““

„Útas! útas! nézd ezen sírt :  
Bennalvó is lángszívet bírt,  
Kéjre termett lányka bár ;  
Ő is hű kebelre vágya ;  
Most kemény föld szűzi ágya,  
Nem szeret, nem érez már.

Hány rabot tön szép alakja!  
Dús kérőktől forra lakja,  
S ő csak egyben egynek élt ;  
S bár az messze harcza tére  
Honja hősi védletére,  
Hív maradt, várt és remélt.

Hajnalfényben és napeste  
Kedvesét könyezve leste  
Állva e szirtek felett :  
Egykor így — vész dúl körülé,  
Reng, szédül s a mélybe düle —  
Szíve áldozatja lett.

S a mint a vadonba' jártam,  
Föllelém s e sírba zártam;  
Orma zöld! itt hánvad ő!  
S az kit oly sohajtva vára,  
Nem sohajt hideg porára!  
Gyula, Gyula még se' jó."

„Ö az! ő az! Húnyj el éltem!  
A mit vágytam és reméltem,  
E szűk hant már elnyelé;  
Szórd villámid, rettentő ég!  
Ordíts szélvész, mit vehetsz még?  
Létem a buéjjelé.

Vissza hát a harcza! vissza!  
Majd a föld ha vérem iszsza,  
Lelkem ottfenn nála lesz.  
Isten hozzád, jó öreg te! —  
Tördelt hangon ezt rebegte —  
Gyula téled búcsut vesz."

S ment. A felhők szétvonódnak,  
Víg tavaszszínből viródnak  
Erdők, berkek mindenütt:  
Benne zajlik, s nem sokára  
A nap feltűnő sugára  
Néma sírhalmára süt.

---

#### A JÖVEVÉNY.

„Röpölj vigan, kis csolnakom,  
A part nem messze már!  
Amott fejezlik hős lakom,  
Hol édes béke vár;  
S ott egy hajlék, ott él a hív,  
Kiért lángol tisztán e szív.

Kincset hozok, gyöngyöt hozok,  
 Küzdésim díjait :  
 Mind ezzel néki áldozok,  
 Emelni bájait.“  
 Így a hajós ; evez s örül ;  
 Vidám képek lengik körül.

Örül, evez, s a parthoz ér :  
 Hő keble mint dagad !  
 Erében forr szökell a vér,  
 Szemébe' köny fakad.  
 Kiszáll és néz mindenfelé,  
 Honnan röpül a hív elé.

De nem röpül a hív elé,  
 S a jámbor érkező  
 Andalgva tér a ház felé  
 Vélvén, ott rejtez ő !  
 Ott rejtez ő hűs árnyain —  
 De más boldognak karjain.

Néz a hajós, mélyen sohajt,  
 Keblét bú tépdeli ;  
 Kiért megvívott annyi bajt,  
 Elpártoltnak leli.  
 Elszörnyed, bús haragra kél,  
 S kezén villog halál-aczél.

Boszút lövell tekintete,  
 A míg egy gondolat,  
 Nagy és erős, mint érzete,  
 Elszánt keblére hat :  
 Vészpályán nyert kincsét veszi,  
 S a szépnek lábához teszi.

„Fogadd ezt vég emlékjelül  
 Új mátkádnak melyén;  
 Frigyünk örök homályba dül —  
 Légy boldogabb mint én!“



Kezet nyújt, és eltávozik,  
A kedves bár siránkozik.

Sír a kedves, de hasztalan,  
Késő bánatja már;  
A parton áll minduntalan,  
S a hív jöttére vár.  
Ott áll, remény kecsegteti :  
De már azt hullámsír fedi.

EPRÉSZLEÁNY.

Halld édes anyám, melegen süt a nap,  
Forr szinte a vér az ereken;  
Meghűteni kis kosaramba megint  
Epret szedek ott a berekben.  
Így szól deli Ilma s a völgybe röpül,  
Kis lába nyomának a fű is örül.

S ott a mogyorós sűrű lombja között  
Eprét szedi gyöngye kezekkel;  
Hollóhaja hattyunyakára omol  
Habkönnyü lebegtin alá fel.  
A csintalan ág le-lehajtvá magát,  
Fölleplezi gömbölyü keble havát.

Majd állva a tó sima tükre felett,  
Andalg : mi tűz ég fel a vízből?  
Bár ön szeme lángja belőle ragyog,  
Mint égi sugár a sötétből.  
S míg karcu alakja virágra borúl,  
Csillagtalán a víz is elkomorúl.

Most víg dalolással a gyepre pihen,  
És illatozó koszorút fűz.  
Egyszerre kopó riad, ing a bokor,  
Döbbenve szökik fel a szép szűz,  
S míglen hűledezve a zajra vigyáz,  
Elébe kizörren egy ifju vadász.

Néz Ilma, s zavartan iramni akar ;  
Oly édesen esdik az ifju :  
Ó lyányka! szemed nyíla szívbe talált,  
Kéj rengeti habjait és bú;  
Adj bút, de maradj! nyerek azzal is én,  
A bút is ölelve körödnék egén.

Szép Ilma pirúl, de iramni felejt,  
Leszögzi a feldagadó szív ;  
Oly nyájas az ifju, alakja nemes,  
Tekintete oly meleg, oly hív.  
S mint két tüzi lángozat egybe vegyül,  
A két rokon érzet is összehevül.

S hús árnyon a fülmile lágy dala közt  
Oly édes-enyelvegve bolyongnak,  
Míg a hegyeken remeg alkonyi fény,  
S a vártorony érczi lekongnak.  
Elválnak epedve s a vég bucsuszó  
Csókvillanat, mélyen a létbe ható.

Felrajzik az élet az ifju felé  
S kéjt üzget a lyányka hevével.  
Mily rózsavilágba nem álmodozék,  
Eltelve a múlt gyönyörével!  
Öt látja szünetlen, az ő szeme int,  
Ha bizton a csillagos égre tekint.

Ködszárnyakon illan a rémletes éj,  
Bájszínben özönlik az új fény ;  
Berkébe repül deli Ilma viszont  
Hol megjelen a szeretett lény,  
Úgy képi : s ha lomb zörög, őzfi szalad,  
Oly szűk leszen, oly teli, keble alatt.

Ott várja lesengve, sohajtva nevét,  
Elhangzik az illati lebbel.

S mint kémli habozva, lel öblös edényt  
Megtöltve aranynyal ezüsttel :  
Ó csalfa szerencse ! kegyednek ölén  
Csak néma keservre szegényülök én.

Így búsan a lányka ; de anyja örül,  
S fenhirdeti magzata sorsát ;  
A hír repes, és gyalog és lovakon  
Agg és fiatal lepi házát.  
Pór és nemes hódolatára kele,  
Vágók frigyessülni örökre vele.

Szép lányka ! mi báj lebeg arczaidon ?  
Nem földi az : égi lehellet ;  
A szegfű szagatlan, a rózsza komor  
Valód magas ékei mellett !  
A lilium éjszin, a viola vad :  
Tőled csak a kellemek árja fakad !

Így zengi sok ifju a lányka diszét,  
Zengtébe lihegve szerelmét.  
De Ilma szívében a berki vadász  
Nem tünteti másra figyelmét.  
S bár nem leli, érte, csak öneki él,  
Kínjára mosolygva hiv érzetnél.

Egy tél halad így ; kiesülve megint  
Zöldelnek a barna virányok,  
Eprészve sűrögnek a lenge hüsön  
Súgár tagu fürge leányok.  
S mint a tavasz angyala tűnve elé,  
Száll Ilma is édeni völgye felé.

S ím harsog a kürt, a kopó riadoz,  
Több férfi tűn a sűrűn által,  
S egy természetes ősz, a vidéknek ura  
Lép Ilma felé komoly arczczal,  
S szemlélve sokáig az elpirulót,  
Így ejti a büszke határzatu szót :



Berkembe te kincset emelni szökél,  
Ím mostan el-ére hatalmam,  
Ismérd uradat; de szelíd leszek én,  
S inkább megelőz bizodalمام.  
Sors kincseket, én deli férjet adok,  
Kit szived is áldva eléglenni fog.

Önvérem az, ősi nevére dicső,  
Szédelghet-e álmaid ezen túl?  
Nézd ott a tetőn ama büszke falat,  
Az jut neked hölgyi lakásúl!  
Azt mondva egy ifjat elébe vezet,  
Új frígyre hogy annak ígérne kezét.

Vedd tőlem a kincset, a bánatadót!  
Gyönggyel fizet érte szemem csak;  
Véredhez emeld fel a névre dicsőt,  
Hagyj engem a berki vadásznak.  
Így ömlik a szűz nemes érzetiből,  
S elillan az agg s köre nézti elől.

Szép völgy! te kinom- s örömmimbe szövött,  
Ah! tőled is elszakadok már!  
Bút zeng a madár, s kies árnyaidon  
Önkény s nem a hű szerelem vár.  
Zöldellj vigan! elhal az égi remény,  
Hűs fáid alá soha nem megyek én.

Míg küzdve imígy a leányka borong,  
Ellepve az út lovagokkal;  
Mint ünnepi célra, közelgnek azok  
Szép nászi selyemlobogókkal.  
S egy karsu vitéz aranyos paripán  
Lejt kéjre derűtlen a nászok után.

A vár ura jó, s gyűrűt, ékes övet,  
S több nagy becsű mátkaruhát hoz.  
Néz Ilma, csodálja himes javait,  
S így válaszol a kegyes agghoz:

Fénylő ugyan, ah! de hideg jutalom :  
Pártám csak a hű szerelemnek adom.

Annak jut az, Ilma! viszonz az öreg,  
Ím kedvesed atyja ölel meg.  
Gondom vete cselt, kitanúlni szived :  
Győztél hiven élve hivednek.  
Int, s míg deli Ilma varázslata múl,  
Szép berki vadásza szívére simúl.

### BUDAI HARCZJÁTÉK.

Ólomlábon jár az ellen,  
Bús a bajnok élete,  
Harczmoraj kell a magyarnak,  
Hogy vidúljon érzete.  
Így szól Mátyás, és Budára  
Összegyűjti híveit,  
Játszi hadban feltűnetni  
A csatának képeit.

S a borostyán édes álma  
Győzni a király előtt,  
Sok vitéznek lángszívében  
Olthatatlan vágyra nőtt ;  
S versenytűzre lobbadozva  
Gyűlnek a várpiaczon,  
Melyre a nap gazdag fénye  
Számptalan nézőket von.

Ekkor Mátyás udvarába  
Béköszönt cseh Holubár,  
Nagy hatalmu a vívásban,  
Hír-emelte bajnok már.  
Mint egy árbocz úgy magaslik,  
Izmos, vállas és kemény,  
Néki láncsa, kard, parittyá  
Legvidámabb élelmény.

Gőgje — oly nagy mint alakja —  
 Dísznyerésnek itt örül,  
 S fityma dölyffel hánykolódva  
 Jár a bajnokok körül.  
 Itt aczéлом, küzdni szomjas,  
 Szembe most a ki vitéz ;  
 Esküszöm! ma porba fürdik,  
 És az égre háttal néz.

És Kinízszi, a nagy lejtő,  
 Rátekint, és fölrobog,  
 Vállán párducz, és kezében  
 Mázsás buzogány forog.  
 Mint védtornya ősi hírnek,  
 Szótlán áll ki a vezér,  
 Bár feszülten ég erében  
 A hadrontó szittya vér.

Már a négyszeg pályatéren  
 A cseh nagy dárdát ragad,  
 A vezér is pörget egyet  
 Melyet el nem bírna hat.  
 Mintha két vaspércz inogna  
 És hegyettök ülne sas,  
 Szárny-legyintve dördültökre —  
 Rémalakjok oly magas.

S ím a fekete seregből  
 Egy szép dalia kivál,  
 S szél-nevelte karcsu ménen  
 A sorompón általszáll ;  
 Ez nem szálas termetére,  
 De hajlékony és sugár,  
 S még felette ífjukor leng,  
 Vassal fedve arcza bár.

Bízd reám e bajt, vezérem!  
 Ne csevegje a kevély,  
 Hogy több férfit, küzdni bátort,



Nem talált Kinízsínél.  
 Hadd erődet szunnyadozva,  
 Marni míg kel új agyar,  
 Rábélyegzem én is erre,  
 Mint ví s érez a magyar.

Így a bajnok, és Kinízsí  
 Öt szemlélve kéjre gyúl,  
 S megzörrentve szörnyü pajzsát  
 Bizton enged s elvonúl.  
 Délczeg hőske! — méri a cseh —  
 Gyöngé vagy, hozz társakat!  
 Tett után szólj! — a magyar mond —  
 Könnyü a nyíl s még is hat.

Harsog a jel, s Gúthi nádor  
 Mint bíró helyére ül;  
 Minden ajkon elhal a szó,  
 Minden élet szembe gyúl.  
 És körösleg a fővényen  
 Nyargal most a két vitéz;  
 Hosszu dárda markaikban,  
 Mindenik lökésre kész.

Trombiták rivalnak ismét,  
 Összezúg a versenypár;  
 Pajzsa széthull a magyarnak  
 Úgy rácsattant Holubár.  
 Nem rendül az, s új erővel  
 A kevély ellen robog,  
 S érczbuzgánnyal büszke mellén  
 Szinte föleseng úgy koczog.

Három ízben egybetörnek,  
 Habzik a cseh vaslován,  
 Míg körüle csak szökelve  
 A magyar néz rés után;  
 S egyet lelve, mint a villám  
 A habzó ellen feszül,

S úgy dőf rája : hogy lovastúl  
Az hanyatt a porba dül.

Diadalmat ünnepelni  
Jönnek most a magyarok,  
Őt emelni pajzsaikra  
Nyíladoznak száz karok.  
Jó Ország is, s kegygyel inti  
Szellőztetni sisakát,  
Hadd ismerje és becsülje  
A király s hon bajnokát.

„Mint elsője szép hazámnak  
Első védje is vagyok,  
S kétszer élek nagy hirében,  
Ha nevem tettel ragyog.“  
Ekként szól önérzetében  
S fordul a gyúlt nép felé,  
És a föltüzött sisakból  
Mátyás képe tűn elé.

Meghökkenve érti a cseh,  
S szégyen-telve lábra kel;  
S mily rátartva jött Budára,  
Oly leverten illan el.  
De örömjaj harsog itten,  
S buzgón így az égbe száll :  
Eljen Hunyad vére Mátyás,  
A vitéz, a nagy király!

#### LEÁNYBÚ.

Szép lyányka! az estve leszállt, s egyedül  
Jársz itt epekedve s örömtelenül?  
Nincs szebb honod, mint e komor sivatag,  
Hol zúgva szakad le a szirti patak?  
S a fülmile zengzeti bája helyett,  
Búsan huhog a bagoly odva felett?

Nem hallod az éjszaki durva szelet,  
 Mint szórja utadra a hárslevelet?  
 Borzadva keres menedéket a vad,  
 S csörtetve a bokrot ürébe szalad.  
 Míg csendül az óra s a föld pora kél,  
 Megnyílnak a sírok, az élet alél.  
 Jer lányka, lakomba vezetlek el én,  
 Nem messze fejrlik a sík közepén!

„Hadd zúgni az éjszaki durva szelet,  
 Jámbor fiu, nem megyek én teveled!  
 Búm képe a fergeteg, a sivatag,  
 Könnyim sűrű árja e szirti patak.  
 Hadd folyni, zokogni, ha szívem eláll  
 Szebb fényre kel a komor éji homály.  
 Nem messze a völgyi sötét temető:  
 Ott hamvadoz a deli hív szerető;  
 S bár szép szeme zártan előmbe nem ég,  
 El bánatom és szívem érzete még.  
 Hadd zúgni üvölni a durva szelet,  
 Elhallgat a hív kora sírja felett.“

Szép lányka! nem hallod, a hárs csikorog  
 Vész dörg le s a szikla utána morog?  
 Felkároga a varju, röpös denevér,  
 S a lég hideg szelletin elfagy a vér!  
 Jer! jer deli lányka, lakomba velem,  
 Árt kellemeidnek e késedelem;  
 Majd hókebeledre a lég hüve hat,  
 Megvérzi tövis lilomkarodat;  
 Villáma szemidnek homályba borúl,  
 Szép arczaid éke, virága lehull.  
 Rózsás nyoszolyára vezetlek el én;  
 S szebb létre virúlsz fel az álom ölen.

Így esdik az ifju, a lányka zokog:  
 Haj a tövis, a hideg ártani fog!  
 Rettegve az ifju szívére simúl,  
 És útnak eredve lakába vonúl.



A felleg eloszlik, a hold letekint,  
 A víg lebel illatit hordja megint,  
 S a vad zivatar rivadalmi után  
 Bájkellemü dalt rebeg a csalogány;  
 S a nap mire hajnali fényre kigyúlt,  
 Szép lyányka felejtí hogy este busúlt.

### KARÁCSONÉJ.

„Nosza hajdu! jer vadászni,  
 Hajtsd ki a jobbágyokat,  
 S vendégimnek hozz estére  
 Tánczra víg leányokat!“

„„Úrfi, úrfi! a harang szól,  
 Szent karácson napja int,  
 A jó lélek térdre hullva  
 Most az istenhez tekint.““

„Szent nap ide, szent nap oda,  
 Tedd parancsom gyáva szolgál.“

Hajdu elmegy, hajtók jönnek,  
 Bús szemökben köny remeg.

„Rajta, rajta!“ s száz hahótúl  
 Harsog zúg a rengeteg.

A sas víjog, farkas ordít,

Vad kan röffen s csattogat,

Szarvas dobban és ropogva

Szaggat tördel ágokat;

De üres zaj, vad nem tűn ki,

És haragban ég az úrfi.

„Rosz hajtás ez, kezdjük újra,

Rajta, rajta! lomha nép!

Lesre hajdu, börtön annak

A ki csügged s hátra lép!“

S át hegy völgyön, bokron árkon

Zajlik a hajtó sereg,

Nincs oly rejtek, nincs oly sűrű,  
A melyet ne szállna meg.  
De hiában, vad nem tűn ki,  
S dühben ég, dül, fül az úrfi.

És a mint zúg, és a mint néz,  
Völgyben majd patakra lel,  
Partján hajlék és előtte  
Biztosan egy őz legel,  
S anyalképü kised lyányka  
Úgy simítja, úgy örül,  
Életet hoz s oly vigan lejt  
A szelíd állat körül.  
A ki látja mind megindúl,  
De az úrfi fegyverhez nyúl.

Térdin esdik a kis angyal :  
„„„Oh ne bántsđ jó őzemet!  
Téjjel tartja bús anyámat,  
Ölj meg inkább engemet.  
Nincs apám, megölte úra,  
Hadd anyámat élni még!“““  
Így a lyányka, s kék szemében  
Ártatlan szép lelke ég,  
És mint rózsagyöngy a szirthez,  
Reng fel könnye a vad szívhez.

De fölötte villan a cső,  
S a hív állat porba dül :  
„Kis galamb te! végy anyádnak  
Téj helyett most véribül!“  
Így az úrfi, és kaczagva  
Martalékján elrobog,  
És utána vérlángokban  
A hajlék is fellobog;  
Borzasztón süť rémutjára,  
S a rezgő fák sudarára.

Ködbe súlyed a nap fénye,  
 Egy szép csillag sem tekint,  
 S vissza-vissza téren halmon  
 Száguld a vadász megint.  
 Fel-felröppen a sok varju  
 S öt károgva követi;  
 Fél a pásztor s nyáját haza  
 Más uton terelgeti;  
 Majd egy pusztá templom alján  
 Ily gúnyszó kel szitkos ajkán :

„Oly fejéren mi kacsingat  
 Ott felém a fű között?“  
 „„„,Úrfi, úrfi! az halálfő,  
 Ember egykor s üldözött;  
 Tömlöczödbül itt tettük le,  
 Éve lesz, mint öngyilkost.“““  
 „Haha! így nem félti hölgyét,  
 S itt hevét lefázza most, —  
 S hetykén rúg a koponyához, —  
 Nosza csont, jer vacsorámhoz.“

Megy, s utána a gödörbül  
 Tompa, hosszú jaj mordúl,  
 És a mint megy, a keresztt is  
 Tőle búsan elfordúl.  
 S mint közelget dús lakához,  
 A kopó mind úgy vonít,  
 Lova rugdal s vas kakassa  
 Háromszor lekukorít.  
 De pezseg benn a vendég már,  
 S a vidám kedv csak reá vár.

Föl barátim! csókra, tánczra,  
 Hadd perdüljön a leány;  
 Víg dalunk az égig hasson,  
 Van borunk! húzd rá czigány!“  
 „„„,Úrfi, úrfi! szent misére



Csendül ismét a harang!““  
 „Hadd konogjon, sokkal édesb  
 A pohár- s szerelmi hang.“  
 S a ház sarki szinte rengnek,  
 Nyalka tánczban úgy kerengnek.

Majd leülnek vacsorához,  
 Bujdosik a tölt pohár,  
 És szilaj kedv- s tombolásban  
 Nincs sem mérték, sem határ.  
 S ím! éjfél üt, szörnyet csattan  
 A szobának ajtaján,  
 S a halál fő hempelyeg be,  
 Még sírföld meredt haján;  
 Kígyó ül sötét szemében,  
 S a vendég fut rémültében.

„„Még a sírban sincs nyugalmam  
 A hová kétség vetett!  
 Gyilkosom te! fölriasztál,  
 Halld tőlem hát végzeted :  
 Durva ösztön- s kénynek éltél,  
 Térj magadba!““ „Nem, nem én!“  
 „„Istent, embert megvetettél,  
 Térj magadba!““ „Nem, nem én!“  
 „„Jer tehát, int a vég óra,  
 Sírbul e csók foglalóra.““

S undok szörnynyé duzzadozva  
 Kénköves lángot lövel,  
 Egy-egy mennykő csontütése  
 S így tátongva rálehel;  
 A bűn fia összeomlik,  
 Száz forgó szél csap bele,  
 És üvöltve szórja hamvát,  
 Baglyoké lesz lakhelye;  
 S ott huhogják minden éjjel,  
 A mi történt a vad szívvel.

## A VÁLASZTÁS.

Útközben ül egy szép leány  
Pihenve a fa árnyékán,  
Olyan szelíd kökény szeme,  
S rózsánál is több kelleme.  
Hová, háová te szép leány?  
„Ah én szegény, jobb sors után!”

Az úrfi mond : jer énhozzám,  
Van énnekem selyempárnám;  
Pihenj vigan kertem hüsén,  
Szellőtől is megóvlak én.  
De a leány hallgat, hallgat,  
Az édes szó reá nem hat.

A gróf így szól : jer énhozzám,  
Van énnekem nagy palotám,  
Vannak benn száz tükrös szobák,  
Számodra száz aranyruhák.  
De a leány hallgat, hallgat,  
A büszke szó reá nem hat.

A herczeg mond : jer énhozzám,  
Van énnekem ezer szolgám,  
Főhajtva mind neked hódol,  
S rubintszéken kezét csókol.  
De a leány hallgat, hallgat,  
A méltóság reá nem hat,

Mond a legény : édes rózsám!  
Nincs aranyom, sem palotám,  
De van szívem, mely tégedet  
Minden sorsban híven szeret.  
Útközben nincs már a leány,  
Hanem a szép legény karján.

---

## BANDI.

Útnak indul szőke Bandi,  
 Bunda vállán, s bús fején  
 Pántlikás új báránysapka,  
 Piros rózsza tetején;  
 Süvegét jó anyja vette,  
 Rá a rózsát Örzi tűzte,  
 Ott viríta kebelén.

Szőke Bandi meg-megállva  
 A hajlék felé tekint,  
 Tán szép Örzi a padlásról  
 Lopva még utána int.  
 Tegnap volt hogy őt megkérte,  
 De csak ezt a választ nyérte :  
 Jőj, ha gazdag léssz, megint.

Bandi jár a Dunaparton,  
 Mély sohajtás csak szava,  
 És tünődik, küzd magával,  
 Szomorún néz tétova,  
 Zúg a szél, a Duna habzik,  
 Bandi szíve szintúgy zajlik :  
 Menne, menne — nincs hova.

Így találja őt az este,  
 Így találja őt a vész,  
 És előtte, és utána  
 A vidék homályba vész.  
 Menne, menne, de alig lát,  
 Megfordítja hát a bundát,  
 S fűz megé leheverész.

A vész csattog, Bandit rázza,  
 S rajta tölti vad dühét,  
 Néki sujt egy forgószél is,  
 S elragadja süvegét;



Ezzel annyit nem gondolna,  
Csak rózsája mentve volna,  
Ez furdalja csak szivét.

S ím a hajnal szebb időt hoz,  
S szőke Bandi talpra kél,  
Széttekinget hol süvegje,  
Merre vitte azt a szél?  
S mint lenéz a víz tükrébe,  
Szint egy rózsza tűn szemébe;  
Kis homokhant szélínél.

„Szép virág te! árva mint én,  
Elszakadva itt virúlsz,  
Csók után mint Örzsím arcza,  
Oly szépen felém pirúlsz!  
Jer bujdosni, légy te párom,  
Míg a földet összejárom,  
Míg velem majd sírba hullsz.“

Így szól Bandi a rózsának,  
Mely víg hab közt ringadoz;  
Érte is megy, érte is nyúl,  
S keble mint feldagadoz:  
Süvegét is ottan leli,  
Szép aranyfövénynyel teli  
Vésztül mosva a parthoz.

„Nékem a szél is barátom,  
Jól kifűjt, de jól mivelt,  
S a szép rózsza, Örzsím képe,  
Adta rá az édes jelt.  
Majd én szerzek házat kertet,  
Pár lovat, kis szántóföldet  
S ehhez még egy hű kebelt.“

Így örülve csak szivatja  
A szerencse-süveget,  
Harmadik nap megrakodva  
Bizton Örzsíhez siet.

„Rózsám! rózsád tön gazdagga,  
Tégy te engem most boldogga!  
Vedd pártádért kezemet.“

Örzi képe föl hajnallik,  
S hű melyéhez zárja őt,  
Atyja is megáldja Bandit,  
Mostan már a gazdag vót,  
És a nászok és vendégek  
Víg robajjal összegyűlnek,  
Üllni a nagy menyekzöt.

Így lett boldog szőke Bandi,  
És hol ő kincshez jutott,  
Kies partján a Dunának  
Majdan falu támadott;  
Most is Aranyosnak hívják,  
S szép menyecskék, fürge lányok  
Még aranyport mosnak ott.

---

ZUÁRD.

Nyargal Zuárd az éjben,  
Tajtékzó paripán,  
S szelíd érzet szemében  
Reng a vitéz ölében  
Egy karcsu szép leány.  
Szél kapkod szög hajába,  
Ág és szirt fátyolába.

Vitéz! mi zaj mögöttünk?  
Bú tépi keblemet.  
„Bátyád zudúl mögöttünk  
Gátolni hű szerelmünk,  
S hí küzdni engemet.“  
Ah mély börtön lesz sorsom!  
„Ne félj! segít jó kardom.“

S fölseng a kard, s nyugszik majd.  
 A lyány zokog s fülel:  
 Vitéz, legyőzted a bajt?  
 A fák között ki sóhajt?  
 „Bátyád, jer hagyjuk el!“  
 S tovább-tovább vad kéjben  
 Nyargal Zuárd az éjben.

Vitéz! mi zúg mögöttünk?  
 Fagy rázza keblemet.  
 „Atyád zudúl mögöttünk,  
 Atkozza hű szerelmünk,  
 S hí küzdni engemet.“  
 Ah, most halál a sorsom!  
 „Ne félj! segít jó kardom.“

S fölseng a kard, s nyugszik majd.  
 A lyányt kétség üzi:  
 Vitéz, vitéz! ne vívj bajt,  
 Atyám a sírba sóhajt,  
 S ott lelkem üldözi.  
 S hóként a barna sziklán  
 Csügg szótlan hőse karján.

„A nap kel, mátka, nézz föl!  
 Megnyílt az ősi vár!“  
 De a sötét szemekből  
 Zuárdra nem ragyog föl  
 Szerelmi bájsugár.  
 Hideg s holt a szép mátka:  
 Lesujtá atyja átka.

---

#### AZ ÁLMATLAN KIRÁLY.

Sötét az éj, sötét a vár,  
 Szép álmok közt a lét enyhül;  
 Aranyszékén gonddal tele  
 Csak a király álmatlan ül.



Előtte a nyert korona,  
Melyért eladta álmaít,  
S véres tetőn felesküvé  
Az éj undok hatalmaít.

Komor mint a sír szelleme,  
Gyorsítaná a rest időt ;  
Erőn bizik, veszélyt gunyol,  
S víg leblek is rettentik őt.

S tünődve míg a zord király  
Belső véstől így hányatik,  
Szelíd hangon s mindég közelb  
Föl a kertből szó hallatik.

Irigy sorsként néz a király :  
Jelenni ott ki merhete ?  
Vigyáz, sötét gyanún eped,  
S haragra gyúl vad érzete.

S mint éjjel hús csermelyt keres  
Az őz, a nappal üldözött,  
Oly bizton egy szerelmes párt  
Andalgni lát virág között.

„Hah! minden kény csak a poré,  
S az én párnám gyémánttövis ?  
A legszebb álmot élík ott,  
Ha engem fut, szünjék az is.“

Mond, ívet és nyilat ragad,  
A nyíl suhan, szűz melybe hat,  
Végsőt nyög az s a gyepre dül,  
Halványon mint a hófuvat.

De a kedves fölötte áll,  
Merőn, némán a gyász cserén ;  
Emléke nincs, csak kínja ég,  
S enyészet dül lázadt erén.

S karjára fűzve szép hivét  
 Eltér, nyomán vért hagyva csak,  
 S a vár fölött a csend közé  
 Baglyok várjuk sívitanak.

Éjfélt üt, és tört hangokon  
 Dal reszket így jajjal vegyest :  
 „Alugy, alugy jó kedvesem,  
 Ne könnyezz vért, pirosra fest !

Oh szép kebel, fehér kebel !  
 Hol bájoló hullámaid ?  
 Karom ringat s te most pihensz,  
 S nekem hagyád fájdalmaid !“

Vérszomjusan kel a király,  
 Midőn hozzá egy ór rohan :  
 „Uram segíts ! vad rém kísért,  
 Átok, halál szemlángiban.“

S alig mondá, halkan belép,  
 Holttestet hozva karjain,  
 Egy ifju, szép, de örülés  
 Borong szétdúlt vonásain.

„Szelíd lantom szívet nyere :  
 Nézd csak mi szép, minő hideg !  
 Rejtsd a nyilat, titkon hamar !  
 Sír a Halál, nem sérti meg.“

Az ifju így, de a király  
 Reng, fölriad; fagy, láng teli :  
 Őn lyánya a kedves halott,  
 S lelkét ezer kín tépdeli.

A két hü szív rég hamvad már,  
 De él a zord király buja :  
 Ínsége új, bár fürte ősz :  
 S ez a nagy ég nagy bosszuja.

BAJNOKDÍJ.

Három ifju bajnok ége  
Egy szép szűzért hajdanán,  
Már is érte kardra kelnek,  
De imígy szól a leány :

Ily küzdés csak búra kisztet,  
Más adót kíván e szív ;  
Künn az ellen, kardot annak,  
Hon s szabadság arra hív !

S a ki nékem onnan hozza  
Majd a legszebb hősi jelt,  
Még ha keble értem érez,  
Bírja ezt a hű kebelt.

És az ifjak vészbe szállnak  
Nyerni kettős koszorút,  
S vívnak, míg a tört ellenhad  
Futva végez háborút.

Büszke Tódor jó először,  
Lova szinte roskadoz,  
Annyi boglár csillog rajta,  
Annyi gyöngyöt kincset hoz.

A vad Ákos jó nyomában,  
Bús rabok kísérik őt,  
Hoz fegyvert, hoz paripákat,  
És egy izmos basafőt.

Későn érkezik jó Béda  
Nyájas arcza halovány,  
S mint hó közt a rózsza kelyhe,  
Ég seb mellén, homlokán.

Halvány bajnok ! érzetemnek  
Titkos vágya ím betelt,



Mély sebet hozsz, hősvirágot,  
Tettben dús szerelmi jelt.

Így a szűz; de büszke Tódor  
Porba sujtva kincseit,  
A seb, szól, még nem elég jel,  
Mondja kiki tetteit.

Én az ellenvárba dúlva,  
Vérpatakhöz ontva vért,  
A vezértől küzdve nyertem  
Ezt a kedves csalfa bért.

Én magát ölém, mond Ákos,  
Bár híres volt ereje,  
S minthogy népe véle dőlt le,  
Kincsinél nagyobb feje.

Én törék mind erre útat,  
Én első a vár falán :  
Így levétek győztesekké  
Elszánt tettem vérnyomán.

Így szól Béda, s nem vitatja  
Senki már a hősi jelt,  
És ő nyerte és ölelte  
A kéjhabzó szűz kebelt.

---

#### A SZERETŐK SÍRJA.

A Bakonyban hűs patak foly,  
Kis halom virít partján;  
S a kis halmon andalg egy szűz  
Oly szelíd, oly halovány.

Egy vadász jön a patakhoz,  
Képe vídám és tüzes,

S még szivén is új tűz lobban,  
A midőn enyhet keres.

Édes vágygyal csügg a szűzön  
S bizton andalog vele;  
Nyugszik a vad, nyugszik a nyíl,  
A patak lesz kéjhelye.

S bár a földön túllebegni  
Látszik a mély titku lény,  
Keble kiszti, el nem válhat  
Annyi csendes báj körén.

Így remény közt s lelki frigyben  
Sok kedves nap, este múlt,  
Múl tavasz, nyár, hervad a szűz,  
Mint halmán a rózsza hull.

S őszi völgyben menyekzőre  
Fűz magának koszorút:  
„Isten hozzád, jó vadászom!  
Int az ég!“ így vesz búcsút.

Nem sokára bús harang szól,  
Száz szövétnek tűn elé;  
S le a várból gyászkiséret  
Indul a patak felé.

Ötet hozzák, a kegyes jót,  
Minden arczon néma bú;  
A koporsón rengedez még  
A menyekzős koszorú.

„Édes álmat a hív mellett,  
A ki oly vitéz vala,  
S vad pogánynyal küzdve, győzve,  
Érted, értünk itt hala.

Édes álmat! áldott lélek!  
 Már ez élet nem rendít!“  
 Így sohajt a nép, s hamvára  
 Földet és könyvet gördít.

Két kis halmot egy kereszttel  
 Lát a vándor és remeg,  
 Rémet képez, mely felette  
 A viharban szendereg :

A vadász az, ott mereng ő  
 Elhúnyt élte csillagán ;  
 Zúg az erdő, keble zajlik,  
 Képe zordon s halovány.

#### A LANTOS.

„Lantos, lantos! mi baj talált,  
 Mért hallgat éneked?  
 Jer énhozzám, majd én adok  
 Sok szép aranyt neked.“  
 Kevélyen így szól a király,  
 De a lantos csak szótlan áll.

„Vagy tán magasb fény ösztönöz?  
 Vedd hősi kardomat.  
 Te léssz első vitézim közt,  
 Bird legszebb váromat.“  
 De a lantos csak szótlan áll,  
 S haragban így zúg a király :

„Hah! szolgavér, csekély kegyem?  
 Börtönbe hát veled;  
 Hol éj s ínség ölelkezik,  
 Ott légyen lakhelyed!  
 Ha ennyi díj reád nem hat,  
 Rettegd, érezd hatalmammat.“



S Zenő esd, a királyi szűz :  
 „Ne fűzd vad lánczra őt,  
 Hideg díj nem hevítheti  
 A forró éneklőt;  
 Adj érzetet, s gyúl kebele,  
 Így zeng, így él a fűlmile.“

De nem hall a sötét király,  
 S dölyfös boszút dörög,  
 A szép Zenő eped, könyez,  
 S a zár midőn zörög  
 Sohajt Zenő, szűz arcza vér :  
 „Szegény lantos, szivem kísér!“

Halálcsend a lantos körül  
 S komor dohos falak;  
 De szép csillag dereng felé  
 S egy kedves fényalak,  
 S míg érzetén a dal hevül,  
 A bú, a sors elszenderül.

Zenő, Zenő hangzik mindég,  
 Éltének színt ez ad;  
 Szerelmet könnyet énekel,  
 Míg szíve megszakad :  
 De lantja él s kiért hevült;  
 A vad király mély ködbe dült.

---

TABÁN.

Hová, hová, te szép leány,  
 Ily későn, ily magányosan?  
 „Hol Vezekény, addig megyek,  
 A kedves ott temetve van.“

Itt Vezekény, itt a halom,  
 Mely sok nemes hamvát fedi;

De hagyd e helyt, a holtakat,  
Sem köny, sem bú nem költheti

„Vitéz, vitéz! az eskü szent,  
Hiába küzd a zord halál :  
Ha majd éjfél üt a harang  
Ébred Tabán s karomba száll.

S hervadjak bár hús ajkain,  
Hős mellett szép álom lebeg,  
S hűségem e szelíd hitét  
A zordon éj sem rázza meg.“

Nem úgy, nem úgy, te szép leány,  
Hűségednek szebb sors virúl,  
Majd a kedves meleg karján  
Szíved megint új létre gyúl.

Tabán még él s esküje szent,  
Habár vesztett sok vért, időt;  
Hajdan szívéen, hajdan szaván,  
A hol győzött, ismerd meg őt.

Tabán vagyok s uton feléd,  
Ébredj lelked merültiből. —  
S egy pillanat s kéjrezenés,  
A két hű szív egymásra dől.

---

#### A Z Á L O M.

Búsan zeng egy ifju dalnok,  
És fölneáz a sziklavárra,  
Mely szép Eldát fogva rejti  
Hű szerelmök gátlatára.

Hasztalan zeng, őt nem látja :  
Angyalképe nem mosolyg le.  
Búsan tér el a ligetbe,  
Hol párján nyög a fülmile.

Majd leszáll az est homálya,  
Hárs alá dől a ligetben.  
Ez tanúja szebb időnek,  
És elandalg képzeletben.

És sötét lesz és sötétebb,  
Csak a vári csarnok fénylik.  
Nyugszik minden, csak a várban  
Bús harang, bús ének zajlik.

„Mi fejrlik a nyiláson,  
Mint a holdnak bájsugára?  
Mily homályos ének reszket?  
Olvad a szív hallatára.

Elda, Elda! — hol rózsáid,  
Hol villáma szép szemednek?  
Fázol, kedves? oly hideg vagy,  
Csókja még is öl hevednek.“

„Édes dalnok! a kakas szól,  
Hívja nőjét a fülmile,  
Zengzetére esküm ébred,  
Sírból szállok én hozzád le.

Nincs atyámnak már hatalma,  
Villi lettem, vágyam telve,  
Lejtsd el vélem a menyekzőt,  
S húnnyj el itt forrón ölelve.““

És a dalnok keble rendül,  
Jéggé vál az éj fölötte —  
Míg egy hó csók létre gyújtja,  
Fölnéz, s Elda áll mögötte.

„Édes zengő, mint kereslek!  
Álmodám hát s nem vagy lélek?“  
„Megkérlelve már atyámat  
Elek, és mint hölgyed élek.““



S mint a nászok serge gyérül,  
 S kit jó bor, kit fáradság nyom;  
 Hölgye keblén esd a dalnok :  
 „Hagyj, ég! holtig így álmodnom.“

#### A S A S T O L L.

A királyi palotában  
 Már elhagyva, ősz fürtökkel  
 Áll hős Toldi. Ifjak körzik  
 S egy közölök gúnyra is kel,  
 Egy új sarkantyús vitéz,  
 Ki hegykén mindent lenéz.

„Ej, te vén sas, de kopott vagy!  
 Volt erőd be rút hamvvá lett!  
 Nyom ruhád is, hadd e fénykört,  
 Már neked jobb kályha mellett,  
 Ott forgasd az olvasót,  
 Hadd nekünk a földi jót.“

Toldi méri : „„„,úgy van, úrfi,  
 A vén sasnak tolla is súly;  
 Érzem azt, azért segíts te,  
 Köntösöm vedd, s keblem tágul.  
 Azt ne bánd hogy éktelen,  
 Sok csatán volt már jelen.“““

A király jön, hall, s parancsol,  
 És az úrfi bár mint szörnyed,  
 Köntösét rá adja Toldi;  
 De alatta már is görnyed,  
 S addig nyomja kétfelől  
 Míglen hamvként összedől.

„Ez varázs!“ zúg, s a király int;  
 De nyugtan mosolyg hős Toldi,  
 És ujjából köntösének

Vastekéket s buzgányt húz ki :  
 „Ősz van, itt hűs szél legyint,  
 Megbéleltem egy kicsint.“

### A BÁNKODÓ FÉRJ.

Szatmárban egy kis csárda van,  
 Trézsi asszony lakott ottan.  
 Éjféli haján, bogárszemű,  
 Kerek tagú, őz termetű;  
 De jaj, mi szép oly csintalan,  
 Rózsás ajkin pör úntalan.  
 Most kezde csak honn kis vitát,  
 Csöröl, pöröl, ver a mit lát.  
 Férjén a sor, ki szugban ül,  
 Midőn ily szó harsog kívül :  
 „Jön a tatár!“  
 Rémul, sír, fut, bujkál a nép;  
 De szép Trézsi hegykén kilép :  
 Ő férfitől hamar nem fél,  
 Kivált az ügy ha nyelvre kél.  
 Még harcztól lángzók arcza,  
 Lejtnek hókeble halmai,  
 Midőn jön egy zömök tatár,  
 Szívén zsákmány, szemén tűzár.  
 A szép Trézsi kényére hat,  
 Nem kér soká, felé ugrat,  
 Derékban őt átöleli,  
 Magához lóra emeli,  
 Eltér s öröm-lobbantában  
 Rá-rá pislog nyargaltában.  
 Búsul a férj szép asszonyán,  
 Utána néz — mint vész után;  
 S a mint eltűn, könny könnyet hajt,  
 Sajnálná őt, és felsohajt :  
 „Szegény tatár!“

## ELTE.

## ROMÁNOS KÖLTEMÉNY ELSŐ ÉNEKEBŐL

## 1.

A sötétlő véres kard  
 Sikra inti a magyart,  
 S a királynak jelszavára  
 Száguld honja oltalmára.  
 Mindenütt már fegyver csillog,  
 Pánczél, dárda, láncsa villog;  
 A nemesség lóra pattan,  
 S bátran a törökre csattan,  
 A ki, dúlva telkeit,  
 Lánczra fűzi híveit.

Hol Moravnak szőke árja  
 Nissza téreit bejárja,  
 Ott tanyáz az ellenhad;  
 Onnan csap be népszarolva,  
 Szűzet ifjat elrabolva —  
 Arra robban el Hunyad.

## 2.

Büszkén fénylik már a félhold  
 A magyar sereg felé,  
 Mely a tarral vívni lángolt,  
 S bosszucélját föllelé;  
 Készen áll az vak dühében  
 Elbizottan erejében,  
 S mint közelgő vész morajja,  
 Mindég rettentőbb robajja.

Néz Hunyad, s komoly tűzében  
 Harczra inti táborát,  
 S végig futva ércz sorát  
 Győzelem kél nagy lelkében.  
 Nem rettentí őt a nagy szám :



Kürtöt harsant, pajzsa dörren,  
 Harcz jelére kardja zörren,  
 S elzudúlva mint a villám,  
 Tör Murat rab nemzetére,  
 S dől, kit egyszer karja ére.  
 Hősnyomán röpül magyarja  
 S a pogány rendét zavarja.  
 Mint terhes két fellegek  
 A forgó széltől zaklatva,  
 Vívnak most a seregek,  
 Bús haraggal, vért izzadva.  
 Elbarnúl a nap sugára  
 A fakón kelő portúl,  
 S a csatázók vad zajára  
 Minden szikla elmordúl.  
 Száz irányban forganak,  
 Fel s alá hullámzanak,  
 Láncsa pattog, nyílözön hull,  
 A ló horkant, ember jajdul;  
 Száz alakban sujt a vész,  
 Itt fő pördül, ottan kéz,  
 Vág, öl, ront, tör mindenik,  
 Testhalommá nő a sík,  
 S az enyészet zordon váza  
 Sorsokat gunyolva rázza.  
 Forrton forr a harcz dühében,  
 Messze csöng az éles vas,  
 S elbámulva fellengtében  
 Néz alá a büszke sas.

3.

Hév dultán a két bajhadnak  
 Hat nehéz órák haladnak,  
 S még vitézség és erő  
 Nem lön egymáson nyerő.  
 Elborúl Hunyadnak arcza,  
 Ily soká hogy kétes harcza,  
 Lángszemébül bosszuszikra

Szétlövell a csatasikra.  
 „Győzni kiszt hazánk reménye,  
 Itt ne húnnyjon hősi fénye!  
 Fel, vitézek, új vivásra,  
 Most utánam vég csapásra!“  
 Így dörög, s zászló kezébe  
 Vágtat a tar sűrűjébe.  
 Elszánt népe lelkesítve  
 Új erőre s tüzre gyúl,  
 S kard-suhintva, nyíl-röpítve  
 A vezér után zudúl.  
 S elbőszülve, sort szakasztva,  
 Vérit ontva, vért fakasztva,  
 Testhantokra testet hány,  
 Míg nem tágul a pogány!  
 Ez gyéren fut nem sokára,  
 Éltét bízva gyors lovára,  
 Merre csak nyilást talál;  
 S zászlóit fenlobogtatva,  
 S diadalmat harsogtatva,  
 A győző utána száll.

Elfoglalva Nissza vára,  
 Lángözönben mindenütt,  
 S a pogányok véрутjára  
 Borzasztó világgal süt.

## 4.

Mindég távol- s távolabb hat  
 A futamló és üző had,  
 S mint nyáresti villanások  
 Hévség-szülte kék felhőkön,  
 Játshadoznak a tetőkön  
 Szerte fegyvercsillogások.  
 Elhangzott a had dörgése,  
 A bajtéren csendesség,  
 Csak a haldoklók nyögése  
 Kél remegve néha még,

Kik az édes léttől válnak,  
Jégkeblén a zord halálnak.

Kora váltát szülejétől,  
Váltát édes kedvesétől  
Itten sínli egy vitéz ;  
Még utolsó pillanattal  
Ama drága földre néz,  
Hol szerelmes indulattal  
Rengve hű karok között  
Kéjre kéjre röpdözött.  
Hasztalan vív ifjúsága,  
Megragadja a halál,  
És emléke s boldogsága  
Nem mulandó éjbe száll.

Ott egy bajnok a fővényen,  
És magát sebzett agyában  
Vélve még a büszke ménen,  
Levegőt vág, s elhúnytában  
Tág kebelrel, szív-feszülten,  
Vérkedvébe elmerülten  
Felszökik, s örömkaczajjal  
„Győztünk! győztünk!“ harsog, s meghal.

Itt egy durva harc-magzatja  
Hörgő ellenét szaggatja,  
Vég erővel kardot kap,  
S még annak szívéhez csap;  
Most imádság, majd szitok dül  
Sebtől tátogó melyébül,  
Míg elhúny lélekezete,  
S vérbe fülád élete.

Honja bátor védletében,  
Vég perczén ott áll egy hős ;  
De a hit szelíd ölében  
Lelke most is még erős :  
Tetteit keresztülfutja,



Tisztét teljesítve tudja,  
 S így nyugott szent végzetén;  
 S mint a szálló nap sugára,  
 Lebben szét a földi pára  
 A dicsőnek életén.

Mély porágyon elterülve  
 Látni így a hóseket,  
 Üldözések lángja hülve,  
 Most örökre békesülve  
 Egy föld iszsza véreket.

## 5.

Merre Haemuszk kék ormával  
 S köd-leplezte homlokával  
 A magas felhőkbe nyúl,  
 S néztit messze földre hánnya,  
 Arra száll a harcz iránya  
 S mindég távolabb vonúl.  
 S most az erdők sűrűjébe,  
 A barlangok éjjelébe  
 Rejtezett bolgári nép  
 Ismét a szabadba lép;  
 S részint visszatér lakába,  
 Melyet épen hagyta el,  
 S most pusztán s hamvadva lel;  
 Sok tódúl a had nyomába,  
 Hol piroslik még a vér,  
 S földet vagy segédet kér;  
 Kit szelidebb érezet  
 S embertársa szenvedése,  
 Kit méltatlan díj nyérése,  
 Zsákmány s martalék vezet.

## 6.

Közepén a bús piarcznak,  
 Legdühösb helyén a harcznak,  
 Hintve annyi hült tetemmel

Tarkán egy halom tűnik fel,  
 Hol a nap sorsát intézve,  
 Harczistenként szertenézve,  
 Félvilágot tartva válla,  
 Nagy Hunyad nem régen álla;  
 Most felül a holtakon,  
 Kikre mérge csattogott,  
 Egy szép ifju fekszik ott,  
 Mint vitézi hamvakon  
 A leroskadt emlékkő,  
 Még dől tében is dicső.  
 Nyílt sebén patakszik vére,  
 Köd borúlt vidám szemére,  
 Elzsibbadt érzéke már  
 Ifju lelke késik bár;  
 Még liheg mélyen, halkan,  
 Még erében élet van.  
 Torda ez, kit a dicsőség  
 S halhatatlan hősi tett,  
 Melyért a nagy szív s erős ég,  
 Harczveszélybe kisztetett;  
 S mint zászlósa a vezérnek  
 Megfelelt a bajnokvérnek,  
 Melyből fényre származott,  
 Melyre új dísz bokrozott.  
 Ott a halmon hű melyével  
 A hegyes tört ő fogá fel,  
 Melyet orzó gyilkos kéz  
 Oldalast Hunyadra sujta,  
 A midőn az ostromvész  
 Mindent vég csapásra gyújta,  
 S Ízsabég döllyfős tüzének,  
 Vad rohantu fegyverének  
 Győzni a szerencse ott  
 Csak muló reményt adott.  
 A roppant Egész, szemében,  
 Elmerülve nagy tisztében,  
 A vezér nem látja őt,

A miatta vérezőt;  
S néma bár, de szép tettevel  
Torda holt gyanánt maradt el.

Messze téren tétova  
Száll s nyerit délczeg lova,  
Majd megáll s néz fül-heggyezve,  
Kedves terhit kémledezve,  
S őt nem hallva szózatán  
Száguld a küzdők után.

## 7.

Esti bíbortűzben égnek  
Erdős bérczi a vidéknek,  
S a nap válva nagy körétől  
Csendes felségben leszáll,  
S hegy völgy fosztva lángszínétől  
Kékellő homályban áll.  
Édes illattal tele  
Kél az alkony hűs szele,  
És enyhítő lengzetében  
Reszket a lomb és zörög,  
S a patak sebes lejtjében  
Most vidámabban csörög.  
Harmatgyöngyök fényledeznek  
Rengő zöld fűszálokon;  
Csüggedt bimbók éledeznek  
A kisült virányokon.  
Most a rekkenő melegtől  
Eltikkadt virágkebel  
Csókolgatva langy szelektől  
Kelyhét szebben nyitja fel :  
Mint a szem, mely könnyüjében  
Érző szív után tekint,  
És a részvét lágy ölében  
Édes nyugtot lel megint.

## 8.

Holttestek mellől kivéve,  
Ékes nyoszolyára téve,



Egy magányos lak hüsében  
 Hol csendes nyugalma lön,  
 Torda eszméletre jön;  
 S mindjárt első érzetében  
 Kardhoz kap — de hó kezet fog,  
 Mely gyöngén ápolva hajlog  
 Vasterhét feloldani,  
 S nyílt erét elfojtani.  
 S ím a bágyadt lámpafénynél,  
 Áll egy szép alak fejénél,  
 Egy alak mely bájvonzattal,  
 Egyszer látva mint az ég,  
 Képzetünkben él mindég,  
 És derengő arczulattal  
 Lesve mozdulásait,  
 Szívja bé vonásait.

Barna fürtje omladozva  
 Lengedez hóvállain,  
 S leple félig bontakozva  
 Reng a szív hullámain.  
 Egy fejr sugárnak látszik  
 Deli, karcsu termete,  
 Melyen kéj-lehellve játszik  
 A tavasz víg szellete.  
 S a teremnek ajtajánál  
 Egy komor de tisztos ősz áll,  
 S hárfát tartva karjain :  
 E dal reszket ajkain ;

\* \* \*

„Kies gyöppön ki fekszik ott,  
 Homályba tört szemekkel?  
 Te vagy bajnok? már elzugott  
 A harcz, s te még se kelsz fel?  
 Nincs koszorúd szép tettekért?  
 Tőlem ne várj szerelmi bért ;  
 Nyugodj' akkor vitézem!

Inkább halálot nézem;  
S hullámként, melyet hajt a vész,  
Te is majd úgy felejtve lélsz.

„Van koszorúm szép tettekért,  
Mely fényt övez fejemre;  
De tőled várok édes bért,  
És irt égő sebemre.  
Szép szűz, ne félj: a bajnokvér,  
Földet mos bár, de édig ér;  
A szerelem e színben  
Lobog a hősi szívben,  
S habár felejtett sírba kél,  
Szerelme mint szép tette él.“

## 9.

Mintha álom lepte volna,  
Hosszu álom és nehéz,  
S most az ég reá hajolna,  
Torda a szép szűzre néz;  
S a csatának mord dühében  
Fendörgött tüzes kebel  
A kegyesnek bájkörében  
Most lekötve szót nem lel.  
Néz — de mint a lét reménye  
Benne újra éledez,  
Akként minden érzeménye  
Szent hálára gerjedez;  
S bár utóbbi sorsa kétes,  
Mert kevés bolgári szív  
Volt itt a magyarhoz hív,  
Sebje még is kétszer édes:  
El Hunyad még, s általa!  
S mint a földet-ébresztette  
Hajnalcsillag, áll felette  
A vidék szép angyala.

# NÉHÁNY VERSTÖREDÉK

ÉS

## JEGYZÉSEK.

---



# NEHANY VĚSTĚBĚK

JEJÍ VĚSTĚBĚK

## DOBOZI.

## ELSŐ ÉNEK KEZDETE.

Múzsza! te kit többször fellengző lelkem imádva  
 Sejte; jer isteni! ó hagyd el fény-lepte tetődet,  
 S hirdesd egy bajnok tettét, mint szálla ki harcra,  
 Mint nyere ő diadalt, mint lelte vitézi halálát.  
 Lengj ihletve körül, s buzdúlt elmémet erősítsd!

„Rajta magyar! nyergeld paripádat! előre vitézek!  
 A törökök jönnek, Szolimán rabigába akarja  
 Vetni nyakunkat! Fel, fel védeni drága hazánkat!“  
 Ily szózat harsog mindenhol Hunnia földén,  
 És a véres kard fegyverre kiáltja lakóit.  
 És tódulva nemes seregek mindjárt gyülekeznek  
 Ifju királyokhoz, hogy az őket, szittya szokásként,  
 Ellenségek elé a vér piaczára vezesse.

Dobozi is fegyvert ragad, Árpád hív unokája,  
 És szeretett hölgyét dagadó keblére szorítván  
 Kész elválni: „Magyar vagyok én is, szent kötelesség  
 Harcra kiált ismét, és elragad édes öledből.  
 Hallod a tárogatót? legutolsó Dobozi nem lesz  
 A ki szabadságért kész mindég ontani vérét,  
 És ha hazája kiált, nem hibáz a bajnoki sorból.“  
 Így szólott, s éles kardját, rezgő buzogányát  
 A falról leszedé, s próbálva sulyát, felövedzi;  
 Aztán domboru pánczéliját mellére csatolván,  
 Érez sisakot lobogó tollakkal nyomva fejére,  
 S mint hadi isten előző s hitvese színe előtt áll,  
 A ki nyugott s bátor lélekkel nézi hivének  
 Készületét, elszánt érzéssel kész vala tűrni,  
 Hogy férjének erős szive ne gyengüljön idétlen  
 Fájdalom által, s némán őt a vár kapujához

Kíséré, hol már szép rendbe' lovagjai álltak,  
 És vidám kedvvel várták az urók jelenését.  
 „Menj, úgy mond, bajnok férjem, menj merre dicsőség  
 Lángösvénye vezet; híven lelsz minden időben.  
 Czélod nagyságát lelkem méltánylani tudja.“  
 Dobozi arra nemes hölgyét még egyszer ölébe  
 Zárja : „Te jó lélek, légy boldog, kedvesem! úgy mond,  
 És ha ezen harczban létemnek vége szakadna,  
 S e szív, mely híven szeretett, vérfagyba hever, légy,  
 Ó légy akkor erős, s enyhítsen ama nemes érzés,  
 Drága bizonyság, hogy férjed mint bajnok esett el  
 Ősi szabadságért, Erted, s a drága hazáért.“  
 Dobozi ezt mondván, erdélyi lovára felugrik,  
 Mely hortyogva kapar földet, hogy kénytetik állni;  
 S zászlót kapva erős jobbába, kiszöktet az útra,  
 Elszáguld, s egyenest a nagy táborba iramlik.

Lína csodálva soká ott áll a vár kapujánál,  
 Fellengző szemmel néz bajnok férje után, míg  
 Elrejté őt a távollét szürke homálya.  
 Annakután' felment csendes várába, s magányos  
 Helyre vonúlva szorúlt kebelét enyhíti könnyével.

## 2.

## SZIRMAY KLÁRA.

Kit zokognak lekanyargó  
 Barna Tisza' habjai,  
 Kit siratnak Ugocsának  
 S Szatmár nemes ifjai?

Bús folyam! hol partjaidnak  
 Messze fénylő világa, \*)  
 Annyi szív titkos reménye,  
 Ugocsa szép virága.

---

\*) Varians : Elhúnyt, Tisza, csillagodnak  
 Benned égő világa.



Ott hol néma gyász borong most  
Szirma régi termében,  
A napok mi szebben folytak  
Az öröm nyílt ölében.

Vígan jöttek a vendégek  
Csöngtek a telt poharak,  
S szíves honi dalok közé  
Durrogtak a mozsarak.

Köztök édes kellemében  
Klára, a szép hajadon,  
S nyájas arcza lágy figyelme  
Mindent közelébe von.

Benne tűnt fel égi színben  
A szép s jónak fensége,  
Tőle rajzott, hozzá simúlt  
A nap gyönyörűsége.

Félre bajnok, fegyvereddel,  
Melyet bízva forgatál :  
Most csőjében éltet lesve  
Rejtezik a zord halál.

De hiában! felvillámlik —  
S Klára hó keblére vág,  
S így véletlen, de keserves  
Torrá lőn a multság.

3.

Ifjonti szárnyakon  
Öszült alakban  
Röpül a gyors idő  
E porvilág felett;  
Hol alkot, hol temet,  
Emel s alátipor,

Igér, ad és veszen  
 Titkos hatalma:  
 Sötét távol felé  
 Siet szünetlen,  
 S a végtelenség  
 Homályain remeg,  
 Mint éji rémzetek  
 Az eszmélő körül.

A tiszta hajnal  
 Aransugárban  
 Ég arcza jöttékor,  
 S körüllebegve  
 Édes remények  
 Mosolygó sergitől —

## 4.

Távol a fényüző hideg világtól,  
 Hol csalfa játék minden érzemény,  
 Hol lánczra fűzve annyi vak szokástól  
 Bánattá válik minden élelmény;  
 Raboktul messze, kik jönnek s enyésznek,  
 Mosolyg egy szép hon a szabad művészek.

## 5.

Andalogva ernyős hanton  
 Ül szép Emmi s koszorút fon  
 Kedvesének homlokára,  
 A ki messze hadban jára,  
 S most a béke szent jelére  
 Visszavárja kebelére.  
 A kerengő útra néze  
 Nem jön-e még szép vitéze,  
 Minden zajra szíve dobban  
 S arcza édes lánggra lobban,  
 Fel-felszökdös por ha látszik,  
 S lombok közt a szellő játszik.

Harsog a kürt, fegyver csillog,  
 Pánczél, dárda, lándzsa villog;  
 Több vitéz jó s bú-feledve  
 Újra kél az élet kedve.  
 Boldog néptül forr hegy és völgy,  
 Ott hű mátká, itt vidám hölgy  
 Bajnokát remegve várja,  
 S a jövőt karjába zárja;  
 Víg daloktul hangzik a táj —  
 Csak szép Emmi szíve még fáj:  
 Félve kérdi hol maradt el  
 Karsu Zolta fegyverével,  
 Sok halált osztott-e karja,  
 Vagy már őt is sír takarja?  
 Szánakodva mond a kérdett:  
 Légy erős — s avval bucsút vett.  
 Több hős vágtat el mellette,  
 Ámde köztök nincs szerette —

## 6.

Vészes éjben nyargal Toldi  
 A Bakonyban egyedül,  
 Lova fáradt, nyughely nincsen,  
 Víz alatt, villám felül,  
 S mindég útlanabb az erdő,  
 Míg átküzd, s egy barlanghoz jó.

A barlangban izzó tűznél  
 Ül egy férfi komoran,  
 Mély vonásin elszánt lelke  
 Rémjelekkel írva van,  
 És mögötte nyugszik egy lány,  
 Szög fejével izmos vállán.



## J E G Y Z É S E K.

A legszebb gyöngy, 31. l. Megjelent a „Szépliteraturai Ajándék“ban 1821-ről.

Hadi ének Oláhországban, 32. l. A költő legrégibb darabja azok közt, melyeket ismerünk, első háborúba-menetel idejéből. — „Vérszom. Éhozó despotának zsoldosi“ : Napoleon katonái.

A szerelem, 33. l. Töredékesen megjelent a „Szépliteraturai Ajándék“ban 1821-ről, s később teljesben az 1829-ki „Uránia“ban.

Eltökélet, 36. l. A negyedik versszakban „tökélet“ eltökéltséget jelent. Így fordul elő másutt is.

A Reményhez, 38. l. Része átment „Kemény Simon“ba (l. a IV. köt.). — Az utolsó versszakban : „tartandó“ annyi mint: tartós. Másutt is így.

A vándor, 40. l. Később átment részenként a „Fejér köpönyeg“be (l. a VIII. köt.).

A Barátságához, 44. l. Átment részenként a „Barátság és Nagylelkűség“be (l. az V. köt.).

Honvág, 51. l. Átdolgozása egy Zrínyi-versű elegiának, melyet a költő olaszországi bujdosásában írt.

Visegrád, 53. l. Töredék 1823. „Barna falad . . . Mintha kivágya korunk mostoha terhe alól“ czélzás az akkori történetekre. . .

Vigasztaló dal, 55. l. Impromptü egy elvesztett fogadás következtében.

Olaszországban, s a három követk. dal 61. 62. 63. ll. a „Tihamér“ból vétettek (VIII. köt.).

Erzsébet, 65. l. Erzsébet, III. András királynak, Árpád utolsó férfiivadékának leánya, kit a koronától, mely őt illeté, pártduh foszta meg. Úgy látszik, midőn I. Károly a rozgonyi ütközet után Rákos mezején a többségtől királynak választatott (1310) csak akkor vonult Helvetiába a tizennyolcz éves királyi szüz, hol is Diessenhofen melletti sz. Katalin völgyében királyi bíbor helyett szent Domonkos apáczai fátyolát öltötte fel. A költő, czéljaihoz képest, vele már elébb hagyatja el a hazát, s egyáltalában korosabbnak is sejteti.

Pipadal, 67. l. Az utolsó versszakhoz a költő az 1827-ki indigenákra való czélzás közönbitésére szükségesnek ítélte az 1828-i „Auróra“ban e jegyzést szúrni : „Ezen hazánkban bő termésű plántát 1496. Pane Román spanyol barát hozta be először Domingóból Európába; utána Nicot János francia által még inkább ismeretessé lön. Nálunk Bátoriak alatt kezdett honosodni.“

Rákosi szántó „a török alatt“ 74. l. Az idéző jelekkel jegyzett szavak a magok idejében útilevélül szolgáltak a darabnak. Mert a szerzőnek csakugyan saját kora forgott elméjében.

Komám asszony . . . 94. l. „Tollagi“ el nem készült III. részéből.

Minap a kertben jártam. 95. l. A „Hűség Próbájá“ból (I. V. köt.).

Rejtett szó, 97. l. Megoldása : Fűrész, fű, fűr, rész, ész.

Az élet korai, 99. l. A harmadik versszakban „éleleng“ éled helyett áll.

Epistola, 110. l. Kifakadás azon gög és öntúlbecslés ellen, mely akkor (s valljuk be, most is) igen napi renden volt, úgy a kritika ellenségei, dictátorkodás stb ellen. — „Már egy megye . . .“ : V. ö. e helyet a Xéniák elsejével, 114. l. — „A nagy Horáczt“ szeszélyes czélzás Horácz e helyére : Namque me silva lupus in Sabina . . . Fugit inermem (Carm. I. 32.).

Pontyi szerelme 112. l. Parodia „Lantos szerelmé“re Pontyi alatt egy Kovacsóczy Mihály nevű irodalmi nyeglér élő képe festetett.

Xéniák, 114—120. l. egyrészt a Kritikai Lapokban jelentek

meg. Hozzájuk magyarázatokat írni még most is korán volna. A magok idejében megértettek. 2—4 sz. maga ellen vannak intézve.

Emléksorok, 122. l. A pesti lóversenyek eszközlői felszólítására készültek, külön időkben.

Éjjeli menyekző. 130. l. A „Lelkek éneké“ben „eszmélő,, elmélkedő értelemben vétetik. Így másutt is.

A kisértet, 138. l. E dévaj játék költőnk első zsengei közé tartozik, mit az ügyetlen nyelv mutat, de sok szeszélylyel levén elbeszélve, nem tartózkodtam azt az újabb kiadásokba felvenni.

Budai harczzjáték, 153. l. Történeti alappal.

A bánkodó férj, 177. l. Művészi vetélkedés Vörösmarty-val. Ennek darabját l. a nemzeti kiadás (Pest 1847. 4rétb.) 08. l „Szép asszony“ cím alatt.

T. F.



## TARTALOM.

|                                                        |          |
|--------------------------------------------------------|----------|
| <b>Kisfaludy Károly élete</b> . . . . .                | Lap<br>3 |
| <b>Kisfaludy Károly versei</b> négy könyvben . . . . . | 25       |
| Előszó a Versek Gyémántkiadásához . . . . .            | 27       |
| Előszó a jelen kiadáshoz . . . . .                     | 30       |

### ELSŐ KÖNYV : LYRAI KÖLTEMÉNYEK.

|                                                |    |
|------------------------------------------------|----|
| A legszebb gyöngy 1810. . . . .                | 31 |
| <u>Hadi ének</u> Olaszországban. 1805. . . . . | 32 |
| A szerelem. 1810. . . . .                      | 33 |
| Elválás . . . . .                              | 35 |
| Eltökélet . . . . .                            | 36 |
| A kedves sírjánál . . . . .                    | 37 |
| A Reményhez. 1809 tájáról . . . . .            | 38 |
| A vándor . . . . .                             | 40 |
| A Barátsághoz . . . . .                        | 44 |
| A nyugtató. 1821. . . . .                      | 46 |
| Élet és Phantasia. 1821. . . . .               | 48 |
| Honvágy. 1822. . . . .                         | 51 |
| Szem hatalma. 1822. . . . .                    | 53 |
| Visegrád. 1823. . . . .                        | 53 |
| Epigrammák. Hat. 1822. . . . .                 | 54 |
| Vigasztaló dal. Impromptü 1823. . . . .        | 55 |
| A Szellőhöz. 1823. . . . .                     | 57 |
| Tűnő életkorom. 1823. . . . .                  | 58 |
| Vég part. 1823. . . . .                        | 58 |
| Mohács. Elegia. 1824. . . . .                  | 59 |
| Olaszországban. 1824. . . . .                  | 61 |
| Róza dala. 1824. . . . .                       | 62 |
| A csapodár. 1824. . . . .                      | 63 |
| Hűség. 1824. . . . .                           | 63 |

|                                 | Lap |
|---------------------------------|-----|
| Óhajítás. 1825. . . . .         | 64  |
| Erzsébet. Elegia. 1825. . . . . | 65  |
| Pipadal. 1827. . . . .          | 67  |
| Alkonyi dal. 1827. . . . .      | 69  |
| Kedves tájamhoz. 1827. . . . .  | 70  |
| Csalódás. 1828. . . . .         | 71  |
| Egy szó. 1829. . . . .          | 72  |
| Késő bú. 1829. . . . .          | 73  |

## MÁSODIK KÖNYV : NÉPDALOK.

|                                                                   |    |
|-------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Rákosi szántó a török alatt 1828. (és a többi, 25-ig). . . . . | 74 |
| 2. Husvét után két hete már . . . . .                             | 75 |
| 3. Hej violám, szép violám . . . . .                              | 76 |
| 4. Nézd a hegyek pipáznak . . . . .                               | 76 |
| 5. A Tiszának kies partján . . . . .                              | 76 |
| 6. Vedd sarlódat édes kincsem . . . . .                           | 77 |
| 7. Messze fénylik a Balaton . . . . .                             | 78 |
| 8. Az én kincsem noha szegény . . . . .                           | 78 |
| 9. Páros dal : Hej csicsergő kis madár . . . . .                  | 79 |
| 10. Szülőföldem szép határa . . . . .                             | 80 |
| 11. Szomszéd asszony udvarába . . . . .                           | 80 |
| 12. Mély a Duna közepén . . . . .                                 | 81 |
| 13. Túl az erdön lakik rózsám . . . . .                           | 82 |
| 14. Rózsa, rózsá, mit csinálsz . . . . .                          | 82 |
| 15. Ha én tiszta patak volnék . . . . .                           | 83 |
| 16. A ki szeretőjét . . . . .                                     | 83 |
| 17. Hej ti fényes csillagok . . . . .                             | 84 |
| 18. A bimbóbul virág lesz . . . . .                               | 85 |
| 19. Most jer hozzám . . . . .                                     | 85 |
| 20. Én is voltam szegény legény . . . . .                         | 86 |
| 21. A Dunában sok a víz . . . . .                                 | 87 |
| 22. Gyöngyvirág és lilomszál . . . . .                            | 87 |
| 23. Vigan foly a csermelye . . . . .                              | 88 |
| 24. Legény szökött kertembe . . . . .                             | 88 |
| 25. Az én babám durczás leány . . . . .                           | 88 |
| 26. Mohácsi dal. 1829. (a 33. számig) . . . . .                   | 89 |
| 27. Az ér mellett áll egy fa . . . . .                            | 90 |
| 28. Fogy már a nap melege . . . . .                               | 91 |
| 29. Messze tőled, édes kincsem . . . . .                          | 92 |
| 30. Piros leány! barna leány . . . . .                            | 92 |
| 31. Mondd-sza-nekem, rózsám-adta . . . . .                        | 93 |
| 32. Sárga levél, sárga levél . . . . .                            | 94 |
| 33. Komám asszony leányának . . . . .                             | 94 |
| 34. Minap a kertben jártam (1827.) . . . . .                      | 95 |

## HARMADIK KÖNYV : TAN ÉS GÚNYOR.

|                                                            | Lap |
|------------------------------------------------------------|-----|
| Themistókles . . . . .                                     | 96  |
| Szerelem. 1820. . . . .                                    | 96  |
| Remény. 1820. . . . .                                      | 97  |
| Rejtett szó . . . . .                                      | 97  |
| A füzfa poeta gratulál ötet mellőzött egykori Maecenásának | 98  |
| Jelige a „Szépliteraturai Ajándék“hoz 1821. (1820.) . . .  | 99  |
| Dalforrás 1821. . . . .                                    | 99  |
| Az élet korai. 1821. . . . .                               | 99  |
| Lantos szerelme. 1822. . . . .                             | 103 |
| Az élet. 1822. . . . .                                     | 105 |
| Életöröm. 1822. . . . .                                    | 105 |
| Irói tanács. 1822. . . . .                                 | 105 |
| Toliagi. 1822. . . . .                                     | 106 |
| Epigrammák. Huszonhárom. 1822. . . . .                     | 106 |
| Epistola. Töredék. 1823. . . . .                           | 110 |
| Vád és tett. 1825. . . . .                                 | 112 |
| Titoktartás. 1825. . . . .                                 | 112 |
| Pontyi szerelme. Parodia „Lantos szerelmére.“ 1825. . .    | 112 |
| Xéniák. 1826. . . . .                                      | 114 |
| 1. Tud. Gyűjtemény . . . . .                               | 114 |
| 2. „Tatárok Magyarországon“ . . . . .                      | 114 |
| 3. „Ilka“ . . . . .                                        | 114 |
| 4. „Szécsi Mária“ . . . . .                                | 114 |
| 5. Osianisták . . . . .                                    | 114 |
| 6. Alkalmi versek . . . . .                                | 115 |
| 7. „Márevára.“ (Román Náraytól) . . . . .                  | 115 |
| 8. „Hősregék“ . . . . .                                    | 115 |
| 9. „Zsebtükör“ . . . . .                                   | 115 |
| 10. Magyar Müllner . . . . .                               | 115 |
| 11. A Haramiák fordítójához . . . . .                      | 115 |
| 12. M. Szegeden (Maróti : Új szellem) . . . . .            | 115 |
| 13. Sz. . . . .                                            | 115 |
| 14. Egy nyomorúlt, de tolakodó poetához . . . . .          | 116 |
| 15. Érzékeny drámaíró . . . . .                            | 116 |
| 16. Szabadelmű, de csak magának . . . . .                  | 116 |
| 17. Intés . . . . .                                        | 116 |
| 18. Egy hiúhoz . . . . .                                   | 116 |
| 19. Terméketlen Músa . . . . .                             | 116 |
| 20. Egy tehetetlen poetához . . . . .                      | 116 |
| 21. Náray és Himfy . . . . .                               | 117 |
| 22. Egy jó rimelőhöz . . . . .                             | 119 |
| 23. Egy rossz versíróhoz . . . . .                         | 119 |
| 24. Egy majmolóhoz . . . . .                               | 120 |



|                                                                | Lap |
|----------------------------------------------------------------|-----|
| 25. Egy hiú tehetetlenhez . . . . .                            | 120 |
| Emléksorok (lóversenydíjakra) 1827—28. . . . .                 | 122 |
| A két hajós. Allegorai költemény. Vörösmartynak. 1827. . . . . | 123 |

### NEGYEDIK KÖNYV : BALLADÁK. KÖLTŐI BESZÉLYEK.

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| Éjjeli menyekző . . . . .                               | 130 |
| A kísértet . . . . .                                    | 138 |
| A magányos sír. 1823. . . . .                           | 145 |
| A jövevény. 1824. . . . .                               | 147 |
| Eprészleány. 1828. . . . .                              | 149 |
| Budai harcjáték. 1828. . . . .                          | 153 |
| Leánybú. 1828. . . . .                                  | 156 |
| Karácsonéj. 1829. . . . .                               | 158 |
| A választás. 1829. . . . .                              | 162 |
| Bandi. 1829. . . . .                                    | 163 |
| Zuárd. 1829. . . . .                                    | 165 |
| Az álmatlan király. 1829. . . . .                       | 166 |
| Bajnokdíj. 1830. . . . .                                | 169 |
| A szeretők sírja. 1830. . . . .                         | 170 |
| A lantos. 1830. . . . .                                 | 172 |
| Tabán. 1830. . . . .                                    | 173 |
| Az álom. 1830. . . . .                                  | 174 |
| A sastoll. 1830. . . . .                                | 176 |
| A bánkodó férj. 1830. . . . .                           | 177 |
| Elte. Egy romános költemény töredéke 1825-ből . . . . . | 178 |

|                     |     |
|---------------------|-----|
| Töredékek . . . . . | 191 |
| Jegyzések . . . . . | 194 |

KISFALUDI

**KISFALUDY KÁROLY**

**MINDEN MUNKÁI.**

---

A KISFALUDY-TÁRSASÁG MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTÉ

**TOLDY FERENCZ.**

---

MÁSODIK KÖTET.

ÖTÖDIK ÖSZVES KIADÁS.

---

PESTEN, 1859.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

KISFALUDY

KISFALUDY KÁROLY

MINDEN MUNKÁJ

A KISFALUDY TÁRSASÁG MEGNEVEZÉSÉVEL

ELŐSZÓ

TÖLDY FERENC

MÁRKOS KÖZET

STUDIOR ÜZEMELTETÉSE



Pest, 1859. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.



A

# TATÁROK MAGYARORSZÁGBAN.

SZOMORUJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

(Először adatott Székesfejervárt a megyei színtársaság által 1818.)

---

## SZEMÉLYEK.

---

Kajuk, tatárok fővezére.

Zelmíra, leánya.

Bebek Zsigmond, Szádvárnak ura.

Emelka, leánya.

Himfi Elek, Zsigmond nevelt fia.

Bálint, várhadnagy.

Orbán, zászlós.

Orangzeb, egy tatár osztály vezetője.

Balázs, Zsigmond szolgája.

Kobut        }  
Batu         } kúnok.

Tatár népek, szádvári katonaság.

---

## PROLOG.

Azon alkalmatossággal mondatott, mikor a pesti városi theatrumban a Székesfejér vármegyei színjátszó társaság ezen darabot először adta. (Május 3. 1819.)

---

A múlt századoknak komor geniusa a magyart is egyedül Bellona véres pályáján vezette, és így elfordulván az életnek annyi csendes örömétől, szittyai szíve egyedül csak harczokat kedvelle; s eltökélve ott halt, tudván: hogy épen marad jól védett hazájában nemzete s királya dicső méltósága.

De bármely erős vala a vérengző csatában lelki tehetsége: még is alatttan marada; a szép és szelid érzések, melyek az életet kedveltetik, a lelket elragadják és a mennyei rokonságot oly nyilván hirdetik, ezek az ég legszentebb adományi be nem hathattak pánczélos mellébe.

Most, midőn a köz világosodás csendes íhletése a régi vadságot lefosztá szivünkről, és a szelíd Múzsáknak már tündöklő oltárt emelhetünk; most, midőn a tudományok kedvellése, a magyar nyelv tenyésző érdeme Hunniának szerencsés lakosit egy boldog nemzetiséggé teremti, most érezzük a józanabb élet boldogító malasztját.

Itt, Thalia pompás templomában, hol a múlt idő újra megjelenik; itt, hol eldődinknek nemes tetteik a halandóság örök éjjeléből kiragadtatván, a jövődönnek elevenítve általadatnak; itt, és ma legelőször mi is, bár



gyenge erővel, Melpomene oltárán áldozunk, és a hallgatóknak, kiket egy nemes tárgy e helyre vezetett, drága hazánkat leggyászosabb állapotjában mutatjuk; midőn, megrázatva gyökerében, alig hogy örök romlásba nem dőle. Ily veszélyes időben a költés egy férfit rajzolt, ki királyához és kedves hazájához hív, mint bajnok életét végzi. Az erkölcsöt látjuk ma szenvedni, végre önmaga hamvából fölemelkedni, és édes jutalmat nyerni.

És ha csekély mesterségünk fel nem éri a külföldnek régibb remekeit, engedelmet várunk, mert az igaz igyekezet legelső kezdete a szebb tökéletesedésnek.

De ha azt, a mit mindegyikünk szív-emelkedve óhajt, hogy honi Múzsánk a hazafit újra felébreszti, és fentebb érzésre bírhatja; ha azt érhetjük, hogy minden jó magyar ezen képekben magát feltalálja, akkor ez a tárgy, mely bennünket lelkesít, elérte végső czélját, érdemét, jutalmát.

## ELSŐ FELVONÁS.

## ELSŐ JELENÉS.

Szádvárban.

Emelka az ablaknál.

Emelka. Mely szépen nyugszik ott le a nap! mely gyönyörű kilátás az annak, kit még szép remények táplálnak! Engem nem kecsegtet; a természet édes képe kihalt már mellemből; üres és komor minden körülöttem, és minden tekintet felborzasztja szívemet.

## MÁSODIK JELENÉS.

Zsigmond és az előbbi.

Zsigmond. Ismét csak könnyeket látok. Emelka, mondd, hová vezet végre téged nagy szomorúságod?

Emelka (megilletődve). Kedves atyám!

Zsigmond. Nem, Emelka! kedves nem lehetek, mert sziveden egy tünemény árnyék több erőt vehet, mint szerető atyád. Vérzik szívem, ha látlak életed legszebb tavaszában hervadni, és hogy ősz atyádnak nincs annyi tehetsége téged vigasztalni. Emelka! a vélt holton az élőt elfelejted, és bűt szerzesz végső napjaimnak.

Emelka (lágyan). Oh drága atyám! messze legyen tőlem oly szándék, inkább repedjen meg ezen szív, mint neked bűt szerezzen; bocsáss meg, ha a fájdalom erőt vett jobb tehetségemen, s ha szemeim nem akarva

ez elmúlt idő örömit siratják; bocsáss meg, mert azon tárgy, mely engem keserít, neked is kedves vala.

Zsigmond. Megvallom igaz lelkemből, szerettem Eleket úgy, mint saját fiamat. Emelka! tiszta szerelme-  
tek engem boldogított: de a végezet úgy rendelte,  
melylyel a halandó hasztalan küszködik; azon felül,  
még minden remény el nem hagyott; talán megtartá  
őt az igazat védő ég; még visszajöhet mind a kettőnk  
vigasztalására.

Emelka. Nem hallottad, atyám! hogy a pogányok  
foglyaikat mind öszvegyilkolták?

Zsigmond. Nem következés, hogy Elek is áldo-  
zatjok lett; valamely szerencsés környüállás könnyen  
megmenthette.

Emelka. Mely édesen folynak szavaid mellembe  
és utat nyitnak enyhítő reményeknek. Drága atyám!  
többé könnyeket ne láss, csendes békével elvárom sor-  
sodat.

Zsigmond. Hányszor fogadtad! de elhallgatom;  
csak azt tartsd szívedben, hogy a bizodalom ritkán  
csalatozik, s a méltó gyötrelmet boldogság követi;  
a kétség fellege nagy fergeteggel jár, fel ne vedd szí-  
vedbe, bízzál a mindenhatóban, légy erős; lelked önnön  
magát vigasztalja, melyet, reménylem, a bal sors letör-  
het ugyan: de meg nem szédíthet.

Emelka. Örökös vonásokkal beásom szavaidat  
mellembe, és, ha lehet, magas lelkedet követem; de ne  
felejtsd el, hogy az erős férfiú tud így gondolkodni;  
bátor mint egy kőszál a veszélyek között, midőn csen-  
des könnyek nemem tulajdona s egyetlen fegyvere.

Zsigmond. Mit látok! nem Bálint az a ki itt kö-  
zelget?

Emelka. Szokatlan háborgást mutat komor képe,  
én rettegek új veszedelmektől.

Zsigmond. Légy békén, Emelka, mi oly időben  
élünk, melyben egy óra sem szabad a rossz hírektől,  
azért a nevelkedő veszedelem józan észt, bátor szívet  
kíván.



## HARMADIK JELENÉS.

Bálint, Balázs, és az előbbieik.

Zsigmond. Köszöntlek, barátom! nem jó híreket olvasok szemedben.

Bálint (tűzzel). Rakd be a sírba régi csontjaidat, nincs már neked hazád! Oda Hunnia! oda a király! hah! és mi még élünk!

Zsigmond. Mit szólasz itt?

Bálint. Hallgasd csak, már a Dunán túl is a tatár parancsol.

Zsigmond. Oh haza! — Ki hozta megint ezen szerencsétlen hírt?

Bálint. Mindjárt elbeszélem, csak széket adass előbb, vén lábaim alig tartanak. (Balázs széket ad neki, Bálint leül). Úgy, barátom, de bort, bort is adj, hadd olvadjon fel öregségem jege; a torkom oly száraz, szívem oly tele, hogy élni se kívánok. (Balázs elmegy borért).

Zsigmond. Senkit sem találtál?

Bálint. Öszvejártam a ligeti hegynék tulsó völgyeit, mert tudod, a váraljai erdőt csak minap kerestem ki; már vissza akarék térni, midőn egy szikla öblében sohajtozni hallottam, nézek: s hát egy ember tűnik szemembe, ruhája magyarnak mutatta, megszólítom, s felel hogy ő is magyar nemes a Duna tulsó vidékéről: ott is, úgy mond, Kádán mongol vezér tűzzel-vassal mindent lerontott, és Béla királyunk országát elhagyni és idegen tartományban segédet keresni kénytelenítettett.

Zsigmond. Hát ennyire jöhetett a magyarok sorsa! — Tovább! tovább!

Bálint. Még több kell? nem elég ez is már a szívet felgyulasztani, és a szendergő haragot sírjából felordítani? Ördög pokol! több kell-e még? Add fogaim közé a világot, és addig zúzom töröm rágom, míg olyan leszen mint fájdalmam. Hah! gyilkos gondolat,

a magyar egy pogány rabja! Oda veszett minden, Hunnia egy tátott sír, mi hibázunk még, és örökre bezáródik.

Zsigmond (tüzzel). Nem, barátom! Hunnia oly mélyen nem eshetik, még vagynak hazafiak, még él Béla, és vele reményünk. De hol maradott szomorú hírmondód?

Bálint. Odalenn hagytam a várkapu alatt, mert tovább menni nem tudott, az éhségtől annyira elbágyadt. (Balázs bort hoz és elejökbe teszi).

Zsigmond (Emelkához). Menj kedves leányom, legyen gondod reája. (Emelka és Balázs el).

Bálint. Ha felerősödik, tudom többeket is beszél, különben az egész ember nekem nem tetszik: képe oly idegen, minden szivesség s kinyílttság nélkül, egy csepp nemesi vért sem tapasztaltam benne; mely szolgálai alázatossággal köszönte meg fáradságomat, holott arra mindegyünket az emberiség kötelez. Ki tudja micsoda keveret!

Zsigmond. Talán csak a félelem, vagy bágyadság —

Bálint. Mit? félelem! Melyik magyar tudna ily szomorú állapotban a haláltól félni? Ezer életet adnék egy dicső halálért, ha vele hazámnak használnék.

Zsigmond. A vér mezein halni, éles kardját vitéz markába szorítva, hah! barátom, ily halál kíváncsú! De midőn az éhség mérges fogaival lassanként rágódik az életen, és kék ajakával cseppenként szíja a vért az erekből, midőn a lelket csak úgy csalogatja keskeny csontházából; nem, Bálint! te nem értettél; oly halál rettenetes, és az ember méltán retteg tőle.

Bálint. Inkább úgy halok, mint tatárt szolgáljak. (Iszik) Ah! új erő tenyészik mellemben, az öregség múlik —

Zsigmond. Bálint! rossz újságot hoztál, de míg Szádvár fenn áll, még szabadok vagyunk, és esküszöm a magyarok istenére, hogy ezen szabadság csak éltemmel múlik el.

Bálint. Éljen a szabadság!

Zsigmond (poharát felemeli). Éljen, míg egy magyar lehel.

Bálint. Ha a múlt időkre visszagondolkodom, Zsigmond! az egekkel pörölnék, hogy eddig nyújtották éltetemet; valahányszor a ligeti hegyre megyek, annyi-szor égő könnyek állanak szememben a nagy változás-nál! A szép táj, mely csendes, mely komor most, a mező sárga és dísztelen, megfosztva gyönyörű ékétől. Ott, hol előbb a munkás gazda danolva ekéit vezette, ott most néha egy farkas lappang és magyar csonton rágódik. A legelő nyáj vidám kolompolását holti csendesség váltá fel, és a lakosok örömet zengő dalait a se-tét sír nyeli el. A népes faluk, a csinos tanyák eltűnte-nek, a szőke gulyák, a büszke ménesek az ellenség prédái, a magyarnak minden értéke elenyészett, haza nélkül a külföldet futja; csak a megölettek lelkei lát-szanak az erdők setét homályában bujdosni, és boszu-ért esedezni. Zsigmond! ily pillanatban a vér forr ere-imben, és kezem nem akarva ököllé válik; ekkor egész táborral harcolnék, és szinte óhajtom őket még egy-szer Szádvár falaihoz.

Zsigmond. Én nem, sőt retteg szívem ezen gon-dolatnál, nem magamért, mert érett vagyok a halálra, de Emelka! Széles e világon nincs menedékhelye, hová vonulhatna az ellenség dühétől, és kezeik között — hah! ezen gondolat maga a pokollal határos.

Bálint. Boldog a kit a jótét atyja férfinak alko-tott, mert bátran néz ő a jövőbe; dicsőséges véget mindenhol találhat.

Zsigmond. És a kit a természet ily veszélyek kö-zött örök kötelekkel más szívhez nem kapcsolja, könny-en viseli az az élet terheit; de én érzem kedves leá-nyom fájdalmát, és az ő szerencsétetése bájolva a vi-lághoz vonson; te boldogabb vagy, mert fiad meg-előzött.

Bálint. Mire emlékeztetsz! (Gondolatba merül, egy-szerre feltüzesül). Nemde derék vitéz vala? most is látom



mint harczolt, és mennyi pogány hullott súlyos karja által. Zsigmond! ha te láttad volna, örömkönyveket sírnál kora halálának. (Fellengezve) Minden felől már veszenek társai, de ő állott; egy mérges nyíl akadt mellette, ő állott; és végre mire a segéddel oda érkeztem, azt a tatárt, ki először a falra hágott, látván bizonyos vesztét, utolsó erejével megragadá, s magával együtt a mélységbe rántá. (Szomorúan) Oda van ő! az ifju : én öreg még élek.

Zsigmond. Csendes nyugalom neki, ő már elvégzé pályáját. De Elek, ki szívemet Emelkával oly híven felosztá, ki tudja mely nehéz rabságban sanyarog? véle egy szép reményem eltűnt. Tudod azt, hogy Elek atyja nekem hív barátom vala?

Bálint. És oly vitéz, melyhez hasonlót nem egy könnyen szül a letiprott Hunnia.

Zsigmond. Himfi László, az a magyar bajnok, végső órájában nekem általadta Eleket : neveld, úgy mond, a haza dicsőségére, mint saját fiadat! s ezek után kimúlt. Elek megfelelt vitéz atyja vérének, igaz és deli vitéz vált belőle, titkos örömmel láttam Emelkának iránta való hajlandóságát, ártatlan szerelmök szinte felíjított; — oda van ő, és véle erősebb gyámola éltetnek.

Bálint. Hadd nyúgodni a holtakat! ha igaz, a mit szívem érez, szebb tökéletességben őket feltaláljuk.

## NEGYEDIK JELENÉS.

Zászlós, az előbbieik.

Zászlós (sietséggel). Uram! készülj a csatához. Az órálló jelenti, hogy a váraljai erdőben tüzet és népeket lát; úgy látszik, hogy a tatárok ismét felénk fordultak.

Zsigmond. Váratlan támadás! de a vár jó állapotban vagyon.

Bálint (vad örömmel). Ez kell nekem! szinte tánczol a szív kebelemben, hogy a tatárral még egyszer szembe szállhatok.

Zsigmond (a zászlóshoz). Te Orbán! járd sorra a bástyákat, és a legények mind talpon legyenek.

(Zászlós el).

Bálint. Én is a kapuhoz sietek öszveszedni a vitézeket. Zsigmond! közelget öldöklő angyalom. (El).

Zsigmond (leveszi kardját). Jer tehát oldalomhoz, végső segélyem! talán utolsó szolgálatot téssz most uradnak, s ha most ki nem segítesz, eleget éltem. Fekete kétségek, kínos aggodalmak és nehéz sohajtások tolongnak mellembe. Émelka! a sors vesztünket eltökéli! (Magával küszködni látszik, végre bátor eltökéltséggel) Félre csalárd érzemény, a haza kiált, karomat kívánja, ez a gondolat megnyugtat. (El).

## ÖTÖDIK JELENÉS.

(Tatár tábor).

Kajuk, Kobut, Orangzeb, és több tatárok.

Kajuk. Ez az utolsó harez, melybe vezetlek beneteket. Tatárok! még csak ehhez kölcsönözzétek erős karjaitokat. Holnap, mire a nap első sugárit a földre terjeszti, a vár felé indulunk, és azt ostromoljuk; esküszöm az istenekre, hogy mire lenyugszik, egy kő sem marad helyén; az egész várat nektek prédára bocsátom, legyen minden kincse tiétek, nekem elég a rajta vett boszu.

Orangzeb. Szabad hív szolgádnak az okát kérdeni, hogy miért lövelnek szémeid oly emésztő tüzet? mi ingerel haragra? Sok nagyobb helyeket láttalak megvenni, de ily indulatot még benned soha nem tapasztaltam.

Kajuk. E várnak látása gyulasztja újra fel boszúmat, ez az oka, barátom! hogy e várt még egyszer felkerestem. Már több esztendeje, hogy falait vittam, de lakói kétséges védelme győzni nem engedett; hasztalan újítottam háromszor a csatát, be nem vehettem: negyedszer bajnok fiam vezérlése alatt már közel volt estéhez, hogy egyszerre, midőn már a győzedelem ke-

zében vala, már zászlóink a falakon lebegtek, ő elesett. Ott nyugszik teteme. A környülállás azonban nem sokára elhúzott e vártól, és a hadi állapotok jelenlétemet másfelé kívánták, de mellemben hordoztam forró boszúmat, melynek mindeddig böjtölni kellett. Most az idő, és azt mondom : hogy a ki leggyilkosabban öl, az tőlem királyi jutalmat várhat. Hah ! mely szégyen volna, tatárok, ha ez a maroknyi nép győzhetetlen maradna, midőn az egész országot fegyverem meghódítja. Nem, a dicső napnál ! vérökkel fizessék meg hajdani káromat. Most menjetek, készítsétek el a népet a holnapi viadalra, mely addig magát az erdőben tartsa, hogy a magyarok ittlétünket oly hamar ne sejdítsék. (Int s a tatárok elmennek).

## HATODIK JELENÉS.

Kajuk, Kobut.

Kajuk. Így, barátom ! holnap váratlan reájok ütök, és forró boszúmat vérökben enyhítem.

Kobut. Méltán bünteti haragod e büszke nemzetet : de engedd, hogy meggondolt tanácsomat veled közöljem.

Kajuk. Szólj ; csak azt az öldöklő érzeményt ne kívánd kioltani mellemből ; egyetlen egy fiam halála áldozatot kíván.

Kobut. Mely neki meglegyen, de az én szívem más gondokat táplál, melyek egyedül dicsőségedre czéloznak.

Kajuk. Hadd halljam.

Kobut. Tudod, győzödelmes vezér, hogy nemzeted honába készül, és már több része népednek haza takarodott. Ez a puszta ország neked többé eledelt nem adhat — mit is ott egy bajnoknak, hol a dicsőség kelyhét úgy is már fogytig kiüríté —

Kajuk. Értem, de mire czéloz beszéded ?

Kobut. A szerencse neked szebb pályát készített ; itt tovább nincs maradásod. (Fontosan) Oktaj fejedelem



halála a thrónust üresen hagyá; vajjon ki ülhet méltóbban belé? ki teheti több igazsággal a mongol koronát fejére mint te? kiben az egész nemzet egy hatalmas vezért tisztel! egy szó tőled, és a nép lábaidhoz borúl. De vannak, mint magadtól hallám, ellenségeid is, kik hátráltatni fogják igaz vágyódásod; azért hatalom szükséges, mely őket tiszteletben tartsa; vitéz katonáid imádnak, soha el nem hagynak. Vezesd haza őket, és a ki azután szeretni nem tud, az rettegjen tőled.

Kajuk. Sok igazat találok szavadban, de még nem látom mi hátráltatna a vár ostromától.

Kobut (félre). Rövidlátó! (Kajukhoz) Én nem javaslom az ostromot, mert mutatok egy utat, melyen egy csepp vér nélkül eléred szándékodat; de különben is, ha valaha, most van okod népedet kímélni; mert láttad több ízben mint harczol a magyar. Igaz, ők sokáig számos seregnek ellent nem állhatnak, de kétséges erővel harczolnak, és életöket drágán adják fel; oda vész, hidd el, népednek fele kipótolhatatlan károdra. Ismerem én azt a magyar nemest: vele mértekezni nem mindennapi dolog, sőt neked veszteség, mert mindegyik bátor férfiú, ki itt elhull, egy elvesztett drágakő koronádból, és visszataszít fényes reményedtől.

Kajuk. Mit szüle csalárd elméd? ha lehet —

Kobut. Én mint követ felmegyek a várba nevedben, és ama nemesnek békességet, kegyelmet viszek; neki ígérem az ország kormányát, ha hozzád lejön és meghódol. Ily nagy ígéretek, reménylem, szívét meghódítják; s ha egyszer táborodban lesz, tégy vele a mi tetszik. Hogy pedig több hitelt adjon szavamnak, felviszem magammal azon foglyot, kit már jó ideje körülöttesz; bízd reám, és ha követségemnek más haszna nem lenne, legalább kikémlelem a vár állapotját.

Kajuk. De mit gondol felőlem ama magyar nemes, ha a tatár vezért oly számos sereggel csaláldsághoz látja folyamodni; méltán dicsekedhetnék ő, hogy Kajukot egyedül csak maga győzte meg. Nem! dicsőségem

azt nem engedi. Ily diadalmat rajtam ő ne vegyen, én harczolok s győzők: ez legyen Magyarországbán végső diadalmam, és minden magyar rettegve emlegesse Kajukot, a nagy tatár vezért. (El).

Kobut (maga). Menj csak a dicsőség szép gondolatjával, te vak eszköze fontos végzésimnek! Mely gyarló az ember, a halhatatlanságról álmadoz, s rövid szeme nem látja a lelket, mely általa dolgozik. Álmodjál békén, tápláljon a nagy név, engem csak aranyod kecsegtet. (Gondolkodva) A holnapi ostromot hátráltatnom kell; bár mibe kerüljön, mindent reá fordítok, hogy előbb a várba mehessek. Emelka! a sebes emlékezet újra felgyulasztja szívemet, és felszakasztja a régi seb hártýáját. Már három nyár múlt el, hogy nem láttam, mely angyali szépség lehet ő most! És te büszke Bebek! Neked is közelít mérges ellenséged; egykor a Rákoson csak csendes átkokkal feleltem mérges szavaidra, most már itt van a boszu véres napja, és nyilván elnyel tehetős haragom. El van végezve, előbb a várba megyek, elvégzem a nagy remeket, mely nekem szép jövődöt ígér. Most Kajukhoz.

(A kárpit lefordul.)

## MÁSODIK FELVONÁS.

## ELSŐ JELENÉS.

A sátor előtt Elek hosszú lánczon.

Elek. Hát még láthatlak, kedvelt Szádvárom! s téged felséges tájék! Az ifjuság gyönyörű képei kápráznak előttem, és szívemet édes felejtésbe merítik. (Fellengozve) Itt, hol most vérző szívvel állok, hányszor itt ültem Emelka mellett, ki nekem koszorút font víg homlokomra! Ez azon erdő, melynek sűrűiben vadakat nyomoztam nevelő atyámmal, elfáradván egy vén tölgy alá dőlve kezdé akkor ama buzgó hazafi harczait beszélni, őseimnek s a hajdani vitézek tetteit leírni. Minden árnyékban látám olyankor Scipio és Hannibal lelkeit felém mosolyogni, s égő szívem dicsőség után vágyott; minden térség Arbelának tetszett, és szívemet elragadá a régi görögök honjába. Hiu remények, arany felteletek! a hideg valóság kiszakasztja a képzelet csendes köréből, és ide vetett a fájdalom sanyarú markába. Itt állok mint rab, magammal tehetetlen, vadaktól környülvéve! sorsomat vádoló, s bágyadt kezekkel lánczomat emelgetem. Hah! ez az élet nehezebb ezer halálnál, és ki nekem e szívet átszúrja, legyen ő angyal vagy ördög, én őtet áldani fogom.

## MÁSODIK JELENÉS.

Zelmíra, az Előbbi.

Zelmíra. Megbocsáss Elek! hogy háborgatlak, de az atyám ma oly komor és haragos, hogy jelenlétét szinte kerülnöm kellett. A te látásod újra felvi-



dít, de mely szomorúság fekszik képeden! Szólj Elek! talán segíthetek; vagy legalább veled osztom fájdalmamat, ha az enyhülést egy sebes szívnek adhat.

Elek. Áldott lélek!

Zelmíra. Nem illik a visszatartás irántam; a szavak által, a mint mondad, megkönnyül a szív nehéz terhe, azért —

Elek. Nem, jó teremtés! nem terhelem ártatlan melledet nehéz panaszzal; bár soha ne érezd azt, a mi most szaggatja haldokló szívemet. Hagyj el Zelmíra! a magányosság erőt ad, mely nekem oly szükséges.

Zelmíra (mély érzéssel). Miért tanítottál érzeni, ha ily kegyetlen visszataszítasz. (Szomorúan el akar menni.) Légy boldog!

Elek. Ne ítélj balúl barátod felől! Ha szívem titkait előtted takartam, ezt a visszatartást igaz barátságom szülte; ismerem érző szívedet, azért kímélem. De te voltál pártfogóm, te enyhítéd rabságomat, azért neked bizodalommal tartozom; ülj le mellém, és hallgasd okát méltó fájdalmimnak.

Zelmíra. Én akarom hallani, legyen bármely rettenetes (leül), és ha nehéz sorsodon könnyeim hullanak, ne ügyelj reájok, mert éretted folynak, és nekem édesek.

Elek. Látod-e azt a várat napnyugat felé a hegytetőn?

Zelmíra. Látom, és a mint hallám, azt atyám ostromoltatni akarja, szörnyü boszút esküdött lakosinak, mert már egyszer hiába vítta meg, és falai alatt egyetlen testvérem elesett.

Elek. Ez a hír hasítja szívemet! Oh Zelmíra! ha tudnád — az a vár születésem helye.

Zelmíra (ijedve). Szerencsétlen! most értelek.

Elek. Midőn atyád vérszomjuhozó népével Hunniát ellepte —

Zelmíra (képét eltakarja). Ne nézz reám Elek, én is tatár vagyok.

Elek. És éltem védangyala! de hallgass tovább.

Alig hallám hazám veszedelmét, felkészültem annak védelmére. Akkor itt hagytam egy jó atyát, és egy leányt — egy leányt, oly szépet s jót mint te —

Zelmíra. Tovább! tovább! öntsd keblembbe szíved gyötrelmeit, van erőm hordozni.

Elek. Nem kérődzöm vissza régi örömimet, csak azt vallom, hogy szerencsés voltam. Jelen voltál ama véres harczban, melyben atyád népe győzött, melyben a sokaság a vitézséget lenyomta, és oda veszett Hunnia virága; Sajó hajkait magyar vér festette, és a szittya szabadságért sok ezer bele dőlt a halál karjába.

Zelmíra. Született vadságomban akkor annak örültem, mitől most irtózom.

Elek. A keresett halál engemet elkerülvén, bal sorsom kezetekbe vetett; te tartád fel éltemet, midőn egy tatár mérges nyilát már mellemnek szegte: egy életet, megbocsáss Zelmíra, melyet lelkem átkoz, nem hogy rabláncz terheli kezemet, hanem hogy bizonyosságává kelle lennem hazám romlásának, és most, hah fene sors! kedvesim ily szomorú végének.

Zelmíra (felkel, magában). Drága ifju! sorsodat könnyebbíteni igyekszem. (Elekhez.) Ha boldogíthat egy remény sugára, légy békén s bízzál Zelmírában. Az atyám kegyetlen ugyan, de nincs minden emberiség nélkül, és engem szeret; még ma lábához borúlok, neked szabadságot és a vár lakosinak kegyelmet kérek.

Elek. Míg az atyám harczolni tud, kegyelemért nem esdeklik; békességet hasztalan remélsz, mert atyád kemény szíve boszu után lángol.

Zelmíra. Első kérésem éltemben, ő meg fogja hallgatni. Mely üdvösség! mely gyönyörű gondolat! ha én lehetnék a te szabadítód, és feloldozhatnám rablánczodat. Oh te felséges nap! ki szent tüzet gyújtasz az élők keblében, légy hatalmas segédem, és titkos szószólóm; segítsd azt végeznem, a mire az emberiség s a szerelem késztet. (Nagy indulattal.) Elek! Elek! te azután szabad léssz és boldog, szeretettebbed karjában. (Könnyes

szemmel). Én elhagylak. (Karjába dől) Légy boldog! (El-szalad).

Elek (maga). Mely isteni szív! kár ott neked érzeni, hol mását soha fel nem találod. Mit akar a sors, hogy ezt az ártatlan lelket életem tövises útjára veti? Ő volna kiválasztva engem megmenteni a kétség vas karjából; ha Kajuk — nem nem! bár merre fordítom elmémet, reményt nem találok, tornyozva áll előttem a lehetetlenség hideg óriása, és gyilkos fájdalom emészti életemet.

### HARMADIK JELENÉS.

Kobut egy Tatárral, Elek.

Kobut (Elekhez). A tatár vezér veled szólni akar, sátorában várakozik rád.

Elek (megvetéssel). Mit kívánhat tőlem, hogy téged küld hozzám?

Kobut. Meg fogod hallani; használd a szerencsés órád, melyet készíték, s magadra vess, ha hiába elillant. (Tatárhoz). Te oda fogod őtet kísérni.

Elek. Megyek, hogy gyűlölt jelenlétedtől magam elhúzhassam.

Kobut. Ügyedet megszántam! barátoddá lettem.

Elek. Te az én barátom? inkább a mérges hyaenát szorítom mellemhez; a te kezvedben az öröm is méreggé válik. Gonosz fejedet e lánczczal töröm be, ha még egyszer nyelved e szent nevet említi.

(El a tatárral.)

Kobut (maga). Nevetem tüzedet, nem soká dühödöl. Örülj Kobut, munkád jól kezdődik. (Gondolkodva). De még is veszedelmes játékba kaptam, Kajuk büszke feltételét egy ígért leányért feláldozta, de ha én nem teljesítem? akkor könnyen áttallátja titkomat, és én leszek az áldozat. Kobut! Kobut! itt egy örvény, mely hogy engem el ne nyeljen, Kajukot kell bele taszítnom. Ki jön itt? Orangzeb! épen jókor; most segíts, képmutatás!



## NEGYEDIK JELENÉS.

Kobut, Orangzeb.

Kobut. Hová oly sietséggel barátom?

Orangzeb. A vezér parancsolatját hirdetem ki a népnek! ezen pillantatban monda le az ostromról.

Kobut. Mit tartasz ezek felől?

Orangzeb. Csodálom a vezér oly sebes változását, különben állandóbb feltételeiben.

Kobut. Ez az én munkám! láthatod, hogy nem kevés tehetségem.

Orangzeb. Valóban? így hát te messze vitted!

Kobut. Reménylem, hogy ezek után nagyobbakat hallasz. De elég erről, mást akarok neked kinyilatkoztatni. (Enyelegve). Gondold csodálkozásom; most hogy ide jöttem, Zelmírá a magyar ifju karjai közt láttam. (Orangzeb haragját hiában akarja titkolni). Ez a nyughatóság, ez a bizonytalan tekintet különös érzésre mutat: valld meg Orangzeb, te szereted Zelmírá.

Orangzeb (tüzzel). A dicső napnál! ez olvas a szívekben. Kobut! ezen hírért meg tudnálak ölni. Szólj, ki fedezte fel előtted titkomat?

Kobut (édesen). A barátság! (Átöleli). De vigasztalódjál beteg szív! bizzál bennem, én leszek orvosod.

Orangzeb. Most világos előttem Zelmírának irántam való bánása, de boszút állok magamért.

Kobut. A magyar foglyot szereti.

Orangzeb. Ezer átok reá! én őt porrá töröm.

Kobut. Légy nyugott; azt a magyart Zelmíra ma utolszor látta, én örökre elrejttem előle. De minekelőtte titkomba beiktatlak, szólj: vannak-e a nép között hív barátid?

Orangzeb. Egy egész osztály kész szolgálatomra.

Kobut (titkos örömmel). Több mint elegendő; engeddd, hadd öleljelek, barátom! A vezérhez sietek, az-

után felkereslek, és még az éjjel kinyilatkoztatom, mit készített csendes iparkodásom barátom javára.

Orangzeb. Elvárlak. (Jobbra balra elmennek.)

## ÖTÖDIK JELENÉS.

(Kajuk sátora).

Kajuk, Zelmíra.

Zelmíra. (Kajuk lábai előtt.) Még egyszer, kedves atyám! ne tagadd meg gyermeked legelső kérését; tekintsd könyeimet; én boldogtalan leszek, ha ő oda vész. Oh drága atyám! a dicső napra kérlek, hallgasd meg esedezésemet.

Kajuk. Állj el kérésedtől Zelmíra, kérj akármit, csak azt ne kívánjad.

Zelmíra. Add nekem az egész világ kincsét: Elek nélkül nincs érdeme előttem.

Kajuk (keményen). Nem reményelem hogy őt hiu reménynyel biztattad, melyet én soha nem teljesítek.

Zelmíra. Csak arra biztatám, a mire az emberiség tanít.

Kajuk. Elég, tudod mit végeztem. Én mint egy félénk e várat elhagyjam? ezt a tájt, mely fiam hamvait elzárja: Nem, ha e várat úgy által nem adják, ostrommal veszem be; dicsőségem és fiam kiontott vére azt kívánja, és ezeket egy leány könyeiért fel nem áldozom. Menj. (Zelmíra el.)

Kajuk. (maga). Az ifju éljen és legyen szabad.

## HATODIK JELENÉS.

Elek s több tatárok, az Előbbi.

Elek (bátran Kajuk elébe áll). Miért hivatal?

Kajuk (a tatárokhoz). Szabad férfúval akarok szólni. Vegyétek le lánczait.

(Lánczait leveszik, és el.)

Elek. Add vissza fegyvereimet is, akkor leszen szabadságom teljes.

Kajuk. Az is megleszen, de viszont-szolgálatot kívánok tőled. Minekelőtte győzödelmes seregemet honomba vezetném, akarom ezt az országot, melyet karom meghódított, egy érdemesnek adni, ki mint helytartó itt országolna.

Elek. Él Béla királyunk, neki helytartó nem szükséges.

Kajuk. Bélát lenyomta fegyverem ereje; ő elhagyá thrónusát és országát.

Elek. El nem hagyja a magyar jó fejedelmét, bármely sors találja. Győztél ugyan eddig vezér, de ne kérkedjél vele, mert a hadi szerencse változó és az igazat védő ég a magyar fegyvert újra fölemeli.

Kajuk. Hiu reménység! ezen várnak csekély népe áll egyedül seregeim előtt, ha akarom, az is széllal oszlik; nincs oly része országtoknak, mely ne rettegne nevetől, de elég a diadalom, már több vért ontani nem akarok. Menj azért a várba és mondd annak a nemesnek: hogy Kajuk tatár vezér becsülni tudja az igaz vitézséget, és őtet tiszteli mint elsőt nemzete közt; mondd neki, hogy nyissa meg kapuit, és vegye által barátságban azt a nagy hivatalt, melyért nekem csak esztendőnként adózik.

Elek. Csalatol, vezér! midőn ily ajánlást téssz a magyarnak, s országot osztogatsz, melynek birásától sok éles kard visszatartóztat. Hogy általam ama ritka vitézt hitszegésre mered bírni, azt csak fegyvertelen fogságom engedi.

Kajuk. Hogy a magyar fegyver nekem nem árt-hat, azt megmutattam; hogy te nemzeted sorsát takarni akarod, azt szeretem; bátor szívre mutat, és tüzedet dicsérem. Gondold meg ifju, hogy kegyelmem éltedet fentartá, s alkalmatosságot nyújta hazádnak szolgálni.

Elek. (eltökélve). Add vissza lánczomat.

Kajuk. Menj fel a várba, és ha ama nemes lábaimhoz borúl, elfelejtem neki, a mit itt vesztettem.

Elek. Egy magyar a te lábaidhoz? — de ezekre haláloddal felelnék.



Kajuk. Vigy neki békességet.

Elek. Hogy az által könnyebben lest készíthess neki.

Kajuk. Ifjú, tudd meg, hogy csak a gyenge csal, az erős parancsol.

Elek. Mely igazsággal?

Kajuk. Győzödelmem által.

Elek. A magyarok titeket soha meg nem sértettek, itt nektek semmi igaz keresménytek nem volt; nem rendes harczczal, hanem vad rablással öntéd el hazám szép környékét és éhezve a prédára estetek; dicsőséget attól soha ne várj.

Kajuk. Mérsékelj tüzedet s kegyelmemet haragra ne gerjeszd! tudod kivel beszélsz: kit illet ez a merész bátorság? Rettegj ifju: egy tekintet tölem, és a porban heversz.

Elek (érdemmel). Látom véres kezeid közt az erőszak vas kormányát, de halni tudok, megvetem hatalmad.

Kajuk (féltre). Így szeretem az ifjut, akaratom ellen tiszteletre buzdít. (Elekhez). Most még jóakaród vagyok, menj fel a várba és mondd ama vitéznek, hogy érdemes arra, hogy Kajukot megismérje, s engedjen a szükségnek és önnön hasznának.

## HETEDIK JELENÉS.

Orangzeb, Kobut, az Előbbiek.

Orangzeb. Győzödelmes vezér! véghez vittem a mit parancsoltál, a nép örül, hogy holnap nyughatik.

Kajuk. Ím hallod, ifju, hogy az ostromot elhalasztom, és a békességet valóban kívánom; azért holnap követemmel felmegy a várba, a kelendő nap már ott találjon, különben örökös rabság leszen makacsságod bére. (Kobuthoz.) Te vedd követségem jeleit s parancsolatomban eljársz. (Kajuk a többiekkel el a sátor jobb felén.)

Elek (maga). Oh mennyei igazság! világítád elmémet! Két út van előttem, melyre ez a pogány készlet,

és mindegyik kedves szívemnek : Emelka áll az egyiken angyali képével, és örök egyesülést ígér; a másikon a haza gyámolángyala áll, és borostyánkoszorút tart kezében, de csak a síron túl adja meg jutalmát. (Nagy érzeménynyel). Emelka! téged látni, e szívhez szorítani; nem, azt a boldogságot magamtól meg nem tagadhatom. Felmegyek és elkészítem arra a nagy s örökös útra : lássa ő, hogy híve maradtam mind halálig hazámnak és szerelmemnek; lássa Zsigmond, hogy érdemes voltam fiának hivatni. (Felháborodva). Félre gyászos képek! ti ijesztő kétségek! által ne lépjétek eltem keskeny körét, melyben egy új Éden tenyészik; ne keserítsd, gyilkos fájdalom, a jelenlét örömét, és vond ki mérge-det üdvösségem kelyhéből; egészen hadd érezzem még egyszer azt a boldogságot, melyet a szerelem édes bája keblemben gerjesztett, azután — azután engedj meghalni.

## NYOLCZADIK JELENÉS.

Kajuk, Kobut, Orangzeb, több Tatárok és az E löbbi Zelmíra egy más sátonál hallgatódzik.

Kajuk (Kobuthoz a sátorból kijövén). Ezen arany lesz jutalmad, ha azt végbe viszed a mit fogadtál. (Elekhez fordul.) És te mit végeztél?

Elek. Felmegyek a várba, de ha azt véled vezér, hogy a haláltól való félelmem hazaárulóvá tehet, inkább öless meg azonnal.

Kajuk. Hazád hasznát akarom, különben nekem mindegy — de minden esetre visszavárlak : ezer szemekkel vigyáztatok reád, és kinos sors fog követni, ha vissza nem térnél.

Elek (érdemmel). Kíméld szavadat. Hogy visszatérek, azt hittemmel bizonyítom; de hogy a várnak ura utolsó csepp vérig harcolni fog, azt is fogadom : legyen ez elég. (Elmegy, Kobut utána.)

Kajuk. Büszke magyar! Ha az ország romladékai ittlétemet s győzödelmimet nem hirdetnék, azt vélném,

hogy győzhetetlen. A dicső napnál! az emberek számát mind eddig gyűlöltem; ezen ifju kényszerít az erkölcs érdemét tisztelni. (El.)

### KILENCZEDIK JELENÉS.

Zelmíra (más felől előjön).

Zelmíra. Elek visszatér, őt még látom, ez már elegendő vigasztalásomra. (Gondolkodva.) Minden körülöttem nyugalomnak készül, maga a természet szendergésnek ered, csak engem kerül a nyugalom. Lelkem fellengez, és hasonlítást keres mostani s régi életem közt. Illendőbb ugyan mostani életem, és az emberhez jobban vagy alkalmaztatva, de csendes könnyek folynak még is régi vadságomért, és sokszor azt kívánom — megbocsáss Elek — hogy bár soha ne láttalak volna. (Indulattal.) Szelidebb érzésekre birta ő szívemet, és sokért, a mi voltam, nem lennék, de az egész világ kincsét oda adnám, ha, a mi most vagyok, nem lettem volna. (Lágyan.) Egykor csak örömek tölték óráimat, a kelő nap látása, az atyám mosolygása már boldoggá tehetett; rózsaszínben állott előttem a világ, s minden tárgy vidám kedvre ingerle, s felém örömet lehelle, az egész teremtményben legboldogabb valék — most, számtalan tűzkiváratok terhelik mellemet, a lehetőség határit elhagyja elmém, ámbár tudom, hogy vagyon határa; a szerencsés kábaság elhagyott, világos lön keblemben, de szívem szüntelen susogja, hogy nem vagyok szerencsés. Elek! Elek! nem vádollar, de tanításid elragadták nyugalomát éltémnek.

### TIZEDIK JELENÉS.

Orangzeb, az Előbbi.

Orangzeb. Ily magányosan, és buba merülve?

Zelmíra. Nyugodjál meg rajta, megvallom te nem vagy az oka.



Orangzeb. Nem is volt szándékom neked bút szerezni.

Zelmíra. Valóban Orangzeb? annyi érzeményt nálad nem kerestem.

Orangzeb. Mit nem tehet a hatalmas szerelem! Zelmíra, tovább nem titkolom, hogy a te bírásod éltem legszebb kívánsága; az atyád, reménylem, nem fogja hátráltatni, minthogy nemzetségem a tiédhez hasonló, és értékem is annyi, hogy bőségben táplálhat; mihelyt elérjük a hazai földet, felosztom veled csendes hajlékomat.

Zelmíra. Ne oly hirtelen, Orangzeb; én érzésedet sajnálom, mert nem viszontagolhatom.

Orangzeb. Nem léssz szerencsétlen! Emlékezzél vissza, hogy már mint gyermekek egymáshoz kötöttünk, s hogy még a honi földön legszebb prédámat neked ígertem. (Kihúzza egy gyűrűt). Nézd ezt a drágakövet.

Zelmíra. Mint gyermek örültem volna neki, most nem kecségtet; tartsd meg ajándékom.

Orangzeb. Vedd ígéretem s tiszta szerelmem jeléül.

Zelmíra. Hagyj el! őrizd vezéred drága életét, és engem ily ajánlással ez után megkímélj.

Orangzeb. Élesek szavaid, de hiszen nem jönnek szivedből.

Zelmíra (félre). Nem, a dicső napnál! te őt ki nem töröld. (Orangzebhez) Hagyj el.

Orangzeb. Nem, Zelmíra, szavaid el nem ijesztenek, téled el nem állok, bár mibe kerüljön, — jön az idő, s tőlem rettegsz.

Zelmíra. Idétlen dorgálás! Légy férfi, Orangzeb, és ne tedd nevetségessé magad egy gyenge leány előtt.

Orangzeb (felháborodva). Hah, nekem ezt!

Zelmíra. Elfelejttem a mit téled hallottam, oltsd el szived lángját, és tedd tovább is érdemessé magad atyám kegyelmére. (El akar menni).

Orangzeb (visszatartja). Maradj Zelmíra! Szólj, mely reményt vihetek magammal?

Zelmíra. Legyen elég a mit szoltam.

Orangzeb (titkolt méreggel). A szerencse többé így öszve nem vezet, mit reménylhetek?

Zelmíra (megvetve). Hogy atyámat kérni fogom, mentsen meg utóbbi üldözésedtől. (El.)

Orangzeb (maga). Elég Zelmíra! a mit a szerelem nem eszközölt, végezze az erő, de soha el nem felejttem, hogy egy alacson rabnak áldoztál fel. Kobut! most téged követlek.

(A kárpit lefordul.)

## HARMADIK FELVONÁS.

### ELSŐ JELENÉS.

Szádvárban.

Kobut, Batu.

Kobut. Mely szerencse, barátom! Téged ezen a földön látni nem reményltem.

Batu. Változó csillagom sokfelé hányt vetett, s végre tegnap e várba hozott, a mint látod nem a legjobb állapotban. Veled, úgy tetszik, a szerencse jobban gazdálkodott.

Kobut. A mint veszed; én ugyan magam koholtam sorsom talpkövét, ama vak istennére nem sokat bízok: a ki mint vet úgy arat; nekem jól mennek dolgaim, kivált hogy reád akadtam. Beszélj el rövideden sorsodat, mert nem sokára a várat elhagyom; itt, gondolom, senki nem háborgat.

Batu. Mind oda lent vannak az ifju körül, kit magaddal hoztál; az úr neki a vár falait mutatja, én elhagytam őket.

Kobut. És reám találtál. A mint látszik, ez az ifju itt nagyon ismeretes.

Batu. Mint hallám, a vár urának nevelt fia s Emelka jegyese.

Kobut. Szerencsés követség! — Beszéld el életedet.

Batu. Kúten királyunk halála után azon titkos gyülekezetben, a mint emlékezem, te is jelen voltál, melyben véres boszút esküttünk a magyarok ellen, hogy nagyobb részét nemzetünknek megölték. Akkor én elváltam és Tugut vezérhez adtam magamat, kit mindenfelé az országban vezettem, és rablani segíték; végre Frangepán ötet meggyőzte; seregét elszéleszté és kincseit elfoglalta; maga Tugut a csatában elveszett, egy része népének Kádán vezérhez szalada, de nagyobb részét a győző elfogta. Én elillanték, soká elhagyva tévelyegtem, ezen ruha mentett meg több ízben a haláltól; míg ezen tájra jutottam, hol az éhség s a bágyadság annyira elértek, hogy már magamat a halálnak szántam; de véletlen tegnap egy magyar a kösziklák között előttem termett, s földiének tartván, e várba hozott. Itt van egész életem, s több esztendei vándorlások után nem maradt más, mint törődött testem, s azon hiedelem, hogy esküvésemet híven megtartám.

Kobut (átöleli). Kúten megbántott lelke! tekints le hív szolgáládra.

Batu. És te barátom?

Kobut. Értelek, Batu. Bátran kezét foghatok veled, mert én is szorosan hitem után jártam. Eleintén Kádán vezérnél voltam útmutató, s én voltam az, a ki az erdőkbe elrejtett magyarokat egy hamis levéllel ki tudtam csalni, s a halálnak áldozni. Most Kajuk első titkosa vagyok, ki ide küldött mint követet; azonnal visszatérek, és a várat ostromoltatom.

Batu (megijedve). És én?

Kobut. Téged oly bátor férfiúnak ismerlek, ki egy két könnyön meg nem indul, hulljanak bár a legszebb szemekből.

Batu. Már azon túl vagyok, most már csak nyugalmat és könnyű életet kívánok.

Kobut. Mely teljes mértékkel megleszen; de előbb én is egy csekély szolgálatot várok tőled.

Batu. Ha tehetségemben áll.



Kobut. Láttad ama magyar nemesnek leányát?

Batu. Igen.

Kobut. Én annak a magyarnak eskütt ellensége vagyok; halála elkerülhetetlen. Ő nemzetünknek mindig ellensége volt; s azt vélem az utolsó országgyűlésen mélyen éreztette, s gondolom ő volt egyik Kúten király gyilkosai közül is; de leánya már akkor magához vonta szívemet, mostani látása szerelmemet újra felgerjeszté; ezt a kincset a tatároknak prédául nem adhatom.

Batu. Az pedig a várnak bevételével elkerülhetetlen.

Kobut. Én találok benne módot, ha segéd kezeidet nekem nyújtod. A csatától gyenge egészséged miatt magadat könnyen elhúzhatod, az alatt tartsd szemmel Emelkát, s ha a vár közelít estéhez, akkor —

Batu. Hát ha ellenkező történik?

Kobut. Öt száz ember ötven ezernek?

Batu. Hát mit tegyek vele?

Kobut. Ha már látod, hogy a félelem elfogta szívét, akkor könnyen birhatsz vele, s bevezeted ama kőszikla alatt lévő barlang belső rejtekébe; én az alatt elvégzem a több szükségeseket, s utánad sietek a barlangba.

Batu. Arról bizonyos lehetsz.

Kobut. Számot tarthatsz köszönetemre.

Batu. Itt kezem.

Kobut. Kedves barátom! ez után sorsod az enyémmel lesz kapcsolva. De most hagyj el, hogy valaki együtt ne találjon. Légy boldog, s teljesítsd kérésem.

Batu. Bizonyosan. (El.)

## MÁSODIK JELENÉS.

Kobut.

Kobut (maga). Ez nekem bizonyos, nem hiszek ugyan szavainak, de a szükség kényszeríti nekem használni. Valóban úgy látszik, mintha valami hatalmas lélek lépett volna velem szövetségbe, ki láthatlanul kö-

rülöttem jár, és mágusi erővel minden környülállást hasznomra fordít. Emelka! mely édes név, de még ezerszer édesebb s kíváncsabb bírása. Mely szép ő, arra alkotva, hogy szerelmet gyújtson az emberi szívekben — Szerelmet? de akarja-e ő azt viszontagolni? nem hallám-e hogy már választott? Együgyű okoskodás! melyre egy idétlen elme fakad; nem kell nekem szíve, én benne egyedül nemét csodálom. (Magát elfelejtve.) Ha ezek a karok őtet általszorítják, ha gyönyörű ékei úgy előttem állanak — mit akar a szív, ha egész létem tesztült öröme karjai között olvad el, s az ő könnyei, szűz vergődései, lassu elhalása ölelgetésimet édesítik. Ezt az üdvösséget el kell érnem, bár mibe teljék is az.

### HARMADIK JELENÉS.

Zsigmond, Elek, Bálint, Balázs, Zászlós, több szádvári  
Katonaság, és az Előbbi.

Zsigmond. És semmi módon nem lehetne visszatérésedet hátráltatni? Kedves fiam, minden értékemet oda adom váltságodért.

Elek. Noha az aranyat a pogány imádja, Kajuk mégis szavát annál nagyobbra becsüli. Dicsőség s nagyra-  
ravágyás az, a mi vad szívét vezérli.

Zsigmond. Mely keserves fordulat! Te, ki után atyai szívvel sohajtoztam, végre megjössz, új erőt, új életet öntesz keblembbe, és egy óráig tartó boldogság után készülsz örökre elválni! Emelka! szegény leányom! ez a hír letöri létedet.

Elek. Kit neveztéél atyám! Mindent a világon el akarok szenvedni, szólj a leggyilkosabb kínokról, csak ezt a nevet többé ne említsd, ez a név aláveri lelkemnek erejét.

Balázs. Csendes szunyadásban hagyám el őtet, melyre sok szívreható érzeményi készítették; szép álmok kápráznak előtte, azt angyali mosolygása mutatja, s édes sohajtások között többször Eleket kiáltott.

Elek. Kíméld, oh kíméld szívemet! érzem, szakadozni kezd. Emelka! Emelka! az élet még is szép.

Bálint. Maradj nálunk, jöjön a pogány egész népével éretted, és mi győzünk.

Zsigmond. Ha pedig a sors úgy végezte —

Elek. Ne tovább atyám! Te voltál tanítóm, te vezetél az erkölcs útjára: nem érdemelném fiadnak hivatni, e szent nevet hordozni, ha valaha kitérnék fényes nyomdokából. Visszatérek hát, s szavamat megtartom. Lásza Kajuk önnön kicsinységét, s tanuljon emberséget, hűséget.

Zsigmond. Felséges ifju! tündöklő szemeid erős lelket hirdetnek.

Zászlós. Könnyen elválsz te életedtől.

Bálint. Reménylem még öszvetalálkozunk.

Elek. Ott hol rózsaláncza szerelmünknek soha el nem szakad. Barátim! a halál nem félelmes, és ily állapotban az élet remekje.

Kobut (előlép). Bebek Zsigmond! hallgasd általam mit izen Kajuk, a tatárok hatalmas vezére.

Zsigmond. Mit akarhat ő velem? A mit hirdetni akarsz, azt előre láttam; mondd neki hogy készen állok.

Kobut. Ne ítélj hirtelen: nem jött Kajuk e tájra ismét magyar vért ontani, sőt veled szövetségre lépni eltökélett szándéka. Ötven ezer győzni tanult népével áll Kajuk a falak alatt, és ha az ész szavára nem hajlasz, váradat lerontja; egy tekintet tőle, és egy kő sem marad meg helyén; fontold meg hatalmát. Ő, ama dicsőséges vezér, neked békességet s kegyelmet ígér; nyisd meg nekie váradat, és minden károd nélkül honába visszatér.

Zsigmond. Elvégezted?

Kobut. S minthogy őreá a mongol korona vár, neked átadja Magyarország kormányát, melyért te neki csak esztendőnként adózol.

Zsigmond. Mondd vezérednek, hogy Bebek még szabad s kegyelmére nem szorúlt; mondd neki, hogy hazám ellensége előtt váram zárva marad, és hogy



csak holttestemen keresztül jöhet bírásához. Hogy harczolni tudok, ő azt már érzette, és ha az ég úgy rendelkezte, hogy esnem kell, itt állnak védjeim! bizonyítást olvasok szemeikben: ha esnünk kell, dicsőségben esünk. Hogy pedig hasztalan ne legyen jöveteled, mondd vezérednek, hogy e magyar fogoly váltságáért kész vagyok.

Elek. Atyám! esküvésem leköt, vissza kell térnem.

Zsigmond. Oh Elek! nem tűrhetem tovább, el nem ereszthetlek. (Félre). Egy titkos út a föld alatt elvezet a várból, azon mentsd meg Emelkát, s habár a szerencse mostohán szolgálna, ti ketten mentek lennétek, és én könnyebben harczolok.

Elek. Zsigmond! hová ragad az atyai szerelem! vissza kell térnem, hamindjárt előttem a pokol megnyilik.

Kobut. Így hát tovább itt nekem nincsen keresetem.

Bálint. Most adj erőt e karnak égi hatalom, s engedj végezmem!

Zsigmond. Nem tartalak, Elek! menj, én is követlek. (Kobuthoz) Te pedig mondd meg vezérednek, mit láttál.

Kobut. Még egyszer kérdem: nem kell békesség?

Zsigmond. Békeséget kötni nincs hatalmamban. Béla él: ha urad azt ohajt, hozzá folyamodjék. Barátja nem lehetek, mert nagy a seb, melylyet hazámon ejtett; de ha igaz szándéka a további vérontást kerülni, s velem értekezni akar, jöjön fel a várba, neki magának megnyitom! Itt, fogadom, oly szabad léssen, mint maga népe között.

Kobut (félre). Ezt elhallgatom. (Zsigmondhoz). Te hozzád illik a megalázódás.

Zsigmond. Azt nem fogom.

Kobut. Akkor sem, ha ennek az ifjunak véres fejét zászlóul előttünk hordozzuk?

Zsigmond (fájdalommal). Halj meg fiam! (Szava eláll).

Elek (indulattal). Drága atyám! a te áldásodat (Zsigmond kezét fejére teszi, s nedves szeméit az égre mereszti). Légy boldog, vigasztald Emelkát!

Egy katona (előáll). Mi nem eresztünk. Elek úrfi, együtt harcoljunk! de ez a vad pogány, míg mi élünk, oly könnyen véredben nem gázol.

Elek. Mit tartana Kajuk felőlem, ha adott szavamat megszegném? Nem, barátom, ezt a diadalmat rajtam ne vegye. Két esztendeig hordozom e lánczot, ezer képekben láttam a halált körülöttem, és ez a lélek soha nem csüggedett: most pályám végénél mint egy köz félénk éltemet sajnálnám? Nem! nem! elvégzem sorsom rendelését. (Zúgolódás a katonák között).

Zászlós. Maradj közöttünk, s ha a sors úgy mérte, halj mint egy bajnok a csata vérengző piacán.

Elek. Ez a kar gyenge, fegyvert már alig emelhet; a rabság kiszította cseppenként testemnek erejét; vérem elszáradt, csak lelke maradt épen; ez az árnyék test egyedül a sírba tartozik. Váljunk tehát, vitéz társaim, békén el egymástól, a ti nemes lelketek végső órámat nem fogja keseríteni. Ott az örökség éjjelében, melyet erkölcsünk világít, feltaláljuk egymást.

Kobut (Zsigmondhoz). Követségemet elvégeztem, de minekelőtte elválnék, tudd meg Bebek Zsigmond! hogy Kobut, ama szabad száju ügyész áll előtted, kit hajdan üldöztél — most már rajtam a sor.

Zsigmond. Hah!

Bálint. Elek! rossz kezekbe estél!

Elek. Légy békén, ily alacson lélek, mint ez, nekem nem félelmes, nevetséges mérgét más karjába önti, félénk szíve egy tekintettől retteg.

Kobut (titkolt méreggel). Ezt nekem? reszkess fogoly.

Zászlós. Köszönd, hogy itt talállak először.

Elek. Ki jön itt? Ó égi irgalom! Emelka!

## NEGYEDIK JELENÉS.

Emelka, az előbbieik.

Emelka (nagy háborodással Elek karjába szalad). Mely szomorú hír támad! Elek! nemde hazug költemény a mit hallottam? Újraelhagynál? Nem! nem! most midőn szerelem, öröm, boldogság reánk vár — nem! Elek azt nem teheti.

Elek. És neked kellett jönni, ezt a szívet, mely bátran a sírba nézett, újra felköltetni? (Indulattal átöleli) Oh elvesztett üdvösségem! nálad hagyom az élet értelmét; lelketlen s erőtlen szállok a mély sírba. Légy erős, és tanulj veszteni.

Emelka. Az élet csak egy rövid perczenet, engedd karjaid közt elérnem múlását. Ó légy szánakozással: a kétség, érzem, öleli szívemet.

Elek. Vigasztald magadat, rövid az elválás, szerelmünk örökös.

Zsigmond. Túrni tanultam, de ha ezt látom, lelkem akkor méltán a síron túl jutalmát keresi, mert ezt pótolni egy élet nem elég.

Bálint. Itt állok, s nem tudom, sirassam vagy csodáljam-e őket? Szerencsétlen ifju! kettős halállal halsz te meg.

Kobut. Meddig várakozzam?

Elek. Nincs mit tennem, a hideg kötelesség elragad szívedtől. Emelka! légy boldog.

Emelka (Elek karjába dől). Őlj meg előbb hogyszem éltem elhagy: el nem válok tőled.

Elek. Szerencsétlen! ha tudnád mennyire szenvedek!

Emelka. Szerencsétlennek mondasz, s még is, még is elhagysz! ó mely kínos gyötrem! (Nagy fájdalommal). Elek! Elek! soha sem szerettél. (Atyja karjába dől).

Elek. Légy boldog, drága lélek! ez a fájdalom vigyen örök üdvösségre. (Nagy érzeménnyel). Atyám! a mit rajtam tettél — nem, szívem ellágyul — (Zsigmond nyakán). Légy boldog atyám! Bálint! és ti! Nekem nem lehet (Kirohan az ajtón, utána Kobut és a többiek).



## ÖTÖDIK JELENÉS.

Zsigmond, Emelka.

Zsigmond (Emelkát ápolgatja, csendes érzéssel). Tekints le menyeyi jószág! és ne hadd ez ártatlan szívet a kétség markában! és te Reménység! te az élet legszebb virága s az ember hív barátnéja, térj vissza mellébe, hogy kiállhassa e rettenetes próbát. Szerencsétlen! csak rövid idő múlva mind elhagyunk, a kiket szerettél.

Emelka (szakadozó szavakkal). Atyám! Elek —

Zsigmond. Emelka!

Emelka (feléledez). Láttam őt véresen elesni, végső pillantása még engem keresett.

Zsigmond. Ez csak a képzelet tünemény képe: vedd ki fejedből, nem így kell ezen erős ifjut tisztelni, hanem légy hasonló hozzá; én is elvesztem őt.

Emelka. Ily sebes fordulat, így visszataszíttatni! ez az, atyám, a mi engem keserít.

Zsigmond. Légy erős és szenvedd eltökélve sorodat, még más felleg is támadhat fejünkre. Emelka! meg kell vallanom: a tatárok bizonyára várunkat ostromolják; ha a sors könyvében éltem ki vagyon törölve —

Emelka. Oh akkor, atyám, téged s Eleket követlek.

Zsigmond. Nem, kedves leányom! éltünknek urai nem vagyunk; és az ég keményen bünteti meg az erőszakos halált; hallgasd hát a mit mondok: történhetik, hogy én elveszek, mert a dicső oltalomhoz életet kell kötni —

Emelka. Veled éltem, engedj veled halnom.

Zsigmond. Fogadd meg atyád előtt, hogy éltedet kíméled.

Emelka (magával küszködik, végre atyjára borulván mély érzeménynyel). Fogadom.

Zsigmond (melléhez szorítja). Jó lélek! mely szépen jutalmazod atyai gondviselésemet; új erőt adsz lelkem-

nek e fogadás által. Édes szorgalmimnak eddig adósa valál, ezzel lefizetted, a mivel tartoztál.

Emelka (indulattal). Ó engedj örökös adósodnak maradni.

Zsigmond. Ha a tatárok győznének, én, én, — Te sírsz?

Emelka. Hadd mossák könnyeim atyai melledet, égi vigasztalást tenyésztnek szívemben.

Zsigmond. Ha én nem leszek, Emelka, siess azután azon titkos uton, melyet csak neked mutattam, siess ki a várból, és így megszabadulsz a nehéz rabságtól; Balázs fog kísérni, áldásom s az ártatlanság védangyala tovább vezérelni.

## HATODIK JELENÉS.

Bálint, az előbbieik.

Bálint. Eltűnt már szemem elől, s ím visszatérek hallani mit rendelsz.

Zsigmond. Bálint vitéz bajtársam! az óra közelget, mely minket vagy elválaszt, vagy szorosabban öszeveköti. Én megbékéltem a világgal, s nyugottan várom haláloamat, azt pedig ezen áldott léleknek köszönöm.

Bálint. Azt vártam Emelkától; nagy lelke atyjának lakozik benne, és Hunnia szülte; a magyar szűz nem retteg az áldozattól, ha a haza s a dicsőség kívánják. Zsigmond! a katonaság együtt van, akarsz velök szólni?

Zsigmond. Vezesd fel őket. (Bálint el. Emelkához). Te Emelka! menj szobádba s ott várakozzál reám. (Emelka el).

## HETEDIK JELENÉS.

Zsigmond, Balázs.

Zsigmond. Hív szolga, ki ifjúságodban velem osztád fel sorsodat, s kit szívem örömmel barátjának fogadott! még egy, talán utolsó, szolgálatot kér tőled nem urad, de egy aggott atya s barátod.

Balázs. A mit eddig tettem, arra a kötelesség vitt, kegyelmed legszebb bérem vala; de mutass utat, legyen bár mely félelmes, legyen magában a hosszú örökségben, ha neked békét szerezhettek, bátran elkezdem. Az idő megfejtéri ugyan hajainkat, de ifjúságot érzek tagjaiban, ha neked szolgálók.

Zsigmond. Mondja bár valaki, hogy szerencsétlen vagyok! a ki ily emberektől környülvéve élhet, annak sorsa mindég örvendetes marad.

Balázs. Keskeny hajlék vala születésem helye, de mellem elég tágas azt megtartatni, a mire tanítottál; és én mint a te szolgád senkit sem irigylek.

Zsigmond. Balázs! nekünk el kell válni; a tatárok holnap a várat ostromolják, a csata kimenetele bizonytalan, s ha én oda veszek, legyen legalább Emelka megmentve. Mely sors vár rája, ha őt a tatárok elfogják! Bús tekinteted, látom, megértett, téged választottalak, szabadítsd meg őtet,

Balázs. De már késő, mert a tatárok a várat körül táborozzák.

Zsigmond. Egy titkos út váramból a ligeti hegynek lábához és a sűrűség közt a nagy erdőbe vezet; addig Emelka az utat tudja, odáig vezesd, és onnan a merre az ész, szerencse és az isteni sugárlás. A tatárok, hamindjárt beveszik is a várat, elhagyják ezen vidéket, mely eledelt nekik többé nem adhat.

Balázs. Nehezen esik téged ily szükségben elhagyni! de Emelka gyermeked, az elég. De nem volna jobb Emelkát arra a jövevény magyarra bízni; ő bágyadt, és a csatában keveset használhat.

Zsigmond. Egy idegenre?

Balázs. Elég hogy magyar! Ő az utakat tudja, s Emelkát Hollóvárig elvezetheti; a mint állítá, a tatárok honokba készülnek; Béla királyunk is új sereggel közelít, ki Bebek Zsigmond leányát pártul fogja.

Zsigmond. Vezesd hozzám utóbb őtet, de minden esetre te is készülj az útra; nem sokára követlek. (Balázs elmegy).



## NYOLCZADIK JELENÉS.

Zsigmond, Bálint, Zászlós, katonaság.

Bálint. Itt állnak Szádvárnak védjei, a haza buzgó szeretete lángol szívökben, és általam régi hűségöket irántad ujítják.

Zsigmond. Köszöntlek bennetek vitézek! A haza és a szabadság újra erős karjaitokat kéri. Kajuk nagy táborával várunkat már körülvette, és azt általadni kívánta. Én régi vitézségtekben bízván követjét viszsza-  
szaküldém, és eltökélém magamat inkább váram falai alá temettetni, mint rablánczot hordozni.

Bálint. Azt merem én is mondani magamról: míg csak élek, egy tatár sem szegezi zászlóját Szádvárnak falára.

Zsigmond. A csata, barátim, egyenetlen lesz, a sokaság ellen egyedül vitézségünket állíthatjuk, azért rend s okvetetlen szófogadás szükséges. Ha valaki volna köztetek, ki hazáját el tudná árulni, és a viadal alatt a vár feladását említni, azt én ennen kezemmel kitörlöm az élők rendéből. Ha valaki életét oly igen szeretvén inkább hordozza a szolgaság jármát, az álljon elő, hagyja el váramat, és borúljon a pogány lábához! — Ti hallgattok? Jó, esküdjék kiki hűséget mind halálig. (Kardját kihúzza, közéjük megy).

(Az egész katonaság kardot húz, s valamennyen kardjaikat Zsigmond kardjához értetik).

Esküszünk!

Zsigmond. Köszönöm, vitézek, a haza s királyunk nevében.

Zászlós. Most már jöhet Kajuk, mi valamennyen egyért! nem félünk dühétől.

Bálint. A szabadság legyen csatakiáltásunk; az a szó, mely eddig a magyart annyi győzödelemre vezette, annak legyen szentelve egy jó magyar élete s halála.

Zsigmond. És ha bár éltünkkel áldozunk e nagy

célnak, a történet, a világ legigazabb bírāja, nevünket fentartja, és tartandó érdemoszlopot emelünk maradékunk szívében. Ha a jövődö tetteinket csodálja, és laurust ültet füves sírhalmunkra, akkor ez a vér, melyet most szívünk ont, rajta fog ragyogni, és éleszti dicsőségünk halhatatlan virágát. Ha egy magyar hívtelen kezd lenni dicsőült véréhez, ha elfajúlva őseitől a szabadság már szívét nem emeli, ha oly magyar e romladék alatt elmegy: lelke felébred, és talán visszatér elei dicső nyomdokába. Rajta tehát vitézek! harczoljunk a királyért és szeretett hazánkért. Most a vár falára.

(A kárpit lefordúl).

## NEGYEDIK FELVONÁS.

### ELSŐ JELENÉS.

Sátor előtt.

Kajuk, Orangzeb, Zelmíra s több Tatárok.

Zelmíra. Jó reggelt kedves atyám! a kelő nap új örömet készítsen szívednek.

Kajuk (kegyesen). Miért kerülöd atyádat Zelmíra? tegnap csak alig láttalak. Különben tele arczád a hajnallal vetélkedett, most oly halavány, és a fentöltött éjszakát nyilván hirdetik beesett szemeid. Zelmíra! mely sokat változtál, mióta a sajói ütközet után tölem elmaradtál!

Zelmíra (félre). Rettegek, hogy titkomat tudja. (Atyjához). Álomtalanság és a nyughatatlan élet, más semmi.

Kajuk. Orangzeb most vallá, hogy értékét veled osztani akarja.

Zelmíra. (Atyja mellére borúl). Nem, csak most ne.

Kajuk. Értelek — és soha.

Orangzeb (félre). A méreg megemészt; ezer átok reátok.

Kajuk. És erről, akarom, többé köztünk szó ne legyen. De hol marad Kobut; még tegnap estvére vártam, és egész éjjel oda marad, nem legjobb jel. (A tatárokhoz) Minden esetre a nép készen legyen, mert az első kürtszóra a várat ostromoljuk. (Egynéhány tatár elmegy).

Orangzeb. Talán a magyar nemes őt megfogva tartja, vagy amaz ifju —

Kajuk. Nem hihetem, ama vitéz magyarban több erkölcsöt gondolok, mint hogy azt cselekedhetné: nem fér ily alacsonság szívéhez; ő nekem tisztelt ellenségem, s ha őt nagynak nem tartanám, nem kívánnék vele mértekezni.

Zelmíra. Az ifjuban is nagy lélek lakik.

Orangzeb (fontosan). Mely kész szószólója lett Zelmíra annak a fogolynak!

Zelmíra. És méltán. Tudod, kedves atyám, hogy kérésemre őt életben hagytad, és velem visszaküldöttesd az ország szélire. Mely állhatatosnak s nagylelkűnek mutatta ő magát, mely csendes erővel hordozta lánczait, és békén nézett nehéz rabságába: egy rab sem volt hozzá hasonló.

Kajuk. Megvallom, az én szívemet is meg tudta indítani.

Orangzeb. Kobut közelget.

## MÁSODIK JELENÉS.

Kobut, az előbbieik.

Kobut (Elek véres ruhájával). Győződelmes vezér! ama nemes makacssága azt teljesíteni nem engedte, a mit fogadtam; nyúlj azért fegyveredhez, és áldozd fel őket kemény haragodnak. Bebek Zsigmond nevetve fogadta követedet, és azt izeni, hogy gondolkodjál vissza, s ha még egy fiad volna, küldd az ostromhoz.

Kajuk. Hah! ezért véreddel adózol. Orangzeb! fú-



jasd meg a kürtöt! (Orangzeb el). Magam vezetem az ostromot.

Kobut. Soká ellent nem áll, csak ötszázan őrzik Szádvárnak falait. (Az egész táborban kürt harsog, Orangzeb vissza jő).

Kajuk. Harmad része tehát népemnek elég, sőt sok is. (Orangzebhez) Te további parancsolatomig a táborban maradsz.

Kobut (félre). A szerencse ismét részemre dolgozik. (Kajukhoz) Nem volt oly ocsmány név, melylyel nem illette felséges személyedet.

Kajuk. Elengedem további mesédet; hol a magyar ifjú?

Kobut. Ő elesett az én karom által; itt véres ruhája szóló bizonyságom.

Zelmíra (nagy indulattal). Setétedj el ó nap! hűnyj el éltem csillaga! Oda Elek! oda nyugta éltemnek. (Elmegy).

Kobut. Megbocsáss hatalmas vezér! én őt megölni kénytelen valék: a falakon kívül engem megtámadott, egy elrejtett törrel akarta mellemet keresztül szúrni, és csak a jó szerencse mentett meg a haláltól; látván vesztemet, kardot húztam, s mivel már a várból segédje közelített, gonosz fejét ketté hasítottam.

Kajuk (kihúzza egy zacskó aranyat, és megvetve neki veti) Annyi vitézséget nálad nem kerestem. (Merőn szemébe néz). Kobut, keresztüllátom lelkedet; rettegj haragomtól, ha nem igaz a miket szólottál. (Elmegy, Orangzeb követi).

Kobut (maga). Valóban? tehát csak annyira vihettek, hogy ez a pogány is keresztülláthat? De mely halandó tudja a történet kormányát vezetni; hibázni az ő sorsa, de az okosé a hibát helyre hozni. Egy véletlen gondolat ütött fejébe, mely szavaimat előtte kétségekké tette, ez nem gátol semmit, sőt feltételem inkább erősödik, melyre maga Kajuk ösztönöz. Egy lépés van már téve; nagy lépés, mert Emelkát karjaim közé ve-

zeti; a másikat Orangzeb könnyebbítse. Kajuk vesztével új világ nyílik meg előttem.

### HARMADIK JELENÉS.

Az előbbi, Orangzeb.

Orangzeb (sietve). Jó hogy talállak, barátom, segíts, tanácsolj, kérlek. A székelyen és a méreg szüntelen üldöznek.

Kobut. Mely háborodás! mi történt?

Orangzeb. Zelmíra nekem el vagyons vesztve; Kajuk, kibn minden bizodalman vala, nekem maga megtagadá.

Kobut. És te?

Orangzeb. Mit tegyek? az övé a hatalom, legkisebb mozdulás életembe kerül.

Kobut. Szegény ember! oly könnyen elveszti lelked, erejét? oly hamar lemondasz a szép reményről? A porba véletek alacson törpék! alig érdemli meg a fáradságot, véletek veszödni. Köszönd igaz hajlandóságomnak, hogy még szeretlek, és szerencsédet kívánom.

Orangzeb. Az az egy remény táplál, hogy a magyar fogoly halála után az idő Zelmírá megkérleli, és otthoni földön még hozzám kapcsolja.

Kobut. Egy szó tölem minden reményedet a porba dönti. Az ifju él, és gúnyolva neveti hasztalan tüzedet.

Orangzeb. Mit? hát nem esett el a te kardod alatt?

Kobut. Él mondom, és csak töled függ — Elrejtém őt a barlangba, addig ott legyen, míg vére jobb hasznunkra folyhat. Ruháját lehúztam, Kajukot vele hitetni; ez a vér (Elek ruháját elébe tartja) — nézd mit tettem éretted! tulajdon vérem. De mi haszna, veled nincs mihez kezdeni.

Orangzeb. Van erőm, Kobut, csak tanácsolj mitévő legyek; ez a kéz tanult az ölésben, a boszuállás elfelejteti velem a mit eddig szerettem.

Kobut. Orangzeb! te nagyot szóltál, én többet felelek. Kajuknak meg kell halni. (Hallgatás.) Mit, te elfordulsz? Irtózol? Szegény ember! te csak szenvedni születél. Most értelek már, Kajuk! Zelmírá bátrabb szív nyerve el, értem mire czéloztál.

Orangzeb. Ő velem sok jót tett, a nap elhúzná sugárait tőlem, ha őtet megölném.

Kobut. Vagy te, vagy Kajuk! egyitek áldozattá lesz. Dolgunk már annyira mene, hogy hátralépést nem szenved. A nép el van készítve, és téged örömmel vezérének választ; akkor Zelmíra is önkényt karjaidba repül. Félre ily asszonyi gyengeséggel! a férfi dicsőség után vágyjék, arra van ő teremtvé: vérengzzen bár annyi szív, arra ő nem ügyel, és bátran czéljához siet.

Orangzeb. Nem, én eloltom azt a tüzet, mely bennem dobzódik.

Kobut. És az a magyar nevetve áldja félénkségedet Zelmíra kebelén. Jó, az ostrom után mindjárt Kajukhoz megyek; vallást teszek neki mindenről, ő nekem meg fogja bocsátni, hogy a barátság irántad annyira birhatott. Azt nem hallgathatom el, hogy azt a magyar ifjut is a te segítségeddel rejtém el; mert tudd meg, hogy ama biztos társaidat arra fordítottam — én mindjárt —

Orangzeb (felhevülve). Megállj! (Magával küszködve). A szerelem és a gyűlölség dobzódna mellemben. (Eltökélve). Kobut! im eltökélve látsz: ő engem megbántott, a boszuállás győzzön. De mint lehet végbeinni? a nép őt szereti, és a legkisebb gyanu bennünket feláldoz.

Kobut. Bíz reám! a gyanut magunkról könnyen másra hárítom.

Orangzeb. Légy rövid; az ostrom kezdődik, nekem mennem kell.

Kobut. Hallgasd tehát; ha a nép Kajukkal együtt visszatér a táborba a harcztot kinyúgodni, mert nem könnyű munka leszen a vár bevétele; és ha Kajuk sátorában édesen aluszik, akkor te éjfél tájban add őtet által az örök álomnak. Légy férfiú, Orangzeb, bátor szívnek ez csak játék.



Orangzeb. De a játék kimenetele — Kobut! Kobut!

Kobut. Te mint első Kajuk után, ki sátorába szabadon ki s bejársz, kit a nép tisztel, ki merné benned keresni a vezér gyilkosát? Sőt halála után helyébe emelnek, és a hol most kértél, ott akkor parancsolhatsz. De hogy a népnek kétsége ne legyen, azt a magyar foglyot titkon ide hozom, ruháját Kajuk vérébe márt-suk, te arra lármát üss, és a nép majd nem hallgatván az ifju mentségére, úgy is mint gyűlölt ellenségét mér-gének áldozza.

Orangzeb. A harc, hiszem, nem soká tart, az után erről még többet beszélünk. (Kézét nyújtja neki). Kobut! te győztél, a tied vagyok minden esetre.

Kobut (örömmel). Menj kedves barátom! és ne felejt-sd el mint vezér, hogy én valék egyik eszköze fényes nagyságodnak.

Orangzeb. Számot tarthatsz érdemes jutalomra. (El.)

## NEGYEDIK JELENÉS.

Kobut maga.

Kobut. Fáradozásaim gyümölcsei gyönyörűen érnek, már nem vagyok messze célomtól! Kajuk! igazán mondad: ez lesz Magyarországon utolsó harc-zod; jól jövendőltél, mert a kürt hangja többé fel nem ébreszt. Zelmíra éljen, ő nekem nem ártalmas. (Hallgatódzik) Ott harc-zolnak, és az ég visszahangzik dühös lármájok-tól; az a szerencsés a ki jobban gyilkolhat, és ha az ész világánál nézzük, egyik sem tudja miért: ezt az a tü-nemény láng, a hazai szeretet, azt amaz emésztő fúria, a nagy-ravagyás és rablás ösztönözi. De nekem mindegy, sőt ily tekintet nevetségre csiklándoz. Közelebbről né-zem ezen öldöklő játékot, hogy ez után annál könnyeb-ben a várba teremhessek.

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Szádvár előtt. A csata közelget, a verekedők előre nyomúlnak, Zsigmond a magyarokkal hátra nyomatik, azonban Bálint egy osztálylallyal a tatárok derekára rohan, kik az után viisszaszaladnak; a csata között Zsigmond megsebesedik, a Zászlós ötet védelmezi, az ütközet eltávozik, csak a zászlós marad, és Zsigmondot egy köpadra segiti.

Zsigmond. Itt engedj nyugodni, Orbán! sebeim égetnek; itt az árnyékban talán könnyebbül fájdalmam: leginkább az szomorít, hogy oly hamar tehetetlen lettem. Menj Emelkához, mondd neki hogy hagyja el sietve kísérőivel a várat, siess és vidd neki utolsó áldásomat. (Zászlós el). Az a remény, hogy gyermekem megmenekedik a fogságtól, édesíti végső órámat! nem soká még, és visszaadom a földnek a lélek porruháját, elvégzem pályámat; ez a virág, melyet a haza leszakaszt, az örök tökéletességben újra feléled.

## HATODIK JELENÉS.

Egy Katona, az Előbbi.

Katona (sietve). Uram! Bálint az ostromot visszaverte, és minthogy téged nem talált, engem küldött állapotod iránt kérdeni.

Zsigmond. Mondd vitéz barátomnak, hogy még élek, de két nehéz seb erőmtől megfosztott; mondd neki hogy Szádvárnak szabadságát védelmét az ő kezére bízom; és ha a vár mentve marad, legyen ő Emelka atya, ha én elköltözöm.

Katona. Légy boldog, Zsigmond! én viisszatérek a csatába; győzni, vagy halálba megyek. (El).

Zsigmond (maga). Vitéz Bálint! viisszanézvén életem útjára, téged mindenütt híven mellettem látlak, jót és roszt velem felosztani.

HETEDIK JELENÉS.

Zászlós, az Előbbi.

Zászlós. Emelkával szoltam, átadtam Balázsnak, és amaz idegen magyarnak; csodáltam őt oly nyugottan látni; nehéz sebeidet eltitkolám előtte, hogy még szép reményt vigyen el Szádvárról. — De minő zaj ez! Új támadás!

Zsigmond. Menj fel a falufokra, onnan kilátsz a szabadba.

Zászlós (felmegy). Valóban új ostrom, három csoporton rohannak a várra.

Zsigmond. Hol harczol Bálint?

Zászlós. A várkapu felett; már a falaknál vannak, mint a felhő úgy repül a nyíl felfelé — vitéz népünk kiállá — most lajtorjákat tesznek a falakra; a miéink egyre harczolnak, Bálint legelül — a tatárok hullanak — már szaladnak — Bálint győz! győz! Ó Zsigmond! hogy ott nem lehetsz!

Zsigmond. Ó égi igazság!

Zászlós. Kajuk új népeket küld, az egész hegyet bélepi sokasága; új ostrom, — a kaput feszegetik — Bálint visszaveri őket — szörnyű vérontás — több több tatár hull — ismét új osztály közelít, a mieink ritkúlnak — új ostrom a falakon — Bálint mindenfelül vitézeinket gerjeszti — a tatárok a holttetemen a falakra másznak. Hah Zsigmond! Bálint elesik — fejét egy karóra függesztik, a tatár zászló — nem, nem, ez a tekintet megöl. (Sebesen leszáll.)

Zsigmond (nagy maga-megeröltetésével kardot húz.) Hah! nagy isten! most adj még erőt! (A várkapu felé megy). Szabadság vagy halál! (Azon közben a tatárok bérohannak. Orbán és Zsigmond egy ideig velök harczolnak, végre a Zászlós levágatik, és Zsigmond a gyengeségtől lenyomatván megfogatik. A tatárok felül a falakra másznak, Szádvár ég, e láрма alatt lefordúl a kárpit).



## ÖTÖDIK FELVONÁS.

### ELSŐ JELENÉS.

Sötét barlang.

Kobut több Tatárokkal, fáklyákkal, Emelkát bevezeti.

Kobut. Itt e rejtek barlangban tanúld tehát megismerni, hogy Kobut arra kényszeríthet, a miért előbb esdeklett. Itt panaszold e kemény szikláknak sorsodat, hallgasd a szelek ordítását, önnön nyögésed viszhangzását, a kígyók sívítását, és a halál lassú lépését, ha édes szavaim terhedre vannak. (Egy ideig hallgat) Emelka! még szeretlek, még csak rajtad áll — (Lábához esik). Nézd, térdemen —

Emelka (érdemmel). Vissza szörnyeteg! te kit a természet vad haragjában szüle, hagyj el; jelenjen bár meg előttem a legmérgebb állat, könnyebben leszek, mint gyűlölt képed előtt.

Kobut. Vedd hát jutalmadat. (Elfordúl és egynéhány hátul álló tatároknak jelt ad. Magában) Előbb ismerje meg kedvesét; ez a tekintet lefosztja a szív kemény kéréget, és közelebb viszen az ő bírásához. Az a halaványság és az a bús tekintet gyönyörű képén, a félelem hagyományi, neki még új kellemet adnak; én ötöt nem szerettem, de annyi szépség mást ne boldogítson, inkább keblemen hervadjon el. (Elek bevezettetik kísérőivel, Kobut a fáklyásokkal elvonúl).

MÁSODIK JELENÉS.

Elek, Emelka.

Elek. Mire élek még, kegyetlen Végezet! Ó engedd ezt utolsó órámnak lenni.

Emelka. Hála az egeknek! újra szabadon lehellek.

Elek. Egy fogoly társ!

Emelka. Mely ismeretes szavak! mely mélyen behatnak szívembe.

Emelka. Mely ömledező hang, akárki, én megszólítom.

Emelka. Talán ő is szenved, vagy hasonló áldozatot és vigasztalást óhajt, én megkérdem.

Elek. Ki vagy? felelj! Mely bal történet hozott e helyre?

Emelka. Ó égi irgalom, mely szózat!

Elek. Mit hallok! ez Emelka szava! Emelka! Emelka!

Emelka. Te vagy kedvesem? és eljöttél a síron túl is híven Emelkát vigasztalni. Ó áldott lélek! még visszatart a sors, nem követhetlek. Ne hagyj el, vigasztaló lélek, mint az életben elhagytál: járulj körülöttem, és erősítsd lelkemet.

Elek (nagy indulattal). Emelka itt, hah! mely rettenetes eset!

Emelka. Vagy ha az égi igazság egy titkos bűnért kizár az örök üdvösségből, szólj, mit tehetek váltságodért?

Elek. Emelka! még élek, ó egy szerencsétlen életet.

Emelka. Elek, Elek, te élsz! Ó egek! adjatok erőt ez örömet viselnem. De hol vagy? szemeim hasztalan keresnek.

Elek. Oly közel hozzád; de szólj, hogy jöttél ide? rettegek, ha Kobut kezébe estél.

Emelka. És méltán, hallgasd csak: Minekelőtte a várat elhagytam volna, az a földink, kit Bálint a várba hozott és az atyám kíséremnek rendelt, Balázst, azt a hív szolgát, orozva megölte. Én az atyámhoz akartam folyamodni, de ő megragadott, és kardját mellemnek szegezte — a többit nem tudom, de mire életbe jöttem, itt e barlang bemenetelénél Kobutra találtam, ki czinkosának épen akkor egy tört döfe mellébe; vedd, így ordíta, szolgaságod bérét; és az ezer átkok között lábaimnál lelkét kiadta.

### HARMADIK JELENÉS.

Kobut, Tatárokkal, az Előbbiek.

Emelka. Elek! téged látlak! mely boldogság!

Elek. Emelka!

Kobut. (Elekhez.) Te magyar ifjú, te már a halálnak voltál szentelve, im én fentartottam életedet.

Elek. Félre! veled nincs szólásom.

Kobut. Hogy is jöhetne gyilkoló gondolat fejembe, midőn egyedül a szerelem lelkesít. (Emelkához.) Ezt egyedül a te kedvedért cselekedtem — te elfordúlsz? Tudd meg tehát, hogy gyűlölni is tudok, és hogy haragom oly nagy valamint szerelmem, azért nézd, itt szemed előtt haljon meg —

Emelka. Megállj gyilkos! Én — nem, nem, vedd el életemet.

Elek. Engedd az én véremben dühödni. (Kobut újra megtámadja.)

Emelka (felháborodva). Hadd el, nem birhatom tovább; itt, itt vagyok.



## NEGYESEDIK JELENÉS.

Orangzeb kívülről, az Előbbiek.

Orangzeb. Itt ezen barlangban kell nekiök elrejtve lenni, itt vigyázzatok. (Bejön.)

Kobut. Hah! ez Orangzeb! Vallyon mit akar ő.

Orangzeb. Kobut! mit mivelsz?

Kobut. Azt én kérdezhetem tőled, mi hozott téged ide?

Orangzeb. Megvesztegetted ugyan szívemet, de a jobb erkölcs felébredt mellemben, és tudd meg, hogy vezéremnek igaz vallást tettem: e helyre pedig azért jöttem, hogy gonoszságod áldozatit tőled elragadhasam. (Emelkát meglátván.) Még egy fogoly?

Emelka. Elek! közelget a szabadulás órája!

Kobut. Barátom! térj eszedre, most fő pontján célunknak, és te — Orangzeb, mit fogadtál?

Orangzeb. Félre minden megbizottsággal, szégyenlem, hogy veled valaha csak szóba is állottam.

Kobut. Tudd meg tehát, hogy te is elveszesz velem együtt.

Orangzeb. (A tatárokhoz.) Ezt a két foglyot vezesétek a fővezérhez minden tisztelettel, és ezt (Kobutra mutat) kötözzétek meg.

Kobut. Hah! nekem ezt? ismersz te engemet?

Orangzeb. Vess számot a világgal, többet nem dühödöl.

Kobut. Hah! menj tehát — (kardot ránt, és Orangzebét megtámadja, a ki vele öszvecsap, és levágja). Átkozott légy örökké! (meghal).

Orangzeb. Vedd jutalmadat. (A tatárokhoz.) Ezt a testet vigyétek, és vessétek a barlang gödrébe, hagyjátok temetetlen, és a vad állatok lakozzanak vele; ő azt érdemlette. (A tatárok elviszik Kobutot.)

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Zelmíra, az Előbbiek.

Zelmíra (örömmel Elekhez szalad). Elek! Elek! Te élsz! (Emelkát meglátja.) Ki vagy te? Elek! hogy jössz ily társaságba?

Elek. Emelka, Bebek Zsigmond leánya, ő az kiről oly sokszor szóltam.

Emelka. Kobut ide e barlangba zára (Orangzebre mutat) míg ez az ifjú meg nem szabadított.

Zelmíra. (Orangzebrehez.) Orangzeb! ez elfelejteti velem a múlt időt, te hibáztál, az atyám megbocsátott, (kezét nyújtja neki) légy nekem is barátom!

Orangzeb. Zelmíra! mely szépen jutalmazsz, én megyek, és a fővezért mindenekről tudósítom, addig maradjanak a te oltalmadban. (El.)

Elek. Zelmíra! mennyi köszönettel tartozom. (Emelkához fordul). Emelka! ebben a jó teremtésben nézd életem megmentőjét, biztatóját és angyalát.

Zelmíra. A te szerencséd legszebb jutalmam!

Emelka. Ki vagy te angyali jószág? vedd buzgó könnyeimet! ezek áldanak téged, mást Emelka nem adhat — de te elfordulsz, szemeid kerülnek. (Gondolkodva.) Talán Eleket szereted? Hah! ki ne is szeresse. (Oda vezeti Elekhez.) Nagylelkű leány! légy te az övé, neked hozzá több igazságod van, légy szerencsés.

Zelmíra (ömlendezve). És te?

Emelka. Én nálatok maradok, és boldog bizony-sága leszek szép szerencséteknek.

Zelmíra. Nem, a dicső napnál! e szent frígyet soha el nem szakasztom. (Emelkához.) Te meggyőzted utolsó kétségemet, ily nemes szív megérdemli Eleket. Legyetek boldogok.

Elek (nagy érzéssel). És Zelmíra?

Zelmíra. Én atyámat honába követem, és téged először teljes igazsággal mellemhez szorítlak avval a szép hiedelemmel, hogy Zelmíra élni fog szívetekben.

Elek és Emelk a (öt általfogják). Míg porrá nem leszünk.

Zelmíra. Kedveseim! most siessünk az atyámhoz : én nektek szabadságot kérek; jertek. (El.)

## HATODIK JELENÉS.

Szádváron udvar. Kajuk a tatár sereggel, mely öt pajzsokon előhozza.

Kajuk (leszáll). Vitéz tatárok! segítségtek és erős karjaitok által elértem célomat, a vár hatalmamban van, és kezem közt a várnak ura; most már diadalmasan hazánkba indulhatunk. De azelőtt még elesett fiamnak áldozatot hozok, és felszentelem ama büszke magyar életét, a ki népemben és ennen szívemben oly nagy károkat tett. Hozzátok elő Bebek Zsigmondot. (Négy tatár el.) Megvallom, nem kis munkába került a vár bevétele, méltó dicséret illik az igaz vitézséghez, ellen-ségeink emberül harczoltak; magam is csak alig menekedtem fiamnak sorsától : mert egy ősz bajnok keresztülvágván seregem derekán, nagy veszedelembe hozott, melyből Orangzeb vitézsége szabadított ki.

## HETEDIK JELENÉS.

Orangzeb, az Előbbiek.

Orangzeb. Győzödelmes vezér, elvégeztem híven a mit parancsoltál, a barlangban azt az ifjút feltaláltam, és vele Bebek Zsigmondnak leányát.



Kajuk. Hah! Bebek! ez a hír szívedet érdekli.

Orangzeb. Kobut, midőn titkait felfedezve látta, ellenem kardot rántott, én vele öszvecsaptam, és kiontám gonosz véré. A foglyokat Zelmíra kíséri lábaidhoz, itt jó.

## NYOLCZADIK JELENÉS.

Zelmíra Elek, Emelka, az Előbbiek.

Zelmíra. Atyám! drága atyám! itt Elek —

Elek. Köszöntlek tatár vezér! Hogy a várból vissza nem tértem —

Kajuk. Mindent tudok, és hogy te is lásd, ifjú, hogy a tatár tudja az erkölcsöt becsülni, tehát ez órától fogva szabad vagy, menj a hová tetszik.

Elek. Érzem ajándékoz teljes érdemét, de még egy kérést teszek szívedhez: én ama nemesnek nevelt fia vagyok, itt áll egyetlen egy leánya, tarts meg engem foglyodnak, Emelka legyen szabad.

Emelka. Nem, tatár vezér! az atyám ellenséged vala, én rabod maradok.

Elek. A gyenge leány neked nem ártott, én a csata vérmezején elfogatván, igaz foglyod vagyok, áldozz fel engem, Emelkát tedd szabaddá.

## KILENCZEDIK JELENÉS.

Tatárok b vezetik Zsigmondot, az Előbbiek.

Kajuk. Ha! büszke magyar! erre, tudom, számot nem tartottál.

Egy tatár. Vezér! ez a magyar még most is macskodik. mezt sebzőjét maga leszakasztván, ön halálát szeretet.

Emelka. Atyám! atyám! hát így látlak meg megint?

Zelmíra. (Emelkához.) Légy erős, ez utolsó fájdalmad.

Zsigmond. Ti is, kedvesim, itt az ellenségnél? Ó ez sok!

Kajuk. (Zsigmondhoz.) Bebek Zsigmond! tudod ki előtt állasz?

Zsigmond. Öless meg és áldani foglak. Gyermekim! nekem a halál int, viseljétek békén sanyarú sorso-tokat. (Leeresztik a földre.)

Zelmíra. Atyám! te az erkölcsöt becsülöd, kegyel-med legyen hasonló lelkedhez : add gyermekit szabadon! ez legyen Magyarországbán legszebb diadalmad.

Kajuk. Te győztél, vitéz Bebek, tekints fel meg-békélt ellenségedre. Vitéz férfiu! az életben egymást gyűlöltük, vedd halálod óráján igaz tiszteletemet. A szívet csiklandó győződemi fény, és a fiam haláláért való bosszúállás váradba hozta számos seregemet; de ez a végső harc : nyújtsd kezedet hosszas békességre.

Emelka. Nagy isten; szemei homályosodnak — atyám!

Elek. Zsigmond! ne hadd el gyermekidet.

Kajuk. És hogy példáját adjam barátságomnak, ím halljad még, hogy szeretett gyermekidnek szabadságot adok.

Zelmíra (atyja mellén). Atyám! ezt vártam lelkedtől.

Zsigmond (kezét nyújtja). Légy boldog, tatár! (Elhaló szavakkal.) Emelka! Elek! áldásom reátok. Di-csőség, békesség hazámnak. (Meghal).

Kajuk. Tatárok! ide nézzetek, így hal a magyar, így hal meg az igaz bajnok.

Emelka és Elek (Zsigmondra borúlva). Atyám! atyám!

Kajuk. Fedjétek be őt a vitézség címjével (a tatá-

rok zászlókat tartanak Zsigmond felett), azután temessétek el tulajdon várában; megérdemli ez a nemes, hogy azon helyen nyugodjék teteme, a melyet oly vitézül védett. (Hozzája áll kiterjesztett kezekkel, hangos szóval.) Sírköve legyen : örök dicsősége.

(A kárpit lefordúl.)



# ZÁCH KLÁRA.

DRÁMA ÖT FELVONÁSBAN.

(1812).

## SZEMÉLYEK.

---

Károly Robert, magyar király.

Erzsébet, királyné.

Lajos, magyar koronaherczeg.

Kázmér, lengyel herczeg, Erzsébet testvére.

Zalovszky, Kázmér nevelője.

Fallenszky, titoknok.

Zách Felicián.

Klára }  
János } Zách gyermekei.

Cselén, egy udvari ifjú.

Babonics, a királyné tisztartója.

Lanka, ennek hitvese.

Keszi Berenda, magyar nemes.

Gyula, Lajos herczeg nevelője.

Udvari tiszt.

Apácza.

Bálint, Zách öreg szolgája.

Egy gyermek, mint genius.

Itélő bírák. Ország nagyjai. Udvari dámák.

Udvari szolgák. Ör. Népség. Bírák.

---

A darab történik Budán és Visegrádon 1330.

---

## ELSŐ FELVONÁS.

---

Budán királyi terem, a falakat a régi királyok képei ékesítik.

### ELSŐ JELENÉS.

Keszi Berenda maga.

Berenda.

Mely idegen minden, mely nagy változás, csak ezeknek a nemes férfiaknak képei mutatják, hol vagyok. A szem vígan keresztülfutja az oszlopok rendeit, és a falak ékességre, új ízlésre mutatnak; de félve gondolom: talán új szívekre is. (Árpád képe alatt megáll.) Félre tehát szemfényvesztő árnyék — itt, itt egyedül nekem a világom. (Fellengezve.) Dicső királyok! nemzetem szerzői! miért voltatok ti is halandók — tetteiteket híven fentartjuk, de a tehetség és a lélek visszaköltözött világos honába. Ez Árpád! mely erőt mutat képe, mintha magával az örökkévalósággal lépett volna szoros szövetségbe; mégis őtet is elérte a mulandóság karja, mint a magas dicsőséget. — De hol marad Zách? soká várakoztat.

### MÁSODIK JELENÉS.

Egy Udvari Tiszt, Előbbi.

U. Tiszt. Egy idegen? Vallyon mit akar ő? Barátom, talán — —

Berenda. Ismersz te engem, hogy barátodnak nevezsz? Valóban a barátság, mint látom, igen könnyű szó nálatok.



U. Tiszt (büszkén). Mi élni tudunk. Ha talán valakit keresnél (kevélyen) én az udvart szolgálom, segíthetek.

Berenda. Köszönöm.

U. Tiszt. Vagy olykor egy jó tanács sem esik a porba, p. o., ha valami ügyed vagy valami kérésed lenne; egy kis eligazítás, útmutatás olykor sokat használ. Mi, kérdés nélkül szólván, sokat tehetünk.

Berenda. A tehetség nem legjobb kézben lenne.

U. Tiszt (megbántatva). Uram —

Berenda. De ha épen nekem használni akarsz, szólj, én egy magyart keresek, ki hív királyához és házához, nekem minden kérdésemre igazságot felel.

U. Tiszt. Ez a kérdés a régi időből való, én nem értem.

Berenda. Gondoltam, azért sajnálom, barátságodat nem használhatom.

U. Tiszt. De ha a királynál valamiért esedezel, akkor szükség némely tudósítás, t. i. ki bírja kegyelmét, kinek a közbenvetése legfoganatosb — de ha nem akarod — (el akar menni).

Berenda. Ha már erővel nekem szolgálni akarsz, mondd meg: azon sok között, kik a királyi kegyelem és méltóság körül lebegnek, kit különböztet a király legjobban?

U. Tiszt. A szalerni Drugetek mellett kiváltképen Záchtot, ki előbb neki mérges ellensége vala; de elhagyván Trencsenyi Máté részét, kinél nádori hivatalt viselt, a király ötét kegyelmébe vette és nagyon szereti.

Berenda. És méltán, mert ő józan, és bölcs férfiú.

U. Tiszt. Meglehet; de neki másképp az egész udvar ellensége, és köztünk szólván, magam is gyűlölöm, mert oly kemény —

Berenda (rá sem hallgat). Ott jön maga —

U. Tiszt. Hát ismered ötét?

Berenda. Mint régi barátomat.

U. Tiszt. Mely szerencsés történet, hogy oly nagy ember barátjával megismerkedhettem, valóban örülök. Mondd neki, mely tisztelettel viseltetem iránta. (El.)

## HARMADIK JELENÉS.

Keszi Berenda, Zách.

Zách. Még egyszer köszöntlek barátom, és áldom azon órát, mely téged Budára vezetett. Mely öröm nekem, hogy egyszer még is sok kérésemnek és tulajdon jobb érzésednek engedvén, lemondasz minden pártosságról.

Berenda. Csalatkozol, ha nálam oly vándor elmét és hűséget keressz. Tizenennyolcz esztendeje ugyan, hogy Károly Rozgony térein győzedelmeskedett, és az országot elfoglalta; de vannak még hazafiak, kik őt csak hódítónak tartják, és elvonúlva jobb időre várván a tüzet nevelik.

Zách (sebesen). És csalárd iparkodások jármot készít önnön hazájoknak. Titkos örömmel nézik ellenségeink, hogy Hunnia alighogy magát önnön fiaitól vágott sebében váltig el nem vérzette.

Berenda. Úgy lehetne sorsa, ha minden magyar csak téged követne. Megbocsáss barátom, hogy most is, ámbár oly régen nem láttalak, ellenkezem veled; de azt tudod, hogy az igaz magyarnak hazája boldogsága legelső gondolatja.

Zách. Nyisd meg bátran szívedet előttem, érzem teljes érdemét; és ámbár balul vádolsz, még is neked, hidd el egyedül magadnak, elmondom mentségemet. Én Trencsényit elhagyám, mert nálánál hazámat jobban szerettem, melynek Károlytól több szerencséjét reméltem. Eltűnván buzgó csalódásom, nyilván láttam, hogy Máté nem ember egy kormányt vezetni; mert nem a közjó lelkesíti őtet, hanem egyedül a személyes hatalomnak veszedelmes bírása, és így jobb tehetségem csakhamar fölébredt, és világosodott elmém szebb czélhoz vezetett.

Berenda. Tartandó tökélet a tárgyat nemesíti. Legyen úgy mint mondád: őtet szebb útra vezetni, nem pedig elárulni volt kötelességed, egy hibától irtóz-

ván, magadat egy idegen karjába vetetted. Ki tudja mit fődöz az idő homálya!

Zách. Elhagyám ugyan ötöt, de el nem árultam, mert titkait, melyeket velem, mint barátjával közlött, most is híven elzárva mellemben hordozom; karomat vontam el egyedül tőle, és arra fordítom, a merre a kötelesség vezet; és áldom azon órát, melyben cselekedtem, mert tiszta tökéletem gyümölcsei érnek. Hogy alacsony vágyódás meg nem tántoríthat, azt megmutattam, mert nádorispán méltósága, melyet Máténál viseltem, nem vala elegendő hazámat elfelejtetni. Ismersz, ily tünemény jó rajtam erőt soha nem vehetett.

Berenda. Az nem; de a régi szokások unalma, és a külföldi életnek magához vonzó nyájias kellemei. Ő barátom, nekem épen az a félelmem; mert a mely kebelbe a puhaság beszáll, onnan a szabadság csakhamar elillan.

Zách. Az igaz szabadság valóban az élet legdrágább értéke, de oda vész jótevő malasztja, ha csak fegyveres kar és halál mutatja bírását. A szelid természet szebben használja, és az emberiség javára fordítja. Ily boldog pontra juttathat bennünket Károly országlása, ha nemes igyekezetét magunk nem hátráltatjuk. Mély fájdalommal látom Hunniában az egyenetlenség sötét fellegét tenyészni, és itt, a szivesség, barátság honában, sem szívet sem érzést már nem találni. A nemzeti társaság láncza elszakadva, semmi terhet nem bírhat, és egyenként erőtlén tagjai csak könnyen a porba tipratnak. Valóban, ki azt szívére nem veszi, nemzete ellen vétkezik.

Berenda. Ha az vétek, hogy szerelemmel nézem Árpád utolsó véré, ama királyi szűzet András leányát, a külföldön egy klastrom magányában életét elnyögni; ha az vétek, hogy hazám híre és régi dicsősége szívemet betölti; akkor (a képekre mutat) akkor ezek itt hasztalan éltenek.

Zách. Azt ne engedje az ég ura! Törvényünk még ép, mely a királyt hozzánk, minket a királyhoz kötött.



III. Andrással kihala Árpád dicső nemzetsége, és árva Hunnia fő nélkül erejét hullatá, és önnön fiai, kik nagy vágyódásokat gátolni nem tudták, majd hogy vég romlásba nem hozták, mert mindegyik királyságról álmodott; nem gondolván a nemzet ügyével, nem az ország boldogsága, csak a thronus fénye ragadá el őket. Ily veszélyes időben a római széktől Károly ajánltatik, ki a világ már bajnoknak ismert. Az egyházi rend s az ország egy része mindjárt hozzá állá. A sebes hír sok jót hozott felőle, és ámbár Máté azt titkolni akarta, még is elért mihozzánk is —

Berenda. És te mindjárt hittél csásosogó szavának!

Zách. Nem hirtelenkedtem, mert tudom jól, mely üres hang sokszor egy nagynak erkölce, és a hielzkedés hányszor méltatlannak tömjéne. De keresztülláttam tiszta akaratát és szívem meghódolt. Mig Máté minden módon célját erőltette, addig Károly hazánkat adósává tette, mert megalázta ama büszke Velenczét, mely most egész napkelet kincseit bírja. Az ország kincstára kiürülván, maga viselte a háboru terhét, mert tulajdon kincseit zsoldnak ereszté. Jól tudja ő, hogy még sokan vesztére törekednek; de sajnálván a hazai vért, csöndes békén várja fiai megtérését, és megnőtt hatalmát szebb célra fordítja.

Berenda. Volt egy idő, hogy máskép gondolkoztál.

Zách. Míg a jobbról meg nem győződtem. (Teljes szivességgel.) Barátom, nem gyermeki öröm szól belőlem de gyönyörű valóság; nézd körül magadat Budán, és akaratod ellen örülni fogsz királyunk szép rendelkezéseinek.

Berenda. Az volt célja utazásomnak.

Zách (sebesen). A király! De menj! —

Berenda. Én maradok, akarom őt látni, ő is csak ember.

## NEGYEDIK JELENÉS.

Károly, Kázmér, Zalovszky. Előbbiek (magukat hátra huzzák).

Károly (Kázmérhoz). Vedd tehát, kedves sógorom, jó szívvel a mit hív városom adhatott. Ha dolgaim engedik, mindjárt követlek, és remélem, hogy Visegrádon talállok; addig is Erzsébet gondja legyen ottlétedet kellemetessé tenni.

Kázmér. Mely szépen tudod használni a nemzet erkölcsét, és kegyelmeddel még azt nemesíteni. Itt töltött napjaim följegyzem szívembe, és ezután is híven emlékeztessenek kegyelmedre és a magyar barátságra.

Károly. Légy boldog, és vidd köszöntésemet a királynénak. (Kázmér, Zalovszky el. A király észrevevén Záchtot és Keszi Berendát.) Zách!

Zách. Fölséges király!

Károly. Mi tartóztatott, hogy még ma csak alig láttalak.

Zách. Egy munka, mely ha teljessednék, nekem szerencsémre, és királyomnak hazámnak nagy hasznára válnék.

Károly. Kicsoda az az öreg ott? idegen előttem.

Zách. Keszi Berenda, egy ősz bajnok, kinek számos napjait sok jeles tettek örökítik, Hunnia paizsa, és az ellenség félelme.

Károly. Sajnálom, hogy ily jeles férfiú oly ritka királyánál. (Keszihez.) Miért húztad el magadat szemem elől? ily hazafi nekem mindig kellemetes.

Berenda (bátran). Király uram, én gyűlölöm a képmutatást, és ámbár hatalmadban vagyok, megvallom, hogy ellenséged voltam; maradok-e, azt ez az óra választja el! De minden esetre előtted vétkes —

Károly. A mely ellenség a te lelkeddel bír, az nekem tisztelt minden időben, és csak a köz ember retteg előtte. Mi a kérésed?

Berenda. Tőled semmi, király.

Károly. És mi gerjeszti szívedet ellenem?

Berenda. Mint ember tisztellek mint valódi férfit; a királyban egyedül az idegent gyűlölöm. Hallgasd igaz vallásomat, mert hazudni soha nem tanultam. (Fontosan) Együtt nevelkedvén ezen barátommal, együtt nőtt szívünkben hazánk szeretete; de utóbb mindegyikünket más vélemény vezetett, én ellened, ő éretted harczolt; de az ifjuság szép hajlandósága mellemben marada, és ámbár elhagyá frigyünket, őtet még is barátomnak neveztem.

Károly. Nemes érzés.

Berenda. Hogy Trencsényi Mátét lenyomta hatalmad, elvonúltam a világtól, de mellemben egész házad ellen gyűlölséget tápláltam, melynek most új élelmet adni, vagy egészen elfojtani föltett czélom vala. Most tudod, király, mi hozott Budára.

Károly (érdemmel). Nem nyúltam én erővel a kormányhoz, a nemzet akarata emelt a thrónusra, és kezembe adá törvénye szentségét. Nápoly szült, de Hunnia fölvett gyermeki sorába, mert királyi vérem már folyt érette. Bal vélemény az, és időtlen büszkeség szülöttje, mely néhányat közületek ellenem fölgerjeszt. Karjaimban még erőt érzek, és ezen mellben tehetséget, és míg az el nem hagy, fentartom igazságom. Felejtsd el a mi voltam, és hol születtem, tekints arra a mi vagyok, és úgy tégy ítéletet.

Berenda (félre). Ily szózat egy királytól szívemet találja (magával küszködni látszik).

Károly. És te ősz bajnok, menj haza szabadon, árulót nálam hasztalan keressz. Próbált emberséged elfelejteti velem, hogy neked is a királyod az, kit balga-tagúl megvetsz.

Berenda (tűzzel). Igaz királyom vagy s maradsz, míg e szív ver. Király, te győztél. (Lábához esik) Vedd ez órától fogva hív szolgálatomat.

Károly. Kelj fel, és légy bizonyos, hogy a te hűséged egy szép reményt betöltött.

Berenda. Én megyek igaz hűségem próbáját le-



tenni. Légy boldog királyom! nem sokára, több igaz magyar társaságában újonan tisztellek.

Károly (kegyesen). Itt királyi kezem igaz barátságára.

Berenda (érzéssel). Legdrágább értékem, király! Én neked ártani, és teli gyűlöléssel jöttem Budára, de kegyelmed arra vitt, a mire a legkínosabb halál sem vihetett volna, megtértem, és éltetemet királyom javára szentelem. A jövődőség legyen bírása tettemnek. (A király előtt magát meghajtja, Záchnak kezét nyújtja s el.)

Zách. Mely sokat adott ez a pillanat, azt a barátság érzi.

Károly. Szerencsés fordulat, az ég segéd keze mely szépen teljesíti buzgó ohajtásim, a gyűlölség mérges furiája elhagyja Hunniát, és a szivesség, emberiség visszatér régi lakhelyébe.

Zách. Vedd kegyesen új szolgádnak, kit eddig csalárd vélemény vezetett, vedd teljes bizodalommal a meggyőzöttnek igaz ajánlását, szorosan fog ő kegyelmedtől függni, mert a szép lelkek bizodalma a tisztelt szülöttje, és a hűség legmélyebb gyökere.

Károly. Te pedig, kit szép tulajdonságok nekem érdemessé tesznek, hordozd nyilván kegyelmem jelét (egy aranylánczot levesz nyakából és Záchéba akasztja). Lásd-e egész világ, hogy a király szeret és méltán különböztet.

Zách. Drága királyom!

Károly. Semmi köszönetet! Légy ennekutána is az a mi eddig voltál, én is mindig kegyes királyod maradok.

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Udvari Szolga, Előbbiek.

U. Szolga. Felséges uram, a cseh követ tisztelni és bucsúzni akar, a thrónus előtt várja felséges személyedet.

Károly. Meg fogok jelenni. (U. Szolga el — Záchhoz

(fordúl.) És te készíts el mindent az útra; ha a követtel végezek, Visegrádra sietek. Ott megint ember lehetek, elvonva a világ terhes dolgaitól, mint boldog férj, mint boldog atya csak ott érzem az élet édességét, ott a házi boldogság csendes kebelében vígan megújulnak az ifjúság álmai, mely tündérországbán maga a hideg tapasztalás is örömet mulatoz: ott könnyebben szenvedem két reménynyel telt fiam halálát a még élők körében. Atyai szíved tudom téged is oda von.

Zách. Gyermekeimet ott tartja kegyelmed.

Károly. Azután a tanácsban elvárlak. (El.)

Zách. A mint parancsolod. (Egyedül.) A mit eddig remélni alig mertem, mit ez a szív oly régen ohajtott, igaz valósággal tenyészni látom. Hazámban egyesség, békesség és az a gyönyörű kilátás a jövőndőbe, hogy még valaha a magyar a fél világ uralja.

## MÁSODIK FELVONÁS.

Visegrádon Klára szobája.

### ELSŐ JELENÉS.

Klára, Cselén.

Klára. Hiába erősíted, hogy szerelmem boldogít, ez a bús tekintet más indulatra mutat.

Cselén. Ne ítélj oly sebesen. Gondold meg, hogy többször a szív és az ész egymással keményen harcolnak. Megvallom, hogy vérzik szívem az ész hideg diadalmán, de nem békétlenkedem sorsomon, hamindjárt téged más karjában látlak is, csak te boldog lehess.

Klára (félre). Hát még is igaz, hogy őt nem ismerem egészen; ez a vad érzés rejtezve maradt előttem. Nagy szíve, látom, féltetni is tud! (Cselénhez.) Te érzéketlenségedet szép szavakba akarod takarni, ily gondo-

latokra hogy jöhetsz? ily hasonlatosságot hogy kereshetsz, ha a szerelem csak maga lelkesítne. Cselén, rettegve nézek szivedbe, bizodalmat irántam nem találok benne.

Cselén. Nem, Klára, benned kételkednem messze volt lelkemtől, de érzem alacsonyságomat ellenére szívemnek. Menj, és uralkodjál, és ne hátráltasd magad fényes pályádon az én csendes fájdalommal. Kázmér szeret, tisztel, és kegyelme szép jövődöt ígér; könnyen fölemel ő érdemed szerint hatalmas karjaival; és én — én első leszek, ki tömjénezt nagyságotnak. Engem csak felejt el, az a rövid boldogság legyen elég, melyet szerelmed adott. Szegény sárva nem mérhetem magam a herczeg ékes kellemével; egy thronust adhat ő, midőn nekem szerelmem öröksége minden értékem. Válaszd a herczeget; panaszt tőlem soha nem hallasz, és szemem csendes könnyeit soha nem látod. Míg te boldog lélsz, szerencsétlen addig soha nem lehetek.

Klára. Szebb örömet reméltem; de látom hogy szived tőlem eláll, és elfordúlva engemet vádol. Nekem nem marad más, mint az a hideg tapasztalás, hogy te oly érzékeny mint nagylelkű valál.

Cselén. Elevenen rajzold sorsomat. Visszanézek éltelennek legszebb napjára, midőn szemeid először kezdék vallani kebled érzéseit — Klára! akkor be egészen más valál. De átlátom most, hogy szánakodás vala, melyet akkor irántam érzettél.

Klára. Kifejtődzvén a gyermekség gondatlan korából, te lettél éltelennek tárgya, kíváratim, érzésim minden foglalatja; ez a szív a régi, és a mi előbb voltam, most is vagyok, — de az udvar előtt — Cselén, te értesz! — kinosan elrejttem tüzes érzésimet, és mennyi könny, mely éretted hull, látatlan elszárad!

Cselén (megilletődve). Nem, a nagy istenre! ezek a szemek csálni nem tanultak, világos tükrében tiszta szivedet látom. Drága lélek, megint megbántott kétségem.

Klára (édesen). És ez a szív neked újra hűséget



ígér. De siess e mérget kivetni szivedből, mert ha elgyökerez, nekem és neked nagy gyötrelmeket szülhet.

Cselén. Pirúlva nézek reád; érdemetlen vagyok ennyi szerencsére. Megvallom, hogy a herczeg tűzte-kintete és a mai öszvejövetel a kertben szívemet furdalták, és elmémet ezer kínos gondolatokra vezették. Nem akarva kezdém tagozni az ő nagyságát, és az én semmiségemet, minden képben magamat csalatva láttam.

Klára. Szerelem egyedül a szerelem bére, nagyság nem volt soha kíváнатim tárgya: ez a szív nekem teljesen megfelel, nálad éltem java.

Cselén. Legszebb boldogságom! de miért hallgatsz el Kázmér lépéseit?

Klára. És minek azt? Ő nekem nem félelmes.

Cselén. Én rettegek nagy bizodalmodtól.

Klára. Önnön képzeleted árnyékától.

Cselén. Nagy a szépség hatalma, Kázmér meghódolt. Klára! veszedelmes a fölébredt indulat! Kerüld őtet.

Klára. Ismered te jól, mely síkos úton kell járnom az erkölcs s az illendőség között. — Hogy Kázmér szüntelen üldöz, nem az én vétkem; de ellenére sem tehetek, mert a királyné őt igen kedveli, és e zabolátlan indulat szemében az ifjuság ártatlan játékának látszik.

Cselén. Tudja a királyné a herczeg tetteit? Nem, Erzsébet tiszta erkölce vad tüzét eloltaná. Klára, megbocsáss, hogy e szív, mely benned él, reszket éretted; nem elvesztésed vagy másulásod miatt, hanem a gonoszság kivetett hállójától, melybe utóbb, bár hogy vergődöl, még is be kell esned. A csalárdtság tekervényes útján az erős is meggyengül, s nem tudva maga sietteti romlását. Nekem Budára a királyhoz kell mennem, te itt maradsz ellenséged között. Klára! ne ved meg tanácsomat, kerüld azt az örvényt, mely elnyelni fenyeget, vedd magadat a királyné karjába, és keress nála menedékhelyet.

Klára. Félre minden kétséggel, légy békén; és míg az a szép óra üt, mely minket örökre összeköt, engedd

nekem azt a dicsőséget, magamat védeni. Új öröm tenyészik aztán félelmedből, és csodálkozva meg kell vallanod, hogy a szerelem a lelket nemesíti.

Cselén (mély érzeménynyel). Felséges teremtés! ki a nap alatt mondhatja, hogy ily szerencsés? — életem egy hajnali álom és szívednek isteni sugári világítják rózsás pályámat. (Melléhez szorítja.) Légy boldog kedvesem, én Buda felé sietek (El.)

Klára. Jó ifjú! a ki téged szerethet, az egy koronát könnyen elfelejthet.

## MÁSODIK JELENÉS.

Lanka bejön, az ajtónál megáll, látván Cselént, nagy háborgást mutat. Klára.

Lanka (színtelt barátsággal). A királyné a kertben sétálni akar, téged választott társul; és minthogy már úgy is rég nem voltam nálad, magam jöttem hirdetni parancsolatát. (Fontosan) Sajnálom, hogy ily alkalmatlan és kelletlen követséget hoztam.

Klára. A királynét szolgálnom nekem dicsőség, és legszebb kötelességem, ezen pillanatban hozzája sietek (el a mellékszobába).

Lanka (maga). Most hát bizonyos, hogy Cselén ezt a Klárát szereti — tagadni nem lehet, mert karjai közt láttam (méreggel) és nekem, ki oly hív szívvel eleibe jöttem, csak egy nyomorult tekintetet sem szánt! (Növekedő indulattal.) Hah! ezt nekem éreztétek — így megbántódní — így visszataszíttatni — Cselén! én most gyűlöllek. Félre szerelem — félre ti édes kívánságok, melyek egykor e szép ifjúhoz ragadtak — bosszú! bosszú most minden ohajtásom. Mely megelégedés, mely vidám kedv sugárzott ki szeméből: de fogadom nem lesznek tartósak. Ha engem megvetettél, boldog te sem leszesz. (El.)

## HARMADIK JELENÉS.

Kert.

Fallenszky és Babonics karon fogva járnak.

Babonics. Légy rövid, barátom, a mi rajtam áll, azt örömmel végbe viszem. Én gyűlölöm Záchnak egész nemzetségét, és romlására mindig segédkezet nyújtok.

Fallenszky. Mennyit törekedtem, hogy Klárát megnyerhessem, hasztalan! Zalovszky ellenem dolgozik, a dolgot erőltetni pedig nem lehet, mert félek, hogy a várban zendülést teszen.

Babonics. Azt nem, azt én hátráltatni tudom.

Fallenszky. Az asszonyi szem ily dologban mindig messzebb látó. Barátom, nem tudnál valakit —

Babonics. Lanka, az Záchnak nagy ellensége. Várva! itt jön maga.

Fallenszky. Komor tekintete nem legjobb kedvre mutat.

## NEGYPEDIK JELENÉS.

Lanka, Előbbiek.

Lanka (magában). Ha minden kíváнатit már czél-nál véli, ha legszebb gondolatát már elérni látszik, akkor csapjon reá boszúm. (Gondolatba merül) De hogy? — így — nem — nem — ez — Hah, felséges gondolat!

Babonics. Lanka!

Fallenszky. Barátom, nekünk épen egy jó gondolat hibázik, véghez vitelét magamra vállalom.

Lanka (fájdalmasan). Hogy őt először láttam, erejében, tüzében, hogy magyarlelküségé szívem elragadta, mely boldog, szerencsés valék, mert azt véltem, balgata-g én, hogy én vagyok szíve bálványa! (Mérgesen nevet) Haha! így megcsalatni, mely gyermeki botlás, együgyű elveszés! pedig mind azon szép gerjedelmek, annyi édes ömledézések, annyi sok lángtekintetek egyedül Klárát, csak Klárát illették!



Babonics. Mely fájdalom rágódik szíveden? Ez a bús tekintet nyilván elárulja, hogy férjed előtt egy titkot rejtegetsz.

Lanka. Nem titok már a mit a világ tud, hogy Babonics hitvese, előbb egy királyné barátnéja, most, hacsak érdemmel akar az udvarnál élni, egy Zách leánytól kell nekie kegyelmet koldulni.

Babonics. Ez vala tárgya beszédünknek, őt megalázni legnagyobb szorgalmam: vagy én, vagy ő az udvart elhagyja, teljék bár éltembe.

Fallenszky. Tégedet, szép Lanka, vártunk frygünkbe, bennem is Klára ellenségét nézd.

Lanka. Jól — én oly útra vezetlek benneteket, melyet ha követtek, Zách szomorú vesztét el nem kerülheti.

Fallenszky. Én kész vagyok mindenre.

Babonics. Szólj Lanka, engem eltökélve látsz.

Lanka. A mint észrevettem, Kázmér kedveli Klárát —

Fallenszky. Teljes indulattal, melyet én is nevelni el nem mulattam.

Lanka. Ő nekem szükséges, őt választám eszköznek.

Fallenszky. Érette felelek; nehéz volt ugyan Zalovszky szeme előtt őtet minden álmódott erkölcsökből kivetköztetni, de már nyitva melle, és mindent képes elkövetni Klára bírásáért.

Lanka. Barátom, mi győztünk! Mely diadalom ama büszke Záchon, kit ellenséges csillaga Károlyhoz vezetett! Látom, mint fog dühödni — így — ez a történet őt letiporja, ki minket letiprott, és a porba veri egész nemzetségét. Most megyek, mert a királyné a kertben sétálgat. Az alatt elrendelem, és veletek közlöm. (Babonicshoz) Te mindenek előtt nekem szerezd meg Klára szobakulcsát. (El.)

Fallenszky (Babonicshoz). A herczeg jön, egy-két szót vele, és követlek. (Babonics el.)

## ÖTÖDIK JELENÉS.

K á z m é r, F a l l e n s z k y.

K á z m é r (sebesen jó). Mindenhol kereslek barátom! gondold meg, az atyám haza vár — lehetetlen hogy most engedelmeskedjem.

Fallenszky. Az legkevesebb; egy kis betegség halasztást szerezhet, de hallgasd az én újságomat: a királyt minden órában várják, vele jön Zách, gyönyörű játékunk alig tarthat tovább.

K á z m é r (hevesen). Minden körülmény ellenzi szerencsémét, minden fonákul megy. Oh barátom! mely felséges teremtés az a Klára!

Fallenszky. Mikor szóltál vele?

K á z m é r. Ma reggel, még most is forr a vérem.

Fallenszky. Használtad az alkalmatosságot? mert a reggel a szerelem barátja.

K á z m é r. Hallgasd, hogy jártam. Égő szerelmem az álmot elűzván szememről, a hajnal aranyfénye ébren tünekedve annyi édes fájdalomok közt talált; a gyönyörű reggel, a kelő nap élesztő sugára kicsala ágyamból, és nem tudva ide e helyre vezetett. Itt elmerülve a tavasz szépségében, a harmat gyöngyei közé némán s magánosan ültem; már a lágy szellő álomra gerjesztett, hogy egyszerre egy isteni szózat füleimbe hatván, mágusi erővel hangja után húzott. Klára volt, ki reggeli dalát az égbe küldé. Ékes testét csak egy könnyű ruha fődte, és vizsgáló szememnek legszebb élelmet nyújtott; angyali képe piros rózsáival a hajnal vetélkedett, és barna haját a víg zephyrek ingatták. Ily szépnek még soha sem láttam, a képzelet maga szebbet nem alkothat: ott állék, és szent félelem rázta meg szívemet, egy istennét a hajdani időből gondoltam őbenne; megdermedve, imádva állék ott e több mint földi szülőtnél, minden hang mélyen behatott mellembe, és lelkemet édes kények tengerébe meríté; úgy

álltam ott egy ideig szerencsés kábaságban, és egy lépést is tenni nem voltam képes —

Fallenszky. Oh boldog életkor!

Kázmér. Nem sokára elhallgatott, az alatt közelíték hozzá, már karjaimat terjesztém utána, hogy ő újonnan szavát fölemelvén, édesdeden és tündöklő szemekkel szerelmet éneklett, akkor elvesztém magamat, szerelmem fellobbant, és őt erővel forró keblemhez szorítám — nem tudom mit szoltam, mert egész valóm karjai közt elenyészett. Magamhoz térvén nem láttam őt többé, de mellemben maradt a szerelem fulánkja!

Fallenszky. Engedd dobzódni míg egy szép óra kívánságodat célhoz vezet. Nagy harc után több érdeme van az elnyert prédának.

Kázmér. Bár merre tekintek, vigasztalást nem látok. Klára hideg, midőn engem emésztő tűz éget; és itt, hol ezer szem vigyáz minden tettemre, hol vastag falak kizárnak előle, a királyné maga, az illendőség — nem engedi vele érzésem közlését.

Fallenszky. Valld meg mit akarsz tenni?

Kázmér. Tudom-e magam is? elmém tétováz, az idő rövid, mit tegyek? A király — az atyám — Hah, ő nekem el vagyon veszve.

Fallenszky. Ha nekem szabad kezet engedsz, szép reményt ígérek.

Kázmér. Barátom, nálad teljes bizodalمام, mindent adok, kérj a mit akarsz, csak azt vidd végbe, hogy legalább vele szólhassak. (Felhevülve) Klára! mely boldogító maga a reménység!

Fallenszky. Magamra vállalom mindent, de a tiatok közöttünk maradjon, senkit se, legkevésbé pedig Zalovszkyt iktasd frígyünkbe. Később látlak. (El.)

Kázmér. Kedves drága barátom! (egyedül) Lehetetlen Klárát elhagynóm, most midőn szerelmem fő pontját elérte. (Gondolkodva fel s alá jár.)



## HATODIK JELENÉS.

Zalovszky, Előbbi.

Zalovszky. Oly magányosan herczeg? Valóban valami nagynak kellett történni, hogy ezt a vidám homlokot búfelleg borítja.

Kázmér (magában). Bár merre fordulok, üldöz kedves képe. Klára! tőled el nem válok.

Zalovszky. Most értelek.

Kázmér (tüzesen). Nemde, te is csodálad ötöt, oh hát tudom, el nem kárhoztatsz. Ha te is csodálad ékeit, mit tegyek én, kit már egészen elbájolt.

Zalovszky. Kár, hogy a politika és nem a szerető szív teszen választást a thronuson.

Kázmér. Engedd elfelejteni, hogy király fia vagyok: hadd enyhítse tüzes szerelmemet az az édes remény, hogy Klára legalább szívemet tiszteli.

Zalovszky. Hiu remények!

Kázmér. Hát én, kit boldognak hirdetnek, kit még a bölesőben a sors annyira fölemelt, én magam érzem, hogy szerencsétlen vagyok?

Zalovszky. Mi a szerencsétlenség egy ifju mellében, melyet mulandó szerelem okozhat? tünemény árnyék, mely hamar elillan, vékony felhő, melyet minden gyöngye szél eloszlat. Te kiléptél a gyermekség korából, és magasán állsz az élők sorában: hozzád illik a magad meggyőzése; a mit a sors megtilt, a minek birását az udvari szokás és a törvény nem engedi, azt nagylelkűen vedd ki szivedből.

Kázmér. Tartsd föl a gondolatot sebes röptében! az hozzá siet, és a szív vígan követi. Parancsolj véredeknek, hasztalan! a szív örökké fentartja igazságát.

Zalovszky. Hol az ész és a lélek magokat visszahúzzák, Kázmér! győzd meg magadat. Mely szép erkölcsünk, mely nagy a diadalom, ha a vad indulat, mely csak rontani tud, ki nem állhatja az ész jötevő világát.

Kázmér. Az idő, látom, meghidegített, nem érzed hatalmát —

Zalovszky. Én is ifjú valék. Idegen érzés öleli szívedet. Kázmér! rettegek éretted — Mit jelent ez a vad láng szemedben, mit ez az epedő gerjedezés? Félek, igen félek, hogy oda hagytad szép ártatlanságod.

Kázmér (bizonytalan). Miért vádolsz szerelmemet, melyet egykor magad is az élet legszebb javának nevezteél?

Zalovszky. Kétféle a szerelem : az egyik minden-napi, de olykor erősebb, csak vérünkben lakozik, forrása egyedül ereinkben támad, a bujaság neki legjobb barátja; ha elárad, hatalmaskodik, és a lelket letiporja. A másik az igaz tisztelet szülöttje, nem ismer vadságot, csak szelíd érzeményt : ez nem állati ösztön, sem az erek játéka; az erkölcsöt követi ez, és föltett célja a tökéletesség. Égi örömet ad, szüntelen boldogít, és legnagyobb fájdalmait vigasztalás éri, csendes békét osztogat, mely soha el nem múlik, sőt az öregségben is még nő isteni malasztja. Itélj : szerelmed melyikhez tartozik.

Kázmér (illetődve szemeit a földre mereszti). Én? — nem, nem — mit gondolsz felőlem?

Zalovszky. Hogy az a gerjedelem az ifjúság mulandó játéka, mert megfontolt választást a józan ész teszen.

Kázmér. Klára tökéletes, és méltán szeretem őt.

Zalovszky. Hogy az ifju az indulat nagyot látó szemével mindenhol tökéletességet vél, az régi dolog. De valld meg, nemde Klára kellemei, ékes teste, egy szóval külső ékei tették őtet kíváncsossá előtted? hagyott-e forró véred a hidegebb észszel tanácskozni? Te elfordulsz? hallgatsz? Nem, nem Kázmér! te őt nem szereted, és utóbb is általlátod édes csalódásod. Fordítsd szemeidet jövődő országodra, hol milliómok akarnak szívedből részesülni. (Érzéssel) Kázmér, én valék tanítód és nevelőd, ne cselekedjél valamit hirtelen, hogy téged késő bánat, és engem bú ne találjon.

*Sándor Szűcs*

## HETEDIK JELENÉS.

Királyné, Klára, az Előbbiek.

Kázmér. A királyné — hah és Klára!

Királyné (mentében Klarához). A nyíltság, mint tapasztaltam, magyar erkölcs. Örülök szíves vallásodnak: ha királyi férjem elérkezik, igaz szerelmek szószóloja leszek.

Klára (megindulva). Felséges asszonyom! anyai kegyelmed —

Királyné. Én is szerencsés vagyok — téged is annak látni igazán ohajtlak. (Észreveszi Kázmért; a beszéd között Klára és Zalovszky magokat hátra húzták.) Köszöntlek kedves öcsém! e szép tavaszi nap, mint látom, téged is kicsalt a téli falak közül, és méltán, mert a természet lehellelte, a fák fakadozó zöldje, a kies mezők, és a megújult föld illatja a szívet vídámítják, és az embert új életre gerjesztik.

Kázmér. Nálad kivételt találok, mert a mely ember a te lelkeddel bír, annak szívében örök tavasz lakik.

Királyné. Hízlekedő — azonban örülök hogy meg vagy itt elégedve.

Kázmér. Ki hagyta el valaha Hunniát, hogy buzgón ne emlékeznék vissza a magyar barátságra. Csak azt sajnálom hogy tovább nem részesülhetek benne, mert épen egy kellemetlen újságot kell veled közlenem, mely elragad korábban, mintsem ohajtám, szeretett nénytől. Csak előbb kapám atyánk parancsolatát, mely haza hív.

Királyné. Az elsőség ötlet illeti, azonban reményelem, hogy legalább királyi férjemet bevárod.

Kázmér. Mely ember siet onnan, hol a szív igaz örömmel múlat, és a szívesség tartóztat?

Királyné. Most ugyan még magad felől rendelkezhetel, most még táplál a viszonylás szép reménysege; de ha magas czélodra jutsz, akkor nemesebb érzések elvonnak karomtól.



Kázmér. Hamindjárt tőled messze földek választanak is, szívem itt marad.

Királyné. A nap éget, ha tetszik, Kázmér, kísérj föl a várba.

## HARMADIK FELVONÁS.

Királyné szobája.

### ELSŐ JELENÉS.

Királyné, Zalovszky, utóbb Udvari Dáma.

Királyné. Most vetted tehát észre a hercegnek Klárához való szerelmét?

Zalovszky. Már Budán, midőn Felséged ott mulatozott.

Királyné. Én most hallom először.

Zalovszky. Mert akkor még nem volt ellenemre.

Királyné. Nem? Mit reméltél oly eltévedt érzéstől, hogy eredetében azt el nem fojtottad?

Zalovszky. Sokat, és semmit.

Királyné. Sokat? Mit vélsz azzal? Zalovszky, félek, hogy magadat megcsaltad.

Zalovszky. Nem, fölséges királyné! nekem az ég szép szerencsét készített, midőn királyom fiát, jövődö uramat, kezeimbe adá. A haza reám néz, és szerencsét teljes iparkodásomtól várja; és én minden tehetséget arra intéztem, hogy az utóbbi király az embert soha el ne felejtse, mert e nélkül szomorú rabság a világi élet —

Királyné. Nemes szándék; de minden szép, jó, és nagy bizonyos formába van öntve, melyet elmellőzni nem lehet, hacsak a társaság lánczát el nem akarod szakasztani.

Zalovszky. De a hideg és érzéketlen lélek letiporja a földi szerencsét. Láttam a herczeg szívében szerelmet tenyészni, és titkos örömmel magam is felhevültem mennyei lángjától. Tiszta valója engem boldogított, mert minden valóját szívében képzeltem. Jaj annak az embernek, kinek üres melle a szép és jót be nem tudja fogadni, hosszú halál az oly ember élte, bú és kétség egyetlen barátja, fekete gyászban nézi a világot, és komor tekintete egyedül a sírok közt múlat; nem mosolyog neki az öröm vidám képe, és minden boldogság elszárad alatta. Láttam a herczeg szerelmét kezdetében, oltani nem mertem, és nem is akartam, hogy a szelíd érzeményt vad lemondás ne kövesse, mert jövődő léte a szerelemnek legyen egyedül szentelve, csak a bujaságtól szívét megmenteni vala minden gondom.

Királyné. És menekedett?

Zalovszky. Nem, egy ellenséges daemon szívét elfordítá, és tiszta tűzébe mérget kevert. A mit előbb csak a lélek ismert, azt a bálványt lerontá forró vére, és a buzgó tiszteletet kíváнат váltá fel.

Királyné. Szép álmokkal tele elfelejtetted a herczeg ifjuságát, mely mindig kíván, és határt nem ismer. Zalovszky, nem lesz-e késő az ész vigyázata? az indulat dühösködő árja leront minden gátot.

Zalovszky. Félek ugyan Kázmér meleg véréből, de nem szívéből; szíve még jó, hamindjárt vad háborgások azt olykor elárulják.

Királyné. Én szeretem őt, és szíves örömmel a jobbat elhiszem.

Zalovszky. De most én is úgy tartom, hogy veszedelmes Klára jelenléte, azért azt tanácsolom fölséges királyné, hogy ők egymást többé ne láthassák. Az elválás által a kíváнат meggyengül, és az indulat elveszti élelmét. Vagy Kázmér, vagy Klára hagyja el az udvart.

Királyné. Jól — de hogy? Kázmért el nem ereszt-hetem, mennyi ideje már, hogy testvéri szeretettel őt

nem ölelhettem! engem kedveltet jelenléte. Azonban Klárát is nehezen küldöm el, mert értelmes társasága hozzája szoktatott; az atyját sem akarnám szomorítani, ki eljön férjemmel, gyermekei látogatására.

Zalovszky. Én őt bölcs férfinak tartom.

Királyné. Igaz. Én tehát mindjárt is teszek rendelést, hogy Klára a klastromba vitessék. Azok a csöndes falak rejtsek őt el addig, míg Kázmér nálam tartózkodik. (Csenget, az asztalhoz ül, és ír.)

Zalovszky. Az idő lerontja mit az indulat épít, a herczeg elfelejti Klára szépségét, a képzelet megtompul, és így a szívnek visszatér régi békessége.

Királyné (fölkel). Nem sokára a király elérkezik, egy kis házi ünnepet rendeltem fogadására, ott meglátlak öcsémmel. (Zalovszky el, egy Udvari Dáma megjelen.) Ezt a levelet add Klárának, és mondd neki, hogy további udvarlását elengedem, és szobáját el ne hagyja. Akár mit kérdez, ne felelj, Babonics tüstént jöjön hozzám. (Udvari Dáma el.) Kázmér! nem vádolom szerelmedet; de tanulj veszteni, nem a mi sorsunk a szív által boldogulni. (Gondolkodva.) Minden titkos nyomozásokat kívánnék elmellőltetni, mert félek, hogy a munkálkodó nyelv a valónál mindig többet hirdet.

## MÁSODIK JELENÉS.

Babonics, az Előbbi.

Babonics. Kegyelmes asszonyom!

Királyné. Hívségedre számlálok. Menj Zách Klarához, és minden halasztás nélkül vezesd őtet szent Margit klastromába, minden fellázítás nélkül; add őtet által a fejedelemasszonynak, és mondd, hogy bizonyos okokból hozzá küldöm. Te mindjárt visszatérsz, és igaz hírt hozsz küldetésed felől. Semmit se tudakozzál, és kegyelmem elvesztése alatt e dolgot titkon tartsd. Még egyszer, reád számlálok.

Babonics. Híven elvégzem. (Magában.) Ez segít rajtunk. (El.)



## HARMADIK JELENÉS.

Egy rejtek hely.

Két beburkolt Ember, utóbb Fallenszky, Kázmér.

Az egyik Ember. Itt megállj.

Másik. Hol marad mesterünk?

Első. El nem marad ő.

Másik. Inkább a halálba mennék; én borzadok cselekedetemtől.

Első. Együgyű! még sokhoz kell szoknod, ha melegedni akarsz a méltóság sugaránál.

Másik. Mégis — én Klárát csak egyszer láttam —

Első. Hallgass nyomorúlt — tiéd a tisztelet, csodálat, másé az öröm. Hallod, jőnek már. (Fallenszky és Kázmér jó.)

Fallenszky (az emberekhez). Jó hogy itt talállok, már most tudja kiki mit cselekszik.

Első. Mindent tudunk.

Fallenszky. Menjen kiki rendelt helyére, és a legelső jelre jelenjetelek meg. (A két ember el. Kázmérhez.) Kázmér, közelít az óra.

Kázmér (magában). Még van idő, még visszatérhetek. Ó égi igazság, engedj erősnek maradnom!

Fallenszky. Légy férfi, Kázmér, az üdvösség kapuja nyitva előtted, és te okoskodol? Most, vagy soha többé, mert tudd meg, hogy a királyné maga rejti el előled, Babonics most ada hírt.

Kázmér. Nem, azt nem tehetem, inkább lemondok.

Fallenszky. A tüzes szerelem bátorságot kíván.

Kázmér. Halálig harczolni Klaráért, de —

Fallenszky. Félre ily gyermeki félelemmel.

Kázmér. Irtózás és kívánság tódulnak mellembe! Mit tegyek?

Fallenszky. Élj ott, a hol lehet.

Kázmér. Mutass szebb lehetőséget, és végső óráig adósod maradok.

Fallenszky. Legszebb örömet ad a tiltott szerelem.

Kázmér. És hol találom azt?

Fallenszky. Egy tiszta forrás előtted, és te szomjuhozol!

Kázmér. De a következés — Mit ítélne felőlem a király, mit Zách és az egész világ? Megvetve nézne tettemre, és átkoznák emlékezetemet. Érdemel-e egy mulandó öröm annyi áldozatot?

Fallenszky. Mi köze a királynak csendes boldogsághoz? Zách, az a büszke magyar, megelégedve nézi leányát egy herczeg karjában. De minek tagozni a szív kényeit? Ha egyszer hervadni kezd az élet virága, ha az idő ólma eltűnket terheli, akkor ehez elég idő lesz még, addig érezzük gyönyörű málasztját.

Kázmér. Ily jó teremtés legyen a vad indulat prédája? Mily igazsággal vegyek egy örömet számtalan könnyeken?

Fallenszky. Könnyeken? (Nevetve.) Hahaha! mely rosszul ismered az asszonyi szívet. Tudd meg, hogy a bátor eltökéltség teszi kívánatossá a férfiút a szépek szemében — tiéd az elsőség, és Klára a többiét vígan utánad intézi.

Kázmér. Romlott erkölcs tud így cselekedni.

Fallenszky. Az élet kelleme az élők legszebb java, és azt a bölcs fel nem cseréli egy tünemény erkölcsért, mely ígér ugyan, de soha nem táplál.

Kázmér. Sőt jutalmaz belső békeességgel. Nem, hiában készíted, azt nem cselekszem, ámbár boldognak nevezem azt, kit a jobb szerencse keblére vezet.

Fallenszky. Én leszek e jobb szerencse.

Kázmér. De úgy —

Fallenszky. A mint csak egy halandó kívánhatja. Hah! hova ragad elmém, mely öröm, mely boldogság, maga a gondolat az éggel határos. Karjai közt úszni, látni mint örül és sír, kér és fenyeget, mint változik színe, szeme szakadoz, egész valója egy hosszú sohajtásban oszlik el —

Kázmér. Hah, ember! mely ördög szült tégedet, mely örvénybe vezetsz!

Fallenszky. A melyből ki nem kíváncskodik — Félre minden kétséggel, légy férfiú! idétlen elme retteg csak a jótól, ha nem mindennapi úton kell hozzá járulni.

Kázmér. Tovább nem tűrhetem. Barátom, reád bízom ügyemet, talán ez az óra szívét önkényt az enyémhez kapcsolja.

Fallenszky. Legalább szólasz vele és nem tartasz hallgatók fülétől. És ha tettünk napvilágra jőne — azután, Kázmér, nézd mit tesz a barátság, azután hordozza nevemét, és legyen sajátod.

Kázmér. Mely jó angyal szól belőled! Klára csak egyszer megnyerhesselek, mostani vétkeket mely szépen teszem jóvá.

Fallenszky. Elvárlak tehát.

Kázmér. Minden esetre (ábrándozva.) Klára! Klára! hát ennyire vittél. (Felháborodva.) Vagy talán te jöttél fel a pokol mélyéből ez ártatlan szívet háborgatni — ember, rettegj!

Fallenszky. Klára az a ki háborgat, enyhítsd önála tüzes szerelmedet.

Kázmér. Igaz, oh igaz! csak ő ellenségem; vagy úgy érezzen mint én, vagy velem együtt emészsze el őtet is szerelmemnek lángja (El.)

Fallenszky (maga). Most tehát bizonyos, és czélomon vagyok. Ez a titkos véték a hercegrehez kötöz, és én mostani fáradozásaim hasznait aratom. (Gondolkozik.) De ha Klára megvetné kezemet, ha maga kiáltaná — nem — nem — de ha mégis letiporva magát megboszúlja — ha kemény atyjának tettünket megvallja, mit akkor? Én magam veszek! — Nem, ő még tiszta — az indulat mérges lehellete nem érte még szívét, és így a szemérem és kívánság szólni nem engedik, és enyém a jutalom (El.)



## NEGYEDIK JELENÉS.

Szabad hely a vár alatt.

Királyné, Lanka, udvari dámák, Lajos, Gyula, föld népe, koszorús Gyermek.

Királyné. Már közelít királyi férjem az uralkodás nehéz terhétől e csendes helyen magát kinyugodni, és gyermeki körében az élet rózsakorát újonnan élni.

Lanka. És itt Visegrád gyönyörű tájékán, melyet a mesterség új díszbe öltöztetett, hivei között önnön maga teremtményében annyi fáradozás után, népe szerencséjén nagy szívét kedveltetni.

Királyné. Ezen naptól annyit reméltem, de érzem, hogy a teljes örömtől valami visszatért. Hol Kázmér? ő is ide igérkezett.

Lanka. Talán ő felsége eleibe ment, a tüzes ifjunak nehéz a várakozás. (Trombitaszó hallik.)

Királyné. Jön már a király, szívemnek erősebb verése igaz bizonyossága.

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Több Udvari Tisztek. „Helyet a királynak!” A Férfiak jobbra, az Asszonyok balra állnak. — Mars.

## HATODIK JELENÉS.

Király, Zách, Cselén, János, Bálint, több udvari népség. Előbbiek.

Nép. Éljen Károly! Éljen nagy királyunk!

A férfiak.

A ki rettenetes a véres csatában,

Mert a halál követi lépését,

De ember mégis szép diadalmában,

Mert kész hallgatni a jámbor kérését,

És javunkra szánja boldogító létét.

A szüzek.

Ott jön! és a békesség olajága  
 Szépen zöldellik királyi kezében,  
 Ő, kitől jó éltünk minden boldogsága,  
 Visszatér hívei körébe,  
 A szeretet édes kebelébe.

Nép. Éljen! éljen!

Király. Jó magyarok! többet érez szívem, mint  
 mondani tudok, vegyétek köszönetemet.

Egy Kis Gyermekek

(mint genius öltözve koszorút viszen a királyhoz).

Az igaz bajnok jutalma egyedül  
 Tetteinek halhatatlansága.  
 Midőn az fenn, a dicsőség szárnyán ül,  
 A jövőnk akkor a világa,  
 És míg neve a levegőben hangzik  
 S körülfogja az érdem sugára,  
 Addig a szeretet csak könnyel áldozik  
 És koszorút fon drága homlokára.

(Letérdepel és a koszorút általadja.)

Király (megilletődve a közelítő királynéhez). Erzsébet!  
 mely szépen jutalmazod férjed hív szerelmét. (A koszorút  
 elvevén, a királynénak nyújtja.) Ezen koszorú teljes érde-  
 mét általad nyerje el, és ím átadom, hogy tovább is  
 zöldeljen élesztő kezedben, és míg a jövőnk szebb  
 világot termend, függjön a szerelem oltárán. (Öt által-  
 fogja.) Erzsébet, ily pillanat többet ad, mint a világ  
 minden dicsősége.

Lajos. Királyi atyám, köszöntlek Visegrádon.

Király (karjába szorítja). Te is kedves fiam? — valóban  
 oly szerencsés vagyok — (megilletődve.) Mi szebb a házi  
 boldogságnál.

Királyné. Veled szövetkezve földi üdvösség. —  
 Most ha tetszik, induljunk a várba! az utazás nyugo-  
 dalmat kíván.

Király. Az öröm nem ismer fáradságot, azonban, ha úgy akarod — (a néphez fordul.) Még egyszer, vegyétek köszönetemet kedves magyarjaim! és legyetek meggyőződve, hogy míg csak élek, igaz királyotok és atyátok maradok. (El mindnyájan. Mars.)

Nép. Éljen! éljen magyar királyunk! (El.)

## HETEDIK JELENÉS.

Zách, Cselén, János és Bálint.

Cselén. Hiába keresik szemeim Klárát, az egész udvar jelen volt, csak ő maga hiányzott. Mi történt, meg nem foghatom.

Zách. Talán a királyné találmányos szerelme fent a várban is férjének örömet készített — Vagy hah! Klára magát annyira el nem felejtette —

Cselén. Nem, nem atyám! Klára nem hibázott.

János. Drága jó atyám, mely öröm nekem téged t láthatni.

Zách. Már esztendeje, hogy nem láttalak kedves fiam, hivatalom eltartóztatott. (Nézésében elmerül.) Hogy megerősödtél — nem sokára abba a szolgálatba lépsz, melyet a királyi kegyelem számodra készített. (Bálinthoz.) Te is régi barátom — örvendek egészségeden, de mit akar ez a bús tekintet? mit népsz oly fájdalmasan reám?

Bálint. Hogy hív szolgádnak kell legelsőnek lenni, a ki tégedet szomorít, és vidám kedvedet rontja: de szólnom kell, bár későn ne legyen.

Cselén. Rettegek — Klára!

Zách. Mit fogok hallani?

János. Én is féltettem Klárát, de téged látván elmúlik félelmem.

Bálint. Valami nagynak kellett történni a királyné és Klára között, mert nem rég a Dunaparton sétálván, láttam Klárát a Dunán átevezni; egészen aláverve, mint a testesült fájdalom ült ő Babonics mellett, a ki őtet kísérte. Engem megpillantván, betakarta szemeit,



nem szóla ugyan, de nehéz sohajtási mutatták gyötrelmét; én erővel őt kérdezni akartam, de Babonics megtiltá a királyné nevében.

Cselén. Újra lehellek. Atyám, ha a királyné parancsolatjára vitték el őtet, minden jót reménylek.

Zách. És merre, hová vezették?

Bálint. A szomszéd szent Margit klastromába.

Zách. Mi lehet az? Jól — én egyenesen a királynéhoz megyek, őt megkérdem. Önnön érzéséből leánynak fogadta, nekem mint atyának felelni tartozik. (El.)

János. Mondottam, hogy atyámat felháborítod.

Bálint. Ő tudja mit mivel.

Cselén. És a lengyel herczeg?

Bálint. Azt sehol sem találják.

Cselén. Most világos előttem. A királyné rejté el őtet, bizonyára észrevette Kázmér szerelmét. (Gondolkodik.) De mit jelentnek Klárának könnyei? Ha talán — Hah! mely gondolat, — ha őtet siratná — nem, nem, nem — Klára azt nem tehette, félre csalárd érzemény! Klára, megint ellened vétkeztem. (El.)

Bálint. Mi az ember élte, ha balesetek a sorsot intézik; mi az öröm, ha ritka mosolygását fájdalom váltja fel. Szép reménnyel tele siet ez az ifjú kedvese karjába, égi üdvösségről álmodik, és könnyeket talál. Nyugodt szívvel jön az atya gyermekei közé, megelégedve nézi szép szerencséjüket, és azokat velök osztani kívánja; de nehéz jajgatások álmából fölserkentik. Zách, mi lesz belőled, ha igaz a mit rettegve gondolok. Boldog isten! ha igaz a mit már az udvari nép susog. (El.)

János (Bálintot követvén). Te sírsz öreg?

---

## NEGYEDIK FELVONÁS.

### ELSŐ JELENÉS.

Szoba a klastromban.

K l á r a, A p á c z a.

Klára (mély fájdalommal fejét karjába rejtve gyászruhában).

Apácza. Szüntesd könnyeidet, viseld békén a mit a sors reád mért, mentsd meg legalább lelkedet.

Klára. Bár egész létem egy könnynek eredne. Ó te azt meg nem foghatod, a mit én szenvedek! Minden boldogságtól, utóbbi életemtől oly rútúl megfosztatni! Ó az rettenetes! Megvetésnek és szégyennek prédául adatni! Mihez nyúljak, mit miveljek? sehol sincs mentesség, sehol vigasztalás, talán még te is rosszul ítélsz felőlem.

Apácza. Nem, kedves leányom, elszoktam én már a világi dolgoktól. E csendes falak között bal vélemény nem mulat. Ha bűnös vagy, nagy a mennyei irgalom, bocsánatot nyerhetsz — ha nem — légy békén, a méltatlan szenvedés a lelket fölmagasztalja.

Klára. Neked, drága néném, meg merem mondani, mely hallatlan gonoszság volt kínjaim szerzője —

Apácza. Hadd el, ne terheld mellemet földi titkokkal — tartsd szivedben a mit mondok: gondolkozzál az égre: onnan jön a legszebb vigasztalás, oda útasítalak — légy állhatatos, és győzni fogsz a mulandóságon.

Klára. Ó tiszta lélek, el ne kárhoztass —

Apácza. Végezz sziveddel, és a lélek szabadon fölemelkedik a porból, és csak fölfelé néz az örök világosságához. (Egy Apácza bejő, és titkon vele beszél.) Az atyád veled szólni akar, azonnal itt leszen, én addig elhagylak.

Klára. Oh égi irgalom!

Apácza. Légy békén, kedves leányom, gondold meg, hogy a szerencsétlennek a halál az élete (az égre mutat) és ott minden reménye (El.)

Klára (maga). Rettegek ezen pillanattól. Ó nyílj meg föld, temess el örök éjjeledbe — Atyám, ó atyám! (Ledől az asztalra, képét elrejt.)

## MÁSODIK JELENÉS.

Zách, Előbbi.

Zách (bejő, az ajtónál megáll). Hah! (Klára nézésében elmerül.) Klára! tehát így látlak ismét! (növekedő indulattal) Vissza, atyai érzemény! vissza mellembe dühös-ködő fájdalom, csak most — most az egyszer lehessek még nyugodt. Klára! egy szörnyű hír hozott ide engem — és én itt állok, nem tudom sajnáljalak-e vagy átkozzalak téged?

Klára (elfordított képpel magát atyja lábaihoz veti). Atyám! Ó hidd el, én ártatlan vagyok!

Zách. És ez a virág útjokban vala, őt le kellett szakasztani! — Ördög és pokol! És tudták, hogy az én sajátom. De ha már le vagy szakasztva, hát vérben hervadj el! — Nekem ezt a szégyent! — (magához tér, fájdalomosan) Klára! szerencsétlen leányom! jőj atyai mellemhez — te nem lehetsz vétkes — nem, nem — te áldozat vagy — siratnom kell szomorú ügyedet (mellére hajtja fejét).

Klára. Ó engedj sírni — meleg vérkönnyeket sírni, drága atyám, míg létem elenyészik, és itt atyai melleden enyészik el. Kázmér — ő ne fordulj el, mit tehettem én, egy gyöngé leány —

Zách. Hah rettentő istenség, hol maradt villámod?



Klára. Itt a királyné levele, melyet nekem küldött —

Zách (a levelet sebesen átolvassa, mérgesen nevet). Azért küldött ide, hogy alkalom nekik ne hibázzon. Most világos előtttem, haha! Ő férjével szerelemről szólott — Erzsébet! utolsó csepp véremet érted adtam volna (fájdalmasan) és te — te — nekem ezt cselekedted.

Klára. Csak egy pillanatot kértem tőle, hogy vele beszélhessek; — sem ő, sem szolgálai még nem is feleltek.

Zách. Ő tudott felőle, itt tartom igaz bizonyosságát. Erzsébet! így tud cselekedni egy hatalmas királyné? — Világos mint a nap előtttem alacsony tette; de bosszúm is nyilvánosságos legyen. Érezzed azt, mit tehet egy megbántott ember. Azért hozatott e helyre, hogy a szentség takarja embertelen tettét. Mely erkölcsöt színlett, melyre legszebb értékemet bízam, és még is mellében a pokol tüze égett — Klára! a világ örömétől a gonoszság megfosztott, de az én bosszúm újra föl-emeljen. Ő egy új halált engedj kigondolni, te a bosszú rettentő istene! engedd végezmem, és egyedül téged imádlak.

### HARMADIK JELENÉS.

Cselén, Előbbiek.

Cselén (kivülről). Hasztalan tartóztatsz, répedjen meg e szív, én akarom őt látni (bejö).

Klára. Cselén, hah! — Még most is szeretem őt — félre, félre, hagyj el — szemeid megölnék. Méltán félttem ezen szomorú órától.

Cselén (lágyan). Ez hát az az égi öröm, melyet én reméltem! De mit veszték? — nem, nem, — Klára te élsz, én szerencsés vagyok.

Klára (elfordulva). Ő hagyj el, kérlek — hagyj el drága ifjú! megvetésed nem fáj úgy, mint további szerelmed.

Cselén. Úgy ítélsz felőlem? Te az enyém voltál, vagy és maradsz, míg csak élek — egy alávaló cselekedetnél erősebb szerelmem. Míg szíved hozzám hajlik, addig tőlem senki el ne ragadjon. Vesd le e gyászruhát, és kísérv az oltárhoz; és a ki az én szeretett hölgyemet megbántja, azt karom megbünteti. Mit vesz a líliom gyönyörű ékéből, mit a rózsza édes illatjából, ha egy csapodár lepke tiszta kebelére szálla? Klára, engedd nekem azt az üdvösséget, ezzel szerelmedet megérmelni.

Klára. Nem kedvesem, én méltán szenvedek. Gyenge valék, mert magamat erősnek tartottam; magam vagyok az oka. Ő ne nézz reám Cselén, megvetvén szíves tanácsodat, ily mélyen estem.

Cselén. Én fölemellek, és veled magamat a boldogok sorába. Jer, hadd el e szomorú helyet, én kiviszlek a világ zajából; a föld egy szegletében mi is bátor maradást találunk; és ott a természet csöndes kebelében, messze minden irígységtől, magunknak elegek, egyedül csak szerelmünknek élünk.

Klára. Igaz, hát igaz, hogy nincs oly gyötremelem, mely ne enyhülne a hív szerelem által? — Ó Cselén! (karjába dől) mely kín, mely gyilkos fájdalom — mely égi boldogság!

Cselén. Engedj buzgó kérésemnek, kövess engem, és karjaim közt téged a pokol ellen védlek.

Klára (Cselénre borulva). Bár itt hagyná el lelkem szomorú fogházát.

Cselén. Jer atyádhoz! (Klárát Záchhoz vezeti.) Zách! a mit jobb időben fogadtál, tarsd meg fiadnak: itt állnak gyermekeid, és végső áldásodra várnak.

Zách (ki mind eddig komor helyzetben állott, közikbe lép). Elég! Te ifjú! nemes szívet hordozsz, szebb szerencsét érdemlesz! Te Klára! némulj meg, míg méltó boszúm újra meg nem tisztít. (Klárára egy fekete fátyolt vet.) Addig maradj mély sötétségben.

Klára (nagy indulattal). Cselén, kedvesem, légy boldog!

Zách. És gyilkos halált annak, a ki előbb ezen fátyolt fölemeli.

Cselén (Záchhoz). Atyám! Zách! mit mivelsz?

Zách. Hah, nézz ide, és maradj férfit! Ily szégyent érdemlett fáradságos élted? (Indulattal) Hah, égess, dühödj fene tűz mellemben, még használni foglak. Nekem ezt! Kázmér, egy gyermek, mulatságot kívánt, és ő, egy királyné, eztet adá neki, ha mindjárt az atyjának szíve megreped is. De ezért az övé is vérezzen. Elszaladt a gyermek, de itt van mesternéje.

Cselén. Zách! az istenért! ne hirtelenkedj! legyen ez már elég.

Zách (felháborodva). És minden magyar reám újjal mutasson: ez az, a kinek leányát megfertőztették — és hogy az egész udvar gúnyolva nevéssen? nem — nem! boszút, boszút kiált legutolsó szavam. (Letérdel.) Hallgasd esküvésem te rettentő isten! így esküszöm hatalmas létedre, e szégyent, mely engemet talált, lemosni fejemről — valahány lélekzet, annyi átok találja lelkemet, maga az örök kárhozat legyen kevés büntetésem, ha gyermekem estét meg nem boszulom. (Fölkél.) Itt állok, és a föld ne tartsa poromat, gyilkos fájdalom szívja ki karomnak erejét, ha esküvésemet híven meg nem tartom; teljék bár életembe. Vért kiált gyalázatom, vért e jó lélek szerencsétlensége. (El.)

Klára (utána). Atyám! atyám — Nem hall, szégyen és harag dobzódna mellében. Ó mint fog végzöldni e boldogtalan eset.

Cselén. Te szeretsz még?

Klára. Cselén!

Cselén. Életben és halálban!

Klára. Ó ne hadd el atyámat — vigyázz reá, hogy véres boszúja ártatlant ne találjon. Az ő legfőbb indulatját felkölté a királyné. Cselén! én rettegek új veszedelemtől, — menj kérlek, siess azt hátráltatni, és vidd magaddal szerelmem örökségét. Ha mindjárt egy ellenséges csillag kizár is karjaidból, ez a szív, míg csak ver, neked lesz szentelve. Menj kedvesem! ne en-



gedd hogy egy szerencsétlen óra atyámat is elragadja tőlem.

Cselén. Klára, én elhagylak — az atyádat talán lecsillapítom: a fergeteg mentől nagyobb, annál hamarabb eloszlik, különben a király dolga a vétkest büntetni. (Lágyan.) Drága lélek, még fekete fátyol borítja szemedet, mely tisztán mint tavaszi nap sugárzik szívembe; de eljő az idő, hogy ezen könnyeket égi boldogság letörli. Légy hát boldog! nagy a próba, melyet a sors reád mért, de még örömet ad méltó fájdalomért. (El.)

Klára (maga). A rokon szív veszélyek közt mutatja érdemét. Drága ifjú! úgy akarta az örök rendelés, itt szerelem, és ott — (az ég felé mutat) ott — egyesülés. (El.)

## NEGVEDIK JELENÉS.

Utcza.

Z á c h , J á n o s , B á l i n t .

Z á c h . Itt magunk lehetünk, itt senki nem háborgat.

B á l i n t . Jó uram! mi a kívánságod? Ó győzd meg haragodat!

Z á c h . Bálint, először hozzád fordulok, te kinek hívségét ismerem. Itt áll fiam, talán egy óra múlva árva — még vezető nélkül ki nem talál a világ labirintusából. Az ifjuság botlékony, légy te azért támasztékja, vezetője, atyja, ha én már nem leszek.

J á n o s . Atyám! mely halotti beszéd ez, mit vétett fiad, hogy őt eltaszítod?

Z á c h . Szíved még gyöngé e terhet viselni: ha lelked megéri, akkor átlátod, és ha szabad férfiúnak születted, tettemet köszönöd. Légy békén, mert minden pillanatom fel vagyon számlálva. (Bálinthoz fordul.) Légy te istápja e gyöngé virágnak, hogy időnek előtte a fergeteg ötlet le ne törje.

B á l i n t . Reám bíztad a szerencsében, semmi bal eset többé tőle el nem választ, ősz fejem nem lesz áru-

lónak. De ha még találász mentséget — Zách, fontold meg, térj vissza ha lehet, és állj el gyilkos szándékodtól.

Zách. Te is hát ellenem esküdtél? — de tornyozza bár az egész világ magát ellenem, egy szívet eltalál mégis kardom éle.

Bálint. Fejed ég, jó uram — az indulat maga tehet igazságtalanná.

Zách (megilletődve). Bocsáss meg barátom! érzem, hogy ez az élet már nem a földre való, mert kihalt már az emberekhez való hiedelem mellemből: teljesítsd kérésem.

Bálint. Szólj, parancsolj, én híven elvégzem.

Zách. Lehet, hogy itt egy dolog történik, mely ezen ifjút is, ámbár ártatlan, károsan érdeklené, készülj azért az útra minden mulatás nélkül, menj Lévára, és vidd ezt az ifjút Kopay vömhöz, és Séba leányomhoz; mondd nekik, hogy vele együtt rejtsek el magokat minden üldözéstől, mondd nekik hogy az okát meg fogják hallani. Keresd fel azután régi barátimat és kérd őket nevemben, hogy minden kitelhető módon, teljes tehetséggel, férfiúi erővel oltalmazza Hunniát a polgári háborútól. (Egy erszény aranyat kihúz.) A mit szorgalmam félre tetetett, itt van, nem sok ugyan, de a szükségétől benneteket még is védelmez, — aranyra többé nem leszen szükségem, éles vas egyedül végső segédem. Többet nem tudok mondani. (Fiát kezénél fogja, kifakad.) Ez itt minden hagyományom.

Bálint. Te sírsz! ó hatalmas isten, adj neki könnyeket, engeszteld fájdalmát, küldd régi békességét vissza e megsebzett szívnek.

János. Ó atyám, ne hagyj el, csak alig láttalak, és téled örökre elválok.

Zách. Téled fiam csak egyet várok, csak ezt teljesítsd, és tartsd híven eszedben; hallgasd a mit mondom. A nagyravágyás soha ki ne csaljon csendes hajlékodból, kerüld a csalfa világot minden méltóságával, vonulj vissza önnön magad szívébe; szerezz neki élelemre va-

lót, a melyből híven költhess, mert hidd el nekem, hogy a nagy világ füsttel szokott táplálni, a szívet terheli, és arany láncza csakhamar békóvá változik. Ballagj békén ekédnek nyomában, és szerencsés leszesz, úgy is használhatsz nemzetednek. Az alacsony sors egyedül állandó, mert a nagy világ annyi rab emberit, az indulat és történet forgandó változásit, bátran nézi igaz szabadságból. Ezeket tartsd szivedben. Legyetek boldogok! — (Bálintnak kezét nyújtja, sokáig hallgat.) Bálint, sokat bíztam reád.

János. Atyám, hát így kell neki lenni? (nyakára borúl).

Zách (kezeit áldásképen fiára teszi, nagy érzeménnyel). Légy oly szerencsés a mint megérdemled. Légy boldogabb atyádnál. (El.)

Bálint. Jer hát kedves fiam, itt neked tovább nincsen maradásod (elvezeti).

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Kert, hátulról mulatóház, melybe szabadon belátni.

Király, Királyné, Lajos herceg és Gyula.

Királyné. Az idő ma oly vidám, a levegő oly tiszta, ide a mulatóházba parancsoltam az ebédet, ha tetszik.

Király. Nekem mindegy; mindenhol fűszerezi azt jelenléted.

Gyula. Ez a hely, felséges király, hol Lajos harczolni szokott, fölállítván katonáit. A világ keskeny neki, ha Arbelát említem.

Király. Nemes tűz ragyog szemében, ez az ifjú hajlandóság, követe egy bajnoki léleknek. Kedves fiam, ha az ég úgy akarja, szép pályára vezetlek.

Lajos. De ez a gyermeki játék, atyám, többé nem kecsegtet: oly emberek után vágy szívem, milyeneket minap nálad Budán láttam; magam is azután vasba öltözöm; a sisak elrejtí majd fiatal képemet, és beállok



vitézid rendébe, mert én is tudom már a fegyvert forgatni.

Király. Eljő az idő és fogod használni; többé el nem eresztelek. Nem sokára úgy is fölteszem a koronát fejedre, és korán beiktatlak a nagy hivatalba, mely reád vár, ha én elköltözöm.

Királyné. Mely különös az anyai szív! én kedvet találok fiam bátor szívében, és még is rettegek azon pillanattól, mely őt tőlem elragadja. (A mulatóházban asztal terítettik.)

Király. Az ő élete egyedül az országé, annak díszére akarom nevelni, nyugtasd meg tehát anyai szívedet, a nagy czélnál szebb tökéletességben újonnan feltalálod.

Királyné. Nem Zách az ott? (félre) Hasztalan kímltem szívedet.

Király. Mely háborodást mutat képe, mi történt? bú és harag változnak szemében.

Királyné (félre). Bizonyosan tud már mindent. Kázmér! mit miveltél!

## HATODIK JELENÉS.

Zách, Előbbiek.

Zách (jön, és a királyné előtt megáll, ki tekintetét kerülni látszik). Félelmed vádol, királyné! te vagy a bűnös.

Király. Mit jelent ez?

Zách. A fölébredt lelkiismeret tettedet vádolja — a pokol nevet, eljött végső órád.

U. Szolga. Ha tetszik fölségteknek! (Az alatt a szolgák az ételeket hordják.)

Király (Záchhoz). Délután elvárlak szobámba; nem kérem titkodat, de ha valaki illetlen megbántott, elégtételt tőlem remélhetsz (be a mulatóházba).

Királyné. Szerencsétlen atya! méltó fájdalomad engem is talál, és szégyellem Kázmér tettét, de nem támadott az ártatlan szívében, ördögi fáradságba került őt annyira vinni. A királynak elhallgatám, hogy ne

rontsa kedvét ez az alacsony történet — légy férfi. (Be a király után, és együtt Lajossal az asztalhoz ülnek, harmonia hallatik.)

Zách (maga). Szerencsétlennek híva, ördög, pokol! még sajnál engemet, most is még csálni akar, és ártatlant játszani, még ő tanít arra, hogy férfi legyek. (Mérgesen nevet.) Egész boldogságomat oda adja férjének jó kedvéért! Porba hát veled átkozott kegyelem! (az arany lánczot leszakasztja melléről, és kardját kihúzza) és te, te légy most mindenem. (Egyszerre megáll.) De a király őt szereti, csak őbenne él, és én őt meggyilkoljam? Ezt a jó királyt, hazám atyját, jótevőjét az által megszomorítam? Nem! nem! inkább önnön mellembe mártom ezt a kardot, és elvégzem sanyarú pályámat (fájdalmasan elhallgat).

## HETEDIK JELENÉS.

Babonics, Előbbi.

Babonics (látván Záchot, hozzá közelít látható megvetéssel). Oly gondolkodva, és az arany láncz a földön? Valóban különös! Tudom azt az időt, hogy ezen kegyelemmel fölötte kérkedtél.

Zách. Most már átengedem neked.

Babonics. Jó — szívesen (föl akarja venni).

Zách. Vissza! — igaz keresményem.

Babonics. Tartsd meg — nem is remélem (nevetve megy). Nekem nincsen szép leányom.

Zách (szörnyű háborodással). Mi volt ez? Hah! ily megvetés! ily szégyen! Királyné! ezt te okoztad (mágán kívül). Dühösködj lélek! Vezesd karomat öldöklő angyalom! azután engem is gyilkolhatsz. (Berohan a mulatóházba, a muzsika elhallgat.)

## NYOLCZADIK JELENÉS.

Cselén (sebesen szaladva). Zách! Zách! megállj, a királyné ártatlan. (Utána rohan. A mint Zách dühösen beroshan, a király felugrik, és a királynét védelmezi, míg Zách a kardot kiüti kezéből, a királynét megvágja, ki sikoltással a földre esik. Az alatt elérkezik Cselén, és Záchchal küszködik, ki neki kardjába szalad, Zách elesik. Több Udvari Nép ötet a földön megöli.)

## KILENCZEDIK JELENÉS.

Cselén (egyedül, kivont karddal, nagy indulattal). Hah! a nagy megtörtént, szörnyeteg én! atyámat megöltem. (Kardjára tekint) ez atyámnak vére. (Fölháborodva) Klára! (kardját elveti magától). Klára! nem vagyok az oka. Szerencsétlen! (szörnyű indulattal) és én még élek!

## ÖTÖDIK FELVONÁS.

### ELSŐ JELENÉS.

Királyi szoba.

Lanka (egyedül). Megalázni Záchot, megboszulni magamat Klarán, ki Cselént tőlem elragadta, ezt vad indulatom okozta — az isten fölöttem van, ez volt csak szándékom; de ily következt, ily véget bizony nem reméltem. Még is, bárhogy szépítem tettemet, én magam vagyok vétkes.

### MÁSODIK JELENÉS.

Babonics, Lanka.

Babonics (sietve, örömmel). Most tehát vége van — Lanka, a királytól jövök.

Lanka. Rettegek.

Babonics. Az ország nagyjai végső ítéletet hoztak.



Lanka. Szólj kérlek!

Babonics. Mindnyájan, kik Záchchal a harmadik ízig atyafiságban voltak, minden testvérei, leányai, azoknak gyermekei a hóhér pallosa által, a többi rokoni pedig örökös számkivetéssel büntetessenek meg. Zách minden jószágait a király elfoglalja, és egész nemzetsége szolgaságba essék. Minden vármegyének össze kell e fajnak minden tagjait fogdosztatni, rablánczon Budára küldeni, hol elvesztetnek.

Lanka (megilletődve). Szörnyű! szörnyű! ez több mint kívántam, több mint boszúm remélt.

Babonics. Már egy közülök meg is adózott. Záchnak egyetlen egy fia, ki szolgájával el akara szökni, elfogatott, lófarkon hurezoltatott, és roncsolt testét ebek ették meg.

Lanka (betakarja képét). Elég! elég! nem tűrhetem tovább. Nagy isten! mely rettenetes az ember dühében, — és mindezeknek én, én vagyok az oka. Átkozott legyen az óra, melyben azt cselekedtem! és átkozott légy te, ki dühös indulatomnak eszköze valál.

Babonics. Lanka, mi bajod? mely háborodás?

Lanka. Nem érzed azt hyaena szülöttje! üres melledben nincs helye már a jobb érzésnek. Örülj gyönyörű munkádnak. Szegény ember! Zách már nem él, talán nagyobb polczra kaphatsz.

Babonics. Az öröm szól belőled, hogy gyűlölt ellenségünk el vagyon temetve, tiporva, megalázva.

Lanka. Eltaláltad bölcs ember! valóban úgy örülsz, vígadok (mély fájdalommal) hogy szívem majd megfakad. Zách! Zách! rajtam már meg vagy boszúlva.

Babonics. Mely sebes változás! csak nem rég mérget, boszút forraltál kebledben, és most czélodon keseregsz? Lanka! félre ily asszonyi gyöngeséggel, mert nyitva áll most a méltóság útja.

Lanka. Jó szerencsét. Oda éltem szépe, lelkem békessége! (nagy érzeménnyel) Nagy isten, mit miveltem! Klára! Klára!

Babonics. Vigan — talán őt sajnálad? (Lanka reá sem figyelmez.)

Lanka. Így elveszteni magát, így kilépni az emberiség határiból! Vissza! vissza undok kisértet. Hah! a pokol int. Ó hagyj időt a bocsánatra! (magához tér) A fejem ég, mellem lángol, mit tegyek? Klára, hozzád, hozzád, a te lábaidhoz. (El.)

Babonics. Ez a történet megrázza belsejét, erős is volt ugyan egy asszonyi szívnek, de az idő őt meggyógyítja, és siránkozva örül utóbb Klára esetének. — A király —

### HARMADIK JELENÉS.

Király, Babonics.

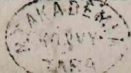
Király (egy irással kezében). Ha messze földről jött volna gyilkos szándékával, ha tele gyűlöléssel velem nyilván harczolt volna, úgy megbocsátanék; de így kicsalni az embernek szívét, csalárd erkölcsökkel hitetni, és oly hív szolgálattal biztatni — az sok! büntetést érdemel. Ha az egész világ ellenem törekszik, ha minden szív irántam gyilkos mérget forral, békén tűröm, emberi sors : de ettől hűséget, háladatosságot érdemlek, mert igazán szerettem. Vesszen tehát egész nemzetsége! (Az asztalhoz megy, tollat vesz, gondolkodva megállapodik.) Egy tollvonás, és sok embernek veszte, sok árvák könnyei — nem, nem — (kivülről lárma hallatik) Ki van itt?

Babonics. Felséges király!

Király. Jó hogy talállak. Az ország nagyjai ítélete alatt nevedet is olvastam, adj számot véleményedről.

Babonics. Ily hallatlan gonoszság ritka példát érdemel, Zách Felicián e fölött eretnek és pártütő vala. Magyar törvényünk ötet kínos halálra ítéli, s minthogy nemzetsége vele egyet értett, ők is a hóhér keze alá valók.

Király. Büntetni illik a királyhoz, és sokszor az



ország java úgy hozza magával; de a kegyelem, ó a kegyelem szép és boldogító.

Babonics. Tekints a királyné fájdalmára, melyet ártatlanul szenved. Ő a halállal küszködik, és fölséged elméjében még kegyelmet forgat?

## NEGYEDIK JELENÉS.

Keszi Berenda, Előbbiek.

Berenda (kivülről). Ereszsz! adj helyt, ha éltedet szereted.

Király. Mely zaj! mely bátorság! ki mer itt erőszakoskodni? Nem parancsolám meg, hogy senkit elémbe ne ereszsenek?

Babonics. Mindjárt eszközlöm. (Az ajtóba kinéz) Hah vissza! (kimegy, kardot húz) Vissza! ne ereszd! vágjátok le! (Bejő harczolva Keszi Berendával, az ajtónál levágatik általa.) Hah átkom reád marad! (meghal).

Király. Mit! ismered királyodat?

Berenda. Megbocsáss királyom! itt fekszik szolgád általam megölve; de nem hív szolgád, senem magyar, hanem kores.

Király. Mely merészség! (kiált) Strázsák! (strázsák bejönnek, több udvari szolgálakkal).

Berenda. Ne félj királyom! a jó magyarnak szent királya élete. Ím fegyveremet lábaidhoz teszem, igaz jeléül tiszteletemnek. Öless meg, de előbb hallgass szavaimra.

Király. Menj, parancsolom, rettegj haragomtól.

Berenda. Mentsd meg jó nevedet a történet könyvében: nem pusztá szó az, hiszem, egy dicső királynál. Ne áldozz fel egy ártatlan nemzetséget, mert egy tagja oly vétket követett el, melytől az egész világ irtózik.

Király (megbántva). Nem kértem még tőled tanácsot, dicsőségem, hírem, nevem fentartása végett. Látom, vele szövötteztél, menj te is vesztedbe.



Berenda. Király! király! a kapu felett függ Záchnak eldarabolt teste, rémítő példának, hogy minden magyar lássa, mely szent királyának élte. Ártatlan fiát a lovak szaggatták el. Király, legyen ez már elég, kíméld leányát, kíméld nemzetségét, mert ha azt cselekszed — (nagy indulattal) Király —

Király. Te dorgálsz! (Felháborodva az ítéletet aláírja, és egy udvari szolgának adja.) Ők meghalnak, és te velők.

Berenda. Most látom, Kázmér tettét el akarod takarni, hogy egy bizonyosága se legyen az élők között sógorod alacsony tettének. (Lábához esik) Légy irgalmas! higgy nekem, nem barátid azok, kik arra készítenek, nem — csak az irigység és boszú vezeti nyelveket.

Király (a strázsákhoz). Vezessétek el.

Berenda. Még egyszer, király, légy irgalmas!

Király (keményen). Mit parancsoltam?

Berenda (nagy indulattal). Király, te ezt cselekszed! Öless meg, király, meg akarok halni, mert nem jó itt már élni. (Elvezetik.)

Király (egy udvari szolgálhoz). Itt az ítélet aláírva, hajtassék végbe. Ezt (Babonicsra mutat) vigyétek az orvosokhoz, talán még életet találnak benne.

U. Szolga. Felséges uram, örvendetes hírt hozok, a királyné minden veszedelmen kívül van, sőt még a seb hidege is kezd tőle távozni.

Király. Mindjárt megyek látogatására. Erzsébet! meg leszesz boszúlva.

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Cselén, Király.

Cselén (sebesen). Kegyelmes uram!

Király. Mi a kérésed, bátor ifjú? Neked köszönöm életemet, azért a pataki ispánságnak örököse leszesz, és Zách minden jószágait neked adom jutalom jeléül.

Cselén. Ha igaz, hogy oly szerencsés voltam ne-

ked szolgálni, hallgasd meg esedezésemet : bocsáss meg Klárának.

Király. Állj el kérésedtől.

Cselén. Atyja véres igyekezete rejtve volt előtte.

Király. Már el van végezve.

Cselén. Király, én szeretem őtet, és éltem legszébb boldogsága kezében van, mert éltem is oda foly ártatlan vérével.

Király. Én is szeretem hitvesemet. (El.)

Cselén. Ő meg, szíve meghidegült, megnémult már a kegyelem szava. Halj meg tehát Klára! halj meg áldott lélek! Tövíses volt élted pályája, és rútul kockázott veled az álnok szerencse. (Fájdalmasan.) Menj hát békességben a nyugalom ölébe, én is követlek. (El.)

## HATODIK JELENÉS.

Tömlöcz.

Bírák fekete öltözetben fél körökben állnak, közepében Klára.

Egy bíró. Nem találsz hát semmi mentséget? még egyszer kérdezlek, igaz vallás könnyebbíthet sor-sodon.

Klára. Én ártatlan vagyok; az irigység és gonosz-ság szomorú áldozata. Én az atyámat nem gerjesztém fel soha a királyné ellen, és a sír torkánál is nem ismerem őt el pártütőnek : többet nem tudok mondani.

Bíró. Rövid idő múlva elhagyod e világot; gondolkodjál lelkedről.

Klára. Kész vagyok az áldozatra.

Bíró. Makacsságod még jobban kárkoztat, hallgasd tehát a rendek végső ítéletét. — (Előáll, egy írást kivesz, hangos szóval.) Zách Klára, Zách Feliczián ifjabbik leánya, ki részt vett atyja gonosz cselekedetében, és mérges dühét a királyi ház ellen nevelte, veszszén el a hóhér pallosa által.

Klára. Végy magadhoz örök istenség! hozzád, hozzád emelkedik szemem!

Bíró (tovább olvas). De hogy a nép lássa, mint büntetik a király gyilkosa, azért Klárának orra, ajaka, fülei és kezei elvágatnak, és csonkúlt teste egy lóra köttetvén a városon keresztül hurczoltatik, és ezen szavakra: „így járjon az, a ki a királyt megtámadja“ kínok között kényszerítették.

Klára (nagy indulattal). Ez sok, nagy isten, ez sok! — több mint érdemlettem.

Bíró. Végezz tehát az éggel, és készülj a halálra. Az úristen legyen irgalmas szegény bűnös lelkednek. (Az írást elszakasztja s lábához veti. A bírák el.)

Klára. Ily rettenetes véget! Ó égi igazság! hát erre születtem? (tétováz). Így elhagyva csak egy szív sem ver részemre széles e világon! így feláldozva — (Öszverogy).

## HETEDIK JELENÉS.

Cselén, Előbbi.

Cselén. Klára! (meglátja ötöt) Klára! térj magadhoz, Cselén az, a ki hozzád szól. Ó nyisd ki szemeidet, tekints még egyszer reám, áldott szerencsétlen lélek.

Klára. Félre — segítség!

Cselén. Én vagyok, Klára! — szörnyű a mit hallottam! Király! ez nem jó a te szivedből. Kedvesem! ennyire jutottál! (Nagy indulattal). Hah, rendülj meg föld, roskadj össze mennyei boltozat, zúzd porrá az élők sziveit, hogy ne nézhessék azt, a mi itt a nap alatt történik. (Elhallgat) Nem, azt nem engedem míg élek — így (kihúzza egy tört) te szabadítsd meg ötöt — itt fekszik, egy gyöngé taszítás, és ez a csepp élet elköltözik, mely annyi fájdalomra e mellben lakozott. (Fölemeli karját, de nagy érzéstől elnyomatva, kiejti a tört) Oda karomnak ereje. (Reá borúl.)

Klára. Cselén!



Cselén. Térj magadhoz.

Klára. Te vagy — és híven ide is eljöttél! Köszönöm jó ifjú, új erőt ad a te látásod. (A tört meglátja) Hah! te mentesz meg a szégyenhaláltól! (fölveszi). Cselén, ezt a gondolatot a szerelem adta.

Cselén. Ezt a tört én magamnak szántam. Klára, add nekem, nem menthetlek ugyan meg, de veled halni tudok.

Klára. Cselén, te élj, élj hazádnak. Nekem való ez, le van már törve éltémnek virága, ez az élet nem a földre való. Élj kedves, és ha a világ megvetve a szerencsétlen Zách nevet említi, légy te pártfogója az ártatlan nemzetségnek. Te ismerted Klárát, és ha valaha egy érző szív reám visszaemlékezik, áldozz te is egy könnyet szomorú végemnek, és mondd, hogy Klára szebb sorsot érdemlett.

Cselén (megilletődve). Ó Klára! így tőled elválni, így élni — nehezebb a halálnál.

Klára. Élj magyar hazádnak, dicső nemzetednek.

Cselén. Nagy lelkű!

Klára. Ezt az erőt a te lelked kölcsönözte. (A tört elveti) Sorsom így akarta, elvégzem pályámat. Cselén, légy erős, és ha egykor a gonoszság vidám napjaidat keseríti, és elhagyva a világtól nem találsz nyugalmat, folyamodjál síromhoz és ott vigasztalást találsz.

Cselén. Mire készíted — Klára, én élek, de harczot, harczot adj te jó szerencse, hogy ott dicsőséggel onthassam ki véretem.

## NYOLCZADIK JELENÉS.

Lanka, Előbbiek.

Lanka (félbódulva). Itt talállak? Nemde tudja Lanka a kockát forgatni? Szegény leány, ez a te menyekződ?

Klára. Még ezt a kelyhet!

Lanka. Cselén — hah! ne nézz reám. Ó én is szenvedek.

Klára. Lanka, te is eljössz még; látom, te nem vagy ellenségem.

Lanka. Nem — barátnéd, mint a pokol legmérge-  
sebb ördöge a tiszta léleknek.

Klára. Rövid még életem. Lanka, légy boldog a  
mint lehetsz.

Lanka (hosszú sóhajtással). Boldog — ki meri mon-  
dani, hogy szerencsétlen vagyok? Te itt hagyod Lan-  
kát — (magához térve) Klára, jó lélek! nem — nem —  
szívemet szakadozni érzem, — vissza fekete kétség,  
ijesztő képek — Klára! áldott lélek (Lerogy lábaihoz)  
csak egy tekintetet! Cselén! — ölj meg kedvesed lábá-  
nál, én vagyok gyilkosa. (Nagy hallgatás.) Még is el ne  
kárhoztass, mert hidd el nekem, ó hidd el, hogy a jobb  
embert is sokszor a meleg vér és indulat vezérli.  
(Fájdalmasan) Egy emberhez kapcsolva a kit sem sze-  
retni, sem becsülni nem tudtam, hidegen folyt életem,  
de Cselént meglátván fölébredt a szív, hazám leve-  
gője forralta véretem, és tűzindulatomnak te lettél ál-  
dozatja.

Klára. Jer szívemhez — te ötet szeretted — szí-  
vemből megbocsátok.

Cselén. Jőnek már — Ó égi irgalom!

## KILENCZEDIK JELENÉS.

Négy Ember, kivont karddal, Előbbiek.

Egy ember. Klára, kövess bennünket.

Klára (Lankát és Cselént átöleli). Lefolyt már életem-  
nek órája — Lanka, Cselén, legyetek boldogok!

Lanka (mágán kívül). Ennek így kellett történni —  
tud ő — az örökös büntetni. (Szívéhez nyúl) Mely üres  
— Klára! Klára! (megdermedve áll).

Klára. (Cselén nyakán). Cselén, utolszor tehát jőj hív  
karjaimra, légy boldog, és ha egy szívre találsz, mely  
téged úgy szeret, emlékezz vissza Klárára, — isten  
hozzád!

Cselén. Klára, nem tűrhetem! — (nyakára dől).

Klára. Meg kell lenni, a hóhér int. (Fájdalmasan)  
Éltem így végződik. Légy tehát boldog! nekem nem lehetett. (El az emberekkel.)

Cselén (megáll, szomorú helyzetben). Klára! (utána siet).

Lanka (maga; nagy hallgatás után). El van hát végezve, ennek meg kell halni; két tűzindulat tolongó árai összecaptak ártatlan fejedén, és téged, jó teremtes, magukkal az örvénybe húztak — — egyik részét sor-sodnak atyád viselje (fergeteg hallik — Lanka el akarván menni, Klára ítéletét észre veszi). Mit, mely hagyomány ez? — (olvassa és az értelmére az írásnak indulata is nő) Szörnyű — így — Klára, így kell hát elveszned? Hah! szaggasd mellemet átkozott fájdalom! (nagy fájdalommal) elég már — enyhítsd ó égi irgalom, enyhítsd szívemet, adj könnyeket, csak egyetlen egy könnyet. (Lassan térdére ereszkedik, kezait kiterjeszti az ég felé.) Te a mennynek és földnek teremője, te ki a csillagok felett a szegény halandók ügyeit intézed, adj erőt ama szencsétlennek, hogy a kétség ne árthasson ártatlan szívének. (Lassan el. A fergeteg nő.)

## TIZEDIK JELENÉS.

Visegrádi vidék, elül falusi hajlékok, hátulról hegy, melynek alját a Duna vize mossa.

Két férfi és egy asszony.

Egyik férfi. Tovább nem nézhetem, akármit vétett, bár mit mondjon az udvar ellene, én szegényt sajnálom.

Másik férfi. Nekem az atyja jótevőm volt, mindenemet neki köszönöm.

Első férfi. Akár mit tett a szerencsétlen, ily büntetés nem emberi!

Az asszony. Mely szörnyű fergeteg! úgy látszik, mint ha az ég maga haragudnék ily kegyetlenségért.



Első férfi. Nézd csak ki jön ott — mint a kétségbe esett?

A z asszony. Szinte félek tőle. Uram, ments meg a gonosztól.

## TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Lanka, Előbbiek.

Lanka (elszórt hajjal, egészen magán kívül.) Zúgj! zúgj! ne kiméld villámodat, — ordítsd fel a lelkiismeretet, — egy nagy sírhalommá fordítsd a világot, zúzd porrá e nyomorúlt emberek szívzeit, hogy ne érezzen (fölmegy a hegyre, és a mit utóbb a parasztok beszélnek, indulatjával kimutatja).

Első férfi. Vigyázz — oda nézz a dombra —

Másik férfi. Már megállnak — mely zúgás! — nézd — nézd, a szerencsétlent a lóról leemelik, székre ültetik — most — most a hóhér előlép — pallosát emeli — nézd szegényt! feje elesik — —

Lanka (a hegyen). Klára! Klára! téged követlek. (Leugrik a folyóba.)

A három paraszt letérdel, kezeiket az ég felé terjesztik, egyszerre : Űristen, vedd magadhoz lelkét!

(A kárpit lefordúl).

I L K A,

VAGY

NÁNDORFEJÉRVÁR BEVÉTELE.

DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN.

(ELŐSZÖR ADATOTT PEST VÁROSA SZINHÁZÁBAN JUNIUS 16. 1819).

## SZEMÉLYEK.

---

Salamon, magyar király.

Géza, herczeg.

Bors Gyula } magyar nemesek.  
Menyhárt }

Ilka, magyar szűz.

Niketas, görög vezér Nándorfejérvárt.

Zimias, görög tisztviselő.

Alexis, görög ifjú.

Görög szolgák.

Vár lakosi.

Magyar és görög katonaság.

---

A dolog történik 1073. esztendőben.

---



# ELSŐ FELVONÁS.

---

## ELSŐ JELENÉS.

Szoba Nándorfejérvárt.

Ilka és Alexis.

Ilka.

Hogy végre így bánik velem vezéred,  
És ily alacsony méltatlanságra  
Fakad, váratlan nem jön ez, mert  
Csalárd szívét már rég keresztül-  
Láttam, s mindenre el is készültem.  
De zárjon el legmélyebb tömlöczében,  
Azért még is híve fogok én maradni  
Magamnak, erőt ő rajtam nem veszen.  
Te sajnálsz ifjú? légy békén, mert  
A tiszta szív veszélyek közt magát fel-  
Emelvén, érdemét csak akkor  
Mutatja.

Alexis.

Érdemes szüz! bár éltem  
Vesztével sorsodon segíthetnék!  
De hasztalan! mert súlyos állapotom  
Engem lekötve tart, s nem enged  
Szabad választást tennem, és minden-  
Felől mély örvény tátogat,  
És szüntelen eltemetni fenyeget.

Engedj meg Ilka, hogy nekem kellett  
Ezen kelletlen hírt hoznöm, de mit  
Miveljek? én Niketas nevelt fia  
Vagyok, velem sok jót tett, nékie  
Hálával tartozom. (Indulattal.) De téged is —  
Nem, el kell hallgatnom.

Ilka.

Mi háborgat?

Alexis.

Mennyit küszködtem én magammal,  
Az ég urát ó! hányszor kértem, hogy  
Szabadításodra lehetséget  
Mutasson; hasztalan! nem hallgatott meg,  
S buzgó sohajtásim sikeretlen  
Maradtak.

Ilka.

Szándékod nemes lélekre  
Mutat. Köszönöm jó ifju! résztvevő  
S barátságos szerelmedet; én vétke  
Által nem is kívánom a szabadságot.  
Niketas veled jót tett, maradj híve,  
S ne csald meg szép bizodalját.

Alexis.

De tégedet tömlöczben látni!  
Ezt a kezét terhelve lánczokkal —

Ilka.

Akármi történik, vigasztal az,  
Hogy ámbár el vagyok hagyatva  
Az egész világtól, egy szív még is ver,  
Mely részt veszzen méltatlan sorsomban.

Alexis (megindulva).

Ó Ilka! Ilka!

Ilka.

És ezen felül

Édes remény kecségtet hogy hazám  
Előbb-utóbb fegyvert ragad, s megment  
Niketas rabló kezétől.

Aztán, barátom, ezen rabságot  
Szebb öröm felváltja, s szenvedésemet  
Vigan majd elfelejtem a szabadság  
S szerelem édes keblén, s csak úgy  
Tekintem, mint hűségem próbáját.

Alexis.

A sorsok mely különösen vagynak  
Az égtől elrendelve, Ilka!  
Te a tömlöczbe indulsz, nem sokára  
Talán rablánczot hordozol, s nálam  
Még is szerencsésebb vagy; mert még a  
Jöendő néked boldogságot  
Igén, sok szép jelenések kápráznak  
Előtted, édes kények várnak  
Reád, midőn éltem szép hajnalát  
Már bús felleg borítja.

Ilka.

Ha ifjuságod,

Ha a szív békessége elégedést  
Adhat, virágzó éltedet mi  
Szomoríthatja?

Alexis.

Volt idő,

Hogy égi békesség lakott melyemben,  
S ártatlan örömök közt folytak  
Gondatlan éltemnek vidám órái.  
Most, most nehéz sohajtások, kétséges  
Gyötrelmek változnak szivemben,  
És ifjuságom tündér álmait,  
Fellengező reményeit  
Egy ellenséges indulat váltig  
Elemészté.



Ilka.

Mely gyengeség! mely  
Ábrándozás! nem illik az, nem  
A férfiú erős szívéhez,  
Barátom!

Alexis.

Egykor én is úgy  
Gondoltam, hogy a férfiút egyedül  
Nemes tettek dicsőítik;  
Már annak vége! (Felerősödve, tüzzel) Nem,  
nem Ilka!  
Ne hallgass rám! érzem, hogy jobbra  
Születtem. Ilka! én szerencsés  
Vagyok.

Ilka (megilletődve).

És ez a könny, mely szemedben  
Ragyog? nem Alexis! oly könnyen  
Meg nem szabadúlsz. Titkos bút  
Látok sziveden rágódni, valld meg  
Igaz okát.

Alexis (nagy érzeménynyel).

Ilka! csak azt ne kívánd.

Ilka.

Szólj Alexis! csendes fájdalomidat  
Tovább nem tűrhetem; szólj! mert bús  
Gyötrelmed engem is keserít.

Alexis.

Legyen tehát, és hallgasd azt,  
A mit eddig még ennen magamnak is  
Megvallani csak alig mertem.  
Ó Ilka! Ilka! én téged szeretlek.

(Nagy hallgatás, Ilka megilletődve elfordúl).  
Ne fordulj el! ne vess meg annyira!

(Ömledező fájdalommal).

Viszont-érzést nem, nem szerelmet  
Kivánok én tőled, mert érdemetlen

Vagyok mind arra : mélyen érzem  
Nagyságát lelkednek. De engedj meg  
Ha szívem erővel hozzád hajlik,  
S egész valómat elragadja.  
Nem véték az, ha a szegény halandó  
A porból feltekint az örök  
Világosságához, és imádvá  
Szemeit az égre felveti. Ilka!  
Szenvedni tanultam, és fogok;  
De tőled elállni nincs tehetségemben.  
Ím most tudod, tudod keservemet;  
De ne ügyelj rá; csak úgy tekintsd az  
En éltemet, mint egy gyenge virágot,  
Mely néked útadban szép illattal  
Kedveskedett, s te elfordúlva,  
Könnyezve azt leszakasztottad,  
S nem akarva öszvetiportad.

Ilka (félre).

Megtörtént a mitől féltem.  
(Alexishoz). Csalatkozol jó Alexis!  
Szép ifjúságodnak szelíd természete  
Azt a szíves hajlandóságot  
Szerelemnek tartja, a mi egyedül  
Nehéz rabságomon való  
Felgerjedt szánakodás és irgalom.

Alexis.

Ó értelek! nagylelkűen te nékem  
Békét szerezni akarnál, és  
Ennen csalatásommal  
A kénytelenséget könnyíteni.  
Ne félj jó Ilka! nem leszek terhedre;  
Nagy lelkedet van erőm követni,  
És állhatatosságot tetőled  
Tanulni. A kit jó szived választott,  
Az éljen melledben; nekem már az  
Elég, ha csak láthatlak s csendes  
Erkölcseidet csodálhatom.

Ilka (megilletődve).

Jó ifjú!

Én is szeretlek, úgy mint legjobb  
Testvéremet. Jer karjaimba!

(Alexis reá borúl, nagy érzeménynyel)  
Így! e szívbéli szent frigyét csak a  
Halál szakaszsa el.

Alexis (fellellezve).

Nem, a halál

Csak a szívet, a porból valót, emésztí el.

A lélek élni fog, s világos

Honában is téged keresni.

Hadd jöjön, hadd tegye csontujját

Dagadó szívemre, az életnek homályát

Oszlatja el csak és levonja szememről.

Ott! ott örökre birhatlak.

Más néked a világ, mert annyi szép

Öröm virágzik még számodra.

Ilka.

Én is hazámban, nem tagadom, szerencsés

Voltam; egy férfiút szerettem,

Kinek szép tettei, és magyar

Nagylelkűsége engem elragadtak.

Őt feltalálni, őt meglátni,

Őt hallani, őt szeretni

Egy pillantat vala. (Szomorúan). Már közel

Volt egyesülésünk, már én

Magamat az egekben véltem, hogy

Pogány csoportok megtámadták

Csendes házunkat, s engem elragadván

Szeretett szüleimtől, ide Belgrádba

Hurczoltak, és Niketasnak eladtak.

De bizok hazámban, és bizok jó

Királyomban, hogy nem soká fogják

Halasztani szabadulásomat.



Alexis.

Nem titkolom tovább hát, Ilka!  
Reményed teljeseedik, mert a  
Magyarok már is Belgrád alatt vannak.

Ilka.

Hah! Alexis! mely jó angyal szól  
Belőled? Most tehát világos  
Előttem — Fél hát, fél Niketas a  
Magyar fegyvertől, és azért zárt engem  
Tömlöczébe, mert itt fenn már nem tart  
Bátorságosnak. Alexis! szólj! szólj!  
Mit hallasz a magyarok felől?

Alexis.

Sokat kívánsz; mert a mit én a  
Magyarok felől tudok, nem válik az  
Dicsőségünkre, és én mint görög  
Tulajdon szégyenünket hirdessem?

Ilka.

Megismeri a nagy lélek mását,  
S becsüli az erkölcsöt még az  
Idegenben is; mert a jámbor s igaz szív  
Mindenkor tiszteletre méltó, verjen  
Az bár a legmérgeesebb ellenségünk  
Vagy leghivebb barátunk mellében.

Alexis.

Ó Ilka! Ilka! mint játszol velem!

Ilka.

Barátom szólj! mint harczolt a magyar?  
Kik vannak a táborban? Ó siess,  
Beszéld el hogy mi történt.

Alexis.

Hallgasd

Tehát! Niketasnak unszolása  
És pártfogása alatt többször már  
Pecsenégi csoportok a Szávát ált-

Hajózáván, országtokra rohantak,  
 És nagy vérontás, rablás s pusztítás  
 Után, nagy prédával hazájokba  
 Tértek.

Ilka.

Niketas! Hah! neked  
 Köszönöm hát elragadtatásomat!

Alexis.

Salamon király ezt hallván, hogy  
 A görög hívtelenséget meg-  
 Boszúlja, és kirablott népének  
 Elégtételt szerezzen, öszveszedvén  
 Vitézeit, Zalánkemén alá  
 Mozdítá táborát. Vele jöttek  
 Első Bélának, atyja testvérének  
 Dicső fiai, Géza és László,  
 László! ez az ég kedveltje, a kinek  
 Hatalmas karja csak nem rég Kérlés  
 Elszéledt bérczeit kunok vérével  
 Festette, és az ellenségen oly szép  
 Diadalmat nyert. A nemesek  
 Közül Bors-Gyula legjelesebb;  
 Bors-Gyula, a kinek villámként száll  
 Az ellenségre villogó  
 S öldöklő kardja; ez a kinek a  
 Halál bajtársa, mert a merre csak  
 Tekint, ott hullnak a vitézek.

Ilka (elragadtatva).

Hah! Gyula! Gyula itt! Most Alexis! most  
 Szabad vagyok, s ti görögök,  
 Ti vagytok a rabok.

Alexis.

Nem értelek.

Ilka.

Tekints szemébe, és megértesz.  
 Ne félj jó ifju! egyedül a csatában

Ő rettenetes, szelíd azon kívül,  
S érző szive csak könnyen megindul.

(Fellengezve).

Hah! téged látlak Gyula! és te  
Fogod diadalmasan kivezetni  
Rabhölgyedet a setét tömlöczből, s kedves  
Hazámnak visszaadni. Gyula! Gyula!  
Örök szerelmem tettedért jutalmazzon.

Alexis.

Mely tűz lobog szemedben? Ilka!

Ilka.

Az öröm eláradt mellemben.  
Nem titkolom tovább előtted  
Barátom, néked megvallom, kedves  
Testvérem, hogy az a vitéz bajnok,  
Hogy Gyula, a kit oly szépen festettél,  
Hogy Gyula az én szerettem, kedvesem.

Alexis.

Nem Ilka! ezt nem, én nem tűrhetem.

Ilka.

Légy neki is barátja; melle  
Elég tágas, jó ifju, téged is  
Befogadni. Szólj! tovább mi történt?

Alexis.

Niketas Belgrádot felszabadítani  
Akarván, Kázárt, a peccsenégek  
Herczegjét, hívta segítségül;  
De csak a várandó prédáról  
S nem a veszélyről is azt tudósítá.  
Eljött Kázár seregével, és mindjárt  
A bácsi és soproni osztályokat  
Dühös tüzze meg is támadta;  
Ezek vitézül elfogadták őtet,  
Sokáig kétséges volt a csata,  
Hogy László herczeg és Bors-Gyula  
Keresztülvágván Kázár népén,



Az ellenség erejét egymástól el-  
Szakasztván, teljes győzödelmet  
Nyertek. Kázár úgy megveretett,  
Hogy csak kevesed magával  
Menekedhetett meg a rabságtól.

Ilka.

Hah! Gyula! mondád! Gyula! mint dagad, mely  
Büszkén emelkedik szivem, hogy  
Ily férfiú, ily vitéz bajnok  
Egykor kedvessinek választott.

Alexis.

Mi a falakról láttuk a magyar  
Király diadalmát, és Niketas  
Titkolt haraggal nézte a miként  
A vármegyék számos foglyokkal  
És a nagy prédával szép rendben  
Felállottak királyok sátora  
Előtt. De tégedet mind ezekről  
Tudósítnom Niketas eltiltott.

Ilka.

Mely szép s örvendetes hír! Alexis!  
Ily sok barátságért örökös adósod  
Fogok maradni. A magyarok ha  
A várat elfoglalják, és már Gyula  
Éles kardjával társaid között  
Halált, szükségét és sebeket indít,  
Akkor, jó ifju —

Alexis.

Akkor vérzeni  
Engedd szivemet, mely már úgy is  
Örökre elveszté minden nyugalját.

Ilka.

Nem Alexis! te élsz; és létedet még  
Sok szép s nemes tettek dicsőítik.

## MÁSODIK JELENÉS.

Egy Görög s az Előbbiek.

Görög.

Vezérem küldött, Alexis!  
Több ízben kérdést tőn írántad.

Alexis (a göröghöz).

Mindjárt követlek. (Görög el).

Ilka, jer tehát a

Vezérhez; ó de ne gerjeszd  
Haragját, és kerüld boszuját, mely  
Ha fellobban, nem ismer mértéket;  
S ha megszorúlnál végső szükségedben,  
Folyamodj hozzám, én védlek s véremmel  
Felelek mindenkor drága éltedért.

Ilka.

Légy békén Alexis! a vár alatt  
Áll Gyula! érted mit teszen az?  
Ő itt! már én szabad vagyok.  
Akármire törekszik Niketas;  
Dühödjék, öljön és dúljon; de Ilka  
Magyar szíve nem tanult rettegni.  
(El mind a ketten).

## HARMADIK JELENÉS.

Magyar tábor.

A Király, Géza, Menyhárt, magyar Nemesség és  
Katonaság.

Király.

Kedves bátyám! a bölcs tanácsod,  
László erős és győzhetetlen karja,  
S seregem próbált vitézkedése  
Bizonyossá tesznek, hogy csak nem  
Sokára elérjük célunkat,  
S Nándorfejérvárt, mely már annyi

Rablásoknak adott menedékhelyt,  
 Az ellenségtől elfoglalhatjuk.  
 Dukás görög császár az esküvéssel  
 Kötött békességet rutúl megszegte,  
 És ellenünk pogány csoportokat  
 Küldött; nem érdemel kimélést.  
 Niketas pedig, ki szüntelen  
 Alávaló álnoksággal szomszédi  
 Barátságot színlett, vegye el most  
 Azon jutalmat, a melyet keresett.  
 Nem szenvedem, hogy Hunniát a  
 Pogány többé prédálja, háborgassa,  
 S szabad lakossait rablánczon  
 Orozva a külföldre vezesse.

Géza.

Királyom, kedves öcsém! bízzál a  
 Magyarban, s szép feltételeidet  
 Ezek dicsőül elvégzik. Kivált most,  
 Minthogy atyafiságos szeretettel  
 Egymást általfogjuk, reménylem  
 S hiszem bizonynyal, hogy csak egy ellenség  
 Sem lépi át büntetlen Hunnia  
 Határát.

Menyhárt.

És ez után érzi a  
 Magyar, s azt szívdobogva vallja,  
 Hogy mely szép s édes az élet egy jó  
 Király alatt.

Király.

De a magyar vért  
 Sajnálom, mely ezen várnak  
 Ostrománál elfolya. Menj tehát,  
 Vitéz Menyhárt! fel még ma a várba,  
 És értekezz Niketással a fel-  
 Adása végett. Én egész seregének  
 Szabad kimenetelt engedek,



Ha általküldi Nándorvár kulesát,  
És meghódol. Ha kérésemre  
Nem hajlik, akkor azt, barátim,  
Ostrommal béveszszük.

Menyhárt.

Király uram!

Egy óra múlva hírt hozok tenéked.

Géza.

Azt vélem én is : hogy ha nem hajlik  
Niketas kegyes s-barátságos  
Ajánlásodra, úgy közönségesen  
A várt megtámadjuk; de mentől  
Előbb, hogy a görög vezérnek  
Alkalma ne lehessen magát  
Jó rendbe hozni és romlékony  
Falait felépíttetni.

Király.

A gyors támadás

Fél győzelem; kedves bátyám! egyet  
Érték veled.

Géza.

Már két hónapja

Lesz, hogy tehetetlen itten múltunk,

Ideje már a dologhoz kezdenünk,

Hogy ne tompuljon meg az ellenség

Félelme. Még ma éjjélkor

Tulajdon osztályommal elhagyom

A nagy tábort, s holnap a hajnal

Hasadtával László öcsémmel

Nándort Duna felől ostromlom.

Király! te népedet a Szávának partján

Állítsd fel.

Menyhárt.

Felséges király! az én

Tanácsom Gyulát is bevárni.

Övele jönnek Veszprém és Zala  
 Lovagjai, derék, harcban forgott  
 Vitézek; és Gyulát magát is  
 Ohajtom, mert vitézségével  
 Szép példát gerjeszt a seregben,  
 És mint egy győzödelmi csillag, úgy  
 Tündöklök a csata zavarjában.

Király.

Mindenre nézve jó a készüllet.

Géza.

A mint egy kém hirtelen, bolgárok  
 S görögök védelmezik Nándort,  
 S nem legjobb egyezségben vannak. Ezen  
 Viszálkodás nekünk használhat, s minden jót  
 Reményltet.

Király.

Én csak a magyarba  
 Teszem minden bizodalمامat;  
 Mert néki hazája boldogsága,  
 S hazája szerelme aczélozza  
 Szívét. El van végezve, a várat  
 Mi ostromoljuk. Kedves bátyám!  
 Tudósítsd mind erről Lászlót,  
 Izend királyi tiszteletem neki,  
 És annyi bajnok tettekért szives  
 Köszönetemet; azon kéréssel, hogy  
 Ez után is maradjon Hunnia  
 Paizsa, és az ellenség félelme.

Menyhárt.

Mely fegyverzörgés? Hah! király! itt Gyula!

## NEGYEDIK JELENÉS.

Gyula egy elfoglalt zászlót lobogtatva jő, több katonasággal, az Előbbiek.

Király (látható örömmel).

Vitéz bajnok!

Gyula.

Győztünk, győztünk király!

(A király elébe lép, és a zászlót lábához teszi),  
Üdvözlég jó királyom! és te Géza  
Dicsőséges herczeg! Király! im itt  
Tartom szép győzödelmemnek jelét;  
És lábadohoz teszem rémítő  
Például, hogy imígy tiporja le  
Az ellenséget a dicső magyar király.

Király.

Koszorúk fia! Te a ki annyi sok  
Szép érdemed által hazádat és  
Királyodat lekötelezed, vedd  
Köszönetemet; dicső bajnok!  
Csak győzni születél; mert a hol te  
Jelen vagy, s éles kardod villog,  
Már ott nem kétes a harc. Mit látok,  
Te vérzel?

Gyula.

Semmi az, király!  
Egy kard akadt meg homlokomban;  
Még többnek is van itt helye.

Király.

Beszéld el Gyula, mit végeztél.

Gyula.

Hiven mind aztat, a mit csak parancsolál,  
Az ellenség nekünk többé nem árt,  
Se többé nem háborgat; hallgasd:  
Egy része a Kázár megvert népének.



Magát elrejté a hegyek közé;  
 Ezek magokat ott öszveszedvén  
 Reánk akartak ütni, és az által  
 Niketással egyesülni; majd négy  
 Ezerre mehetett a számok.  
 Elejökbe mentem én, és őket egy  
 Szép térségen fel is találtam.  
 Nagy megbizottsággal s dühösen be-  
 Rohantak ők félannyi seregem  
 Rendébe, emberül harczoltak,  
 De a magyar vitézség még is  
 Győzött. Nyolcz százan ott fedik a csata  
 Mezejét, s tizenkétszáz foglyot  
 Hoztam magammal a táborba. Ott  
 Állnak! hogy lássa a görög vezér  
 És lássa Nándorvár, hogy mit  
 Reménylhet; azonban miközülünk is  
 Elestek egynéhányan, és dicsőül  
 Meghaltak a hazáért.

Király.

A király

S a nemzet háladó szívében él  
 Emlékezetök.

Géza.

A rab hal csak meg,  
 Él a szabad vitéz; mert szép s örök  
 Ifjúságban virágozik annak a dicső  
 Hire, neve.

Király.

(Tulajdon kardját leoldozza, és Gyulának adja).

Gyula, bátor férfiú!

Vedd eztet emlékül szép tetteredért.  
 Ne nézd a jutalomnak külső érdemét,  
 De az adónak hálával tölt szívet.

Géza.

Aranyot adhatnék néked Gyula!  
 De ily mulandó fényesség nem

Kecsegtet tégedet; bajnok szived  
Tudom előbb vágy szebb valóságra,  
Itt hát kezem igaz barátságra.

Gyula (eltüzesülve).

Király! herceg! mely szépen tudjátok  
Nagylelkűségteket használni.  
Király! hah! ily jutalmat a magyarnak!  
S háláadó szive magát fölemeli,  
És őt a dicsőség egében hordozza,  
Hazája szerelmét keblében neveli,  
S királynak, hazának éltét feláldozza.

(A kárpit lefordúl.)

## MÁSODIK FELVONÁS.

### ELSŐ JELENÉS.

Niketas szobája.

Niketas, Menyhárt, Zimias és több Görögök.

Niketas.

Miről te engemet vádolsz, magyar,  
Titeket talál az, ím magad ellen  
Szólasz. Ti rontottátok el  
Azon szent békességet, császárom  
A melyre oly sokat épített. Ti,  
Ti jöttetek fegyverrel által  
Határunkon harczolni mívelünk.

Menyhárt.

Késő már, hasztalan minden mentséged,  
Csalárd játékod már nálunk is tudva  
Van, és kezünk közt biztos társaid,  
Kiket Kázár herceghez küldöttél  
Azon kéressel, hogy csak bátran

Rabolja és pusztítsa békességes  
 Országunkat. Kázár azt ~~az~~ hiven  
 Meg is cselekedte. Azért válaszs, ~~azt~~  
 Mert az idő csak múlik : vagy a várt  
 Add által a rablott prédával együtt :  
 Vagy jőj le velem a magyar táborba,  
 És zálogul maradj addig nálunk,  
 Míg császárod királyomnak  
 Illendő és méltó elégtételt  
 Nem ad.

Niketas.

Nem, én azt nem fogom soha  
 Cselekedni. Még fenállnak Belgrád  
 Falai, még azt ~~azt~~ védeni is tudom.

Menyhárt.

Ne várj segédet többé senkitől.  
 (Az ablakhoz megyen és azt kitárja.)  
 Nézz csak le a mezőre, s ott meglátod  
 Barátidnak hideg tetemeit  
 A földön elszéledve fekünni,  
 Nézd csak czinkosaidat, a kik  
 A rablott prédát oly hiven feloszták  
 Veled ; nézd most már mint rabokat  
 A Száván átevezni.

Niketas.

Nem, mondom, nem!  
 Én harczolok!

Menyhárt.

Kiméld a népedet.  
 Nem igaz vitézség a vérvesztegetés.

Niketas.

Mindenre el vagyok tökéelve,  
 Menj! és vígy háborút uradnak.

Menyhárt.

Nem akarsz? nem? Hát szaladj ön vesztedbe.  
 (El a görögökkel).



Niketas (egyedül).

Van még elég népem, még tarthatom  
 Magam, és az egyezésre  
 Idő lesz mindenkor. (Gondolkodik.) De ha még is  
 Az ellenség elfoglalná a várat,  
 Mit akkor? én csak magam veszte,  
 Magam leszek csak áldozat,  
 Magamat talál az öldöklő  
 Boszújok. Hát igaz, igaz, nekem  
 Elveszni kell, vagy szégyennel tetézve  
 Kérésre fakadnom? Nincs mentség! nincs  
 Segédreményem önnön nemzetemtől,  
 S előbb-utóbb elnyel még is  
 Az erő és a nagyobb hatalom. De így  
 Leszállni a szokott uraságról,  
 S egy büszke ellenségnek megvetését  
 Szenvedni! nem! az élet nem ér ily  
 Nagy áldozatot; nem, inkább, inkább  
 Harczolva meghalok. (Csendesebben) Még is, most,  
 Most a haláltól rettegek,  
 A gondolat maga megrázza  
 Egész valómat. Ilka! Ilka! ezt  
 Nem a félenkség, nem, de forró  
 Szerelmem s indulatom okozza, mely  
 Bájjolva vonson a világhoz, és  
 Az életet velem kedvelteti. Nem,  
 Így nem végezhetek, nem, nem; legalább  
 Mulandó éltem egy szép órát  
 Számláljon, és ezt Ilka adja meg.

## MÁSODIK JELENÉS.

Egy Görög, Niketas.

Görög (sietve).

Uram vezér! az ellenség igen  
 Nagy mozgásban vagyon, s az egész tábor  
 A vár alá huzódott. Úgy látszik,  
 Hogy ostromhoz készülnek, mert nyilván

Lehet kivenni, miként a faltörő  
Kosokat s lajtorjakat  
Előkészítik.

Niketas.

Hadd jöjön! mi is  
Még férfiak vagyunk s harczolni is  
Tudunk. Menj! a külső bástyákra  
A nyilasok és parittyások  
Mindjárt felálljanak, legelőször is  
Az ellenséget ezek fogadják,  
A bolgárok pedig a vár nagy  
Piaczán várják további parancsomat.

Görög.

Vezér! a bolgárok zugolódnak,  
S a vár feladását szemtelen  
Kivánják, megrettenvén a magyar  
Seregnek készülésétől, nem  
Akarnak már tovább szolgálni.

Niketas.

Mit? és ti öszve nem koncizoltátok?  
Büntetlen ezt ők nem teszik. Siess!  
S tégy rendeltetést nevemben, hogy mind a  
Görög katonák talpon legyenek,  
A bolgár zsoldosokkal én magam  
Végzek, s fogadom hogy engedelmeskednek.

(Int, a Görög el.)

### HARMADIK JELENÉS.

Alexis jő, Niketas.

Niketas.

Mely régen vártalak már, Alexis!  
Szólj, Ilka mit csinál? — de légy rövid,  
Mert sürgetős dolgom van — mit beszél?  
Meglágyult-e szive már? mint gondol  
Felőlem? s hogy tetszik az újabb lakása?

Alexis.

A régi ő most is, s félek, hogy  
Erős szive másolást nem is szenved.  
Idegen minden köz félelem lelkétől,  
És legkisebb panasz, sem jajgatás  
Ötöle nem hallik! vidám, bátor,  
Mosolygva játszik lánczával, s csendes  
Békével várja sorsa változását.  
Niketas! megvallom sok reményt  
Nem adhatok; te Ilkának szívét  
El nem nyered soha.

Niketas.

Nem? legyen hát,  
A mit nem eszközölhetett kegyelmem,  
Nem várkozásom, sem buzgó kérésem,  
Sem drága ajándékim, azt az  
Erő vigye véghez; csak makaesség,  
Más semmi; és azt megtördelni  
Az én gondom legyen.

Alexis.

Már Ilka

Szeretett. Nehéz s nem is lehet az első  
Szerelem hatalmával küszködni.  
Ereszd őt vissza népéhez; most  
Van legszebb alkalmad reá,  
S hidd el nekem, hogy győzni fogsz  
Te a magyar sziveken.

Niketas.

Nem! már elég! azt nem  
Teszem; s ha még Niketas barátságát,  
Vezéred jóvoltát tovább is fel  
Kivánod tartani, azt többé  
Ne említse, most még egyszer elfelejtem,  
Hogy tőled ily tanácsot hallottam.  
Ha engem nem szerencsétet, veszzen  
Akkor látatlan Belgrád tömlöczében;



S ha, a mit nem reménylek, e várt  
 Bevennék a magyarok, és én dicső  
 Védelmem áldozatja lennék,  
 Akkor halálom néki ne használjon,  
 Sőt ketté messe fonalát életének. (El.)

Alexis (egyedül).

Ily úton nem szabadúlsz, kedves!  
 Mert a jobb emberiségnél  
 Nagyobb Niketas vad indulatja.  
 És hogy? hogy lesz véged, ha a magyarok  
 Győznek? Nem tudja senki is hová  
 Zárattál, s élve eltemetve  
 Sirodat majd tennen nemzeted tiporja,  
 S nehéz kétségek közt szörnyen mulsz-  
 Ki ezen világból! Félre! félre  
 Ijesztő képzelet! hagyj el  
 Marczangló gyötrelmem! mit gerjeszted  
 Szivemet? Én ártatlan vagyok. —  
 Még is, még is, csak én segíthetek  
 Egyedül; én, én vagyok Niketas  
 Titkossa — hah! hová ragadoz elmém!  
 Mely mély örvény nyilik előttem? S még is,  
 Vagy őt elárulnom kell, avvagy Ilkát  
 Prédául adnom fertelmes sorsának.  
 Niketas! nem, el nem árullak. (Lágyan)  
 Te! a ki a szegény árvát fel-  
 Fogadtad, ápolgattad és szerelem  
 Között tápláltad, s én alattomos  
 Módon romlásodat eszközölném?  
 Nem, ily rút és alacson vétek  
 Nem fér szivemhez. Óh de Ilka! Ilka!  
 Mi lesz belőled? (Mély gondolatba merülve az  
 ablakhoz megyen.) A magyar tábor  
 Ott a völgyben fejeződik;  
 S a bucsuzó nap vég sugárai  
 Elszéledt sátorit aranyozzák.  
 Mely szép tekintet! mely bájos kilátás!

Ott az a szerencsés, a kit Ilka  
Szeret! ott az erős férfiú,  
Tündöklő csillaga nemzetének.  
És én — itt! hah! mely gondolat! ha én —  
Így! így fog menni, hozzá, hozzá!  
Mindenről őt tudósítom. (Felhevülve)  
Éretted, Ilka, életemet kockáztatom!  
Te testvérem vagy, és ezen szent  
Nevet megérdemelni feltett  
Szándékom, és kötelességem. (El.)

## NEGYEDIK JELENÉS.

Magyar tábor. Gyula és Menyhárt sátorai általellenben  
vannak helyheztetve. A hold épen kelőben vagyon, és hátul  
a hadi tüzeknél magyar katonaság fekszik.

Gyula és Menyhárt.

Gyula.

Egy nap megint múlt el, megint  
A sírhoz egy lépés közelb.

Menyhárt.

Nem úgy, barátom! a mindennapi ember  
Számlál napokat, de a bajnok élte  
Köz sors alá nincsen szorítva.

Gyula.

Érzem, hogy nem

Üres hang még is a dicsőség,  
S hogy a nemes szív méltán vág्य utána.  
De, oh barátom! az élet még sem  
Kellő, ha egyszer hulltanak  
Az öröm virági.

Menyhárt.

Semmi okod nincs

A legkisebb panaszra, mert  
A sors kiválasztott, s rendelt  
Pályádra szép örömöket hintett.

Gyula.

De még is azt jól érzem, hogy már hátra  
Maradt legszebb boldogságom,  
És a jövődő bár mivel kedvezzen,  
Oda éltem szépe, célja és jutalma.

Menyhárt.

Elégtelen! még több szerencse kell?  
Midőn ugy is már a dicsőségnek  
Elérted fő pontját? A nemzet ismer,  
Szeret a király, becsül a sereg,  
Es a te melled még bús gondokat  
Táplál?

Gyula.

Igaz, hogy a dicsőség  
Sikos útján én szerencsésen jártam,  
S diadalmi fény fejem körül sugárzik;  
De még is — ó barátom, a szépen  
Viritó koszorúzsengéjében  
Valami rejtőzik, mely megfosztja  
Vidám zöldjétől, és azt csendesen  
Elszárítgatja, és oda vész, ha nincs  
Egy kéz, mely aztat öntözgesse  
Az élet élesztő nedvével:  
Ha egy szív nincs, mely érezhesse azt,  
Nincs egy kebel, mely megtarthassa.

Menyhárt.

Megint a régi aggodalmak?  
Nézd csak körül magad Magyar-  
Országban, hány szűz nem virágzik  
Számodra? És te válogathatsz, mert  
Az erőset a szerelem kedvelli.

Gyula.

Az a szelíd érzés s az a bájos  
Szívbeli gerjedelem tőlem bucsút vett.  
Egyszer szerettem én csak, s avval a



Szerelemmel mellem tán örökre  
Bezáródott. Csak egy leányra  
Találtam, a melynek keblén kívántam  
Nyugodni, egy valódi szívre  
Akadtam, mely nekem teljesen meg-  
Felelt, mely öszvehangzott énvelem!  
És az most hol vagyon, nem tudhatom.  
Ó Ilka! Ilka! mely föld szegletében  
Nyugszol? vagy — hah! rettentő gondolat!  
Talán undok pogányok közt nyögöd  
El éltedet. Most széles e világban  
Magam én egyedül állok, s nincs a ki  
Sebeimre enyhülést csöppentene,  
Nincs a ki éltemet kedveltetné,  
És a ki öregségemnek gyámola  
Lehetne.

Menyhárt.

Mely hiú álmak ezek?  
Mért táplálsz ily fájdalokat melyedben  
Te, egy bajnok?

Gyula.

Barátom! ez nekem  
Legboldogabb óráim, mert néhai  
Szerencsém szép emléke égi  
Vigasztalást tenyészt keblemben,  
A múlt idő örömeit édesen  
Előmbe adja, s a jelenlét  
Gyászfátyolát gyengédeden levonja  
Szememről; ekkor látom én magamat  
Megint az ifjuság hevében,  
Fellengző álmaim megújulnak  
Megint, s a képzelet felemel  
A boldogok sorába. Nem, barátom,  
Legyen vétek, legyen bár gyengeség,  
Nem titkolom, sőt kedvelem  
Ezt a fájdalmat.

Menyhárt.

Vesd ki elmédből ;  
És ott ne álmadozzál a hol a  
Valóság új életre és öröme  
Int.

Gyula.

Már az ifjuságnak szebb korát el-  
Haladtam, általestem életemnek  
Felén, megérett emberkorban  
Vagyok, és így a koristen azt megtiltja  
Most tőlem, a mire az ifjút ingerli.  
Barátom! én szeretni, én harczolni,  
Meghalni is tudnék kedvesemért ;  
De ez a báj ömledezés, az ifjú  
Tulajdona, tőlem már eltávozott.  
Nem, nem! most is még Ilka létem  
Bálványa, őt szeretem most is.  
Repüljön bátran más virágról  
Virágra, de én szeretni csak  
Egyszer tudok.

Menyhárt.

Szeresd tehát  
Csak képzeletednek árnyékát, ha téged  
Szerencsétet; de megbocsáss, barátom!  
Hogy gerjedelmét el nem értettem  
Szivednek, ámbár érdekel fájdalmad.  
Harczban nevelkedtem, csak fegyvert  
Forgatni tanultam, más szelíd érzést  
Nem ismertem. — Barátom, holnap hát  
Hajnalkor Nándort ostromoljuk ;  
Dolog lesz! én alunni megyek.  
Nézd, nézd mely szépen csillámlik a hold-  
Világnál a vár tornya.

Gyula.

Bár viradna

Már; a fegyver zörgése, a csata-  
Kiáltás s a lovak dobogása  
Minden bút elfelejtet.

Menyhárt.

Hány magyar,

Ki vígan még most álmodik, holnap  
Ilyenkor tán örökre alszik.

Gyula.

A mint a végezet rendelte.  
Az élet egy, és egy csak a halál is.  
Én azt kérdésre nem veszem,  
Akár mikor talál, készen vagyok.  
S ha meghalok kedves hazámért,  
Beteljesedik legszebb kívánságom,  
Mert azt tudom, hogy fenmarad nevem  
A történet könyvében, s nemzetem  
Áldást mond szendergő poromra.

Menyhárt.

S hogy a jövő század is, ámbár  
Sirunk már béomlott, vitéz tettünket,  
Dicső halálunkat hiven fentartja,  
S a jobb magyarnak például fog az  
Szolgálni mindenkor. Hah Gyula!  
Mi az élet ily dicső halálért?  
(Kezét nyújtja neki). Jó éjszakát, kedves barátom!

Gyula.

Nyugodjál hát szerencsésen.

Menyhárt.

Mig a

Tárogató fülemben nem harsog. (Be sátorába.)

Gyula (egyedül).

Szerencsés ember! téged nem kerül  
A nyúgalom, csak egy kívánság



Tölts be szivedet, és azt már holnap  
 Elnyerheted, s hazádért meghalhatsz.  
 Kedves barátom! résztvevő szívvvel te  
 Ezen sebet enyhíteni s béggyógyítani  
 Akartad, és azt még jobban fel-  
 Szakasztottad. De még is érzem  
 Jótéteményét; mert elvesztvén  
 Kivánatos tárgyát szerelmemnek,  
 A fájdalom lett nékem kedvesem.  
 Oh Ilka! Ilka! hol vagy? hol? csak a  
 Tágas levegőben oszlik el  
 Kiáltásom, s nem jó válaszsó,  
 Csak en nehéz sohajtásom felel.  
 Elég hát, vissza! vissza áldott kép,  
 Rejtsd el megint magad melyemben.  
 Ott a te helyed. (Körül néz, hallgatás.) Mely szép az estve,  
 A hold világa s a hadi tűz mely  
 Vigan mulatják a szemeket! talán csak  
 Idekiin nyugszom, jó lesz itt. (Hallgatás.)  
 Ma erős napom volt.  
 (Párduczbőrét a földre terjeszti.) Mellemet meg-  
 Tágítom. (Mellvasát feje alá teszi s lefekszik.)  
 Így! most jer, jer édes álom!  
 S erősítsd fáradt tagjaimat, mert  
 Holnap sok erő kell. Ilka! Ilka!  
 (Álmosan fejét leteszi.) Nándornak el kell esni.  
 (Elalszik.)

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Alexis fejér köpönyegbe takarva, vizsgálódva előlappang, az  
 Előbbi.

Alexis (magában).

Itt kell találnom ötöt, erre  
 Igazítottak; mint ver szívem! mely  
 Ellenkező érzés! félek, de

Örülök is azon embert meglátni,  
Kiről a köz hír már annyit hordozott.  
Azt a hatalmas férfiút, azt  
Kit Ilka szeret — valóban ez nehéz  
Menetel; de őérette, az ő  
Javáért — (Észreveszi Gyulát és hozzája közelít.)  
Mit látok! valóban  
Itt alszik egy magyar — ha Gyula volna  
Maga? Ő az! ő! nem is kételkedem.  
(Megrázza Gyulát). Kelj fel magyar! Heh kelj fel.

Gyula (felébred).

Ki vagy? Kezdődik a csata?

Alexis.

Szólj! Gyulát hol találom?

Gyula.

És mit kívánsz? magam vagyok.

Alexis.

Te vagy? Valóban Gyula! te vagy! (Félre)  
Az egeknél! Ilka! ezt kellett  
Neked szeretned.

Gyula.

És mi a kérésed.

Alexis.

Barátságos kezet kérek tetőled,  
Erzem mélyen, hogy azt megérdemeltem.

Gyula.

Talán eltévedtél jó ifjú!

Alexis.

Nem, Gyula! sőt igen jól mentem,  
Ismerlek Gyula! a mint rég már téged  
Képzeltetek, úgy állsz most szemem előtt.

Gyula.

Nem foghatom meg, mely idegen szózat!

Alexis.

Idegen még most, de nem lesz az többé,  
Ha betekintesz mellembe. Ó Gyula! —

Gyula.

Ki vagy te különös ifjú? szólj, mit  
Akarsz te tőlem?

Alexis.

Ismerj meg tehát! (Elveti köpönyegét.)  
Ím egy görög áll most előtted!

Gyula.

Hah! hogy jöhettél eddig? megvallom  
Szép bátorság! De tudd meg ifjú,  
Hogy emberedre találtál — Még is,  
Te engem alva leltél, életem  
Kezedben volt; látom nem jöttél  
Orozva rablóként gyilkolni,  
Benned nem köz lélek lakik,  
Azért látásodon örvendek.

Alexis.

Vitéz ember! mást lelkedtől nem is  
Vártam. Hallgasd tehát, mi hozott  
Engem, most ebben az órában,  
Ide a magyar táborba, mert nem  
Lehet mulatnom, minthogy minden perczenet  
A melyet itt töltök, fontos és drága.

Gyula.

Hallom, szólj!

Alexis.

Egy magyar szűz van  
Belgrádban fogva, a kinek élete  
Most nagy veszély között forog. Mig a várt  
Mi birjuk, addig én védelmezem.  
De ha a várt elfoglalnátok,



Akkor sorsát, barátom, a te  
Kezre bízom. Minden rejtekhelyet  
Keress ki, járd mind öszve a  
Fogházakat, és őt feltalálod.  
De azt, hogy őt ki tartja fogva,  
Azt, Gyula, tőlem ne kérdezd,  
Szent esküvés leköti nyelvemet.

Gyula.

Különös! és én?

Alexis.

Te csak magad  
Segíthetsz; téged érdekel  
Legjobban, s méltán. Gyula! Ő  
Egy felséges teremtés, melynek szép  
Tulajdonságait, csendes  
Méltóságát és ritka erkölcsét  
Bámúlva csodálom és imádom;  
Az én néném, tanítóm,  
És mennyei kedvesem.

Gyula.

Nénéd

És kedvesed? Légy értelmesb, ifjú!

Alexis.

Egy embernek hatalmában vagyon,  
Kinek szerelemre lobbant fel  
Íránta vad szive; és ha forró  
S dühös indulatja el nem érheti  
Célját: kész őt magával együtt  
Végső romlásba dönteni.  
Hogy én álljak közöttök, a sors úgy  
Akarta; s ezt minden méltatlanságtól,  
Azt minden hirtelen vétektől  
Igaz szeretettel visszatartóztassam.  
De szép kötelességem nem tarthat

Tovább már. Hozzád jöttem azért,  
Te, te szabadítsd meg őt, ha én már nem  
Leszek; mert tudd meg azt, hogy ő ama  
Szűz, Gyula! azon felséges  
Nagy lélek — Ilka, a te hölgyed.

Gyula (elragadtatva).

Hah! nem! nem — ah szólj, ifjú!

Alexis.

Ilka, mondom,  
Ő, a te kedvesed, már régen őt  
Belgrádra hozták a pogányok.

Gyula.

Nénéd ő néked? hah! vagy kedvesed?

Alexis.

Már két esztendeje, hogy vigyázatom  
Alatt vagyon. Mindennap láttam,  
És mindennap szebb és szebb, több és több  
Tökéletességet találtam  
Öbenne. Ítéld ím magad, hogy  
Maradtam volna érzéketlen  
Íránta? Láttá ő csendes érzésemet,  
Mert a mély tisztelet szólnom  
Nem engedett; látván ő titkolt  
Szerelmemet s hervasztó búmat,  
Szive rajtam megindult, és égi  
Kegyességgel nekem még szebb szerelmet,  
Testvéri szerelmet ajánlott.

Gyula (Alexist melléhez ragadja).

Jer, jer szívemhez ifju! Ifju! mely  
Felette boldogítasz — Oh ifjuságom  
Édes emléke —

Alexis.

Gyula! én most vissza-  
Térek; mit izensz Ilkának?

Gyula.

Hogy utolsó csepp véremig  
Érette harczolok. Im vedd ezt  
A gyűrűt, nekem egykor ő adá ;  
Itt, itt, vedd és add neki, s mondd :  
Valaminthogy ezt hiven magamnál  
Hordoztam, oly bizonyosan  
Őt megszabadítom, vagy ha azt nem,  
Érette meghalok.

Alexis.

Barátom, légy

Hát boldog! Gyula! holnap már talán  
Egymás ellen fogunk harczolni.

Vedd ezt (Gyulát megcsókolja).

szerelmem és barátságom

Jelélül. És ha egy magyar

Éles kardját szívembe mártja,

Ha vérem Belgrádnak falait mossa,

Akkor, ha győzödelmesen hazádba

Hölgyeddel visszatérsz és mint boldog

Férj létedet kedvelled, Gyula!

Akkor majd rólam is emlékezz meg

Szép boldogságodban. (Sebesen el.)

Gyula.

Barátom!

Köszönts Ilkát, Isten veled. (El.)

(A kárpit lefordúl.)

---



## HARMADIK FELVONÁS.

## ELSŐ JELENÉS.

Belgrádon.

Niketas, Zimias.

Niketas.

Az ellenségtől annyira nem félek,  
 Mint en seregemtől. Elfajúlt  
 Nép már az a görög. Mig egy kard,  
 Egy páncél, egy paizs volt minden  
 Értéke, addig győzött, és  
 Szép tetteit csodálta a világ :  
 Most elfelejteti szép hazáját  
 Az arany, mely néki egyetlen bálványa,  
 S azért nem szégyenl már idegen  
 Előtt is porban heverni,  
 Magát tipratni, hogy csak életet  
 Nyerhessen, és kíváncsi szemekkel  
 Mulandó kincsét vizsgálhassa.  
 Valóban az embert nem lehet becsülni,  
 Ha egyszer belsejét meg kezdjük  
 Ismerni.

Zimias.

A bolgárok ismét  
 Fegyvert fogának, hogy nekik több zsoldot  
 Igértél; én részemről elhitettem  
 Velök, hogy nem sokára császáruk nagy  
 Sereggel várunkhoz közelít,  
 És a magyarokat elveri a falak  
 Alól; azonfelül még kincseiket is  
 Elásattam velök, hogy azoknak  
 Féltése a viadalra őket

Jobban kisztesse. Én reményelem, hogy  
 Ha csak különös szerencsétlenség  
 Nem ér bennünket, Belgrád mentve  
 Marad. (Fontosan) De magadtól tartok és félek,  
 Hogy titkon dolgozol ellenünk.  
 Vezér bocsáss meg, én —

Niketas (hevesen).

Zimias!

Zimias.

Miért küldötted ki Alexist a  
 Magyar táborba?

Niketas.

Én ötet

Küldöttem? s még a magyar táborba?  
 Különös, azt meg nem foghatom.

Zimias.

Alig sötétedett be, s Alexis  
 Mindjárt egészen betakarva az  
 Alsó kapúhoz jött, s kikéredzett.  
 Az őrálló ötet ki nem akarván  
 Bocsátni, aztat még keményen  
 Haragoddal s büntetéssel  
 Fenyegette; ez tudván, hogy Alexis  
 Nálad mely nagy kegyelemben van, s hogy  
 Ötet fiadnak is fogadtad,  
 Kapút nyitott s kiereszté.

Niketas.

Mi ez? mit akar ő! Hah! és még  
 Az én tudtom nélkül?

Zimias.

Már éjfél is

Elmúlt; s Alexis vissza még se tért.

Niketas.

Itt egy titok vagyon, nekem fel kell  
 Aztat fedeznem — Alexis! Ha még

Te is megcsaltál volna! Alexis?  
 Nem! még azt nem hiszem. Zimias!  
 Mihelyt ő visszatér, tüstént add  
 Tudtomra. A sereg mindég ébren  
 Legyen, vigyázzon, és az osztályos  
 Tisztek és mind az előljárók  
 A nagy piacon jelenjenek meg,  
 Velök szólásom lészen. Menj, és  
 Ezeket tartsd jól eszedben.

Zimias.

Uram

Vezér! szokatlan szél támadt, én a  
 Népnak megtiltám a falakon való  
 Tüzelést nevedben, hogy ártalmas  
 Következés ne találjon bennünket.

Niketas.

Bölcsen cselekedted. (Zimias el.)

(Niketas egyedül, mély gondolatnak ered.)

Azt jól tudám,

Hogy Alexis mindég különbözött  
 A többi emberektől, és nem  
 Volt ellenemre, mert nem emberem  
 Az, a ki a járt úton tántorog  
 Sirjába, mint egy gyermeki báb,  
 És nincs elegendő bátorsága  
 Csak egy lépést is félre tenni  
 De áruházzá lenni? nem, nem —  
 Ő engemet szeretett — De még is  
 Ha Ilka őt megvesztegette,  
 És a tapasztalatlant színlett  
 Erkölcöskkel csalárdul hállójába  
 Bevonván, arra is rá vette, hogy  
 Atyját, jótévőjét megcsalja?  
 Valóban így van, hah! így, így nagyon,  
 Ő engem megcsalt, azt nyilván látom:  
 Azért esdeklelt ő annyit Ilkának



Szabaditásaért? oly komor  
 Azért volt s oly magányos, így van!  
 (Elhallgat, gondolkodva.)  
 Bizonyos hát, ő szerette Ilkát,  
 S annak kedvéért engemet feláldoz,  
 Engem! hah! engem jóakaróját!  
 (Érzékenyen.) Az élők közt, Alexis, te voltál  
 Egyedül, kit én igazán szerettem.  
 Nálad kinyílt és háladó  
 Fiúi szívre számot tartottam,  
 S atyai szorgalmam azt meg is  
 Érdemlé. Alexis! ha már te is  
 Megcsaltál! hah! kiirtok akkor  
 Minden jobb érzést mellemből,  
 S te elfajúlt, rongált, elátkozott,  
 Megútált emberi nemzet! téged  
 Tiporni, rontani, üldöztetni  
 S megalázni szentelem fel éltemet.

## MÁSODIK JELENÉS.

Setét tömlöcz, melyet egy lámpás világít.

Ilka (egyedül).

Az álom elkerül, csak hasztalan  
 Erőlködöm; s egy titkos érzés  
 Susogja szüntelen, hogy már közel  
 Vagyon sorsomnak fordulatja;  
 Békén elvárom, kész vagyok mindenre.  
 S valjon mitől rettegek? nem hallám,  
 Hogy Gyula Nándor alatt, talán már  
 Harczol! harczol s győz — hah! és győz!  
 De mit akkor, hogyha ő vitézségének  
 S bátorságának áldozatja lenne?  
 Ha bajnok életét ezen falak  
 Alatt elvégezné, ha még Niketas  
 Belgrádnak ura marad? hah! akkor Ilka  
 Te is akkor már eleget éltél; inkább  
 Nem élni, mint rabságban élni. (Hallgatás.)

Mely nagy csendesség! Minden élő  
 Ezt a setét helyet kerüli,  
 Minden sziv ez elől irtózik; csak  
 Én, én mulatok egyedül ezen  
 Tágas sírban; bal sorsom engemet  
 Ide vetett, s így virasztom a lelkek  
 Bús óráját. Elhagyva a világtól,  
 Hazám édes kebléből elragadva  
 S szülőim drága szerelmétől! minden  
 Felül hatalom s erő fenyeget, és  
 Vesztemre törekszik. Nem, nem, így élni  
 Nem az ember czélja; ily szomorú  
 Élet nem a nagy alkotó kezéből  
 Jött; s attól menekedni vétek nem  
 Lehet. (Kihúz egy tört.) Te vagy most, éles vas, minden  
 Értékem, csak te emlékeztetsz a  
 Világra, hát te légy segedelmem — és mit  
 Rettegjek a haláltól? Egykor boldog  
 Voltam; boldog midőn szerettem,  
 És egy szerencsés szép pillantatot  
 Éltünkkel meg lehet fizetni — (Feleszmélvén)  
 Mi volt ez? Ó ne hallgass most reám,  
 Ó meg ne büntess égi igazság! hogy  
 Magamat így elvesztém. Az éjnek  
 Komor jelenési elmémet magokkal  
 El-elragadták. (Elveti a tört.) Túrni és szenvedni  
 Született az ember, fájdalom  
 S ínség e földi örökje.

### HARMADIK JELENÉS.

Niketas az ajtót kívülről felzárja, Ilka.

N i k e t a s.

Engedj meg Ilka, hogy ily éjjeli  
 Időben téged látogatni  
 Jövök; rövid de fontos szólásom  
 Vagyon tevéled, és csak igaz vallás  
 Ment meg haragomtól.

Ilka.

És mióta

Fél Ilka téled? valld meg nékem azt!

Niketas! már azt tapasztalhattad

Több ízben is, hogy a dorgálás

Erőt rajtam nem vesz; vagy tán

Azt gondolod, hogy tömlöczöd, hogy

Ezen setét hely, melyben méltatlan

Elzárattál, megmásít engemet?

Be nagyon csalatkozol; ne véd azt:

Itt én magam vagyok, nem háborgat

Itt senki engem, és a képzelet,

A szerencsétlennek legdrágább java,

A régi szép szabadságomba vissza

Helyeztet. Szólj! mit akarsz tőlem?

Niketas.

Valld meg te nékem, mely szövetségben vagy

Te Alexissel? hol van ő, miért ment

Ki a várból.

Ilka.

Magától kérdd azt.

Niketas.

Te okát tudod, mert nem is az ő

Szívében támadt e cselekedet.

Valld meg, hol Alexis?

Ilka.

És ha titkos

Tettét velem közölte volna,

Ne gondold azt, hogy őt elárulnám;

Mert meg vagyok győződve, hogy rossz úton

Nem járhat Alexis: s ha még irántad

Viseltetnék legkisebb tisztelettel,

Annak köszönd csak, hogy nevelted őtet.

Niketas.

Azért, tudod, hogy ő nekem mivel

Köteles. Szólj! Ilka, szólj kérlek! még jó-

Akaród vagyok.



Ilka (a tömlőczre mutat).

Tapasztalom jélét  
Jóvoltodnak. De látom, tiszta  
Barátság nem fér melledbe, s a  
Vad indulatnak mindent megbocsátok.

Niketas.

Valóban szép erkölcs! nemes érzés!  
Megvesztegetni annyira egy ártatlan  
Ifjút, hogy elfelejtse, a mivel  
Ő tartozik barátjának,  
Atyjának s jóakarójának.

Ilka (felháborodva).

Niketas!

Niketas.

De ne gondold, hogy sorsodon ez által  
Segítesz; Alexisnek tette rajta  
Nem könnyít semmit is, sőt terhel *eli*  
Még azt. Én ~~őtet~~ elveszettnek  
Tartom, de míg élek, hatalmam ellen  
Te hasztalan vergődöl.

Ilka.

Ó ne gondold  
Hogy félek tőled, vagy hogy védelmezni  
Fogom magamat, nem, mert ily pusztá  
Szavakat megvetni szoktam én.

Niketas.

Nem! Ilka! Ilka! nem árthatok neked.  
Szólj! ó szólj! hol van Alexis?  
Tekints úgy engem is, mint legjobb  
Barátodat.

Ilka.

Niketas! te hát  
Igaz barátom lettél!

Niketas.

Még azt

Kérdezheted?

Ilka.

Szabad tehát tőled

Barátságot kérnem?

Niketas (sebesen).

Mindent, mindent,

Csak szólj! mindent hiven elkövetek;

Parancsolj szolgáladdal.

Ilka.

Hagyj el!

Niketas (felháborodva).

Hah! nem bánom! legyen tehát; de tudd meg,

Hogy nékem azért szörnyen megadózol.

Megyek! de ne bízzál már többé

Szivemben; már nem ismer az, hanem

Vérlánggra ellened fellobant,

S elemészt téged. Rettegj, csak egy nap

Haladjon, és a porba vagy tiporva. (El.)

Ilka (egyedül).

Menj! és forrald fel mérgedet; öntséd azt

Kebleembe; dühödj, fenyegezz, de tőlem

Barátságot nem nyersz. (Gondolkodik) Még is, még is

Azt meg nem foghatom, hogy Alexis

Elhagyta Belgrádot? mely gondolat,

Mely vélemény készítette arra?

Különös, hová és merre ment

Ily éjjeli órában, s mi a szándéka?

## NEGYEDIK JELENÉS.

Alexis sietve jó, Ilka.

Alexis.

Megtörtént! Ilka! Ilka! meg vagy

Szabadítva.

Ilka.

Alexis! hála

Az ég urának! téged látlak  
Megint : már éltedért reszkettem.  
Vezéred most volt nálam, és téged  
Keresett.

Alexis.

Gondoltam. Ilka! légy békén. Te  
Szabad leszel, most már könnyen halok.

Ilka.

Nem értelek, barátom, szólj!  
Mi történt? honnan jössz? alig lehelsz —  
Szólj! kérlek.

Alexis.

Gyulától jövök,  
Evvel bizonyítom. (A gyűrűt általadja neki.)

Ilka (elragadtatva).

Hah! igaz, igaz!

Ezt a gyűrűt jól ismerem,  
Én adtam egykor Gyulának hűségem  
Jeléül. Alexis, jó ifjú!  
Te ezt cselekedted?

Alexis.

Gyula azt

Izené neked, hogy úgy mint ezt  
A drága adományt eddig is hiven  
Kebelén hordozta, oly bizonyosan  
Ő megszabadít nehéz rabságodból,  
Vagy meghal éretted.

Ilka (megilletődve).

Hah! Gyula!

Azt tudtam, hogy méltán bizok tebenned,  
S te áldott lélek! ily szerelmet,  
Ily szép barátságot mivel, ó szólj,  
Mivel háláljak meg?



Alexis.

Legszebb jutalmam

Szerencséd. Ilka! e pillantatot  
Nem adnám étemért, s ez a  
Cselekedet megbékéltet enmagammal.  
(Lágyan) Te engem érdemetlent testvérednek  
Fogadtál, és az az égi szép rokonság  
Hasonló áldozatot kívánt.

Ilka (érzékenyen).

Jó ifjú, Alexis! most áldom  
A sors súlyos csapásait, sőt  
Köszönöm, mert isteni szivedet csak  
Ezek által nyerém el; nézd, nézd  
Ezt a setét mély tömlöczöt, s ezen mohos  
Falakat; csak nem rég irtóztam tőlök,  
Most a világnak fénye fel nem múlja  
Pompás ékességét; most nyitva áll  
Elöttem az égi üdvösség, mert  
Te, jó ifjú, te lettél angyalom.

Alexis.

Nagyobb jutalmam érdememnél.  
A boldog én vagyok. Ilka!  
Ne lágyítsd most szívemet, mert az  
Erő oly szükséges. Hallgasd csak,  
Mi ösztönözött ezen tettemre.  
Niketas tüzindulatja téged a  
Halálnak szentelt, őt ha meghallgatni  
Tovább is ellenkeznél. Ezt tudván,  
S ismervén lelkedet, magamat elszántam  
Váltságodra, s Gyulát választám  
Eszköznek; azért siettem a magyar  
Táborba, hogy mind erről őtet  
Személyesen tudósítsam. Nem  
Sokára, mint értém, a várt fogják  
Ostromlani; Ilka! Ilka!  
Ha a magyarok győznének — Ilka!  
Ha én Niketassal elhalok, hát senki

Nem tudja, hogy hová zárattál,  
 És nemzeted se sajdítván  
 Ittlétedet, mely fertelmes halált  
 Szenvedtél volna! Így majd Gyula fel-  
 Keres, és kivisz a jobb és szebb életre.  
 Én a csatába készülök, érzem hogy  
 Közelget immár végső óráim.

Ilka.

A földön ily szívet ritkán találni!  
 Ily boldogító élet oly gyorsan  
 Ki nem múlhat; nem, nem, jó Alexis!  
 Neked kell élned. Jer Magyarországba,  
 Nálunk az igaz szabadság és szíveség  
 Még szép díszben virágzik: még az érdemet  
 Ott tisztelet nyomozza, oda, oda  
 Jer velünk, Alexis! jer, s légy magyar  
 Te is. Örömmel felvészen Hunnia  
 Hív gyermekei közé, maradj közöttünk,  
 És szép egyezségben mi boldogul  
 Élünk.

Alexis.

Nem; én görög vagyok,  
 Én is szeretem hazámat, és azt  
 Meg nem tagadhatom soha.  
 Nem! Ilka! véled nem mehetek, nekünk  
 El kell válnunk. És majd, ha messziről  
 Hallom, hogy Ilka szerencsés, akkor —  
 Akkor majd égi öröm sugárzik  
 Mellemben, s így szólok magamban:  
 Ott! ott egy boldog pár lakik, mely  
 Most is reám hiven meg-  
 Emlékezik, ott lakik az  
 Én kedves testvérem, tanítóm!  
 Ha pedig a végezet megnyitja  
 Siromat, végső sohajtásom te-  
 Hozzád röpittem, és utolsó  
 Szavam nevedet rebegje; és azon szép

Bizodalom közt távozzon lelkem  
Romlékony csontházából, hogy szivedben,  
Míg csak ver, fenmarad szerelmem.  
Most már könnyen halok ; mert mélyen  
Érzem, hogy hasztalan nem éltem.

Ilka.

Ne búcsúzz tőlem, azt nem tűrhetem ;  
És mely halotti szózat ez ?  
Oh Alexis! ne válj el tőlem,  
Miért készülsz te halni, midőn alig  
Éltél ?

Alexis.

Rövid, de szép vala életem ;  
Mert a mit rég már oly buzgón  
Ohajték, s a mit a gyors képzelet  
Csak félve forgatott, imé elértem :  
Téged szabadítva látlak ; ez vala  
Kíváratimnak tárgya, most már  
Megelégsem. Ilka! légy hát boldog !  
Szerelmem végső áldozatját  
Hiven megtettem : ismét, a mi voltam,  
Görög leszek. Megvirrad nem sokára,  
S a véres munka elkezdődik :  
Megyek tehát én is vasba szorítani  
E mellett, és vitézül a magyarral  
Harcolni. Ilka! Ilka! légy tehát  
Boldog, s ha majd hallod, hogy Alexis  
Elesett, egy könnyet áldozz akkor  
Hideg tetememnek, és meglészen  
Kivánt jutalmam. Ilka! légy boldog !  
(Szava eláll. Ilka megilletődve Alexis nyakába borul.)



## ÖTÖDIK JELENÉS.

Niketas, az Előbbiek.

Niketas, látván Ilkát Alexis karjában, nagy haragra gerjed,  
mit testének mozgása mutat.

Ilka (Alexishez).

Kedves testvérem, Alexis jó ifju!  
Jer mellemhez, míg élek, képedet  
Szivembe fentartom, s bár merre  
Vezet sorsod, buzgó hálám s testvéri  
Szerelmem mindég fog kísérni.

Alexis (Ilkához).

Oh Ilka! kedvesem! mely szépen  
Jutalmazol, nem, szivem meglágyál,  
Légy boldog! (El akar menni.)

Niketas (dühösen kardot húz, s Alexist keresztüldöfi).

Menj kigyó a kárhozatba!

Alexis (Ilka lábához rogy).

Ilka.

Ó égi irgalom! Niketas! Niketas!  
Mit, mit miveltél?

Niketas.

Nem tetszik? Hah!

Én ezt véremmel tápláltam,  
És ő, ő ezt cselekedte! nézd csak, nézd  
Fekete vérét, mint foly ki fertelmes  
Fészkéből, nézd vonaglását  
Édes szerelmének! miért nem örülsz  
Szép kedvesednek?

Ilka (felindulva).

Gyilkos! gyilkos! ölj  
Meg engem is, ha ezt az ártatlan  
Jó ifjut így megölted! ölj meg  
Hóhér! — Ó Alexis! hát így kellett  
Végezned?

Niketas.

A te sorsod is ez leszen,  
Reszkess! közelget végső órád. (El.)

Alexis.

Légy békén, kedvesem! én szerencsés  
Leszek, im karjaid között halok —

(Szakadozó szavakkal).

Jer, jer szívemhez! a halál int,  
Ó Ilka! isten véled! Ilka — (Meghal).

Ilka (fájdalommal reá borúl).

Ne hagyj el Alexis! — meghalt! meghalt!  
Szemeit bezárta örökre,  
S ez az élet visszaköltözött világos  
Honába. Alexis! értem, ah értem  
Vérzettél. Drága lélek! az ég magához  
Vett, mert nem is a földre való  
Ily mennyei jóság. Itt! itt fekszik ez  
A gyenge virág, letörve a gonoszság  
Kezétől, s fájdalom követte gyors  
Jelenését. Drága ifjú! érted  
El nem szárad forrása könnyeimnek,  
Meg nem szűnik siralmam hív  
Szerelmedért, és mindég szent leszen  
Előttem boldogító léted szép  
Emlékezete.

(Hallgatás, az után szomorú helyzetben felemelkedik).

Ki szeretett így?

Ó Alexis! ó Alexis!

(Ömledező fájdalommal.)

Nyúgodj tehát szent békében  
Az élet csendes partján,  
A boldogok seregében  
Annyi fergeteg után;  
Mig én is elköltözhetem,  
És szabadon elvethetem  
Létem agyagruháját,

Míg a halálnak adózva,  
 És a lélek színváltozva  
 Keresi vég hazáját.  
 Nyúgodjál szent bekességben!  
 Ott az égi üdvösségben!

(A holttestre borúl, a kárpit lassan lefordúl.)

## NEGYEDIK FELVONÁS.

### ELSŐ JELENÉS.

Belgrádban szoba, az asztalon gyertyák égnek.

Niketas (egyedül).

Önéki úgy kellett meghalni; úgy  
 Kivánta a hadi törvény, nem mint  
 Atya, hanem mint vezér öltem meg  
 Ötet. (Mérgesen nevet.)

Haha! mely boldog teremtés  
 Az ember, mert képes békességet  
 Hazudni ön melyében, a melyet  
 Utóbb valóvá téssen a szokás.  
 Legyen tehát, úgy mint vezér ölém meg —  
 De ő nekem kedves volt, őt káromra  
 Vesztém el — ő valóban nékem kedves  
 Volt, azt mutatja fájdalomam.  
 S mind ennek, Ilka, te vagy oka,  
 Te vagy bűnös, s azért adózzál.  
 Ezt a rejtek helyet, hová most  
 Bezártalak, csak egy lélek se tudja,  
 Segédet itt mástól hiában  
 Reménylesz, és vagy engem boldogítsz  
 És a szerelem kelyhét, melyért oly rég  
 Esdeklek, tenmagad általnyújtod,  
 Vagy élve eltemettettel ezen



Gödörbe. — Még egyszer szólok vele  
 Minekelőtte a csata kezdődik;  
 Talán a múlt történet megrettenté  
 Őt, és megtörte makacsságát,  
 S utóbb a félelem karomba  
 Vezeti. (Az ajtót bezárja.)

Bezárom az ajtót, hogy őt  
 Ne lássa senki, és ne háborgassa.  
 (Egy rejtek padlat-ajtót felnyit.)

## MÁSODIK JELENÉS.

Ilka (feljön), Niketas.

Niketas.

Ámbár előbb neked boszút esküdtem,  
 Még is kimélem éltedet, s szerelmem  
 Nagyobb haragomnál. (Kegyesen hozzá járúl.)

Ilka! hallgass meg;

Ilka.

Hah! félre gyilkos, félre, hozzám  
 Ne közelíts.

Niketas.

Ilka! még magadon áll  
 Szerencséd, oh ne kényszeríts keményebb  
 Bánásra.

Ilka.

Te és szerencse? hurezoltass  
 Inkább fogságról új fogságra,  
 Öless meg; csak kimélj meg  
 Magadtól.

Niketas.

Ilka! ne költsd fel újra  
 Boszumot, ne juttasd nékem azt megint  
 Eszembe, hogy mit veszték éretted.  
 Tudd meg, hogy ettől a pillantattól függ  
 Utóbbi sorsod.

Ilka.

Megvetem hatalmadat,  
Öless meg, jót nem is várok tetőled,  
Mert csak gyilkolni s ölni tanultál.

Niketas.

Nem, Ilka! messze tőlem minden gyilkos  
Szándék; mert hív szerelmem tölti  
Most bé szívem.

Ilka.

Láttam szerelmedet.  
Ott füstölög most is még annak a  
Nemes ifjunak kiontott vére!  
Avval szövetségzén voltál még csak  
Ember, most már alattam állsz, hyaena  
Szülöttje!

Niketas (felhevülve).

Ilka! Ilka — nem, nem,  
Békén maradok. Valóban, Ilka! nagy  
Próbára teszed szerelmemet, legyen  
Elég már, nyújts kezet.

Ilka (sebesen).

Neked? hah féltre!  
Minden lehelleted átkot hány  
Az emberiségre.

Niketas.

Ilka! mely

Balul ismersz, ámbár tégedet minden  
Kitelhető módon szerencsétletni  
Legfőbb kívánságom —

Ilka

Ne gondold,  
Hogy szép szavakkal elkábítasz engem,  
Ismerlek én, Niketas, a külső festék  
Leesik csalárd álarczádról,  
És ördögi kebled nyitva áll előttem.

Niketas.

Mi háboríthat így fel ellenem?

Ilka.

Idétlen kérdés.

Niketas.

Szólj! és mostani

Hibámat, vétkemet ki fogja

Pótolni hív szerelmem utóbb.

Határozd el magad, mert nagy dolog

Siettet engemet; most, vagy soha.

Ilka.

Mindenkor úgy, mint most.

Niketas.

Hah! veszsz tehát!

### HARMADIK JELENÉS.

Görög kívül, s az Előbbiek.

A Görög (az ajtón kopogtat s bekiált).

Uram vezér! az ellenség a várat

Megtámadá, már a dunai kaput

Erősen vívják.

Niketas (a göröghöz).

Menj csak és siess!

Tüstént követlek én is. (Görög elmegyén.)

Ilka (fellengezve).

Hah! dicső

Királyom! kedves nemzetem! most harczolj!

Győzz! győzz! és Ilka szabad lesz!

Niketas (Ilkához).

Az ellenség várunkat ostromolja,

Tudd meg tehát hogy —



Ilka (hirtelen).

Azt el is foglalja,  
S érdemlett béreket neked megadja.

Niketas.

Oly hirtelen ne ítélj, nekünk is van  
Karunk és fegyverünk; de legyen bár úgy,  
Neked nem fog használni, sőt  
Vesztetre válni; mert tudd meg, hogy én  
Ezen tömlöczben hagylak, és innen  
Szabadulást hasztalan reménylesz,  
Innen se jajgatás, se kiáltás  
Fel nem hat a földnek színére;  
Itt végzed éltedet kinosan.

Ilka.

Itt is, mint egy szabad magyar halok meg;  
S ha dicső királyom s nemzetem  
Sirom felett diadalmaskodnak,  
Megérzi azt hidegült hamvam,  
Sőt azt kívánom, hogy poromba  
Szegezze lobogó zászlóját.

Niketas.

Jer vélem, Ilka! a várból kiviszlek:  
Sok kincsem és sok az értékem,  
Mely téged bőségben táplálhat.  
Jer vélem, s a hová tetszik, oda  
Vezetlek, Ilka! térdemen kérlek —  
(Térdre esik). Hallgass meg!

(Ilka megvetéssel.)

És te mersz szerelmet tőlem  
Reményleni? Ó szegény ember!  
Megvetlek minden kincseiddel.

NEGYEDIK JELENÉS.

Más Görög kívül, az Előbbiek.

Görög (az ajtón kopogtat s bekiált.)

Vezér! az egész vár ostrom alatt  
Vagyon már; a nép zúgolódik,  
Hogy ily szükségben őket elhagyod,  
S jelen nem vagy.

Niketas (a göröghöz).

Siess! mondd, hogy jövök már. (Görög el.)

Niketas (Ilkához fordul).

Még egyszer kérlek! jer velem,  
Jer Ilka! — (Hozzája közelít.)

Ilka.

Félre! nem megyek.

Niketas (mérgesen).

Nem akarsz? nem? nem? Hah! rettenj  
Tehát! ne a szerelem kíséren téged,  
Hanem az erőszak hurezoljon  
Az oltárhoz — nem, azt sem, még az is  
Kegyelmes lenne, azt sem érdemelted:  
Legutolsó szolgám ragadja  
Le pártadat. Köz prédának bocsátlak,  
Hogy minden ember irtózzék tetőled,  
Utáljon, és az egész világ megvetve  
Gunyoljon. (A padlatnyílás felé megy.)  
Jer kövess! tüstént kövess.

Ilka (eltökélve).

Nem, nem, nem, itt maradok.

Niketas.

**Kövess!**

Nem? Hah! (Ilkát magához ragadja.)

Ilka.

Niketas! egy szóra! (Niketas alább hágy.)  
Megállj! — ha tudnám, hogy barátom lettél,  
Igaz barátom —

Niketas (kegyesen).

Ilka! (Ilka karjába dől és őt átfogja; az  
alatt kardját kirántja, hátra szökik, és méltósággal Niketas előtt  
megáll.)

Ilka.

Most, most

Parancsolj!

Niketas.

Hah! szolgák! szolgák!

Ilka.

Hatalmas isten! csak most adj erőt!

Niketas (kiált).

Szolgák!

Ilka.

A szolga életét kedvelli.

Vagy élet vagy halál! (Az ajtóhoz megy, a zárt le-  
vágja, mely csörögve leesik; kiszaladtában.)

Szabadság. (Elsiet.)

Niketas (egyedül, nagy háborodásban utána kiáltoz).

Szolgák! utána! Hah! szolgák! (El.)

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Nándorfejérvár piacza, elül egyes házak állnak. A szél zúg, a  
hajnal épen hasad, két Görög kétfelől előjön, az egyik fáklyát,  
a másik kivont kardot tart kezében, lappangva vizsgálódnak;  
végre öszvetalálkoznak.

Első Görög.

Senkit sem láttál?



Másik Görög.

Erre kellett néki  
Fordulni; elvesztettem a házak  
Közt a nyomát. Derék leány!  
Vezérüinktől sem fél.

Első Görög.

Mely rettenetes

Szél fúj!

Másik Görög.

Úgy, mint ha ki akarná  
Sarkából vetni a világot.

Első Görög.

Hah! látod, ott valami mozog!

Másik Görög.

Lassan! talán csak a magyar szűz!

Első Görög.

Vigyázz, közelít, eleibe megyek.

Másik Görög.

A rableány! fogjuk meg!

## HATODIK JELENÉS.

Ilka, az Előbbiek.

(Ilka kivont karddal előjön, az Első Görög elébe megy.)

Első Görög.

Add meg magadat!

Másik Görög.

A vezér

Mégfogni parancsolt.

Ilka.

Vissza! vissza tőlem,

Ha éltedet szereted!

Első Görög.

Nem eresztlek.

Tovább, jer a vezérhez, többet  
Ugyan meg nem szabadúlsz kezemből,  
Jer.

Másik Görög.

Meg kell lenni!

Ilka.

Legyen tehát!

(Az első göröggel öszvecsap és azt megvágja, az elszalad, másik a fáklyát elveti és pajtása után fut. Ilka egy ideig tétováz, bizonytalanul minden felé néz, magában.)

Mihez kezdjek most? merre forduljak?

Mindenfelül ellenség, mit tegyek?

Ha én — így, hah! felséges gondolat!

Így! most segítsen a szél. (A fáklyát felemeli).

Égj hát város! égj! égj magas lángokban;

Világíts a magyarnak gyözüdelmi

Utajára, és mutass a vár falára!

Égj, város! égj, és rettegj ellenség!

(Feltartott fáklyával a házak között elenyészik. A város lassanként lángba borul. Minden felül zaj, végre lárma és harangozás hallatik.)

## HETEDIK JELENÉS.

Minden nembéli lakosok a házakból nagy ijedtséggel elősietnek, s félelem közt ide s tova szaladoznak, hátul látszik a mint a lakosok házaikból portékáikat kihordják; nagy rémülés és zavarodás

Egy Lakos.

Tűz! tűz! ég a város. Tűz! tűz!

Egy Asszony.

Segítség! elveszünk, segítség!

Másik Lakos.

Lehetetlen már ezt oltani.

Másik asszony.

Rettentő nagy tűz ez, szerencsétlen  
Eset! oda most, oda minden értékünk.

Egy Lakos.

Hallod miként harcolnak? az ellenség  
Betört már, hallod! hallod!

Másik Lakos.

Rettenetes  
Csata! Hah nézd, a magyarok! jertek,  
Jertek.

Egy Asszony.

Segíts uram isten rajtunk!  
Segíts, mert elveszünk, ah elveszünk.  
(Elszaladnak mindnyájan.)

## NYOLCZADIK JELENÉS.

A viadal közelít, dob, trombita, tárogató harsog. A csata lát-  
tatik, melyben a magyarok a görögöket a játékszínen keresz-  
tülhajtják, azután velök együtt eltávoznak, és a csatalárma is  
lassanként megszűnik.

## KILENCZEDIK JELENÉS.

Géza, Menyhárt, egy osztály magyar sereggel.

Géza.

Győztünk magyarok! csak a felső  
Várt tartja még az ellenség. Azt is  
Soká nem védelmezheti.

Menyhárt.

Hasztalan  
Már minden iparkodása, Nándor a  
Mienk, s megalázva a görög.  
A kis várost László herczeg vija  
Hadával, s azt be is veszi.



Géza.

Az égő

Város nagy félelembe hozta  
Mind a görögöket.

Menyhárt.

Egy bátor magyar  
Szűz, mint hallám, gyújtotta azt meg.

Géza.

S az által könnyebbíté Nándor  
Bevételét. (A magyar sereghez fordul.)

Ha lehet, oltsátok a  
Tüzet; kiméljétek meg a szegény  
Föld népét, és mentsétek meg  
Az ő vagyonjokat. Vitézek!  
Magyarok vagyunk, nem rablani jöttünk.  
(Int, és többen elmennek a sereg közül.)

Menyhárt.

Mely szép s kívánatos a diadalom,  
Ha nagylelkűséggel van öszve  
Kapcsolva, valóban az igaz bajnokot  
A győzödelem örökíti: de a  
Szelid kegyelem és irgalom azt jobban  
Dicsőíti s ékesíti. — Herczeg!  
Im a görög követ közelít.

## TIZEDIK JELENÉS.

Zimias három más göröggel. Az egyik fehér zászlót, a másik  
egy vánkoston Nándorvárának kulcsait tartja; az Előbbiek.

Zimias (a herczeghez).

Felséges herczeg!

Géza.

Mit kívánsz? Szólj.

Zimias.

Te kinek kegyességét az egész világ  
Isméri, s hirdeti, ím lábadhoz  
Borúlok, és magamnak, nemzetemnek  
Kegyelmet esdeklek. (Lábához esik.)

Géza.

Kelj fel!

Nem szokta a magyar büntetni  
S üldözni a meghódolt és fegyvertelen  
Ellenséget. Kelj fel! mi a kérésed?

Zimias.

Nagylelkűségben bizván, vezérem  
Niketas Belgrád kapukulcsait  
Elküldi általam, már meghódolt  
Népével.

Géza.

A görögök megkímélését  
Fogadom királyomnak nevében;  
Különben ~~öt~~ illeti ez  
A tisztelet.

Menyhárt.

A király!

## TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Hadi muzsika. A Király, Ilka, több Magyarok, Katona-  
ság, és az Előbbiek.

Géza (a Király elébe megyen ~~öt~~ köszönteni).

Királyom! itt köszöntlek, Nándorvár  
Falai között; megalázva  
Az ellenség, országod bátorságban,  
Im nagy czélnál vagy.

Király.

Minthogy most

Az ég megáldá fegyverünket,

Az örök birónak tartozunk

Legelső hálával.

(Fejét lefödözve lassan előlép, és szemeit az ég felé vetvén, kezét kiterjeszti. A jelenvalók mind leveszik sisakjokat. Lassan, hangos szóval.)

Te, a ki

Fénythrónusodról a csatát intézed,

S az igaznak ügyét mindég fel-

Emeled, tiéd a dicsőség és a

Hatalom, csak téged imádunk.

(Felteszi a kalpagját, a sereg útána.)

Kedves bátyám, s ti vitéz magyarok!

Itt! itt Nándorfejérvárnak szabad

Piaczczán köszönöm vitézkedéseiteket.

Im a görög hatalmát megtörtük,

És Hunnia többé nem retteg

Az ellenség rabló dühétől.

Te pedig, bajnok leányzó! a ki

Nehéz rabságban is fentartád

Hazád szerelmét, s hathatós

Nagy eszköze voltál győzödelmünknek,

Vedd hát megint az új szabadságban

Köszöntését királyodnak!

Tevéled Hunnia méltán

Büszkélkedik; mert kebelében

Nem csak nagy férfiakat, de nagy

Szüzet is nevelt.

Ilka.

Most érzem létemnek

Valódi érdemét, célját s jutalmát;

Mert nagy királyomnak figyelme

Rám is sugárzik.



Király.

Nem kérdem

Nevedet, mert már nemes lelked

Úgy is rég megnemesített.

Ilka.

Ilka

Az én nevem, Magyarország honom,

Egy bajnok kedvesem, királyom

Kegyelme és hazám szeretete

Minden értékem s legszebb dicsőségem.

Király.

És nekem első gondom lészen téged

Jutalmazni. Bátor szűz! egy bajnok férj

Fonjon koszorút nemes tettetnek,

És avval ékesítse a szerelem

Habzó kelyhét. (Ilka szemeit a földre veti s elfordúl.)

Zimias (a királyhoz).

Felséges úr!

Géza.

Király! itt hozza e követ Nándor-

Fejérvár kulcsait.

Zimias

(a görögtől elveszi a kulcsokat, s térden a királynak átadja).

Kegyelmet

Dicső király!

Király.

Legyen az! de a várat

Fegyvertelen hagyjátok el,

És térjetez mind vissza honnotokba.

Mondd azt vezérednek, hogy a felső

Várat minden halasztás nélkül adja

Által László herczegnek; mert ha

Tovább még ellenkeznék, hát kegyelmem

Könnyen méltó haragra fordulhat,  
 És ő adózni fog makacsságaért. (Int.)

Zimias

(megy a görögökkel, hallgatás).

Király (körülnéz).

Barátim mind jelen vagynak, csak egy  
 Hibázik még, hol Gyula?

Géza.

Ő volt a

Legelső a várnak falain;  
 Ott láttam zászlóját legutolszor is lobogni.

Ilka (félelmesen).

Megholt ő? Nagy isten! Gyula?

Menyhárt.

A várban eltűnt énelőlem is,  
 Nem tudhatom hová lett.

Ilka (nagy szorultságban).

Ő felséges

Uram! barátim! hol, hol Gyula?  
 Elesett? — hah! úgy van, ő elesett!

Király.

Azt nem reménylem — és te ismered  
 Gyulát? különös valóban.

Ilka (magát elfelejtve).

Ismérem-e? hah! én szeretem,  
 Szeretem Gyulát! Oh jó király! ne hagyj  
 Ily rettentő bizonytalanságban.  
 Hol Gyula? hol maradt ő?

Menyhárt.

Itt jön.

Ilka (kifakadó indulattal).

Hah! Gyula! Gyula! te élsz! élsz! oh mely  
 Öröm, mely boldogság!

Király (Ilkát viszanyomja kezével, és elébe áll).

Maradj békén.

TIZENKETTÖDIK JELENÉS.

Gyula, az Előbbiek.

Gyula (szomorúan mély gondolatba merülve előjön).

Csak hasztalan kerestem, én sem Ilkát,

Sem az ifjut nem találom — Ilka!

Hát elvesztettelek megint? Már oly

Közel véltem magamat legszebb

Szerencsémhez, hah! és mit nyertem?

Mire élek még?

Király (Gyulához).

Vitéz bajnok!

Szólj, mely szomorúság fekszik képeden!

Mi háborgat? Ha megint egy szép virágot

Fűztél koszorúdba, kérj tőlem

Kegyelmet.

Gyula.

Ó király! bár a falak

Alatt találtam volna én is

Siromra annyi bajnok társaimmal

Együtt! s szerencsés volnék.

Király.

Gyula!

Én néked egykor szép jutalmat

Igértem hív szolgálatodért, im most

Szavamat hiven megtartom. Gyula!

(Ilkát hozzája vezeti)

Vedd hát királyodtól szép hölgyedet,

Ti érdemesek vagytok egymás szívére.

Légy szerencsés.

Ilka (nagy indulattal karjába szalad).

Gyula!

Gyula.

Ilka!

Oh Ilka! (Egymás kebelére dőlnek.)



Az egész sereg.  
Éljen jó királyunk!

Géza.

Adja isten, hogy közöttünk  
A szent béke megálljon,  
S hazánknek szép győzödelmünk  
Igaz javára váljon!  
S hogy itt drága Hunniában  
A szabadság országában  
Ily pár ne fogyatkozzék;  
És a magyar urodalma,  
Dicső királyunk hatalma  
Még soká virágozzék.

(A kárpit lefordúl.)

# A KÉRŐK.

VÍGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN.

---

(Először adatott Pest városa színházában sept. 24. 1819.)

## SZEMÉLYEK.

---

Hősváry, ezredes.  
Baltafy, kapitány  
Máli, ennek leánya.  
Károly, } fogadott gyermekei.  
Lidi, }  
Báró Szélházy.  
Perföldy, ügyész.  
Margit, Baltafy testvér nénje.  
Ferencz, káplár.  
Tamás, Perföldy inasa.  
János, Baltafy inasa.  
Vilhelm, Szélházy inasa.  
Kertészek.

---



## ELSŐ FELVONÁS.

### ELSŐ JELENÉS.

Baltafy lakása.

Máli (egyedül, az asztalnál ül, olvas).

„Szerelem-e az, avagy nem,

A mit érzek keblemben?

Avagy ha az nem szerelem,

Hát mi lakik szivemben?

Ha jó, hát mért oly bánatos,

Annyi kínba mért tellő?

Ha rossz, mért oly kíváncs,

Mért oly édes és kellő?“ —

Én is így tünődöm magamban, és nem tudom, mely titkos érzés játszik szivemmel, melyben hol kíváncs, hol fájdalom dobzódnak. Félek, igen félek, hogy az a testvéri hajlandóság Károly iránt forró szerelemmé vált, és annak mirigy tüze lángol keblemben. És ő — nem — ő nem szeret — nem — úgy látszik meghidegült szíve irántam, azért kerül.

### MÁSODIK JELENÉS.

Károly, az Előbbi.

Károly (lassan belép, magában). Hogy gondolkodik! ki lehet tárgya ezen csendes búsongásnak?

Máli (Károlyt észre veszi). Te vagy! nem is hallottalak jönni.

Károly. A kit az ember nem ohajt, azt nem is látja.

Máli. A kit az ember megvet, azt kerülni szokta.

Károly. Talán háborgatlak, inkább — (el akar menni).

Máli (hirtelen) Maradj! (félre) Szívtelen ember (Károlyhoz) Maradj, ha épen jobbat nem tudnál cselekedni; úgy is csak elvétve láthatlak.

Károly. Némelykor a kevés is sokká lesz.

Máli. Azt nyilván magadról tudod.

Károly. Legalább érzem.

Máli. Miért van a legjobb ember is változás alá vetve!

Károly. Miért kell a szegénynek mindég megvetést szenvedni!

Máli. Sokszor ellenkezőt mutat a képzelet.

Károly. Többször a szív méltatlanért eped.

Máli. Károly! ez sok, ezt nem érdemlettem.

Károly (megilletődve). Bocsásd meg vad indulatodnak ezen megbántást. Máli, hallgasd miért jöttem — én — én elhagylak.

Máli. (megijedve). Mit hallok! mi ösztönöz arra? tudja már atyám?

Károly. Még senki sem tudja; te vagy az első, ki nek megnyitom keblemet.

Máli. Ha szebb bizodalmat nem tudtál benne találni, inkább hagyta volna örökre bezárva.

Károly. És érdeklene elválásom? Máli!

Máli. Ha szebb pályára vezet, akkor megnyugszom.

Károly (indulattal). Máli! Máli! (félre) Nem! félre csalárd remény! többé nem kecsegtetsz.

Máli. Mi ingerel barátom?

Károly. Barátom! mely száraz szó!

Máli. Mi ad okot ezen sebes szándékra?

Károly. A felébredt lélek és ama belső büszkeség, mely megvetést nem szenved.

Máli. Igazságtalan! nyúlj szivedhez, és azt nem mondhatod!

Károly. Nem akarok tovább visszaélni atyádnak

jóvoltával. Ő eddig felnevelt, taníttatott úgy mint saját fiát, és csak azért, hogy atyámnak jó barátja volt.

Máli. Jótételének önmaga érzi jutalmát.

Károly. Már kiléptem a gyermekség korából, és magam eltartásáról illik gondoskodnom. Lidi még ezután is itt marad atyai oltalmában, én háladó szívvel tovább költözöm.

Máli. Érzéketlenségedet mely szép szavakba takarod! Károly! más a te vezérlőd.

Károly. Mit gondolsz — nem —

### HARMADIK JELENÉS.

Lidi, az Előbbiek.

Lidi (sietve). Az öreg úr megjött a városból — Te itt bátyám! a szobádban kerestelek. Mit látok? mi történt? Ez a szegletbe néz, ez az ujját számlálja — valóban szép társalkodás. (A könyvet felveszi az asztalról) Himfy Szerelmei! most tudom már!

Károly. Én —

Máli. Én épen —

Lidi. Nehéz a szó; legyen tehát, elengedem.

Máli. Gondold csak! ő el akar menni.

Lidi. Vadászni?

Máli. Örökre — örökre.

Lidi. Úgy! már az más — és hová?

Máli. Messze — messze a világba.

Lidi. Nagy dolog! és mindjárt ha merem kérdezni?

Máli. Már bucsúzni jött.

Lidi. És nekem, testvér hugának, nem is szól — ezt én méltán rossz néven vehetem.

Károly. Lidi!

Lidi. És mikor lesz reményünk megint tisztelni?

Károly. Soká nem — talán soha sem — én katona leszek.

Máli. Hallod! hallod!

Lidi. Megbocsáss bátyám, de szemeid egészen mást vallanak; alig hiszem, hogy el tudnál válni;



erősebb azon láncz, mely lekötve tart, mint az akaratod.

Károly. Ne gondold! az a láncz elszakadt, és véle minden szerencsém!

Lidi. Az igaz szerelem láncza nem oly romlékony.

Károly. Én is úgy véltem szép álmomban; de megnyíltak szemeim —

Máli. És tulajdon érzéketlen szivedet látják.

Károly. Magáról szokott az ember mást is megítélni.

Lidi. Látom már, igazságot kell köztetek tennem — tehát én vagyok a bíró! Adjátok elő ügyeteket.

Károly. Hogy tudsz most enyelegni, midőn bátyád minden földi szerencséje koczkán áll, midőn legszebb reményimet letiporva látod.

Máli. Midőn hidegen elhagy, és magával viszi élttem nyugalját; midőn engemet vádol, és maga vétett; midőn ő haragszik, és nekem volna méltó okom rá.

Károly. Midőn már napok-számra sem szól velem.

Máli. Midőn, ha meglát, elfordúl, még rám sem tekint.

Károly. Midőn — eh jobb elhallgatom, és megyek a merre lábam visz.

Máli. Midőn — nem szólok — mert úgy is hasztalan.

Lidi. Midőn — midőn nincs eszetek, egyik sem tudja mi a baja — utóbb még engem is bele kevernétek.

Károly (félre Lidihez). Nem hallottad tegnap estve bátyánkat — férjhez akarja adni.

Máli (félre Lidihez). Nem hallottad hogyan ellenkeztem az atyámmal, és ő még is ellenem dúl.

Károly. Én azt nem tűrhetem.

Máli. Az fáj!

Lidi. Most legyetek békével.

Károly. Nehéz így megvettetni.

Máli. Ártatlan így szenvedni.

Lidi. Elég! (Károlyhoz) Te itt maradsz — és bízzál mind addig, míg több okod nem lesz a kétségre. (Máli-

hoz) Te maradj az a mi eddig voltál, és a béke fenmarad köztetek.

Máli. Lidi! kedves Lidi!

Károly. Kedves édes hugom!

Lidi (Károlyhoz). Nem kedves, mert velem lesz dolgod; csak készülj a viadalra. Mit írtál az asszonyok felől? (Málihoz) Gondold el, mely rútúl festé ő le szegény nemünket —

Károly. Lidi! ez nem szép!

Lidi. Hiában mented magadat, hasztalan integetsz! megmutatom mint ítélsz rólunk. Máli! csak hallgasd; előbb bemegyek szobájába és ezen töredék dal az asztalán fekszik. (Elővesz egy papirost és olvas):

„Szép az asszony! de könnyen változik,

És egyedül kényének áldozik;

A szíve ritkán jó;

Csalárd és kártékony,

Soha nem állandó,

Erkölcse botlékony,

Ereje romlékony,, — és a többi. Mely fekete leírás! Mit tudsz mentségedre szólni?

Károly. Egy komor kedvnek szülöttje — ne figyelmezz reá.

Lidi. Máli! mit érdemel ily gonosztévő?

Máli. Minthogy bennem képzelte az egész asszonyi nemet, tehát — megbocsátok.

Lidi. Most ez egyszer büntetlen megszabadúlsz; de reménylem, hogy ezen hibát helyre hozod, és szebben fogod festeni nemünket.

Károly. Máli! ha megbántottalak —

Máli. Nem — nem; mindent elfelejtetek; csak vígabb lennél!

Károly. Hogy lehetnék víg, midőn minden órában kell tartanom a legrosszabb, legutálatosabb, leggyűlöletesebb hírtől; nem, vidám nem lehetek, mert elégedetlen vagyok magammal, mással, és az egész világgal. Hogy legyen nyugott szívvel, midőn látnom, hallanom kell az atyád szándékát?

Máli. Mit tegyek ellene?

Károly. Az epeeszt, hogy nem is akarsz ellene tenni —

Máli. Ismered atyámat; a régi katona természet most is benne van, és mindenen keresztül akar vágni. Légy békével, ez is elmúlik.

Lidi. Lassan! az öreg úr jön — Károly! mérsékd tüzedet; mert ha a rántás megég, kozmás lesz az étel.

## NEGYEDIK JELENÉS.

Baltafy és az Előbbiek.

Máli (eleibe megy, kezét megcsókolja). Hamar megjött édes atyám.

Baltafy. Meg is izzadtak a szürkék! de hála az istennek, általestem legnagyobb gondomon. Máli, semmi újságot sem látsz rajtam?

Károly. Háború lesz?

Baltafy. Elég zavar volt a világban, már békeség legyen — aztán úgy is rossz a kezem —

Lidi. Szép paripát vett a bácsi?

Baltafy. Azt magam nevelek — feljebb!

Máli. Kárját jobban érzi?

Baltafy. Igaz — azóta az sem fáj — megmondom tehát: Lakodalom lesz! Mennydörgő-rázta! Menyasszony van a háznál.

Lidi. Kit vesz el édes bácsi?

Baltafy. Van-e eszed? én —

Lidi. Igen —

Baltafy. Én hatvan esztendőmmel? mit gondolsz? (Málira mutat.) Itt áll a menyasszony!

Károly (magában tüzzel). Hah! ezt hallani!

Baltafy. Máli! még te nem is örülsz?

Máli. Örülök uramatyám jó kedvén!

Baltafy. Igazán! nem tréfa a mit mondtam; te férjhez mégy.

Máli. Nekem is csak kellene arról tudnom.



Baltafy. Megtudod nem sokára.

Máli. Egy kis időt még is enged édes atyám?

Baltafy. Egy pillantatot sem; mindég válogatni! egyik sem tetszik. Még utóbb úgy jársz, mint a mesében az ember, a ki egy kertben pálczát akarván vágni, addig keresgélt és válogatott, míg egy görbe görcsös bottal meg kellett elégednie.

Máli. Talán csak nem fog kényszeríteni, édes atyám!

Baltafy. Ha már magad által nem látod szerencsédet, tehát köteles vagyok mint jó atya arra kényszeríteni.

Máli. De ha boldogtalan leszek az által?

Baltafy. Eh! minden a szokástól függ. Mikor én pipázni tanultam, eleinte émelygős és keserű volt a pipa, most már el sem lehetek nála nélkül.

Lidi. Szép hasonlítás!

Máli. És már annyira terhére volnék kedves atyám, hogy erővel ki akarna rajtam adni?

Baltafy. Egy szó annyi mint száz! férjhez kell menned; tovább veled nem bajlódom. Soha sincs nyugtom, a kérők szüntelen ostromolnak. Most is a városban minden ember azt kérdezte: „És a kisasszony férjhez ment-e már?“ és hogy kit választottál? Mennydörgőrázta! pedig magam is csak annyit tudok mint más. Nem! többet nem engedek, férjhez kell menned.

Máli. Még is — nemde azt fogadta édes atyám, hogy szabad választást enged?

Baltafy. Válassz! de menj —

Máli (hirtelen). Szabad hát szívemet követnem? ó édes drága kedves atyám!

Baltafy. Válassz bátran édes leányom, válassz a kettő közül.

Máli. Kettő közül? nem értem.

Baltafy. A kérők közül —

Lidi. De nekem csak soha sem hoz ujságot édes bácsi.

Baltafy. Reád is jön a sor —

Máli. A kérők közül?

Baltafy. Igen — minden órában vendégeket várok. Báró Szelházy úr felkeresett a városban, és téged megkért, még ma eljön háztűz-nézni.

Károly (félre). Én őt porrá töröm — kihívom — összevágom.

Lidi. Lesz füst a konyhában.

Máli. És hogy jövök ily szerencséhez?

Baltafy. Kérdezd magát — nekem csak azt monddta, hogy el akar venni.

Lidi. Az nem sok — és bácsi mit felelt?

Baltafy. Hogy vegyen bizvást.

Máli. Még nem is láttam.

Baltafy. Meglátod most.

Máli. Nem is ismerem.

Baltafy. Megismered ha férjed lesz.

Máli. Akkor már késő! hát ha össze sem illünk?

Baltafy. Miért nem? a mértéket megüti, huszár is lehetne.

Máli. De ha nem tudom szeretni.

Baltafy. Az legkevesebb, az megjön utóbb. Hány szegény legény fél a katonaságtól, és utóbb még is örömmel szolgál.

Lidi. Az egyiket tudjuk — hát a másik?

Baltafy. Igaz — mennydörgő-rázta! a másik még a zsebemben van. (Zsebjét keresi.)

Lidi. Mely könnyen hordozza bácsi a kérőket.

Baltafy (kihúsz egy levelet). Itt van! olvassátok.

Lidi (elkapja). Én, én olvasom! (olvas) „Minthogy a házi circumstanczlik — úgy hoz —

Baltafy. Hohó! mint van az? Károly olvasd te!

Károly (félre). Még ezt is! (elveszi a levelet és olvas) „Spectabilis kapitány úr! Minthogy a házi circumstanciák úgy hozzák magokkal, hogy a házassági vinculumba lépjek, tehát voluntarie szemeimet a spectabilis úr kisasszonyára vetettem; és véle az élet tengerén keresztül navigálni eltökélém. Azért humillime jelentem, hogy első szeptemberre praefigáltam a terminust, a melyen in

persona udvarlására leszek az egész úri háznak; és legottan az oculátát elvégezvén, a matrimonialis documentumokat mindjárt solemnisálni és authenticálni fogom. Különben úri fávöriba magamat recommendálván vagyok Spectabilis úrnak alázatos szolgája Perfföldy Tóbiás Jakab, Juris utriusque et Philosophiae Doctor, és feleskütt ügyész.“

Baltafy. Hallod leány?

Lidi. Már ez bájos ömledező levél, mely heves, mely forró szerelem lehel ki belőle! Valóban, Máli, ezen meg kell indulnod.

Baltafy. Hányadik van ma?

Károly. Első september.

Baltafy. Mennydörgő-rázta! hát ez is eljön — annál jobb — egyszerre mindent elvégezünk. (Károlyhoz) Öcsém! mit gondolsz? nemde szerencse, ha ily okos ember jelenti magát?

Károly. Igen — én örvendek — de még is úgy vélem, hogy sem tudomány, sem érték nem elegendő mindenkor a szerencsére — különben én — (akadoz).

Lidi (félre). Kisegítem — (Baltafyhoz) Azt véli bátyám, hogy Máli mind erről legigazabb itéletet hozhat.

Máli. Úgy — úgy van édes atyám!

Baltafy. Ily embert megvetni nem tanácsos — tudd meg, minálunk én egy pertől jobban félek, mint egy ágyugolyóbistól — ez egyszerre öl, az lassanként emészt.

Lidi. A kosárért pert nem indít senki, avval hallgatnak leginkább a férfiak.

Baltafy. Már a leányom férjhez megy; ha most nem — tehát soha — mert tudd meg, hogy az én udvaromba több kérő nem jön.

Károly (hirtelen). Ne is jőjön, csak reám bizza bátyám, én mind eligazítom.

Lidi. De ha már benne is van —

Károly. Lidi!

Baltafy. Szeretném én azt látni! hiszem az egész háznál csak hárman vagyunk férfiak, én, Ferkó és Ká-



roly. Mi ketten a Ferkóval, mennydörgő-rázta! már mi általestünk a határhalmon, már mi kosorat kapnánk, és ez (Károlyra mutat) ez a levegőben keres magának hölgyet, könyveket forgat, és verseket firkál.

Lidi. De némelykor a földre is leszáll.

Károly. Lidi!

Baltafy. Aztán szegény legény! pedig a legfelségesebb óda sem tartja ki a házat.

Károly. Az igaz, szegény vagyok; szívemnél nincs egyéb értékem, mást nem hagytak szüleim; de van akaratom tanulni és dolgozni.

Baltafy. Az mind szép — de még is csak jó akarat.

Máli. Minek öneki — elég van minekünk.

Károly (indulattal). Máli! Máli!

Baltafy. Jól van édes leányom — míg én élek, el nem felejtem, hogy ezeknek az atyjok leghívebb barátom volt, a ki velem is jót tett, és életemet megmentette. Mennydörgő-rázta! gyermek! az volt ám a derék magyar ember! Midőn kezemet ellőtték, és én tehetetlen a földön hevertem, az ellenség már körülvelt, már vezetni akart — mikor ő mint egy nyíl felém vágatott; rajta legények! — így kiálta — ne hagyjuk pajtásunkat! és egy pillantat múlva hült helye sem volt az ellenségnek — azután tulajdon lován hátra vezetett és sebemre vigyázott. Nem, fiam, míg én élek, azt el nem felejtem.

Károly (megilletődve). Kedves bátyám! azt a szolgálatot már kétszerezve meghálálta rajtunk; fiúi szívvel megismerjük.

Baltafy. Megelégszem veletek édes gyermekeim — én szerencsés vagyok; csak az bosszant, hogy leányom nem akar férjhez menni —

Máli. Hiszen még reá érek.

Baltafy. A mi ma meglehet, ne halaszd holnapra. Akarom tudni, kinek a kezére jutsz, ha én a más világra költözöm.

Máli. Mely gondolat!

Baltafy. Hallod-e, öreg a legény! ma holnap kiszólítanak, legalább a mars jó rendben találjon.

Máli. Atyai szorgalma arról gondoskodott, hogy utóbb is semmiben ne fogyatkozzam.

Baltafy. Mind nem elég — az igaz, van miből élned, szép jószágod; de a leánygazda a háznál olyan mint a kard markolat nélkül. Aztán minő kifogásod lehet kérőid ellen? Szélházy szép ember, jó nemzetségből és világra való. Perföldy pedig egy érdemes, tudós és vagyonos úr.

Máli. Már úgy ismeri őket édes atyám?

Baltafy. Az egyiket hiréről, nevéről; Szélházyt most a városban láttam.

Máli. És oly igen megtetszett?

Baltafy (megszorúlva). Hm! úgy — úgy — mennydörgő-rázta! biz én érette nem hazudok — nekem nem tetszik — azonban más a fiatalság ízlése.

Lidi. Épen azért mi jobban megválogatjuk.

Károly. Újra lehellek — ez már nem félelmes.

Máli. De én egyiket sem láttam, sem ismerem, sem hallottam, és még is —

Baltafy. Meglátod, megismered, meghallod, férjhez mégy, és punctum.

Lidi. Ebből semmi sem lesz, punctus.

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Ferencz és az Előbbiek.

Ferencz. Uram kapitány uram! vendég jön!

Baltafy. Kicsoda?

Ferencz. Nem ismerem, soha sem láttam, ily ember nem szokott mihozzánk járni.

Baltafy. Hát miért nem kérdezted.

Ferencz. Egy embere sem tud magyarul.

Lidi. Hogy néz ki?

Ferencz. Tarkás, fején egy kis csúcsos kálap, az orrán egy pár téli ablak, kificzamlott dereka, és igen bő vászon nadrágja van.

Baltafy. Ez Szélházy! be nagyon sietett!

Ferencz. Siet is az, engem úgy segéljen! mert majd eldöntött, úgy forgolódott kocsia körül. Sürgetős dolga lehet.

Lidi. Hol a férfiak pengőt éreznek, oda sietve tolongnak.

Károly (félre). Kezdődik a fergeteg.

Baltafy. Máli! tehát készülj.

## HATODIK JELENÉS.

János, Tamás, és az Előbbiek.

János (Baltafyra mutat). Itt a mi urunk!

Tamás. Az én uram grátiát commandéroz — és —

Baltafy. Mit commandéroz?

Tamás (magában). Nem tud ám deákül. (Baltafihoz) Az annyit tesz, mint az én uram magát az úr kegyelmébe ajánlja, és udvarlására jött.

Baltafy. Ki az urad?

Tamás. Tekintetes nemzeti Perföldy Tóbiás Jakab úr, több nemes vármegyéknek comitatussa, és engem úgy se! porokátor.

Baltafy. Minek esküszöl? elhiszszük.

Tamás. Mert ő is feleskütt.

Baltafy. Helyesen! hol van?

Tamás. Az utcán megállott.

Baltafy. Mennydörgő-rázta! nem tudja azt urad, hogy a magyarnál mindig nyitva van a kapu: az annyit tesz, hogy szívesen lát vendéget. Jancsi, járasd be. (János, Tamás el).

Lidi. Lesz zűrzavar a háznál!

Baltafy. Most megyek. Máli! te is soká ne késsél — (el akar menni, egyszerre visszafordul) vagy csak maradj — ide vezetem őket. Ne búsulj édes leányom, egyszer meg kell lennie, vagy előbb, vagy utóbb — de ne makacsodjál! hallod-e? ne makacsodjál. (Elmegyen.)

Károly. Én kardomért megyek — (Málihoz) Máli! hát csak el kell válnunk.



Máli. Légy nyugottan!

Károly. Ha érzenéd, mi (szívére mutat) itt szorongat, oly könnyen nem vennéd a dolgot.

Máli. Bízzál hív szerelmemben.

Lidi. Most menj.

Károly. Máli! Máli! tőled el nem állok — teljék bár éltembe — és jaj annak a ki tőlem el akar ragadni. (El).

Ferencz (Málihoz). Hehehe! a mint látom a kisasszonyért jönnek; ej ej, nem is szólt.

Lidi. Ferencz! abból a jó somlyaiból hozok fel —

Ferencz. Csintalan! szinte meglátja mi esik jól az embernek.

Lidi. Kérők vannak a háznál!

Ferencz. Hát lakzi lesz! tehát magam is eljáróm — örvendek.

Lidi. De az a bökkenő — egyik sem tetszik.

Ferencz. Hát nem örvendek.

Lidi. Meg kell őket csalnunk — kend segítsen.

Ferencz. Hogy hogy?

Lidi. Csak menjen kend bátyám szobájába, mindjárt én is eljövök, és elvégezzük. Addig is ha valaki kérdést tesz irántunk, csak azt mondja, hogy én vagyok a kapitány leánya.

Ferencz. Ej be hamis a kisasszony, maga akarna férjhez menni.

Lidi (hizelkedve). Ferencz! úgy-e megteszi kend? dupla portiót hozok.

Ferencz. No no — csak a kapitány úr ne haragudjék.

Lidi. Nevetni fogja.

Ferencz. Ha úgy van! nem bánom — hehehe! az öreg Ferkó megteszi a magáét. (El.)

Lidi (utáná). Ferencz! számot tartok kendre —

Máli. Lidi! mit akarsz?

Lidi. Csak bízd reám — mindent magamra vállalok.

## HETEDIK JELENÉS.

Margit, az Előbbiek.

Margit (sietve). Ah gyermekek! az istenért! vendégek jönnek — pedig két kocsival — ah mit tegyek? mihez nyúljak? merre fordúljak? hová rejtsem magamat? így nem mutathatom magamat. Nagy isten! mit miveljek? még a reggeli öltözetben vagyok, pedig majd mind rám néz, én vagyok a legöregebb a háznál, ah én meghalok —

Lidi. Hát menjen a szobájába, édes néném!

Margit. Nem — nem — én akarom őket látni, mit hoztak, miért jöttek, mit visznek, minő emberek —

Máli. Azt utóbb is megtudja asszonyom néném.

Margit. Az nem lehet, nekem kell velök szólnom — én tudom legjobban az egész ház állapotját. Istenem! mely nagy szorultságban vagyok! a merre tekintek, mindenhol rendetlenség — ezek a katona emberek! Isten bocsáj! mindent széllel hánynak! Minek ez a könyv itt? vagy imádságos könyv? (Felteszi pápaszemét.) Mit? (Olvas) Himfy Szerelmei! szörnyűség! Isten bocsáj! mely eretnek könyv! a tűzbe vele!

Lidi. Azért hoztam! mindjárt bevetem — (elrejtí) Az agg szívben nem gyújt tüzet.

Margit. Mely romlott az ifjuság! Rózsás Kert való nektek! Isten bocsáj! szerelmes könyvet olvasni! Mely undok, rettenetes vétek! Vegyetek tőlem példát, én böcsülettel megöregedtem, és a Genovéva históriáján kívül semmit sem olvastam. Isten bocsáj! a sátán van a a könyvekben, az kandikál ki minden betüből — Már jönnek! (Forgolódik) Nem tudom mit tegyek — szaladni akarnék, de lábaim nem bírnak. Ah már itt vannak!

## NYOLCZADIK JELENÉS.

Szélházy, Perföldy, Baltafy, és az Előbbiek.

Szélházy, Perföldy, Baltafy (az ajtón kívül megállnak és complimentíroznak).

Baltafy. Tessék!

Szélházy. Kérem —

Perföldy. Rogo humillime —

Baltafy. Menjenek az urak!

Szélházy (keresztülfutva a szobán vizsgálja mind őket).  
Bon jour! örvendek, hogy szerencsém vagyon tisztelni  
ezen úri familiát.

Perföldy. Különös szerencsémnek tartom megismerkedni ily érdemes úri házzal.

Baltafy (Margitra mutat). Ez Margit, az öreg né-  
ném! (Málira) egyetlen leányom! (Lidire) kedves kis  
hugom.

Margit (magában). Öreg — öreg — mintha nálam-  
nál nem volna öregebb. (A vendégekhez) Alázatos szol-  
gálója az uraknak! én boldogult tekintetes nemes nem-  
zetes és vitézlő Kukoróczy úrnak, több nemes várme-  
gyéknek az elsők közül való táblabírájának hátra maradt  
özvegye vagyok. Tessék leülni, mindjárt elbeszélem  
egész életünket. Én születtem —

Baltafy (titkon Margithoz). A fejkötőd félre áll —  
igazítsad helyre.

Margit. (megijedve). Mit szólasz? az isten bocsáj!  
Kegyes urak! egy kis házi foglalatosság miatt el kell  
távoznom, mindjárt megjelenek — oh érdemes azt ki-  
hallgatni — valóban igen példás életet viseltünk mi  
szegény urammal — most megyek, de tüstént meg fo-  
gok jelenni — majd azt is elbeszélem, hogyan halt meg  
— hogyan sirattuk, ah! az volt a szomorúság —

Baltafy. Margit!

Margit. Megyek — hát addig is alázatos szolgál-  
lója — mindjárt ezen pillantatban jövök. (El.)

Baltafy. Szegény öreg néném jó asszony, de ke-



vessé sokat beszél. Kedves uraim! tessék házamat úgy tekinteni mint önnön magokét, és mindenben kényők szerint élni.

Perföldy. Agnoscálom grátiáját spectábilis úrnak, és mindjárt is az után cselekszem.

Szélházy. Vous me pardonnez, monsieur . . .

Baltafy. Tessék velem magyarul szólni, én eleget küszködtem a francziákkal, de nyelvöket nem tudom.

Szélházy. Sok nyelveket tudok, nem akarva is ki ejtem az idegen szókat.

Lidi (Félre Málihoz). Ezen kiadunk.

Baltafy. Szép és dicséretes az idegen nyelvek tanulása, de tudja előbb az ember hazai nyelvét.

Perföldy. Azt én is afirmálom, mert mely ember az idegen nyelvet cultiválja és negligálja a magáét, az hasonló azon kertészhez, ki tulajdon gyümölcsét elrothasztja, és az idegentől drága pénzen a rosszabbat megveszi.

Szélházy. Igaz! de a nagy világ úgy akarja.

Baltafy. A magyarnak világa a haza.

Szélházy. A bon ton úgy hozza magával — már magyarul nem is szól az ember!

Perföldy. Nyelv teszi a nemzetet; ki usuálja szabad jussát, húzza termékeny földének hasznát, az tudja honi nyelvét is — sat est —

Baltafy. Nagy zűrzavar hánytva vetette a világot: mi bátran néztük a veszélyeket, törvényünk, nemzetünk megmaradt jó királyunk alatt. Elég erről — ha tetszik, menjünk a kertbe —

Perföldy. Miként parancsolja —

Szélházy (félre). Ach! mely hátra vagyunk!

(El mindnyájan).

## MÁSODIK FELVONÁS.

## ELSŐ JELENÉS.

Szoba.

Ferencz, Tamás.

Ferencz. Az a te urad hát csak híres ember?

Tamás. Nagyon, csak úgy nyeri a falukat és pusztákat, tele van perekkel, még az ágy alatt is azok hevernek.

Ferencz. Kinek nyer annyit?

Tamás. A Princis Pálnak.

Ferencz. Ki az a Princis Pál?

Tamás. Már én azt nem tudom, több testvéreknek kell lenni; mert minden untalan más más jön hozzá, kit annak nevez.

Ferencz. Hát jól bírja magát?

Tamás. Hogy ne! midőn egy replicáért ötven aranyat is fizetnek.

Ferencz. Mi az a replica?

Tamás. A replica nálunk tudósoknál oly irás, melyet zsinórral öszvekötnünk, és a kuriaárkába teszünk.

Ferencz. Nem romlik meg az árokban?

Tamás. Tudatlan ember! nem oly árok az, mint nálatok a Csüszárka, hanem egy oly nagy szála, mely tele van fiókokkal, melyekben a kauzsák tartatnak.

Ferencz. Úgy! te mint látom deákul is tudsz, már te a pappal is beszélhetnél.

Tamás. Az embernek csak van esze, csak tanul valamit, ha mindennap tudósokkal van dolga.

Ferencz. És mi dolgod van?

Tamás. Sok — kimondhatatlan sok; én a processusokat hordozom, azokra vigyázok, leporozom, és az uramat a paróka torjába kísérem.

Ferencz. Már parókat hordoz?

Tamás. Ej de keveset tud kend bátyám! parókat torja magyarul az a hely, hol ezek az urak öszejönnek, pedig magyar köntösben. De hogy el ne felejtsem, tudja-e kend: miért jöttünk mi ide?

Ferencz. Gondolom, per miatt.

Tamás (fontosan). Házasodni!

Ferencz. Lehetetlen!

Tamás. Már otthon elgondoltam, mert az uram szokatlan gálába vetette magát, arany piksist tett zsebébe, aztán szent Mihály napra nagyobb szállást fogadott.

Ferencz. Már így bizonyos.

Tamás. A kapitány hallom gazdag.

Ferencz. Még a török háborúból vannak aranyai.

Tamás. Azért kacsingatott az én uram arra a barna kisasszonyra — nemde az a kapitány leánya?

Ferencz. Nem, az a fogadott leánya.

Tamás. Hiszen uramtól hallám.

Ferencz. Megcsalnak, a szőke az igazi — ej! elárultam, pedig meg volt tiltva! Földi, most tudod — de ne szólj! hallod, tovább ne mondd! (Félre) elsült —

Tamás. Én uramnak mindjárt referendálom. (El.)

## MÁSODIK JELENÉS.

Vilhelm, Ferencz.

Vilhelm. Huszár! háj kell —

Ferencz. A kulcsárnétól kérj.

Vilhelm. Mit rossz eszik —

Ferencz. Ha rossz, nem tehetek róla.

Vilhelm. Ah! nem érteni — szénét —

Ferencz. Ugy! talán szénát — mindjárt megyek.

## HARMADIK JELENÉS.

Margit, az Előbbiek.

Margit. Jó, hogy találom kendet Ferencz! mondja meg nekem —



Ferencz. Ha elvégeztem dolgomat. (El.)

Margit. Keserű ember! nem is lehet vele szólni. Ez a vendég inasa. — Hej jó barátom! mi újság van a városban? Micsoda ember a kend ura? hogy bírja magát? mi a hivatala? mikor megy? hová megy?

Vilhelm (vállat vonít). Nem tud —

Margit. Nem tudja kend? hát kend hová való? régen szolgálja urát? kik voltak szülei? micsoda valást tart?

Vilhelm. Magyar peszít, nehez emper. (El.)

Margit (egyedül). Minden oly titokban megyen ezen háznál, senki sem felel mint illik, már a lakodalmról kellene gondoskodni, sütni, főzni, és semmi —

## NEGYEDIK JELENÉS.

Máli, Károly, Margit.

Margit. Ti vagytok? mondd meg édes leányom, hol vannak vendégeink? mint mulatják magokat? mint tetszik nekik szegény házunk?

Máli. Nem tudok semmit! (Félre Károlyhoz.) Itt nem szólhatunk.

Margit. Valld meg nekem, melyik tetszik inkább? az egyik igen fürgencz emberke; emlékezem, míg fiatalabb voltam, nekem is volt — Isten bocsáj! Ah! most is könnybe úszik szemem, szívem sóhajtoz, mindjárt elbeszélem —

Máli. Édes asszonyom néném! (Félre) Be rosszkor jöttünk!

Károly. Kedves néném! én tudok valamit.

Margit. Mit? mit? szólj édes öcsém, hallom, siess!

Károly. A kérők most alkusznak az öreggel.

Margit. Lássá az ember, nem is hívnak! nem is szólnak! nem, ez égbe kiáltó, ily nagy dolgot nálam nélkül véghez vinni. Most sietek, szörnyűség ha már végeztek volna! Máli! tudod? aztán sírj, érted? zokogj, mert szokás; ha mindjárt örülnél is, ne mutasd, érted?

Mikor engem szegény boldogult uram elvitt, tizenkét-szer elájultam, többször is elestem volna, de jó helyet nem találtam, és a szép ruhámat féltettem; no most sietek, Máli, az volt ám a szép ruha, mindjárt elbeszélem, líliomszál, nefelejtskék —

Károly. Későn fog jönni.

Margit. Igaz, isten bocsáj! az az én öcsém mindenben úgy siet. (El.)

Károly. Máli! most állok éltemnek fő pontján, most esik koczkája sorsomnak.

Máli. Mindent elkövetek, hogy a dolgot hátráltassam, hiszen ennen szerencsémre válik.

Károly. Bízom szívedhez, bocsáss meg, hogy eddig is kételkedni tudtam, és indulatosságom annyi szép óráktól megfosztott.

Máli. De az atyám! mit fog szólni szerelmünkhez? nem fog haragra lobbanni, ha magát megcsalatra látja?

Károly. Nem mérközhetem ugyan sokakban a kérrökkel, de érzem, nem vagyok méltatlan atyai áldására, és a mitől a szerencse forgandó játéka megfosztott, kipótolja hív, tiszta szerelmem. Reményilem, atyádnál többet nyom a jobb érzés az arany mulandó fényénél.

Máli. Igaz, ő mind ezekre nem sokat tart, de szereti az egyenes utat, és azért méltán fog neheztelni reánk.

Károly. Nem titkolom tovább, bátran megvallom, hogy téged szeretlek, úgy is terhemre van titkos érzésem. Én mindjárt — (El akar menni.)

Máli. Megállj! hirtelen! most rosszkor esnék válasod; hadd múljék el ez a fürgeteg. Szélházy, mint látom, neki sem tetszik.

Károly. Kinek is tetszhetnék?

Máli. De Perföldy!

Károly. Én őt porrá rúzom! Máli! nem, más karjában nem gondolhatlak, én —

Máli. Megint égsz! lángolsz! mi végre? légy nyugott; talán valami környülállás segít rajtunk.

Károly. Szomoru vigasztalás!

Máli. Hol marad Lidi?

Károly. A vendégeket mulatja a kertben.

Máli. Valamin mesterkél! előbb igen elmerülve láttam őt Szélházyval beszélgetni, ki több ízben neki lábához borúlt.

Károly. Itt jön, álljunk hátra. (Visszavonólnak.)

### ÖTÖDIK JELENÉS.

Szélházy, az előbbieik.

Szélházy (magában). Hahaha! csak igaz! a szép embernek mindenkor kedvez a szerencse. Szegény szerelmes leány! atyjának titkát elárulja, hogy részesüljön szerelmében; soha sem véltem, hogy ezen öreg katonába annyi finom érzés szorúlt, hogy a kérőket ily próbára tegye; ha leánya elragadtatva szívétől igaz vallást nem tesz, a másikat választom.

Károly (titkon Málihoz). Ez Lidi munkája.

Szélházy. A másik jobban tetszik; de nekem pénz kell, sok pénz kell.

Máli. Mely szerencse!

Szélházy. Haha! mely aventure! meglát, belém szeret, és megvallja hogy a kapitány leánya, de nem is csodálom. (Kihúzza egy tükröt zsebéből.) Ah! hogy áll a hajam, mon Dieu! minden fürtök derangirozva vannak! he Vilhelm! Vilhelm! (Ki akar menni, észreveszi Károlyt és Málit) Kisasszony! örvendek! (félre) Mint sajnálom a szegényt!

Máli. Örvendek hogy szerencsém van!

Szélházy. Részemről. Mint áll a szív környéke? sajnálom, hogy ily szomorúságot okozok a kisasszonynak, komor tekintete nyilván elárulja csendes sérelmét, de ne tulajdonítsa nekem, oh ne az én jó szívemnek, én tisztelem, becsülöm, sőt szeretem is a kisasszonyt; hanem a sors! a környülállás! Ach!

Máli. Nem értem báró urat!

Károly (félre). Maga sem érti ez magát. Ó párduczós Árpád! ha ilyen az unokád!

Szélházy. Ne is értsen, nem is akarom, ó szegény



kisasszony, ne is értsen. Nem vagyok én bárbar, nem tyrannus, még hagyok kis reményt, egyszerre boldogtalanná nem teszem, nem, ismerem én fájdalmat a megvetett szerelemnek. (Félre) Lassanként tudja meg, hogy szememet másra vetettem. (Málihoz) Hol kapitány úr?

Máli. Az atyám? szobájában leszen.

Szélnázy (hirtelen.) Az atyja! (Félre) Szegény! erővel atyjának fogadja, hogy engemet elnyerjen. (Málihoz) Ezen úrhoz ugyan volt már szerencsém, de nevét nem tudom.

Máli. Várhalmi Károly atyánkfia; jó barátunk, Lidi testvérbátyja.

Szélnázy (félre). Tulajdon bátyja! ezt is megtagadja. (Károlyhoz) Hm, úgy! haha! örvendek. (Csengetés hallik.)

Máli. Az atyám csenget, nekem mennem kell. (Mentében titkon Károlyhoz) Légy nyugott! én változhatatlan maradok. (El.)

Szélnázy. Ez is bizonyosan egyet ért az öreggel.

Károly. Mely kevélyen tekint reám a képzelt magasságról.

Szélnázy. Apropos! én hasonló képet láttam valahol a világban.

Károly. Nem lehetetlen.

Szélnázy. Nem volt az úr külföldön?

Károly. Nem, hazámat kívántam előbb megismerni.

Szélnázy. Pauvre diable! kár, nagy kár; csak az utazás adja meg az embernek igaz érdemét.

Károly. Ki tudatlan s kimegy, többnyire úgy is jön vissza, avval a különbséggel, hogy a kevés jót is elhagyja, mit kivitt magával. Talán báró úr is sokat járt?

Szélnázy. Igen. Öszvejártam Olaszországot, és Franciaországnak nagyobb részét.

Károly. Így szép tapasztalásokat tetszett hozni magával?

Szélnázy. Mely kérdés!

Károly. Ez által hazánkban a szépmesterségek új ápolót nyertek.

Szélházy. Én kedvelem a szépet, és érték is hozzá.

Károly. Azt az első pillantat mutatja. Mely szerencse annyi szép- s nagyot látni, csudálni. Nem lehetnék oly szerencsés valamit hallani?

Szélházy. Ahoz napok kellene. Ach! sok fátum ért engem; de a nagy lélek nem retteg.

Károly. Példának okáért?

Szélházy. Gondolja az úr! Olaszország szélén ... hah, rettentő eset!

Károly. Megtámadtatott?

Szélházy. Kocsim felfordult, eltörött, és nekem egy egész fél óráig gyalogolnom kellett.

Károly. Ezt a tapasztalást magyar utakon is igen könnyű megtenni; különben mely városokban tetszett mulatni?

Szélházy. Velenczében, Rómában, Párizsban — sokat, sokat láttam.

Károly. Mely ritkaság ébreszté leginkább figyelmét?

Szélházy. Velenczében egy gyönyörű leányt láttam! ach! egészen elbájolt; az után egy Pierrót a theátrumon, uram —

Károly. Megelégszem. Hát Rómában? ott a régi nagyság és hatalom sírjában? hol a szép mesterségek örök dicsőségben kérkednek? ott, hol a bedőlt omladékok is a régi világ urát nyilván hirdetik, nemde égi gyönyörűség lehet az ott való lakás?

Szélházy. Szép, szép! emlékezem, hogy igen jól mulattam magam, kivált igen édesen aludtam.

Károly. Kár volt a költségért, aludni otthon is lehet. És Párizsban?

Szélházy. Oly ebédet sehol sem ettem.

Károly. A magyar élelemért nem megy külföldre.

Szélházy. Mely vad gondolkozás! a jobb ízlés mindenkor az ebédnél kezdődik, az a világosodásnak

legelső lépcsője; barátom! ott én oly étkeket láttam, melyekről mi szegények nem is álmodunk. Ach! mely hátra vagyunk még!

Károly. Bár abban maradtunk volna hátra! de alig hiszem; a hívságban versenyt futunk minden nemzettel. Ki hasának él, ritkán él nemzetének.

Szélházy. Szívesen tanítanám az urat, de menem kell, egy lehajló ág minden fűrtjeimet lerontá. Nem, nem, kedves úr! nem múlathatok tovább, azt maga általláthatja. He Vilhelm! Azonban jó barátok maradunk, ha mindjárt atyafiságos szövetségbe nem léphetünk is. Nekem az úr húga Máli kisasszony tetszik, jobban mint a kapitány leánya, de a sors — ach legyen elég. He Vilhelm, Vilhelm! (Eltánczol.)

Károly (egyedül). Ki érti ezt? és még is ő a szerencsés! gondatlan éli világát, minden szavát arannyal fontolja, külsejét a község bámulja, és a majmolásban számos követőket talál; nemesebb érzeményt nem ismervén az állatok életét éli csak. Valóban! ha a gazdagság ily útra vezet, akkor a józan ész azt méltán megveti. Nem, ettől nem rettegek! De az ügyész! igaz, az is egyetlen nemében, de tisztelni kell sok szép tulajdonít. Most megyek kikémlelni a dolgot; mire a nap leszáll, megtudom mi zárja fel inkább az emberi szívet, az arany-e, vagy a hív szerelem. (El.)

## HATODIK JELENÉS.

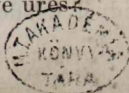
Perföldy, Lidi.

Perföldy. Assecurálom a kisasszonyt, hogy szívemet mindeddig conserváltam: egy kis kutyácskán kívül et sic porro, nem is emlékezem, hogy valamit sincere szerettem volna.

Lidi. Igen tetszetős, hát jövődő hölgyének avval kell szívét felosztani?

Perföldy. Rogo, nem úgy van, szegényt ellop-ták a szolgám negligentiája miatt.

Lidi. És így hát szíve üres?





Perföldy. Nem; újra megtölt szerelemmel, és annak egész masszája a kisasszonyra szálla, minthogy ily bona fide mindent kivallott. Az felséges principium a kapitány úrtól, hogy csak a tiszta szerelem nyerje el leányát, és elváltoztatá ékes személyöket; mert igaz marad az, vett portékának nincs annyi érdeme, mint az ajándéknak.

Lidi. Nagyobb lelket gondoltam Perföldy úrbán, mint hogy alacson nyereség vezérelhetné; azért igaz vallást tettem.

Perföldy. Ez a motivum nekem tetszik! dero-gál is az igaz szívű embernek. Én már régen azt decidáltam magamban, hogy ebben a dologban egyedül szívemből procedálok, praemittálván azt, ha a meritumban megégyezhetek.

Lidi. De teszem azt, ha én szegény árva, és nem a gazdag Baltafy leánya volnék?

Perföldy. Akkor is leobligálnám magamat avval a conditióval, ha a szegénységgel primo ennyi virtus, secundo ennyi szépség egyesülve volnának.

Lidi. Nemes érzés! szinte ohajtanám —

Perföldy. Nem is recedálnék, sőt recapitulálok azt, a mit a kertben demonstráltam, hogy tudniillik a pénz nem mindenkor elegendő a házi boldogságra; de ha ez a punctum is exstál, már akkor ugyan jobb.

Lidi. Én is úgy tartom; és nagyon örvendek, hogy oly férfiúra akadtam, ki egyenes szívvel s minden haszonkeresés nélkül lép a Hymen oltárához.

Perföldy. Én pedig gratulálok, hogy fortuito ily kincsre akadtam, melyre fundálhatom szerencsémét. Én ime duplicálván kérésemet, még egyszer submittálom szívemet a kisasszony kegyes judiciuma alá, reménylén hogy favorabilis sententiát nyerek, és elvégzem szívemnek involutus perét et sic porro.

Lidi. Tehát a mennyit az egész dologból értek —

Perföldy. Örökre kívánnám lekötni magamat et sic porro —

Lidi. Tudom becsülni, de előbb meg kell fontolnom.

Perföldy. Optime! ily dolgokban sok dubium fordul elő; azért jókor praemoneálok a kisasszonyt, ne-hogy egyik pars megcsalódjék: diliberálja a kisasszony még egyszer a dolgot, confrontálja szívét az eszével, az után tessék velem közleni resultátumát, és én a competens forum előtt publicálni fogom, et sic porro.

## HETEDIK JELENÉS.

Tamás, Előbbiek.

Tamás (borzasan besiet). Tekintetes uram! oda vagyunk!

Lidi. Mi történt?

Tamás. Tessék kijönni, legyen bíró közöttünk.

Perföldy. Ki citáltat? minek ez a sietség?

Tamás. A vendég inast megvertem.

Perföldy. Micsoda violentia! és az?

Tamás. Visszavert engem.

Perföldy. Hát minek az arbiter?

Tamás. Még is instálom, a másik úr is ott van.

Perföldy. Mindjárt megvizsgálom a dolgot. Kisasszony, addig is recommendálok magamat, tüstént compareálok. (El Tamással.)

Lidi (egyedül). Veszedelemes játékba kaptam! Málit akarám megmenteni, utóbb ennen szívemet kell őriznem; mást akartam csálni, és magamat csaltam meg. Ez a Perföldy minden szegletessége mellett szerelemre méltó, mert ritka embersége s nemes tulajdoni elfelejtetik azon hiányosságokat, melyeket egy tárgyban való munkálódása reá bélyegzett. Különös! mást akartam kinevetni, és majd engem nevetnek.

## NYOLCZADIK JELENÉS.

Máli, Lidi.

Máli. Mindenhol kereslek, szólj, segíts, tanácsolj kérlek! az atyám most parancsolt reám, hogy kezemet Perföldynek nyújtsam. Szólj! mit tegyek?

Lidi. Engedelmeskedjél.

Máli. Én Károlyt szeretem, másé nem lehetek. Lidi! beszéld le rólam valahogy kérőimet, mondj minden rosszat felőlem, gondoldj ki ezer hibákat, csak hogy elálljanak tőlem.

Lidi. Ne félj! úgy sem kellesz nekik. |

Máli (örömmel). Hála isten! Lidi! mely angyal szóla belőled? igaz? valóban igaz? nem kellek nekik? szólot-tál velök?

Lidi. Nem még, de a férfiak változók.

Máli. Ha nincsenek igazabb jeleid! menj! soha sem szerettél. Ily szorúltságban elhagy barátságod.

Lidi. Ezért adózol! megmutatom, engemet kér-nek meg.

### KILENCZEDIK JELENÉS.

Károly, az Előbbiek.

Károly. Édes kedves húgom! mit végeztél?

Lidi. Édes kedves bátyám! én hallgatok.

Máli. Kedvesem! már csak magunkban bízhatunk, Lidi is ellenünkre dolgozik.

Károly. Mindenen keresztül török; míg karomat bírom, el nem ragadnak tőled.

### TIZEDIK JELENÉS.

Ferencz, az Előbbiek.

Ferencz. Csak igaz marad, egy leány több zavart okoz a háznál, mint száz férfiú.

Károly. Úgy van Ferencz! előbb csendesség, bé-kesség volt a háznál.

Ferencz. Most az emberek nem is értik egymást, még is verekednek.

Lidi. És kik verekedtek?

Ferencz. A vendég inasok azon vesztek öszve, hogy melyik visz haza menyasszonyt, és öklökkel mutatták meg egymásnak jussaikat. Én tettem mankómmal igazságot köztök. (Titkon Lidihez) Kisasszony, én már elvégeztem.



Lidi. Köszönöm, lesz áldomás!

Ferencz. Szabad tehát igazságot szólnom? megúntam már hazudni.

Lidi. Csak rövid ideig hallgass.

### TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Baltafy, az Előbbiek.

Baltafy. Alig várom, hogy megmenekedjem. Máli! fogadom nem lesz több kérdés.

Máli. Nem is óhajtok.

Baltafy. Tulajdon házában felforgatják az embert; olyan az udvarom mint táborban a markotányos tanjája, hol a legények előre megiszszák a nyerendő préda árát, aztán se pénz se bor.

Ferencz. Kapitány uram! ha én kisasszony volnék, mind a ketten kosarat kapnának; majd jön egy szép huszár —

Baltafy. Nem értesz ahhoz, agglegény vagy.

Ferencz. Semmi az, tudom én most is mi a jó.

Baltafy(Károlyhoz) Hát te mit gondolkodol? talán menyekzős verseket csinálsz?

Károly. Azon gondolkodom, hogy mindnyájan széllelmegyünk, Máli, én —

Máli. Károly!

Károly. Valamely regementhez megyek.

Lidi. Elválik.

Baltafy. Menj! nem tartóztatlak; azt kívántam ugyan, hogy segédem maradnál végső napjaimban, de ha kedved van, menj! A magyar szereti hazáját szolgálni, és tudja is miért. Mennydörgő-rázta! szép huszár lesz belőled.

### TIZENKETTEDIK JELENÉS.

Margit, az Előbbiek.

Margit. Az istenért! tudjátok-e már? csata volt a háznál! emberhalál történt! az egész falu zendülésben van.

Baltafy. Mit szólasz?

Margit. A vendégek duelláltak! Máli! ez igen nagy jele a szerelemnek. Értem is viaskodtak sokat a férfiak, ki pisztolylyal, ki karddal, ki ököllel harczolt; isten bocsáj! egynek az orra hegyét lötték el, egynek a fejét, mindjárt elbeszélem —

Baltafy. Már ezzel is megelégszünk.

Margit. Az egyik kérő nem tetszik, igen sokat beszél, pedig én gyűlölöm a sok beszédű embert! Ah! már a másik! az kihallgatott; elbeszéltem neki egész életemet, és csak harminczkétszer ásítózott; már az boldog —

Baltafy (szavába esik). A ki süket, és téged nem kénytelen hallgatni.

## TIZENHARMADIK JELENÉS.

Szélházy, Perföldy, az Előbbie k.

Perföldy (Szélházyhoz). A mint mondám! a kölcsönös kék foltokat kell nekik büntetésül imputálni; mert ha a dolgot megponderáljuk és investigáljuk, tehát azon fundamentomot találjuk benne, hogy a szolgák urokhoz való hűségöket demonstrálni akarván, egymást aggreáliáltak et sic porro.

Szélházy. Az én emberem hív, meghal értem, érzékeny jó lélek.

Perföldy. Az enyém nagy asinus, de jó ember; minden esetre jó volt a dolgot complanálni. (Baltafyhoz) Engedjen meg domine spectabilis! hogy a famulusok excessusok miatt úri házat turbálták, már conciliáltak.

Baltafy. Semmi az.

Perföldy. Minthogy szándékommal praeveniáltam a spectabilis urat, tehát most minden praefatio nélkül azon objectumra inviálom, mely engem úri házába hozott.

Szélházy (félre). Még szólani mer, holott tudja szándékomat. (Baltafyhoz) Mon capitaine! tehát én is —

Baltafy. Tessék szobámba jönni, ott végezzünk,

de azt előre bocsátom, hogy minekutána leányomat az urak közül csak egyik veheti el, és neki szabad választást engedtem, harag ne legyen közöttünk.

Perföldy. Sine dubio! egyik parsnak hátra kell állni, már azt a kisasszony decidálja; nekem már van securitásom et sic porro.

Szélházy. Nyugottan várom.

Baltafy. Ha úgy tetszik. (Perföldyvel el.)

Szélházy (Lidihez). Nem sokára üt az óra, mely szerencsémét zengi. (Málihoz) Sajnálom! vigasztalja magát. (El.)

Margit. Mennek, nem is szólnak, pedig jelen kell lennem! Máli, mondd meg szándékoadat, majd én beszélek helyetted, tudod, majd én ékesen adom elő. (El.)

Károly. Máli, légy hát boldog!

Máli. Híved maradok, bármi történjék.

Ferencz. Mi lesz mind ebből? (El mindnyájan.)

## HARMADIK FELVONÁS.

### ELSŐ JELENÉS.

Lidi, Ferencz.

Lidi. Mindenre reá állott Károly?

Ferencz. Nagy nehezen vettem reá, majd hogy magam is nem pityeregtem, midőn elbúcsúzott a Máli kisasszonytól, de még is kitett magán. Én csak azon bosszankodom, hogy előbb észre nem vettem szerelmöket, pedig megszoktam én látni ha valami történik a háznál.

Lidi. Senki sem látta hogy elment Károly?

Ferencz. Senki csak mi hárman, úgy szólván mi ketten, mert Máli azt gondolja, hogy örökre búcsút vett. Hehe! majd néz az öreg, elgondolom miként mennydörgöttéz.



Lidi. Ferencz! ha jól végződik dolgunk, megháláljuk a kend segítségét.

Ferencz. Szívesen cselekedtem, ha mindjárt orrot kapok is a kapitány úrtól.

## MÁSODIK JELENÉS.

Máli, az Előbbiek.

Máli. (magában). Mely szomorú a mi sorsunk! ha a durvább férfiú ész intézi e földi pályánkat, ha a hideg feltételek letiporják a szív édes gerjedelmét, nincs akkor támasza eltűnknek, nincs semmi malasztja. Mit ér a magában élő aszonyi érzésnek a méltóság, mit a dicsőség, ha annak szíves rabjává nem lehetünk, kit igazán szeretünk. Atyám! megismerem jóakarodat, de más-kép rajzolja szememben magát a szerencse.

Lidi. Mely búsongás! Máli, mi bajod?

Máli. Kérdezheted? Lidi! te azon szép frígyet, melyet öszvehangzó szívünk mind eddig táplált, hidegen elszakasztád. Te tudtad Károly szándékát és titkoltad; te is, ő is megcsaltatok; kire bízhatnám ezután magamat? kinek hihetnék többé e földön? Csak egy nyomorúlt szót sem kérésemre! jég szívvel bucsúzott.

Ferencz (félre.) Én nem nézhetem mint szomorog, mindent megvallok.

Lidi. Ferencz! férfiú kend?

Ferencz. Eh megállom én a sarat, bátran benézek az ágyu torkába, de egy szép szemnek a könnyeit — (hirtelen Lidihez). Szabad szólanom? nem?

Lidi. Nem, nem, még nincs idő!

Ferencz. Hát megyek. (El.)

Máli. Legalább azt mondd meg, mi vitte őt ily gyors eltökéltségre? nem hallád hogy hívséget fogadtam neki?

Lidi. Atyádat nem akará felgerjeszteni, nem akart hálaadatlanul látszani szemében.

Máli. Az atyám jó, végtére engedett volna. Nem,

ez nem mentség, ő nem is szóla atyámmal, nem, nem, ő nem szeretett.

Lidi. Légy nyugott, jobb búval kezdeni, s örömmel végezni.

### HARMADIK JELENÉS.

Margit, az Előbbiek.

Margit (nagy bokrétával). Megvan, estvére kézfogas, öröm, vígság, táncz — mindent elintéztem. Máli! az atyád valamit akar, a kertbe zárta el magát; de én a kis ajtón beszöktem! meglesém, ah! nem szabad szólnom, nagy ünnep lesz. Ím! vedd, vedd ezt a szép bokrétát, tulajdon kezemmel szakasztám, nézd menyasszonynak való! Mit? te szomorkodol? jól van, jól, ha a szív tánczol, a szem sirjon. Ó édes leányom! hát én, én voltam aláverve, csak gondold el, három egész eszten-deig sirattam pártámat, azon nap, hogy Kukoróczival megesküdtem, tizenkét kendőt sírtam tele. (A bokrétát Málinak nyújtja.) Ím, tűzd melledre.

Máli. Köszönöm fáradságát édes néném, de nem használhatom, nem vagyok menyasszony.

Margit. Szinte úgy vagy mint én, magam is utolsó pillantatig tagadtam, már asszony voltam, még is tagadtam; azonban nekem megvallhatod. Szólj édesem, melyiket választod?

Máli. Egyiket sem.

Lidi. Mi hajadon maradunk, valamennyi férfiaknak gyűlölséget esküdtünk.

Margit. Én is olyast érzek, senki többé ne kérkedjék szerelmemmel, nem, örökre bezárom mellemet — de majd elfelejtem, Máli! még fel sem vagy öltözve, mint illik a menyasszonynak, isten bocsáj! pedig az a legelső, jer, siess!

Máli (félre). Sehol sincs nyugtom! (Margithoz.) Mindjárt megyek.

Margit. A szép ruha az embert ajánlja, kedvelteti, én arra sokat tartok.

## NEGYEDIK JELENÉS.

Szélházy, az Előbbiek.

Szélházy. Mely kellemetes társaság!

Margit. Alázatos szolgálója.

Máli (félre). Így megmenekszem. (El.)

Szélházy. Én jövök —

Margit. Mint van báró úr? épen most küszködöm húgommal (hátra néz). Máli! elment, bocsánatot kedves úr; de tovább nem lehet szerencsém, ó! annyi a bajom. Lidi! mulasd e drága urat, sajnálom — Máli! gonosz leány. (El.)

Szélházy. Tehát nem sokára a szerencse beszáll ezen házba.

Lidi (ásítozva). Mely boldogság!

Szélházy. Ezen édes ajaktól kívánnám hallani a szív vallását. Ah kedves! az én szívem mint ver, mint rugdalózik!

Lidi. Ach! (félre) az enyém hallgat.

Szélházy. Értem ezen kíváncsú sohajtást, ó! értem ezen bájos ömledezést, látom szép szemének égi mosolygását, mely engem idvességre ragad. Ach miért nem tud a kisasszony francziául, hogy forró szerelmemet jobban le tudnám festeni, előadni, magasztalni, emelni.

Lidi. Én hív szerelmet óhajtanék, nem üres szavakat.

Szélházy. Hívtség, hívtség, mely közönséges szó: én az vagyok, az leszek, még a síron túl sem nézek másra.

Lidi. Valóban, egészen el vagyok ragadtatva. (Ásítozik).

Szélházy. És méltán, mert kérkedés nélkül szólván, én nagy ember vagyok, személyemet nem is említem.

Lidi. Hogy érti azt báró úr, mit tart nagynak?



Szélházy. Mely kérdés, nem hiába, nem ismeri a nagy világot. — Kinek van szebb lova? kocsia —

Lidi. Akkor csak az erszény nagy.

Szélházy. Nálam forr az ember; játék, öröm uralodik házamban.

Lidi. Minden szép, de tudom szebb tulajdonságok ékesítik báró urat, nagylelkűség, hazafiuság —

Szélházy. Megavult szó! tempi passati.

Lidi. Tudom hogy egy részét annak, mit a szerencse adott, nemzete dicsőségére, méltóságára fordítja.

Szélházy. Szóljunk szerelmünkéről.

Lidi. Kivált én nagy mértékben érzem —

Szélházy. Én az érzés tengerében úszom, melyben elmerülnék, ha a kisasszony szívébe nem kapaszkodhatnám. Hah! mellem csatázik, fejem tétováz, elém szaladgál. Hah! tört döfnék mellembe, ha nem szeretne, és piros vérem ezt a helyet mosná! Íme! lábához borúlok — (Lábához esik.)

## ÖTÖDIK JELENÉS.

Perföldy, és az Előbbiek.

Perföldy (az ajtónál megáll). Mit látok! mit hallok! levátát tartanak.

Szélházy. Alkalmatlan ember!

Perföldy. Minő localitásban találtam a bárót, talán de causa sanguinis tractált! liquidálja nekem ezt a kisasszony!

Lidi. A báró nekem örök hívséget ígért.

Perföldy. Protestálok, vagy más törvényszékhez relegálok.

Szélházy. Itt a kisasszony a bíró; közöttünk, úgy vélem, a választás nem nehéz.

Lidi. Már az igaz.

Perföldy. Ez laesio! azonban a kisasszony legyen mediator közöttünk, kénye szerint, de ne praecipitanter manipulálja a dolgot, úgy megelégszem. Reménylem, nem fogja revocálni az előbb ígertet.

Lidi. Semmi esetre; az egész dolog állapotja csak egyben változik.

Perföldy. Rogo! micsoda az?

Lidi. Még nincs idő, talán korán is fog jönni az igazság.

Perföldy. Mely peremptoria exceptio! szívem perplexitásba jön.

Szélházy (félre). Nem érti: nem kell a leánynak. (Perföldyhez). Ezen dologban talán —

Perföldy. Instálom, itt nincs helye az ingessciónak.

Lidi. Minden esetre azt előre bocsátom, hogy nem magam dolgát viseltem.

Szélházy. Már ez kosár, valóságos kosár!

Perföldy. Inconsulte nem szoktam cselekedni, ha bővebben informálni fog a kisasszony, tehát elállok az institutumtól.

Lidi. Én pedig örülni fogok, ha szíves szándékomat átlátni s megismerni fogja.

## HATODIK JELENÉS.

János, az Előbbie k.

János. Kisasszony! kapitány úr a kertbe kéri a vendég urakat.

Lidi. Jövünk.

Szélházy. Sietve jön már a szerencsés idő, szívem azt mélyen érzi hogy nem vagyok ember, hanem az ég lakosa, már fel-, fel-, felemelkedem.

Lidi (Perföldyhez). Ha úgy tetszik.

Perföldy. Méltóztassék. (Elvezeti Lidit.)

Szélházy. Ó mely édes az a gondolat! az ég nyitva áll, hol a karja kedves? (megfogja az inas karját) ott, ott, látod? látod?

János. Semmit sem látok.

Szélházy. Hah! engem elragad, jer karjaimba! mely szép kezecke! (A mint szájához viszi János kezét, megfordúl.) Parbleu! mi volt ez? menjünk. (El.)

János (homlokára mutat). Itt hibázik! (El.)

## HETEDIK JELENÉS.

Kert, egy lugosban három ülés.

Baltafy, Ferencz, Kertészek.

Baltafy (a kertészekhez, kik a lugost virágokkal ékesítik). Így! kész minden. Ferkó! látd, az embernek öreg napjaira is marad öröm hátra; én oly szerencsés vagyok, mint ha az ellenséget megszalasztottuk volna.

Ferencz. Örülök, csak azért hogy kapitány úrnak jó kedve van.

Baltafy. Aztán Ferkó, ha egyet rikkantok, süsd el a mozsarakat, érted? egy salve végezze ezen örömnapot.

Ferencz. Már kész minden.

Baltafy. Most csak török muzsika hibázik. Ej Ferkó! a nagy sietségben elfelejtettük Hősváry óbeszert meghívni. Ej! be sajnálom! de az esküvés után mindjárt küldj lovas postát, érted?

Ferencz. Értem.

Baltafy (a kertészekhez). Ti most elmehettek. (Kertészek el.)

## NYOLCZADIK JELENÉS.

Margit, Máli, az Előbbiek.

Margit. Én úgy bosszankodom Málira; semmikép sem akar czifrán öltözni, pedig a menyasszony —

Baltafy. Hadd kedvére.

Máli. Édes atyám, fájdalom, de kívánságát betöltenem lehetetlen; én ezekhez a kérőkhöz nem mehetek.

Baltafy. Máli! mit mondtam? ne keserítsd öreg atyádat, ki tégedet úgy szeret.

Máli. Ó drága atyám! éltelmet feláldozom, csak ezt ne kívánja.

Baltafy. És mi okból gyűlölöd őket? Ha Szélházy nem tetszik, válaszd. Perföldyt, az egy talpig derék ember.



Máli. Mind igaz, de én már (akadoz) szeretek.

Baltafy. Mit szólasz?

Margit. Az átkozott könyvek! úgy van, megmondottam, isten bocsáj! ha a sátán másképp nem tud incselkedni, tehát szerelmes verset ír.

Baltafy. És kit szeretsz?

Máli. Károlyt, már ifjúságomtól fogva.

Baltafy. Mennydörgő-rázta! annak magam vagyok oka, azért volt oly különös az a gyermek.

Margit. Lásza az ember! mi nem történik nálam nélkül a háznál.

Baltafy. Nem, abból semmi sem lesz. Ferkó! küldd hozzám Károlyt.

Ferencz. Lovára ült és elment.

Máli. Örökre elbucsúzott.

Baltafy. Eh! megmosom ha megjön, rossz gyermek!

Máli. Atyám! atyám!

Baltafy. Nem, már késő, kérők a háznál, kihíresítenek! már akár mit csinálsz, férjhez kell menned.

Margit. Úgy van édes leányom! az a célja létünknek. Nézd, én már megérett asszony vagyok, még is ha valaki igen szépen kérne, feláldoznám magamat.

Máli. Atyám! kész vagyok mindenre, ó de ne tegye kockára földi szerencsém.

Ferencz. Kapitány uram! én a jobb karomat teszem rá, hogy az egyik kérő pénzért jött hozzánk, különben alig ha messzebb nem keresett volna hölgyet, bocsánatot, de —

Baltafy. Nincs gondod arra, meg kell lenni. Máli! szót fogadj.

Margit. Minek ezek az ülések?

Baltafy. Mi hárman fogunk leülni! rendet kell mindenben tartani.

Margit. Jönnek már!

Baltafy (Ferenczhez). Menj a mozsarakhoz.

Ferencz. Nem jól megy a dolog! Szegény kisasszony! (Fejcsóválva el.)

Baltafy (Málihoz). Leány! még egyszer mondom, ne ingerelj.

### KILENCZEDIK JELENÉS.

Lidi, Szélházy, Perföldy, János, az Előbbiek.

Baltafy. Köszöntöm az urakat.

Margit. Nagyon örvendek! tessék leülni.

Baltafy (Margithoz). Hallgass! állva szokás kérni. (Málihoz.) Jer Máli. (Leülnek.) Itt ül mellettem leányom! a mint értém, az urak közül mindegyik óhajtja őt feleségül; én neki szabad választást engedtem, azért ha egyik hátra marad, harag ne legyen köztünk.

Szélházy (félre). Jól játszik az öreg, de okosabb emberekre talált.

Baltafy. Mi az értékemet illeti, mint látták uraságtok, annyi van, hogy bőségben táplálhat; nemesi jószágom minden készüllettel halálom után egyetlen leányomra száll. Így tehát a kérőké az első szó, tessék kinyilatkoztatni magokat.

Szélházy. Megvallom, az a kisasszony a tökéletesség remeke, de szívem máshoz vonson. (Lidire mutat.) Itt áll, a kit választék.

Baltafy. Jól van, jól, Lidi is az én leányom, örvendek.

Szélházy. Triumph!

Perföldy. Én a dolgot resumálván, úgy conve-niáltam magammal, hogy csakugyan a házasság szerelem nélkül rózsákat nem terem, azért Lidi kisasszonynak nyújtom kezemet.

Máli (felugrik). Hála isten!

Baltafy (hevesen). Hah! mely szégyen! Jól van, jól, találok én azért férjet leányomnak. Mennydörgőrázta! mely megvetés! Jól van. Hé! Ferkó! Ferkó! — Még nagy a világ, még — (mozsár durran).

Margit. Ah! mint ijesztgetik az embert.

Baltafy (integet). Megállj! Jancsi! fuss, ne lőjenek többé! fordítsd fel a mozsarakat. (Jancsi el.) Mennydörgő-rázta! a méreg megemészt, minden visszára megy.

Lidi. Édes bácsi! urak! tessék meghallgatni.

Ferencz (előjön). Mi történt?

Baltafy. Szegezd be a mozsarakat.

Lidi. Először is bátyámhoz fordúlok, kit mint atyámat tisztelve, és megvallom, hogy ezeket az urakat megcsaltuk.

Ferencz. Úgy van biz az, megcsaltuk.

Lidi. Nem tudom, haszonkeresés vagy tisztább akarat hozta-e ezen érdemes urakat házukba, de azt tudtam, hogy bácsi Málit férjhez adni eltökélé, azt is tudtam, hogy Máli bátyámat szereti; azért bácsit késő bánattól, Málit szerencsétlen házasságtól megmenteni akarván, Baltafy gazdag leányának adtam ki magamat, és ezen urakat avval hitettem, hogy bácsi tudni óhajtaná melyik szeret igazán —

Perföldy. Jól allegál!

Szélházy. Szörnyű fátum!

Lidi. Ferenczet magát iktattam frígyembe, és híven segített. Im ez vala hállóm, az urak beakadtak.

Máli (Lidi karjába). Lidi! kedves barátóm! *széles szemmel*

Baltafy (megszorúlva). Hm, mennydörgő-rázta! mit tegyek! Ha meggondolom — valóban — Lidi! jer melleimhez! több eszed volt mint nekem.

Máli. Édes atyám!

Baltafy. Nem haragszom, és hogy lásd, — mely robajt hallok! a kertajtó nyílik, Jancsi nézd meg. (Jancsi el.)

Szélházy. Könyörgök! kit mondtam én csak?

Baltafy. Lidi húgomat.

Szélházy. Hát igen rosszul mondtam, Máli kisasszonyt értettem.

Baltafy. Sajnálom! már késő; tessék máshol házasodni.

Szélházy (félre). Hah! keserű sors!



Perföldy (félre). Hogy consequens maradjak, és collegáim ne vexáljanak — (Lidire tekinget) a leány szép, a nagyobb szállás megvan, ergo meg kell lenni. (Baltafyhoz). Spectabilis! én szavamnak ura vagyok, Lidi kisasszonyt kérem házastársul.

János. Hősváry óbester!

Baltafy. Az én barátom.

## TIZEDIK JELENÉS.

Hősváry, az Előbbiek.

Baltafy. Hozott isten barátom!

Hősváry. Baltafy! van-e még leányod? tudd meg, én is kérő vagyok.

Margit. Különösen örvendek, hogy láthatom óbester urat, már régen nem volt szerencsém.

Hősváry. Jó napot anyám! la! mint fel van virágozva.

Margit (félre). Anyám! minő megbántás, ily öreg fiam még sem lehetne.

Hősváry. Barátom! hallom megint heveskedtél, és leányodat erővel férjhez akartad adni.

Baltafy. Vége már; itt gondolom lesz egy pár! (Perföldyre és Lidire mutat.)

Perföldy. Ha nem prohibeálja spectabilis.

Baltafy. Legjobb áldásomat!

Hősváry. Most én szólok, de előbb is (Málihoz) Édes kisasszony! én szíveért esdeklek, egy szép huszár nevében megkérem.

Máli. Az atyám felel helyettem.

Hősváry. Oly hamar el nem állok. He öcsém!

Ferencz. Durrongás lesz ennek a vége (el).

Hősváry. Talán több sikere lesz, ha maga megjelen.

## TIZENEGYEDIK JELENÉS.

Károly, az Előbbiek.

Károly (huszár ruhában). Atyám!

Baltafy. Mennydörgő-rázta! gyermek! mi lett belőled?

Máli. Gonosz Károly! mely szorúltságba hoztál.

Hősváry. Hozzám jött, megvallott mindent; én visszahoztam és hív szerelmöknek szószólója vagyok.

Baltafy. Köszönöm barátom! hogy többé el ne szökjék, tehát örökre lelánczolom. (Málit Károlyhoz vezet.) Legyetek szerencsések.

Perföldy. Öcsém uram, gratulálok!

Szélházy (félre). Mely unalmas érzékenységek! (Baltafyhoz.) Magamat ajánlom, köszönöm barátságát.

Baltafy. Nincs mit.

Szélházy. Ach! mely hátra vagyunk. (El.)

Baltafy. Elhiszem; kiben a nemzetiség kihalt, az nem találja fel magát hazájában. (Lidihez) Mint látom —

Lidi. Ha jobban megismerjük egymást —

Perföldy. Reménylem nem ellenzi szerencsémet et sic porro.

Baltafy. Barátim, és ti kedvesim; ez a nap tehát gyönyörűen végződött. (Mozsarak durrognak.) Vegyetek egymást és éljete a haza javára, díszére, dicsőségére. (Károly s Máli az öreg mellére borúlnak; a kárpit lefordúl.)



## TARTALOM.

---

Lap.

|                                                                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
|  A Tatárok Magyarországbán. Szomorújáték öt felv.<br>1809. . . . . | 3   |
| Zách Klára. Dráma öt felv. 1812. . . . .                                                                                                          | 57  |
| Ilka, vagy Nándorfejérvár bevétele. Dráma négy felv.<br>1819. . . . .                                                                             | 109 |
| A Kérők. Vígjáték három felv. 1819. . . . .                                                                                                       | 175 |



BUDEPESTEN  
HÖRA  
MÖLLER MINA

MODNAR MINÁLY  
FISZÓV  
BOKA F.  
KÖNYVROD  
BUDAPESTEN